

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»

Οι Παράγοντες διαμόρφωσης των σχέσεων ΗΠΑ-Κίνας: Θεωρητική χαρτογράφηση
και εμπειρική θεμελίωση

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Βασίλειος Παπαδόπουλος

Αθήνα, 2021

Τριμελής Επιτροπή

Ανδρέας Γκόφας, Αναπληρωτής Καθηγητής (Επιβλέπων)

Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, Καθηγητής

Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής

Copyright © Βασίλειος Παπαδόπουλος, 2021

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

*Αφιερώνεται στην Οικογένειά μου,
με πολύ Αγάπη για την στήριξή τους*

Ευχαριστίες

Η επίτευξη των προσωπικών στόχων που συντελείται κατά την προσπάθεια τόσο της ανάπτυξης δεξιοτήτων, όσο και της αυτοπραγμάτωσης, αποτελεί διαδικασία, η οποία εξαρτάται από τις προσπάθειες πολλών άλλων ανθρώπων, τους οποίους οφείλουμε να ευχαριστήσουμε, ως ελάχιστη αναγνώριση για την πολύτιμη βοήθεια και καθοριστική συμβολή τους, ώστε το ευκαίιο να καταστεί πραγματικότητα. Έτσι, η παρούσα ενότητα αφιερώνεται στο σκοπό αυτό, προκειμένου να αποδοθούν ευχαριστίες σε ανθρώπους ή ομάδες ανθρώπων, οι οποίοι αφιέρωσαν προσωπικό χρόνο, έχοντας διάθεση πραγματικής και ουσιαστικής βοήθειας για την επιτυχή ολοκλήρωση του παρόντος πονήματος.

Με τις σκέψεις αυτές, πρωτίστως και πάνω από όλους ή όλα, θα ήθελα (και...ας μου επιτραπεί...) να ευχαριστήσω τον Μεγαλοδύναμο, Φιλεύσπλαχνο και Άγιο Θεό μας, ο οποίος, χαρίζοντάς μου δύναμη, υπομονή και ελπίδα, με αξίωσε να ολοκληρώσω την εργασία αυτή.

Στο σημείο αυτό και κατά προτεραιότητα, ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να εκφράσω στον Αναπληρωτή Καθηγητή κύριο Ανδρέα Γκόφα, ο οποίος ως επιβλέπων - καθηγητής, όχι μόνο με εμπιστεύτηκε, αλλά παράλληλα με κατηύθυνε, ασκώντας ουσιαστική κριτική και παρέχοντας πολύτιμες και κρίσιμες συμβουλές, διορθώνοντας τα κακώς κείμενα, στα πλαίσια της συγγραφής της εν λόγω εργασίας.

Θα αποτελούσε σημαντική παράλειψη, η μη αναφορά μου στα άλλα δύο μέλη της Τριμελούς Επιτροπής, για την σταδιακή αξιολόγηση της υπόψη εργασίας, προκειμένου η συγγραφή της να ολοκληρωθεί με επιτυχία. Με τις εύστοχες παρατηρήσεις και επισημάνσεις με καθοδήγησαν με τρόπο αποφασιστικό στην ολοκλήρωση της συγγραφής της παρούσας εργασίας. Τους ευχαριστώ θερμά!

Τέλος, στην Οικογένειά μου, οφείλω να εκφράσω το πιο μεγάλο ευχαριστώ, για την πολύτιμη και αμέριστη συμπαράστασή της, καθ' όλη την διάρκεια της εν λόγω προσπάθειας, καθώς ανέλαβε υποχρεώσεις δυσανάλογα μεγάλες και σημαντικές, προκειμένου να με διατηρήσει απερίσπαστο και προσανατολισμένο, στον τεθέντα σκοπό της προσπάθειας αυτής.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες.....	4
Πίνακες	7
Εικόνες	8
Περίληψη	11
Abstract.....	13
Εισαγωγή	15
Προϋποθέσεις – Περιορισμοί.....	20
Κεφάλαιο 1. Υψηλή Στρατηγική Κίνας και Περιφερειακή Ηγεμονία.....	21
1.1 Γενικά.....	21
1.2 Υψηλή Στρατηγική Κίνας.....	22
1.3 Περιφερειακή ή Ηγεμονική Δύναμη;	32
1.3.1 Προβολή των σινο-αμερικανικών σχέσεων στο μέλλον.	45
1.3.2 Μέτρηση των αντιλήψεων μεταξύ ΗΠΑ-Κίνας	48
1.3.3 Άλλα Ζητήματα Περιφερειακής Ηγεμονίας.....	53
Κεφάλαιο 2. Παράγοντες Σκληρής Ισχύος της Κίνας	60
2.1 Γενικά.....	60
2.2 Στρατιωτική Ισχύς Κίνας	60
2.3 Οι Προκλήσεις στη Νότια Σινική Θάλασσα	70
Κεφάλαιο 3. Παράγοντες Ήπιας Ισχύος της Κίνας.....	84
3.1 Γενικά.....	84
3.2 Ιστορία, Πολιτισμός και Κουλτούρα	85
3.3 Εξωτερική Πολιτική και Διπλωματία	92
3.4 Η Εσωτερική Κατάσταση της Κίνας.....	104
Κεφάλαιο 4. Οι Σχέσεις της Κίνας σε Περιοχές Ενδιαφέροντός της	116
4.1 Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ).....	116
4.2 Ταϊβάν	119
4.3 Ιαπωνία.....	121
4.4 Βόρεια Κορέα	123
4.5 Χώρες Νοτιοανατολικής Ασίας.....	126
4.6 Μέση Ανατολή και Αφρική.....	135
Κεφάλαιο 5. Παράγοντες Οικονομική Ισχύος της Κίνας	143
5.1 Οικονομία της Κίνας	143

5.2	Η Πρωτοβουλία Belt & Road (BRI)	151
5.3	Ο Ανταγωνισμός ΗΠΑ - Κίνας στη Διακυβέρνηση του Παγκόσμιου Εμπορίου	166
5.3.1	<i>Γενικά.</i>	166
5.3.2	<i>Ο Συνολικός Πλούτος των Δύο Χωρών.</i>	168
5.3.3	<i>Η περίπτωση των γεωργικών επιδοτήσεων.</i>	171
5.3.4	<i>Εξισορρόπηση της συνεργασίας και του ανταγωνισμού.....</i>	178
5.4	Αντί Επιλόγου.....	191
	Συμπεράσματα	193
	Προτάσεις	200
	Βιβλιογραφία	202
	Ελληνόγλωσση.....	202
	Ξενόγλωσση	204
	Διαδίκτυο	207

Πίνακες

Πίνακας 1. Κονστρουκτιβισμός και σινο-αμερικανικές σχέσεις [Πηγή: Γκόφας & Τζιφάκης, 2017, <i>οπ. παρ.</i> , σελ. 132].....	40
Πίνακας 2. Σινο-αμερικανικές κοινωνικές ταυτότητες [Πηγή: Γκόφας & Τζιφάκης (2017), <i>οπ. παρ.</i> , σελ. 137]	42
Πίνακας 3. Αμερικανική και Κινεζική προοπτική στο μέλλον [Πηγή: The Harris Poll #29, 3 March 2011, Tables 7_9, <i>οπ. αναφ. στο Chung, (2019:197)</i>].....	45
Πίνακας 4. Απόψεις αναφορικά τη μετάβαση Ισχύος ΗΠΑ-Κίνας [Πηγή: http://www.pewglobal.org/database/indicator/33/country/233 ; & http://www.pewglobal.org/database/indicator/33/country/45 , <i>οπ. αναφ. στο Chung, (2019:197)</i>]	46
Πίνακας 5. Απόψεις Αμερικανών για την στρατιωτική άνοδο της Κίνας (%) [Πηγή: Chung, (2019:198)].....	47
Πίνακας 6. Σύγκριση Αμυντικών Δαπανών Κίνας-ΗΠΑ (2013-2016) [Πηγή: <i>Βλ. Moore, J.G., (2017), οπ. παρ.</i> , σελ. 110]	62
Πίνακας 7. Ιστορική στάση της Κίνας έναντι του διεθνούς συστήματος [Πηγή: Legro, "What China Will Want", σελ. 517, <i>οπ. αναφ. στο Γκόφας & Τζιφάκης (2017), οπ. παρ.</i> , σελ. 142] 89	
Πίνακας 8. Τριών Σταδίων μοντέλο ενδιαφέροντος της απειλής στις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας [Πηγή: He (2017:138)]	97
Πίνακας 9. Βασικοί Εμπορικοί Εταίροι ASEAN, 2011 (σε εκατομμύρια \$). {Πηγή: Γραμματεία ASEAN, [2013, <i>οπ. αναφ. στο Πετρόπουλος (2013), οπ. παρ.</i> , σελ. 271]}	128
Πίνακας 10. Οι βασικοί εμπορικοί εταίροι της Κίνας, 2011, (σε εκατομμύρια \$) {Πηγή: Παγκόσμια Τράπεζα, [2013, <i>οπ. αναφ. στο Πετρόπουλος (2013), οπ. παρ.</i> , σελ. 272]}	129
Πίνακας 11. Βασικές Πηγές ΑΞΕ προς ASEAN (σε εκατομμύρια \$) {Πηγή: Γραμματεία ASEAN, [2013, <i>οπ. αναφ. στο Πετρόπουλος (2013), οπ. παρ.</i> , σελ. 279]}	130
Πίνακας 12. Κύριες Χώρες Προέλευσης Τουριστών προς ASEAN (σε χιλιάδες \$) {Πηγή: Γραμματεία ASEAN, [2013, <i>οπ. αναφ. στο Πετρόπουλος (2013), οπ. παρ.</i> , σελ. 280]}	131
Πίνακας 13. Εμπόριο μεταξύ του ASEAN και Κύριων εμπορικών Εταίρων, 2013-2017 (σε δις \$) [Πηγή: ASEAN Database, διαθέσιμο στο: https://data.aseanstats.org/ , <i>οπ. αναφ. στο Liu & Liu, (2019), οπ. παρ.</i> , σελ. 976].....	131
Πίνακας 14. Κύριοι επενδυτές ASEAN, 2013-2017 (σε δις \$) [Πηγή: ASEAN Database, διαθέσιμο στο: https://data.aseanstats.org/ , <i>οπ. αναφ. στο Liu & Liu, (2019), οπ. παρ.</i> , σελ. 977].....	133
Πίνακας 15. Απόψεις για την Κίνα και τις ΗΠΑ, 2005-2018 [Πηγή: <i>Βλ. Friedrichs (2019), οπ. παρ.</i> , σελ. 1635].....	137
Πίνακας 16. Απόψεις για την οικονομική και στρατιωτική άνοδο της Κίνας, 2005-2014 (η έρευνα διακόπηκε το 2015) [Πηγή: <i>Βλ. Friedrichs (2019), οπ. παρ.</i> , σελ. 1636].....	138
Πίνακας 17. Εισαγωγές και Εξαγωγές, 1991 και 2017 [Πηγή: <i>Βλ. Friedrichs (2019), οπ. παρ.</i> , σελ. 1641].....	139
Πίνακας 18. Σημαντικά πλαίσια συνεργασίας που δημιουργήθηκαν μεταξύ Κίνας και Περιφερειακών Οργανισμών [Πηγή: Aoyama (2016:8)].....	154
Πίνακας 19. Χερσαίοι και Θαλάσσιοι διάδρομοι που συνιστούν την Πρωτοβουλία «One Belt, One Road» (OBOR) Πηγή: Aoyama, (2016:6-7).....	156
Πίνακας 20. Η Τυπολογία των σχέσεων ΗΠΑ – Κίνας [Πηγή: He (2017:136)].....	187

Εικόνες

Εικόνα 1. Κύριες Δραστηριότητες του Κινέζικου Ναυτικού στα ύδατα κοντά στην Ιαπωνία [Πηγή: The National Institute for Defense Studies (NIDS), <i>όπ. αναφ. στο Noguchi, 2011:68</i>]	27
Εικόνα 2. Περιπτώσεις "Θουκυδίδειας Παγίδας" τα τελευταία 500 χρόνια [Πηγή: Allison, G., (2020), <i>σελ. 75</i>]	31
Εικόνα 3. Βασικοί επεξηγηματικοί άξονες θεωρίας διεθνών σχέσεων [Πηγή: Γκόφας & Τζιφάκης (2013:46)]	36
Εικόνα 4. Ρεαλισμός και σινο-αμερικανικές σχέσεις (Πηγή: Γκόφας & Τζιφάκης, 2013:49 & 2017:37)	37
Εικόνα 5. Αντιλήψεις Αμερικανών για την Κίνα (Περίοδος: 1985-2017, Μονάδα %). [Πηγή: Chung, (2019:192)]	48
Εικόνα 6. Αντίληψη των ΗΠΑ για την Κίνα (2005-2016, Μονάδα %) [Πηγή: Chung, (2019:193)]	49
Εικόνα 7. Αντιλήψεις Κινέζων για τις ΗΠΑ (2005-2016, Μονάδα %) [Πηγή: Chung, (2019:193)]	50
Εικόνα 8. Κινεζικές και αμερικανικές αρνητικές αντιλήψεις ο ένας για τον άλλο (Μονάδα %) [Πηγή: <i>Βλ. Chung (2019), όπ. παρ., σελ. 194</i>]	50
Εικόνα 9. Αντιλήψεις των Κινέζων για την Αμερικανική παρέμβαση στο Αφγανιστάν (2007-2011) [Πηγή: http://www.pewglobal.org/question-search/?keyword=Oafghanistan&x00&y00 , <i>όπ. αναφ. στο Chung, (2019:195)</i>]	51
Εικόνα 10. Αντιλήψεις ΗΠΑ για τις εμπορικές πρακτικές της Κίνας (2002-2015, Μονάδα %) [Πηγή: http://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/07/19/as-new-tariffs-take-hold-more-see-negative-than-positive-impactfor-the-u-s/ , <i>όπ. αναφ. στο Chung, (2019:195)</i>]	52
Εικόνα 11. Πρώτη και Δεύτερη Αλυσίδα Νησιών (Πηγή: Office of the Secretary of Defense , <i>όπ. αναφ. στο Noguchi, 2011:66</i>)	55
Εικόνα 12. Αμφισβητούμενες αξιώσεις στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας [Πηγή: <i>Βλ. Moore, J.G., (2017), όπ. παρ., σελ. 110</i>]	56
Εικόνα 13. Τα στενά της Μάλακκα (Πηγή: SeaTrade Maritime News)	57
Εικόνα 14. Ο Πετρελαιογωγός Καζακστάν - Κίνας [Πηγή: http://engdahl.oildeopolitics.net/ <i>όπ. αναφ. στο Σωτηρίου & Καραγιάννης (2013:318)</i>]	58
Εικόνα 15. Ο Πετρελαιογωγός " Ανατολική Σιβηρία - Ειρηνικός Ωκεανός" και το τμήμα προς Κίνα [Πηγή: <i>Σωτηρίου & Καραγιάννης, (2013), όπ. παρ., σελ. 319</i>]	59
Εικόνα 16. Ποσοστό ανάπτυξης της στρατιωτικής δαπάνης και οικονομίας της Κίνας (Πηγή: Information Office of the State Council of the People's Republic of China , <i>όπ. αναφ. στο Noguchi, 2011:70</i>)	60
Εικόνα 17. Οι 15 Πρώτες Χώρες με τις Περισσότερες Στρατιωτικές Δαπάνες για το 2018 (σε \$ δις ΗΠΑ) (Πηγή: www.sipri.org)	61
Εικόνα 18. Οι 10 Πρώτες Χώρες με τις Περισσότερες Στρατιωτικές Δαπάνες για το 2018 (σε \$ δις ΗΠΑ) (Πηγή: www.sipri.org)	65
Εικόνα 19. Η ποσοστιαία κατανομή των Στρατιωτικών Δαπανών για τις 15 πρώτες χώρες κατά το έτος 2018 (πηγή: www.sipri.org)	66
Εικόνα 20. Παγκόσμια Στρατιωτική Δαπάνη ανά Περιοχή για το διάστημα 1988-2018 (πηγή: www.sipri.org)	67

Εικόνα 21. Προβολή στο Μέλλον (έτος 2030) των Στρατιωτικών Δαπανών 10 Χωρών (Πηγή: https://www.nextbigfuture.com).....	68
Εικόνα 22. Παγκόσμια Ποσοστιαία Κατανομή των 5 Μεγαλύτερων Εξαγωγέων Στρατιωτικού Υλικού για το Διάστημα 2015-2019 (Πηγή: www.sipri.org)	69
Εικόνα 23. Η Κίνα και τα περίχωρά της [Πηγή: <i>Βλ. Allison, (2020), όπ. παρ., σελ. 214-215</i>]71	
Εικόνα 24. Νότια Σινική Θάλασσα: Κινεζικές διεκδικήσεις και αμφισβητούμενα νησιά (Πηγή: CSIS).....	73
Εικόνα 25. Στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ στη ΝΑ Ασία (Πηγή: GIS).....	76
Εικόνα 26. Το θαλάσσιο εμπόριο αργού πετρελαίου της Κίνας [Πηγή: http://policytensor.com/category/braudel/ όπ. αναφ. στο Σωτηρίου & Καραγιάννης (2013:313)].....	77
Εικόνα 27. Εμπορική κίνηση Πλοίων μεταφοράς Container για τα έτη: 2005, 2010, 2015 (πηγή: SeaTrade Maritime News)	78
Εικόνα 28. Συνολική εμπορική κίνηση διαμέσου των στενών της Μάλακκα για την περίοδο 2000-2015 (πηγή: SeaTrade Maritime News).....	79
Εικόνα 29. Γράφημα Ολιστικού Κονστрукτιβισμού [Πηγή: <i>Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), όπ. παρ., σελ. 144</i>].....	94
Εικόνα 30. Οι τέσσερις τάσεις στην στρατηγική εξωτερικής πολιτικής της Κίνας [Πηγή: Kitano, (2011:40)]	100
Εικόνα 31. Κινεζικές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στη Β. Κορέα [Πηγή: ΛΔΚ, Υπουργείο Εμπορίου (2009, όπ. αναφ. στο Βάλβης, (2013), όπ. παρ., σελ. 246)]	125
Εικόνα 32. Διαχρονική Εξέλιξη Εμπορίου Κίνας - ASEAN, 2000-2010, (σε δις \$) {Πηγή: Γραμματεία ASEAN, [2013, όπ. αναφ. στο Πετρόπουλος (2013), όπ. παρ., σελ. 272]}	128
Εικόνα 33. Ανάπτυξη της Κίνας σε σύγκριση με την ανάπτυξη μεταξύ ομότιμων χωρών της ομάδας BRICS των αναδυόμενων οικονομιών, των προηγμένων οικονομιών και του κόσμου [Πηγή: <i>Βλ. Allison, (2015), όπ. παρ., σελ. 11</i>].....	145
Εικόνα 34. Μια προσπάθεια γεωγραφικού προσδιορισμού των ασαφών περιγραμμάτων της συνεχώς εξελισσόμενης πρωτοβουλίας "Belt & Road" [Πηγή: Xinhua News Agency, όπ. αναφ. στο Fallon (2015:143)].....	159
Εικόνα 35. Το εμπόριο μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ με τις χώρες της BRI και τον κόσμο κατά την περίοδο 2005-2014 (σε δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ) [Πηγή: National Bureau of Statistics of China, http://data.stats.gov.cn ; The International Trade Administration, US Department of Commerce, http://www.trade.gov , όπ. αναφ. στο Zhou, & Esteban, (2018), όπ. παρ., σελ. 495]	161
Εικόνα 36. Οι εξωτερικές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις της Κίνας (Foreign Direct Investment - FDI) σε χώρες της BRI και στον κόσμο κατά την περίοδο 2006-2015 (σε δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ) [Πηγή: 2015 Statistical Bulletin of China's Outward Foreign Direct Investment, όπ. αναφ. στο Zhou, & Esteban, (2018), όπ. παρ., σελ. 495]	161
Εικόνα 37. Τα στενά της Μάλακκα (Πηγή: Maritime Security Review).....	162
Εικόνα 38. Δημιουργία ενός Παγκόσμιου δικτύου Υποδομών μέσω της BRI (Πηγή: MERICS).....	164
Εικόνα 39. Κατασκευάζοντας τον Ψηφιακό Δρόμο του Μεταξιού (Πηγή: MERICS)	165
Εικόνα 40. Εκτίμηση της στήριξης των παραγωγών ως % των ακαθάριστων γεωργικών εισπράξεων, 1995-2015 [πηγή: Hopewell (2019:211)].....	172
Εικόνα 41. Μεταφορές σε συγκεκριμένα εμπορεύματα, 2014–16. [Πηγή: OECD, (2017, όπ. αναφ. στο Hopewell, 2019:212)].....	172

Εικόνα 42. Σύνθεση της εκτίμησης της στήριξης των παραγωγών, 2014-16 (% των ακαθάριστων γεωργικών εισπράξεων [Πηγή: OECD, (2017, <i>οπ. αναφ. στο Hopewell, 2019:213</i>)].....	173
Εικόνα 43. Μερίδια χωρών στη συνολική γεωργική προστιθέμενη αξία, για την περίοδο: 2014-16 [Πηγή: OECD, (2017, <i>οπ. αναφ. στο Hopewell, 2019:214</i>)].....	173
Εικόνα 44. Παγκόσμιες επιδοτήσεις για το βαμβάκι. [Πηγή: ICAC (2016, <i>οπ. αναφ. στο Hopewell, 2019:225</i>)].....	174
Εικόνα 45. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις από τις ΗΠΑ στην Κίνα, 2000-2015 (δισ. δολάρια, ιστορικό κόστος) [Πηγή: Bureau of Economic Analysis, U.S. Department of Commerce, <i>οπ. αναφ. στο Γκόφας & Τζιφάκης, (2017:99)</i>]	180
Εικόνα 46. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις από την Κίνα προς τις ΗΠΑ, 2000-2015 (δισ. δολάρια, ιστορικό κόστος) [Πηγή: Bureau of Economic Analysis, U.S. Department of Commerce, <i>οπ. αναφ. στο Γκόφας & Τζιφάκης, (2017:100)</i>]	181
Εικόνα 47. Διμερές εμπόριο ΗΠΑ-Κίνας, 2006-2015 (δισ. δολάρια, ονομαστική τιμή) [πηγή: Bureau of Economic Analysis, U.S. Department of Commerce, <i>οπ. αναφ. στο Γκόφας και Τζιφάκης, (2017:98)</i>]	182
Εικόνα 48. Διαθέσιμο Εισόδημα κατοίκων κινεζικών πόλεων [Πηγή: Legro, (2007:521)] .	183
Εικόνα 49. Κινέζοι Φοιτητές που σπουδάζουν στο εξωτερικό [Πηγή: Legro, (2007:521)]..	184
Εικόνα 50. Κινέζοι χρήστες του Internet [Πηγή: Legro, (2007:521)].....	185
Εικόνα 51. Κινεζική Οικονομική Αλληλεξάρτηση [Πηγή: Legro, (2007)]	186

Περίληψη

Για περισσότερο από μια δεκαετία έχει ξεκινήσει ένας διάλογος, αναφορικά με την κυρίαρχη δύναμη, κατά τον 21^ο αιώνα, με την Κίνα να εμφανίζεται ως η επικρατέστερη και τις ΗΠΑ ως η απερχόμενη δύναμη. Η γρήγορη ανάπτυξη της κινεζικής οικονομίας συνηγορεί στην άποψη ότι, η χώρα αυτή θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στο άμεσο ορατό μέλλον. Από την άλλη μεριά, οι σχέσεις των ΗΠΑ με τις Ευρασιατικές χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Κίνας, πρέπει να είναι τέτοιες, ώστε να αποτελούν ένα στρατηγικό σύνολο. Σκοπός της παρούσας είναι η θεωρητική χαρτογράφηση και εμπειρική θεμελίωση των παραγόντων εκείνων, που διαμορφώνουν τις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας. Μεθοδολογικά, η εν λόγω εργασία αξιοποίησε την επαγωγική μέθοδο, κινούμενη από το επιμέρους και ειδικό προς το γενικό. Για την συγγραφή της εργασίας λήφθηκαν, μεταξύ των άλλων, υπόψη περιορισμοί και προϋποθέσεις, όπως το γεγονός ότι, το διεθνές σύστημα θα εξακολουθήσει να είναι άναρχο και ασταθές, η οικονομική ανέλιξη και ο ρυθμός ανάπτυξης της Κίνας θα συνεχίσουν με ανοδικές τάσεις και η Νότια Σινική θάλασσα θα συνεχίσει να αποτελεί χώρο μείζονος γεωπολιτικού ενδιαφέροντος τόσο για την Κίνα, όσο και για τις ΗΠΑ. Οι παράγοντες που αναλύονται στην υπόψη εργασία αφορούν στην Υψηλή Στρατηγική της Κίνας και στην περιφερειακή ηγεμονία, στη Σκληρή Ισχύ, στην Ήπια Ισχύ, όπως ο Πολιτισμός, η κουλτούρα, η εξωτερική πολιτική και η διπλωματία, στις σχέσεις της Κίνας με άλλους δρώντες στις περιοχές ενδιαφέροντός της, καθώς επίσης και στην Οικονομική Ισχύ αυτής. Τα συμπεράσματα που εξήχθηκαν συνοψίζουν την άποψη ότι, οι ΗΠΑ και η Κίνα είναι τόσο μεγάλες δυνάμεις, που καθίσταται πρακτικά αδύνατη οποιαδήποτε αναμέτρηση μεταξύ τους. Η αυξανόμενη σκληρή ισχύς της Κίνας έχει στηρίξει μια πιο ισχυρή προσέγγιση στις εξωτερικές της σχέσεις, πλην όμως, μια πολύ πιο ευημερούσα και ισχυρή Κίνα επιθυμεί να καταλάβει τη θέση που πιστεύει ότι της αξίζει και να επιτύχει την *«μεγάλη εθνική αναζωογόνηση»*, προκειμένου η χώρα να καταστεί μια ηγετική στρατιωτική και οικονομική δύναμη μέχρι τα μέσα του εικοστού πρώτου αιώνα. Σε γενικές γραμμές, η πορεία της στρατηγικής συμπεριφοράς της Κίνας κατευθύνεται από διαρθρωτικές επιταγές που ενσωματώνονται στην μεγάλη στρατηγική του Deng. Στο πλαίσιο αυτό, η Κίνα αναπτύσσει εμπορικούς δεσμούς με πολλές και μεγάλες χώρες, αυξάνοντας την σταθερότητα στην περιοχή, αλλά και στη Διεθνή Πολιτική, δεδομένου ότι, βρίσκεται σε μία σχέση αλληλεξάρτησης τόσο με τις

ΗΠΑ και τις χώρες του Ειρηνικού, όσο και με άλλους σημαντικούς δρώντες παγκοσμίως. Με βάση τις στρατιωτικές δυνατότητες της Κίνας στο θέατρο επιχειρήσεων Δυτικού Ειρηνικού ή και αλλού, καθώς επίσης την ταχύτατη οικονομική ανάπτυξη των τελευταίων ετών, οι ΗΠΑ θα πρέπει να αποκτήσουν ξεκάθαρη εικόνα του τι συνιστά και τι δεν συνιστά η Κίνα, προκειμένου να σχεδιάσουν την κατάλληλη στρατηγική και να ανταποκριθούν με επιτυχία τόσο στα διλήμματα, όσο και στις εμφανιζόμενες προκλήσεις. Εν κατακλείδι, αν και το μέλλον των sino-αμερικανικών σχέσεων δεν είναι δυνατόν να προβλεφθεί με βεβαιότητα επι του παρόντος, εντούτοις εκτιμάται ότι, η Κίνα θα διεκδικήσει τη θέση της στον ήλιο, όπως κάθε άλλη μεγάλη δύναμη, χωρίς να συνεπάγεται κατ' ανάγκη ότι θα εξελιχθεί σε ένα επιθετικό, πολεμικό έθνος. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται η συνεχής επαγρύπνηση και ετοιμότητα όλων των διεθνών δρώντων, ώστε να παρακολουθούνται με λεπτομέρεια οι κινήσεις των δυο Κρατών.

Λέξεις-Κλειδιά: *Θεωρία Διεθνών Σχέσεων, Σύγκρουση ΗΠΑ-Κίνας, Σκληρή Ισχύς, Ήπια Ισχύς, Έξυπνη Ισχύς, Οικονομική Ισχύς, Ρεαλισμός, Φιλελευθερισμός, Κονστρουκτιβισμός*

The Factors Shaping US-China Relations: Theoretical Mapping and Empirical Foundation

Papadopoulos Vasileios

Abstract

For more than a decade, a dialogue has erupted over the dominant power in the 21st century, with China emerging as the dominant power and the United States as the outgoing power. The rapid growth of the Chinese economy supports the view that this country will play an important role in the near future. On the other hand, US relations with Eurasian countries, including China, must be such that they form a strategic whole. The purpose of this thesis is the theoretical mapping and empirical foundation of those factors that shape US-China relations. Methodologically, this thesis utilized the inductive method, moving from the individual and specific to the general. For the writing of the thesis, constraints and conditions were taken into account, among others, such as the fact that the international system will continue to be anarchic and unstable, China's economic growth and growth pace will continue to rise and South China Sea will continue to be a major geopolitical area of interest for both China and the United States. Factors analyzed in this thesis relate to China's High Strategy and Regional Hegemony, Hard Power, Soft Power, such as Culture, Foreign Policy and Diplomacy, China's relations with other actors in areas of interest, as well as its Economic Power. The conclusions drawn summarize the view that the United States and China are such great powers that any confrontation between them becomes virtually impossible. China's growing hard power has supported a stronger approach to its foreign relations, but a much more prosperous and powerful China wants to take the position it believes it deserves and achieve the "great national revival" in order for the country to become a leading military and economic power by the middle of the twenty-first century. In general, the course of China's strategic behavior is driven by structural imperatives embedded in Deng's grand strategy. In this context, China is developing trade ties with many large countries, increasing stability in the region, but also in international politics, as it is in an interdependent relationship with both the US and the Pacific countries, as well as with other important actors worldwide. Based on China's military capabilities in the Western Pacific or elsewhere, as well as the rapid economic growth of recent years, the United States should have a clear idea of what China recommends and what it does not recommend in order to design the appropriate

strategy and to successfully meet both the dilemmas and the challenges that arise. In conclusion, although the future of Sino-US relations cannot be predicted with certainty at present, it is nevertheless estimated that China, like any other great power, will claim its place in the sun, without necessarily implying that will develop into an aggressive, warlike nation. In this context, it is proposed the constant vigilance and readiness of all international actors, in order to monitor in detail the movements of the two States.

Key-Words: *Theory of International Relations, US-China conflict, Hard Power, Soft Power, Smart Power, Economic Power, Realism, Liberalism, Constructivism*

Εισαγωγή

«Αφήστε την Κίνα να κοιμάται. Γιατί όταν ξυπνήσει, θα σειστεί ο κόσμος»¹

Ναπολέον Βοναπάρτης (1816)

Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι, η πολιτική, κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα, είχε κύριο χαρακτηριστικό της τον αγώνα των Κρατών, αναφορικά με το μέγεθος, την ισχύ τους και τον έλεγχο της εξουσίας.² Ωστόσο, ένα διεθνές σύστημα δημιουργείται και υπάρχει για τον ίδιο ακριβώς λόγο με το αντίστοιχο κοινωνικό ή πολιτικό, πλην όμως, τα συμφέροντα ορισμένων δρώντων ενδέχεται να είναι αντικρουόμενα μεταξύ τους.³ Οι ΗΠΑ και η Κίνα θεωρούνται οι πυλώνες της Παγκόσμιας Τάξης, δεδομένου ότι, ιστορικά, έχουν επιδείξει μια αμφιλεγόμενη στάση προς το διεθνές σύστημα, επιβεβαιώνοντας τη δέσμευσή τους σε αυτό, ακόμη κι όταν οι προθέσεις τους είναι κρυφές.⁴ Η διαίρεση του κόσμου σε σφαίρες επιρροής ήταν αποτέλεσμα κυρίως του ψυχρού πολέμου μεταξύ ΗΠΑ και ΕΣΣΔ· ωστόσο, με την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού, δημιουργήθηκε κενό ισχύος, στο ανατολικό κυρίως ημισφαίριο, αφού η πρώην υπερδύναμη αποδυναμώθηκε σημαντικά και δεν μπορούσε να παίξει τον ρόλο του ρυθμιστή νομιμότητας με την ιδιότητα του εξωτερικού δρώντα στις εσωτερικές κρατικές δομές, όπως συνέβαινε προγενέστερα.⁵

Έτσι, μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου, οι ΗΠΑ έχουν καταστεί κυρίαρχη δύναμη με ικανότητα προβολής ισχύος στο διεθνές στερέωμα, ενώ άλλοι ισχυροί περιφερειακοί δρώντες, όπως η Κίνα, αναδεικνύονται ως επίδοξοι ανταγωνιστές τους τόσο σε οικονομικό, όσο και σε τεχνολογικό επίπεδο,⁶ μεταβάλλοντας συνεχώς το διεθνές σύστημα, με ταχείς ρυθμούς, προσδίδοντάς του χαρακτηριστικά αστάθειας, ρευστότητας και αδυναμίας πρόβλεψης, ενώ από την άλλη, ο διπολισμός αντικαταστάθηκε από ένα σκληρό και αδυσώπητο ανταγωνισμό, με συνέπεια, τα ισχυρότερα κράτη να μην βλέπουν τις απειλές, κατά της ειρήνης με τον ίδιο τρόπο,

¹ Χριστόπουλος, Α., (2006). *Η ραγδαία πολιτική και οικονομική άνοδος της Κίνας και οι επιπτώσεις για την παγκόσμια οικονομική και πολιτική σκηνή*. Αθήνα: ΕΛΙΑΜΕΠ, σελ.8

² Fukuyama, F., (2005). *Οικοδόμηση Κρατών. Διακυβέρνηση και Παγκόσμια Τάξη στον 21ο Αιώνα*. Αθήνα: Λιβάνη, σελ. 29-30

³ Gilpin, R., (2004). *Πόλεμος και Αλλαγή στη Διεθνή Πολιτική*. Αθήνα: Ποιότητα, σελ. 33

⁴ Kissinger, H., (2015). *World Order*. New York: Penguin Books, σελ. 226

⁵ Χειλά, Ε., (2013). *Οι Διεθνείς Συγκρούσεις στον 21^ο Αιώνα. Ζητήματα θεωρίας και διαχείρισης*. Αθήνα: Ποιότητα, σελ. 23

⁶ Βλ. Χειλά (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 24

καθώς δεν είναι το ίδιο πρόθυμα να τις αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά, μιας και από το διεθνές στερέωμα ελλείπει κάποια κυρίαρχη δύναμη.⁷

Οι συμμαχίες, συγκροτούνται σήμερα πιο δύσκολα, στη βάση συμφερόντων και χωρίς την ετικέτα των προϋπαρχόντων ιδεολογικών μπλοκ. Παρόλα αυτά, η κατάσταση ισορροπίας χαρακτηρίζεται από μικρές αλλαγές και αναπροσαρμογές που ενδεχομένως μπορούν να λαμβάνουν χώρα, ωστόσο, κανένα κράτος δεν προβαίνει σε αλλαγές του συστήματος αν πρώτα δεν εκτιμήσει ότι το όφελος που θα αποκομίσει είναι μεγαλύτερο από το κόστος που θα υποστεί για αυτή την αλλαγή· σε κάθε περίπτωση ωστόσο, η ενδεχόμενη αλλαγή του συστήματος άρχεται από κάποια κατάσταση ισορροπίας.⁸

Για περισσότερο από μια δεκαετία έχει ξεκινήσει ένας διάλογος, σε παγκόσμιο επίπεδο, αναφορικά με την κυρίαρχη δύναμη, κατά τον 21^ο αιώνα, όπου η Κίνα εμφανίζεται ως η επικρατέστερη και οι ΗΠΑ ως η απερχόμενη δύναμη.⁹ Το πολιτιστικό και πολιτικό υπόβαθρο των δύο χωρών διαφέρει σημαντικά σε πολλούς τομείς, καθώς η προσέγγιση της Αμερικής είναι πραγματιστική, ενώ της Κίνας εννοιολογική, δεδομένου ότι, οι ΗΠΑ ποτέ δεν είχαν έναν ισχυρό γείτονα, ενώ η Κίνα δεν ήταν ποτέ χωρίς ισχυρό αντίπαλο στα σύνορά της.¹⁰ Η Ευρασία αποτελεί πλέον το κέντρο ενδιαφέροντος της Παγκόσμιας Πολιτικής, αφού ο παράγοντας, ο οποίος εκτιμάται ότι έχει ιδιαίτερη επίδραση στην παγκόσμια σταθερότητα, είναι η αλληλεπίδραση και η συνεργασία των αναδυόμενων Ευρασιατικών δυνάμεων· το γεγονός αυτό έχει συμβάλει στην αναβάθμιση της πολιτικής των ΗΠΑ, ως προς τον σχεδιασμό της, έτσι ώστε να αποκτήσει μια «διηπειρωτική» διάσταση.¹¹

Η γρήγορη ανάπτυξη της κινεζικής οικονομίας, η άνοδος της Ινδίας, η σταθερότητα της Ιαπωνίας και οι εξελίξεις στην Κεντρική Ασία, συνηγορούν στην άποψη, ότι δημιουργείται ένας χώρος στην Ασία, που θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στο μέλλον· η Κίνα επιδεικνύει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στις διμερείς σχέσεις της με τη Ρωσία, την Ινδία και την Ιαπωνία, όπως άλλωστε και στις σχέσεις της με τις ΗΠΑ, πλην όμως, οι τελευταίες αποτελούν το επίκεντρο ενδιαφέροντός της, αφού

⁷ Kissinger, H., (1995). *Διπλωματία*. Αθήνα: Λιβάνη – «Νέα Σύνορα», σελ. 901

⁸ Περισσότερα στο Curry & Wade, 1968:49, Davis & North, 1971:40, *όπ. αναφ. στο Gilpin (2004:36)*

⁹ Θανάσης Βασιλείου στο Fenby, J., (2019). *Θα κυριαρχήσει η Κίνα στον 21ο αιώνα;* Αθήνα: Gutenberg, σελ. 16

¹⁰ *Βλ. Kissinger, (2015), όπ. παρ., σελ. 226*

¹¹ Brzezinski, Z., (2002). *Η Γεωστρατηγική Τριάδα. Η Συμβίωση με την Κίνα, τη Νέα Ευρώπη και τη Ρωσία*. Αθήνα: Ευρασία, σελ. 15

συμβάλουν σε καθοριστικό βαθμό στην ευημερία και ανάπτυξη της· οποιαδήποτε ρήξη στην σχέση αυτή θα είχε, ως ενδεχόμενη συνέπεια, τον περιορισμό της Κίνας στην πρόσβασή της σε ξένα επενδυτικά κεφάλαια και σε ζητήματα ανάπτυξης της τεχνολογίας.¹² Από την άλλη μεριά, η Κίνα φαίνεται να είναι, πλέον, ο σημαντικότερος εμπορικός εταίρος της Ινδίας, καθώς οι αμοιβαίες εξαγωγές τους δεν έχουν ανταγωνιστικά χαρακτηριστικά, αλλά μάλλον, φαίνεται να είναι περισσότερο συμπληρωματικές, ενώ και οι δύο χώρες έχουν κοινές (και σε αρκετές περιπτώσεις, πολύ διαφορετικές από τη Δύση) θέσεις σε πολλές διεθνείς προκλήσεις όπως, η κλιματική αλλαγή, η εργατική νομοθεσία, ο έλεγχος των εξοπλισμών και τα ανθρώπινα δικαιώματα.¹³

Οι ΗΠΑ, η Ρωσία και η Κίνα έχουν επιδοθεί σε έναν «αγώνα δρόμου» για την επικράτησή τους, ως αντιπροσωπευτικές ηγέτιδες δυνάμεις, στα αντίστοιχα γεωπολιτικά υποσυστήματα των κρατικών συμπλεγμάτων, τα οποία δύναται να επηρεάσουν, με την Κίνα ωστόσο να εμφανίζεται ως γρίφος.¹⁴ Η Κίνα είναι χώρα ιδιαίτερα ευαίσθητη σε οποιαδήποτε αμφισβήτηση του εθνικού της γοήτρου, καθώς αναζητά μια σταθερή και μόνιμη θέση στο διεθνές σύστημα· μια θέση που θεωρεί ότι, δικαιωματικά της ανήκει.¹⁵

Από την άλλη μεριά, οι σχέσεις των ΗΠΑ με τις Ευρασιατικές χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Κίνας, πρέπει να είναι τέτοιες, ώστε να αποτελούν ένα στρατηγικό σύνολο, προκειμένου αυτές να αποτελέσουν τη βάση για την ορθή αξιολόγηση της σημασίας που κρύβουν για την Παγκόσμια σταθερότητα, ειρήνη και ευημερία.¹⁶ Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι, ως μια από τις πιο περίπλοκες σχέσεις στον κόσμο, η σχέση ΗΠΑ-Κίνας είναι πολύπλευρη και κατά συνέπεια κανένας παράγοντας δεν μπορεί να καθορίσει την ανάπτυξη της σχέσης αυτής.¹⁷ Η Κίνα συγκαταλέγεται στις δυνάμεις εκείνες, που η σπουδαιότητα των σχέσεών της με τις ΗΠΑ έχει καθοριστική επίδραση και στο υπόλοιπο ευρασιατικό πολιτικό πλαίσιο,

¹² Βλ. Brzezinski (2002), *όπ. παρ.*, σελ. 16

¹³ Πετρόπουλος, Σ. (2018). Η Ινδία και οι Άλλοι: Όψεις της εξωτερικής πολιτικής μιας «αναδυόμενης» δύναμης. *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, 44(2), σελ. 77

¹⁴ Θανάσης Βασιλείου στο Fenby, J., (2019). *Θα κυριαρχήσει η Κίνα στον 21ο αιώνα*; Αθήνα: Gutenberg, σελ. 16

¹⁵ Πετρόπουλος, Σ. (2018). Η Ινδία και οι Άλλοι: Όψεις της εξωτερικής πολιτικής μιας «αναδυόμενης» δύναμης. *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, 44(2), σελ. 70-71

¹⁶ Βλ. Brzezinski, Z (2002), *όπ. παρ.*, σελ. 15

¹⁷ He, K., (2017). Explaining United States–China relations: neoclassical realism and the nexus of threat–interest perceptions, *The Pacific Review*, 30:2, σελ. 137

καθώς μπορούν να επηρεάσουν το συσχετισμό δυνάμεων με αποφασιστικό τρόπο.¹⁸ Μια παλιά Κινεζική παροιμία αναφέρει: «*Αν νομίζετε ότι καταλαβαίνετε την Κίνα, δεν το κάνετε*», συνοψίζοντας, ούτε λίγο, ούτε πολύ, τις προκλήσεις που βιώνουν οι ΗΠΑ στην αντιμετώπιση αυτού του συναρπαστικού μέρους του κόσμου το οποίο, όταν εξετάζεται χωριστά, κάθε μία από τις διάφορες πτυχές της πολιτικής που αφορά στην Κίνα, αν και δύσκολη, ίσως τελικά είναι διαχειρίσιμη, μέσα σε μια ορθή και τολμηρή διαδικασία λήψης αποφάσεων.¹⁹ Αλλά καμία πτυχή δεν μπορεί να προσεγγιστεί μεμονωμένα από τις άλλες και, μαζί, συνεπάγεται όλο και πιο πολύπλοκες αλληλεξαρτήσεις· για παράδειγμα, οι πιο φιλελεύθερες ροές εμπορίου και επενδύσεων είναι πιθανό να οδηγήσουν σε υψηλότερο βιοτικό επίπεδο στην Κίνα, αλλά θα δημιουργήσουν επίσης μεγαλύτερη περιβαλλοντική ρύπανση, θα ενισχύσουν την ικανότητα της Κίνας να επεκτείνει τις στρατιωτικές της δυνατότητες και να αυξήσει τις πολιτικές εντάσεις.²⁰ Η πρόκληση του συνδυασμού αυτών των παραγόντων γίνεται ακόμα πιο συντριπτική όταν εισαγάγουμε τη δυνατότητα σημαντικής αλλαγής στις οικονομικές προοπτικές που αντιμετωπίζει η Κίνα.²¹

Η Κίνα, για την εδραίωση της επιρροής της στην περιοχή, έχει διευρύνει τις εμπορικές της συναλλαγές, έχει αναπτύξει σειρά μέτρων εμπιστοσύνης για την ειρήνη και την ασφάλεια, έχει παράσχει αναπτυξιακή βοήθεια, ενώ επιπλέον επιζητά πολιτικές επαφές και συνεργασίες· σκοπός της είναι να εκτοπίσει, αργά ή γρήγορα, «*την Ιαπωνία από τη θέση της πιο μεγάλης οικονομικής δύναμης στην περιοχή*» και να πετύχει, έως κάποιο βαθμό, την εξισορρόπηση ή ακόμα και την υποκατάσταση της Αμερικανικής πολιτικής επιρροής.²² Στο παραπάνω πλαίσιο, η Κίνα έχει διατηρήσει χαμηλούς τόνους στην εξωτερική της πολιτική, αν και πάντα υπάρχει ο κίνδυνος αύξησης του εθνικισμού στο εσωτερικό της. Οι αμυντικές της ικανότητες έχουν βελτιωθεί και είναι προσανατολισμένες στην στρατηγική της αποτροπής. Σε κάθε περίπτωση έχει αυξήσει τις αμυντικές της δαπάνες (πυρηνικά υποβρύχια, βαλλιστικοί πύραυλοι, αεροπλανοφόρα, κλπ.), χωρίς ωστόσο να έχει αποκτήσει τις τεράστιες στρατιωτικές δυνατότητες των ΗΠΑ.

¹⁸ Βλ. Brzezinski, Z (2002), *όπ. παρ.*, σελ. 15-16

¹⁹ Weidenbaum, M., (1999). China's New Economic Scenario. The Future of Sino-American Relations, *Spring*, σελ. 223

²⁰ Βλ. Weidenbaum (1999), *όπ. παρ.*, σελ. 223

²¹ Βλ. Weidenbaum (1999), *όπ. παρ.*, σελ. 223

²² Βλ. Χριστόπουλος, (2006), *όπ. παρ.*, σελ. 7

Σκοπός της παρούσας είναι η θεωρητική χαρτογράφηση και εμπειρική θεμελίωση των παραγόντων εκείνων, που διαμορφώνουν τις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας, στο πλαίσιο ενδεχόμενης σύγκρουσής τους, υπό το πρίσμα πάντα της θεωρίας των Διεθνών Σχέσεων. Στο παραπάνω πλαίσιο και για την εξυπηρέτηση του σκοπού της παρούσας, τέθηκε το εξής κύριο ερευνητικό ερώτημα: «Μπορεί η Κίνα να κυριαρχήσει στον 21^ο αιώνα;», στη βάση του οποίου εξετάζονται συνιστώσες τόσο της σκληρής και ήπιας ισχύος, όσο και της Οικονομίας, αλλά και λοιπών παραγόντων, οι οποίοι εκτιμάται ότι καθορίζουν την εν λόγω σχέση.

Μεθοδολογικά, η εν λόγω εργασία αξιοποίησε την επαγωγική μέθοδο, σύμφωνα με την οποία, η έρευνα κινείται από το επιμέρους και ειδικό προς το γενικό, μέσω της αναζήτησης και συγκέντρωσης εμπειρικών δεδομένων, τα οποία σχετίζονται με συγκεκριμένα στοιχεία και διαμορφώνουν το πλαίσιο, εντός του οποίου εντάσσονται οι σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας, προκειμένου στο τέλος, να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα και να διατυπωθούν κατάλληλες προτάσεις, που εξυπηρετούν τον σκοπό της. Έτσι, διά της επαγωγικής μεθόδου, επιχειρείται ένα διανοητικό άλμα, δηλαδή μια μετάβαση από τα πολλά και πολύμορφα στα λίγα και γενικά, όπου δοκιμάζεται η κριτική ικανότητα του ερευνητή.

Στο πλαίσιο αυτό, η συγγραφή της εργασίας στηρίχθηκε, εν πολλοίς, στην βιβλιογραφική ανασκόπηση, βάσει της οποίας αναζητήθηκαν πληροφορίες και στοιχεία από δευτερογενείς πηγές, όπως π.χ. βιβλία, άρθρα, κ.α. τόσο σε έντυπη, όσο και ηλεκτρονική μορφή και δομήθηκε σε Πέντε Κεφάλαια. Στα κεφάλαια αυτά, παρουσιάζονται αφενός μεν, οι παράγοντες εκείνοι, που εκτιμάται ότι επιδρούν καθοριστικά και διαμορφώνουν αποφασιστικά τις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας, αφετέρου δε, ερμηνεύεται η υφιστάμενη κατάσταση διαμέσου της Θεωρίας των Διεθνών Σχέσεων, υπό το ενδεχόμενο της σύγκρουσης ΗΠΑ-Κίνας· ειδικότερα, το Πρώτο Κεφάλαιο αφιερώνεται στην συνοπτική παρουσίαση της Υψηλής Στρατηγικής της Κίνας, καθώς και στο αναδυόμενο δίλημμα, αναφορικά με τον ρόλο της, ως Περιφερειακή ή Ηγεμονική Δύναμη. Στο Δεύτερο Κεφάλαιο παρουσιάζεται η Στρατιωτική Ισχύς της Κίνας, ως παράγοντας Σκληρής Ισχύος, καθώς και οι προκλήσεις που αυτή αντιμετωπίζει στη Νότια Σινική Θάλασσα. Στο Τρίτο Κεφάλαιο αναλύονται βασικοί παράγοντες Ήπιας Ισχύος της Κίνας, όπως ο Ιστορικός Πολιτισμός της και η Κουλτούρα της, η Εξωτερική Πολιτική και Διπλωματία της, καθώς επίσης και η κατάσταση στο εσωτερικό της Χώρας. Στο Τέταρτο Κεφάλαιο παρουσιάζονται οι

σχέσεις της Κίνας με άλλους Διεθνείς Δρώντες – Κράτη στην εγγύς περιφέρειά της, ενώ το Πέμπτο Κεφάλαιο αφιερώνεται στην παρουσίαση της Κινεζικής Οικονομίας. Στο τέλος, η εργασία συνοψίζει τα κυριότερα συμπεράσματα, όπως αυτά προκύπτουν από την παρουσίαση των προαναφερθέντων παραγόντων, διατυπώνοντας, παράλληλα, προτάσεις για περαιτέρω μελέτη της σχέσης των δύο Κρατών ΗΠΑ-Κίνας, ανάλογα με τις εξελίξεις στο διεθνές περιβάλλον.

Προϋποθέσεις – Περιορισμοί

Για την εκπόνηση της παρούσας, λήφθηκαν υπόψη οι παρακάτω προϋποθέσεις - περιορισμοί:

- Το διεθνές σύστημα θα εξακολουθήσει να είναι άναρχο και ασταθές.
- Το στρατηγικό δόγμα των κυρίων δρώντων θα παραμείνει αναλλοίωτο.
- Οι υφιστάμενες συμμαχίες – συνασπισμοί Κρατών, που συμμετέχουν οι κύριοι δρώντες, θα συνεχίσουν να υφίστανται.
- Η οικονομική ανέλιξη και ο ρυθμός ανάπτυξης της Κίνας θα συνεχίσουν με ανοδικές τάσεις.
- Οι ΗΠΑ και η Κίνα θα συνεχίσουν να έχουν αυξημένες ενεργειακές ανάγκες.
- Η Νότια Σινική θάλασσα θα συνεχίσει να αποτελεί χώρο μείζονος γεωπολιτικού ενδιαφέροντος τόσο για την Κίνα, όσο και για τις ΗΠΑ.
- Η Μέση Ανατολή και η Αφρική θα συνεχίσουν να αποτελούν περιοχές γεωπολιτικού και γεωστρατηγικού ενδιαφέροντος για την Κίνα.
- Η παγκόσμια οικονομική κατάσταση εκτιμάται ότι, θα επηρεαστεί αρνητικά στο άμεσο ορατό μέλλον, λόγω της πανδημίας του Κοροναϊού COVID-19, η οποία αρχικά εμφανίστηκε στην Κίνα, στο τέλος του έτους 2019 και στις αρχές του 2020, ενώ εν συνεχεία, επεκτάθηκε σε πάρα πολλές χώρες του κόσμου, προκαλώντας χιλιάδες θανάτους, σε σύντομο χρονικό διάστημα. Στο πλαίσιο αυτό, οι Κυβερνήσεις των Κρατών έλαβαν αυστηρά μέτρα περιορισμού εξάπλωσης του ιού, τα οποία επηρέασαν τις επιχειρηματικές και εμπορικές δραστηριότητες σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.
- Η εξέταση των παραγόντων που επιδρούν στις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας, δεν έλαβε υπόψη τις πρόσφατες Προεδρικές εκλογές του Νοεμβρίου 2020, στις οποίες ο Ντόναλντ Τραμπ έχασε την προεδρία των ΗΠΑ από τον Δημοκρατικό αντίπαλό του Τζο Μπάιντεν.

Κεφάλαιο 1. Υψηλή Στρατηγική Κίνας και Περιφερειακή Ηγεμονία

1.1 Γενικά

Στο υπόψη κεφάλαιο παρουσιάζονται η Υψηλή Στρατηγική της Κίνας, το αναδυόμενο δίλημμα αυτής ως Περιφερειακής ή Ηγεμονικής δύναμης και διερευνάται ο τρόπος με τον οποίο οι παράγοντες αυτοί επιδρούν στη σχέση της με τις ΗΠΑ. Ωστόσο, πριν παρουσιασθούν τα παραπάνω επιχειρείται, σε αδρές γραμμές, μια προσέγγιση της εξέλιξης της ανθρωπότητας, προκειμένου να συσχετισθεί η πτώση και η άνοδος της Κίνας κατά τον τελευταίο αιώνα.

Είναι γεγονός ότι, η εξέλιξη της ανθρωπότητας ακολουθεί τόσο γραμμικό, όσο και ένα κυκλικό μοντέλο επανάληψης, αφού η συντελούμενη πρόοδος της επιστήμης, συνιστά χαρακτηριστικό παράδειγμα γραμμικής εξέλιξης, ενώ αντίστοιχα στο κυκλικό μοντέλο εντάσσονται φαινόμενα που αφορούν στην ίδια την ανθρώπινη φύση και στις διαμορφούμενες σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων σε ατομικό αλλά και ομαδικό επίπεδο· έτσι, η άνοδος και η πτώση μεγάλων δυνάμεων και η επακόλουθη εναλλαγή στην πρωτοκαθεδρία της ισχύος, συνοδευόμενη ενίοτε και από την εμφάνιση ή τον αφανισμό ολόκληρων πολιτισμών και αυτοκρατοριών, αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της κυκλικής εξέλιξης.²³ Από την άλλη μεριά, η γραμμική εξέλιξη δεν συνιστά, κατ' ανάγκη και σταθερή ευθύγραμμη ανάπτυξη, αλλά μπορεί να συμβεί και διαμέσου αλμάτων, τα οποία συνδέονται τόσο με τέλματα, όσο και με οπισθοδρομήσεις.²⁴

Η ιστορία των διεθνών σχέσεων, σύμφωνα με τον Παπασωτηρίου, διέπεται από τέσσερις περιόδους γραμμικής εξέλιξης, οι οποίες είναι ως εξής:²⁵ η πρώτη αφορά στο ευρωπαϊκό μοντέλο ανάπτυξης κυρίαρχων κρατών, στη βάση του οποίου το έθνος-κράτος αναδεικνύεται ως η βασική του μονάδα· το μοντέλο αυτό σταδιακά εξαπλώθηκε παντού στην υφήλιο, πλην όμως το πρότυπο αυτό δεν διήρκεσε πολύ και αντικαταστάθηκε από τα κυρίαρχα εθνικά κράτη, ένα σύστημα το οποίο σήμερα αποτελεί τον βασικό τρόπο πολιτικής οργάνωσης που χαρακτηρίζει την ανθρωπότητα. Η δεύτερη γραμμική εξέλιξη αφορά στην βιομηχανική και τεχνολογική πρόοδο που συντελέστηκε στα μέσα του πολέμου, με αποκορύφωμα την κατασκευή των πυρηνικών όπλων, ενώ η ύπαρξή τους βοήθησε στην αποτροπή νέων πολέμων

²³ Παπασωτηρίου, Χ., (2008). *Η Διεθνής Πολιτική στον 21^ο Αιώνα*. Αθήνα: Ποιότητα, σελ. 13

²⁴ Βλ. Παπασωτηρίου (2008), *όπ. παρ.*, σελ. 14

²⁵ Βλ. Παπασωτηρίου (2008), *όπ. παρ.*, σελ. 14-15

μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων, από τον τερματισμό του Β' Παγκοσμίου Πολέμου (Β'ΠΠ) και εντεύθεν. Η τρίτη γραμμική εξέλιξη αφορά στον ίδρυση των διεθνών θεσμών και οργανισμών, η ύπαρξη των οποίων σήμανε τον κατακερματισμό της ισχύος σε διεθνές επίπεδο, διαμέσου των διεργασιών που συντελούνται στο εσωτερικό τους. Τέλος, η τέταρτη γραμμική εξάπλωση έχει οικονομική χροιά και αφορά στην πολύ μεγάλη ανάπτυξη των διεθνών οικονομικών συναλλαγών σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς με την αυξανόμενη συμμετοχή της Ινδίας, της Κίνας και άλλων, το διεθνές οικονομικό σύστημα εξελίχθηκε τόσο πολύ, ώστε να καταστεί ανοικτό και να περιλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της ανθρωπότητας από ποτέ. Ωστόσο, οι γραμμικές αυτές εξελίξεις επηρεάζουν τις αντίστοιχες κυκλικές, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την οικονομική ανάπτυξη των κρατών, ενώ από την άλλη μεριά, όταν αυτές συμβαίνουν στο επίπεδο των μεγάλων δυνάμεων, τότε η διεθνής κοινωνία οδηγείται σε μεγάλες ανακατατάξεις ή/και αναταραχές.²⁶ Η άνοδος αυτή των μεγάλων δυνάμεων και η επακόλουθη πτώση τους, στο πλαίσιο της κυκλικής εξέλιξης, είναι κάτι το οποίο ερμηνεύεται με επάρκεια, διαμέσου της ρεαλιστικής σχολής σκέψης, καθώς διαθέτει το απαιτούμενο επιστημονικό υπόβαθρο για την ερμηνεία τέτοιων φαινομένων, αποτελώντας ταυτόχρονα, σύμφωνα με τον Παπασωτηρίου, την καλύτερη προσέγγιση για την ανάλυση της διεθνούς πολιτικής στον τρέχοντα αιώνα.²⁷

1.2 Υψηλή Στρατηγική Κίνας

Είναι γενικά αποδεκτό ότι, στην πολιτική που εφαρμόζουν τα Κράτη, σε διεθνές επίπεδο, συνυπάρχουν τρία στοιχεία, τα οποία διαμορφώνουν την, εν γένει, κατάσταση: πρώτον, οι συγκρούσεις μεταξύ κρατών που γενικά κυριαρχούν, είτε σε περιφερειακό, είτε σε παγκόσμιο επίπεδο· δεύτερον, η συνεργασία που αναπτύσσεται μεταξύ των κυρίαρχων αυτών κρατών και τέλος, η ροπή που εμφανίζουν οι ανεπτυγμένοι πολιτισμοί «να δημιουργούν συστήματα αξιών με πανανθρώπινες αξιώσεις».²⁸ Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι, παρά την πρόσφατη επανεμφάνισή της, ως μεγάλη δύναμη, η Κίνα είναι μια χώρα με μακρά και πλούσια ιστορία ηγεμονίας και ανταγωνισμού μεγάλης ισχύος· κατά τη διάρκεια των χιλιετιών ύπαρξής της, ως πολιτικά οργανωμένης μονάδας, η Κίνα υπήρξε το λίκνο του

²⁶ Βλ. Παπασωτηρίου (2008), *όπ. παρ.*, σελ. 16

²⁷ Βλ. Παπασωτηρίου (2008), *όπ. παρ.*, σελ. 21

²⁸ Παπασωτηρίου, Χ., (2000). *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική. 6^{ος}-11^{ος} αιώνας*. Έκδ. Δ', Αθήνα: Ποιότητα, σελ.13-14

πολιτισμού στην Άπω Ανατολή.²⁹ Καθώς ο «ανθρώπινος πολιτισμός προφανώς εμφανίστηκε δύο φορές στη γη ανεξάρτητα ο ένας από τον άλλον - στην Κίνα και στην Ευρώπη»,³⁰ ο κινεζικός είναι ένας πολιτισμός ξεχωριστός, σε σχέση με όσα προέρχονται και διαμορφώνονται στη βάση της δυτικής Ιουδαϊκής-χριστιανικής παράδοσης· ως εκ τούτου, η τρέχουσα Υψηλή Στρατηγική της Κίνας πρέπει να εξεταστεί αναπόφευκτα υπό διαφορετικό πρίσμα, σε σχέση με άλλες δυτικές μεγάλες δυνάμεις, προκειμένου να κατανοηθεί η παρούσα και ενδεχομένως μελλοντική της πορεία στην παγκόσμια και περιφερειακή πολιτική.³¹

Η έννοια της Υψηλής Στρατηγικής βρίσκεται στο επίκεντρο της επιχειρηματολογίας και η προέλευσή της προέρχεται κυρίως από την ιστορία του δυτικού κόσμου, βασιζόμενη, σε μεγάλο βαθμό, στην εμπειρία των ευρωπαϊκών μεγάλων δυνάμεων και των Ηνωμένων Πολιτειών, ενώ ομοιάζει πολύ με την ιουδαίοχριστιανική παράδοση.³² Η Υψηλή στρατηγική μπορεί να οριστεί ως η γενική, μακροπρόθεσμη ασφάλεια και οι εξωτερικές πολιτικές ενός κράτους, η οποία ανταποκρίνεται στα εθνικά συμφέροντα, κάνοντας χρήση όλων των διαθέσιμων μέσων του κρατικού μηχανισμού, δηλαδή των οικονομικών, στρατιωτικών, διπλωματικών, πολιτικών, οικονομικών και πληροφοριακών εργαλείων.³³ Ο Liddell Hart, χαρακτηρίζει την Υψηλή Στρατηγική, ως το «υψηλότερο επίπεδο» της στρατηγικής για την πολεμική περίοδο, πάνω από το αυστηρά στρατιωτικό, με το οποίο οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής του έθνους συντονίζουν όλους τους πόρους που διαθέτουν (στρατιωτικούς, οικονομικούς, διπλωματικούς) προς τους πολιτικούς στόχους οποιουδήποτε πολέμου.³⁴ Από την άλλη μεριά, η Υψηλή στρατηγική του πολέμου, σύμφωνα με τον Παπασωτηρίου, κινείται σε πέντε βασικές διαστάσεις.³⁵

- Την Στρατιωτική Στρατηγική, η οποία αναφέρεται στις στρατιωτικές πολεμικές επιχειρήσεις τόσο στην ξηρά, όσο και στην θάλασσα ή/και τον αέρα.

²⁹ Danner, K.L. (2018). *China's Grand Strategy. Contradictory Foreign Policy?* Cham: Palgrave MacMillan, σελ. 2

³⁰ Περισσότερα στο Van Ess, Hans.(2013). "China-Lexikon/Prof. Dr. Hans van Ess über Konfuzius und das Denken Chinas [Encyclopedia of China/Prof. Dr. Hans van Ess about Confucius and Chinese philosophy]." *dctp.tv* (March 16). <http://www.dctp.tv/filme/news-stories-17032013>, Accessed on June 4, 2017, όπ. αναφ. στο Danner, (2018), όπ. παρ., σελ. 2

³¹ Βλ. Danner, (2018), όπ. παρ., σελ. 2

³² Βλ. Danner, (2018), όπ. παρ., σελ. 2

³³ Βλ. Danner, (2018), όπ. παρ., σελ. 2

³⁴ Hart, B. H. Liddell. *Strategy*. New York: Praeger, 1954, όπ. αναφ. στο Danner, (2018), όπ. παρ., σελ. 27

³⁵ Βλ. Παπασωτηρίου, (2000), όπ. παρ., σελ. 17-22

- Την Οικονομική διάσταση, η οποία αναφέρεται στην οικονομική υποστήριξη των επιχειρήσεων.

- Την Εσωτερική Πολιτική, η οποία αφορά στην ικανότητα του πολιτικού συστήματος να αντλεί όλους τους αναγκαίους πόρους για την συνέχιση των στρατιωτικών επιχειρήσεων.

- Τη Διεθνή νομιμοποίηση, η οποία σχετίζεται τόσο με τους πολεμικούς σκοπούς που έχουν τεθεί, όσο και με τα πολεμικά μέσα που χρησιμοποιούνται για την επίτευξή τους.

- Τη Διπλωματία, η οποία στοχεύει στην αναζήτηση υποστήριξης των πολεμικών επιχειρήσεων από άλλες τρίτες δυνάμεις, εξασφαλίζοντας, κατ' ελάχιστο, την έμμεση υποστήριξή τους, αλλά και στη σύναψη μιας ευνοϊκής συνθήκης τερματισμού των στρατιωτικών επιχειρήσεων.

Η Υψηλή στρατηγική, που υιοθετούν τα κράτη, σύμφωνα με τον Παπασωτηρίου, κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες, για την επιβίωση τους *«βασίζεται σε τέσσερις αρχέτυπες στρατηγικές»*:³⁶

- Τη Στρατηγική της στρατιωτικής ανάσχεσης-επέκτασης, της οποίας το χαρακτηριστικό γνώριμα είναι η χρήση της ένοπλης βίας και το πλεονέκτημά της στηρίζεται στην ένοπλη ισχύ, συγκριτικά με άλλα μέσα επιβολής της θέλησης άλλων δρώντων.

- Τη Στρατηγική των συμμαχιών, όπου αναζητούνται άλλοι δρώντες ως σύμμαχοι του εμπόλεμου κράτους για την επίτευξη κοινών, συνήθως, συμφερόντων και της οποίας το πλεονέκτημα στηρίζεται στην συγκέντρωση πόρων και ισχύος.

- Τη Στρατηγική των εξισορροπήσεων, σύμφωνα με την οποία εξουδετερώνονται οι απειλές, διά της ισορροπίας της κατάστασης με άλλους δρώντες, καθώς παρουσιάζει ευελιξία σε συνασπισμούς και συσχετισμούς δυνάμεων και της οποίας το πλεονέκτημα αφορά στην εξουδετέρωση απειλών με χαμηλό κόστος.

- Τη Στρατηγική του κατευνασμού, η οποία στοχεύει στην άμβλυνση της απειλής μέσω κάποιων παραχωρήσεων και το πλεονέκτημά της αναφέρεται στη μείωση του κόστους σύγκρουσης, πλην όμως ως μειονέκτημα έχει την πιθανότητα να εκληφθεί από τον αντίπαλο ως αδυναμία.

Η Υψηλή Στρατηγική της Κίνας είναι προϊόν ρεαλιστικής πολιτικής εξουσίας σε έναν άναρχο κόσμο και η ναυτική φιλοδοξία της επηρεάστηκε από μια μετατόπιση της εξουσίας υπέρ της· η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης επέτρεψε στην Κίνα να στραφεί από την ξηρά στη θάλασσα και να αξιοποιήσει στο έπακρο την ευκαιρία

³⁶ Βλ. Παπασωτηρίου, (2000), *όπ. παρ.*, σελ. 22-29

αυτή, δημιουργώντας μια εξελιγμένη και μακροπρόθεσμη στρατηγική.³⁷ Η Υψηλή Στρατηγική της Κίνας αναπτύχθηκε αρκετές δεκαετίες πριν, ξεκινώντας με το δόγμα της εξωτερικής πολιτικής του Deng Xiaoping, το οποίο επηρεάστηκε από εκείνο που ο Zhou Enlai χαρακτήρισε ως «*ειρηνική συνύπαρξη*» στη διάσκεψη του Μπαντούνγκ στα μέσα της δεκαετίας του 1950.³⁸ Όταν ο Deng Xiaoping ξεκίνησε την ταχεία πορεία της Κίνας, στην αγορά, το 1978, ανακοίνωσε μια πολιτική γνωστή ως «*απόκρυψη και προσφορά*», καθώς αυτό που η Κίνα χρειαζόταν περισσότερο στο εξωτερικό ήταν η σταθερότητα και η πρόσβαση στις αγορές.³⁹ Στο πλαίσιο αυτό, ο Deng Xiaoping εξέδωσε τον Σεπτέμβριο του 1989, το σημαντικότερο στοιχείο της στρατηγικής της Κίνας, μετά το Ψυχρό Πόλεμο, γνωστό, ως «*στρατηγική 24 χαρακτήρων*», η οποία σχεδιάστηκε για να ενισχύσει την ισχύ της Κίνας και τη διεθνή θέση της στο μέλλον.⁴⁰ Από το δόγμα αυτό διαφαίνεται ότι, η Κίνα διέθετε τον αποκαλούμενο αντι-ηγεμονισμό, ως ένα από τα κύρια θέματα της εξωτερικής της πολιτικής, τουλάχιστον, μέχρι η Κίνα να μπορεί να θεωρηθεί ισχυρή, οι δυνατότητές της και τα δυνατά της σημεία έπρεπε να αποκρύβονται, ενώ αντιστρόφως, οι αδυναμίες της να φαίνονται· στο διεθνές επίπεδο, ο Ντενγκ ήθελε την Κίνα να διατηρεί χαμηλό προφίλ, ώστε να μην αποσπά την προσοχή από την εγχώρια οικονομική ανάπτυξη.⁴¹

Η Υψηλή Στρατηγική του Deng ανέδειξε την αναγκαιότητα για θαλάσσια ισχύ της Κίνας, η οποία παραδοσιακά ήταν χερσαία δύναμη, πλην όμως, η εξαφάνιση της σοβιετικής απειλής κατέστησε δυνατή την αλλαγή του στρατηγικού της προσανατολισμού από την ξηρά στη θάλασσα· με άλλα λόγια, η νέα αυτή αναδυόμενη κατανομή της εξουσίας ενθάρρυνε σαφώς την απόφαση του Deng, το 1985, να μετατοπίσει το στρατηγικό ενδιαφέρον της Κίνας από τον ολικό πόλεμο στον περιορισμένο πόλεμο, βοηθώντας με τον τρόπο αυτό να παραχθεί η νέα ναυτική στρατηγική, αναγνωρίζοντας τη σημασία της κυριαρχίας στη θάλασσα για το μέλλον της Κίνας.⁴² Το δόγμα της εξωτερικής πολιτικής του Ντενγκ, ελήφθη ως βάση για την

³⁷ Noguchi, K., (2011). Bringing Realism Back In: Explaining China's Strategic Behavior in the Asia-Pacific, *Asia-Pacific Review*, 18:2, σελ. 65

³⁸ Βλ. Danner, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 32

³⁹ Allison, G., (2015). *The Thucydides Trap: Are the U.S. and China Headed for War? Απόσπασμα από το βιβλίο του: Destined for War: Can China and the United States Escape Thucydides's Trap?* The Atlantic, σελ. 10

⁴⁰ Βλ. Noguchi (2011), *όπ. παρ.*, σελ. 65

⁴¹ Βλ. Danner, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 32

⁴² Βλ. Noguchi (2011), *όπ. παρ.*, σελ. 65

ανάπτυξη πολιτικής, η οποία αρχικά ονομαζόταν «ειρηνική άνοδος», πλην όμως, άλλαξε επειδή είχε εκληφθεί ως απειλή από ορισμένα έθνη.⁴³

Η ιστορία διδάσκει ότι, ο βασικός αντικειμενικός σκοπός των κρατών είναι η κατάκτηση εδαφών, ώστε η προώθηση οικονομικών και άλλων συμφερόντων να καταστεί δυνατή.⁴⁴ Στο παραπάνω πλαίσιο, οι κύριοι στόχοι της στρατηγικής αυτής ήταν η επανένωση της Ταϊβάν, η αποκατάσταση των χαμένων και αμφισβητούμενων νησιών, η προστασία των θαλάσσιων πόρων της Κίνας, η προστασία των θαλάσσιων γραμμών επικοινωνίας (Sea Lines of Communication - SLOC) και η αποτροπή και υπεράσπιση της επιθετικότητας από τη θάλασσα.⁴⁵ Η στοχοθεσία αυτή, ουσιαστικά επιβεβαιώνει το γεγονός ότι, ο δεύτερος στόχος των κρατών είναι η αύξηση της επιρροής τους στην συμπεριφορά άλλων κρατών.⁴⁶

Οι θαλάσσιες γραμμές επικοινωνίας (SLOC) εκτιμώνται ως πολύ σημαντικές για την ασφάλεια και την οικονομία της Κίνας, επειδή η επιβίωσή της και η ευημερία της εξαρτώνται όλο και περισσότερο από τον Δυτικό Ειρηνικό, τον Ινδικό Ωκεανό και τη Νότια Σινική Θάλασσα.⁴⁷ Για τους Κινέζους σχεδιαστές της στρατηγικής της χώρας τους, οι θαλάσσιες αυτές γραμμές είναι ζωτικής σημασίας, όχι μόνο για την εξασφάλιση της πρόσβασης σε ενεργειακούς πόρους, το εξωτερικό εμπόριο και τις άμεσες επενδύσεις, αλλά και για την προστασία τους από πιθανές εξωτερικές απειλές, δεδομένου ότι, ο έλεγχος των υδάτων παρέχει στην Κίνα μια μεγάλη ζώνη προστασίας εξάλειψης των στρατιωτικών παρεμβάσεων των ξένων δυνάμεων.⁴⁸

Καθώς η πλειονότητα των εισαγωγών ενέργειας στη θάλασσα της Κίνας διέρχονται από την περιοχή του Ινδικού Ωκεανού και τη Θάλασσα της Νότιας Κίνας, το Πεκίνο γνωρίζει τη στρατηγική σημασία των δυτικών αυτών SLOCs.⁴⁹ Για να αναλάβει την διοίκηση των παράκτιων υδάτων της, η Κίνα αύξησε πρόσφατα τις ναυτικές της δυνάμεις στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού, ενώ οι συχνές αποστολές υποβρυχίων προς τις ανατολικές και νότιες θάλασσες της Κίνας και οι πρόσφατες έρευνες για την τοπολογία της Θάλασσας της Ανατολικής Κίνας και του Δυτικού Ειρηνικού Ωκεανού αποτελούν αποδείξεις του στρατηγικού της στόχου. Επιπλέον, η

⁴³ Βλ. Danner, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 33

⁴⁴ Βλ. Gilpin (2004), *όπ. παρ.*, σελ. 55

⁴⁵ Βλ. Noguchi (2011), *όπ. παρ.*, σελ. 66

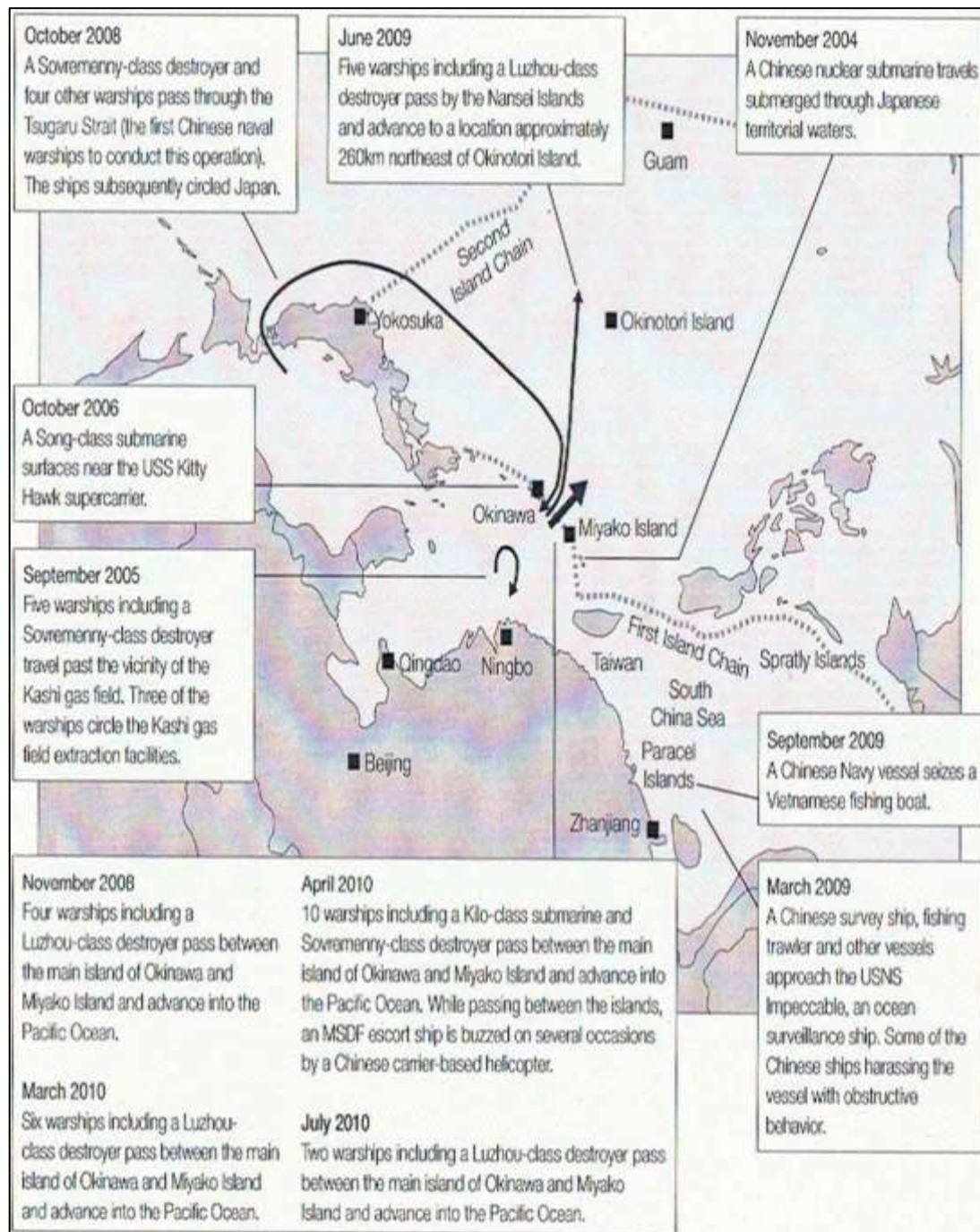
⁴⁶ Βλ. Gilpin (2004), *όπ. παρ.*, σελ. 56

⁴⁷ Len, C., (2015). China's 21st Century Maritime Silk Road Initiative, Energy Security and SLOC Access, *Maritime Affairs: Journal of the National Maritime Foundation of India*, 11:1, σελ. 2

⁴⁸ Βλ. Noguchi (2011), *όπ. παρ.*, σελ. 67

⁴⁹ Βλ. Len, (2015), *όπ. παρ.*, σελ. 2

Κίνα έχει επιλύσει αρκετές διασυνοριακές διαφωνίες της, ακόμη με δυσμενείς όρους για την ίδια, ενώ μια πρόσφατη εμπειρισταωμένη μελέτη δείχνει ότι, η Κίνα έχει αποστρατιωτικοποιηθεί και συμβιβαστεί σε πολλές συνοριακές διαπραγματεύσεις τη δεκαετία του 1990, γεγονός το οποίο μπορεί να ερμηνευθεί ως απόδειξη ότι δεν έχει επεκτατικές φιλοδοξίες.⁵⁰

Εικόνα 1. Κύριες Δραστηριότητες του Κινέζικου Ναυτικού στα ύδατα κοντά στην Ιαπωνία [Πηγή: The National Institute for Defense Studies (NIDS), όπ. αναφ. στο Noguchi, 2011:68]

⁵⁰ Βλ. Noguchi (2011), όπ. παρ., σελ. 67

Ωστόσο, πολλοί παρατηρητές πιστεύουν ότι, από το 2010, το Πεκίνο ακολουθεί πιο επιθετικά τις εδαφικές του φιλοδοξίες· η Κίνα επιδιώκει να διεκδικήσει την εδαφική κυριαρχία και τη δικαιοδοσία της θάλασσας πάνω από το μεγαλύτερο μέρος των θαλασσών της Νότιας Κίνας, σε ποσοστό που κυμαίνεται μεταξύ 62% και 90% περίπου αυτής της θάλασσας.⁵¹ Οι συνδυασμένες κινεζικές εδαφικές και ναυτικές απαιτήσεις εκτείνονται σε απόσταση άνω των 800 ναυτικών μιλίων από την κινεζική νησιωτική επαρχία Hainan και περιλαμβάνουν νησιά, βράχους, υφάλους και ύδατα που επίσης διεκδικούν το Βιετνάμ, οι Φιλιππίνες, η Μαλαισία, το Μπρουνέι και η Ινδονησία.⁵² Επιπλέον, η Κίνα, στο διάστημα από το 2013 έως το 2015, δημιούργησε πάνω από 3.200 στρέμματα εδάφους, μια έκταση που αντιστοιχεί σε 17 σχεδόν φορές περισσότερη δημιουργία γης, σε δύο χρόνια, από ό, τι όλα τα άλλα διεκδικούνται κράτη μαζί, τα τελευταία σαράντα χρόνια· επίσης, η ικανότητα της Κίνας να σταθμεύει πυραύλους, αεριωθούμενα αεροσκάφη και στρατηγικά βομβαρδιστικά σε αυτά τα τεχνητά νησιά, σημαίνει ότι, τα μέσα αυτά καθίστανται ισοδύναμα με ένα στόλο «αβύθιστων αεροπλανοφόρων».⁵³ Από την άλλη μεριά, στην ανατολική κινεζική θάλασσα, η Κίνα έχει επανειλημμένες φορές προειδοποιήσει για «περιστατικά» στα νησιά Diaoyu/Senkaku, με συνέπεια, η Ιαπωνική δυσπιστία να έχει φτάσει σε νέα ύψη, αντικατοπτρίζοντας τις ανασφάλειες που αισθάνονται και οι δύο χώρες, καθώς εξετάζουν τις αντίστοιχες θέσεις τους στην Ασία.⁵⁴

Η στρατηγική συμπεριφορά της Κίνας, σύμφωνα με τον Noguchi, εκτιμάται ότι, μπορεί να εξηγηθεί καλύτερα με βάση τις θέσεις του Επιθετικού Ρεαλισμού.⁵⁵ Είναι γνωστό ότι, ο Νεορεαλισμός, ως μέρος της θεωρίας του Ρεαλισμού, δίνει έμφαση σε κάποια κεντρική έννοια της γενικότερης θεωρίας και ειδικότερα στη δομή του άναρχου διεθνούς συστήματος, το οποίο θεωρεί βασικό αίτιο του ανταγωνισμού των κρατών για ισχύ και όχι την ανθρώπινη φύση και επιθετικότητα.⁵⁶ Το βασικό επίπεδο ανάλυσης της πολιτικής που εφαρμόζεται σε διεθνές επίπεδο, κατά το νεορεαλισμό, θεωρείται η δομή του διεθνούς συστήματος, διότι τα κράτη εκλαμβάνονται ως όμοιες μονάδες, οι οποίες διαφοροποιούνται μόνο ως προς τη θέση τους στο διεθνές σύστημα ισχύος· ως όμοιες μονάδες, υιοθετούν παρεμφερείς

⁵¹ Schweller, R., (2018). Opposite but Compatible Nationalisms: A Neoclassical Realist Approach to the Future of US–China Relations, *The Chinese Journal of International Politics*, 2018, σελ. 33

⁵² Βλ. Schweller, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 33

⁵³ Βλ. Schweller, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 33

⁵⁴ Βλ. Schweller, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 33

⁵⁵ Βλ. Noguchi (2011), *όπ. παρ.*, σελ. 62

⁵⁶ Παπαφλωράτος, Ι., (2018). *Θεωρίες των Διεθνών Σχέσεων*. Αθήνα: Σάκκουλα, σελ. 56-57

στόχους, με τον πιο σημαντικό εξ αυτών να είναι η επιβίωσή τους· διακρίνεται στον Επιθετικό Ρεαλισμό, ο οποίος δέχεται ότι, τα κράτη εξασφαλίζουν την επιβίωσή τους, διαμέσου της μεγιστοποίησης της ισχύος τους και στον Αμυντικό Ρεαλισμό, ο οποίος ερμηνεύει την επιβίωση των κρατών, διαμέσου της μεγιστοποίησης της ασφάλειάς τους.⁵⁷

Ο ιστορικός απολογισμός της στρατηγικής συμπεριφοράς της Κίνας, μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, φαίνεται ότι είναι αρκετά συνεπής με τις προβλέψεις του Επιθετικού Ρεαλισμού, σύμφωνα με τον οποίο, τα κράτη κατασκεύαζαν μια υψηλή στρατηγική (π.χ. 24 χαρακτήρες του Deng) για την καθιέρωση της «περιφερειακής ηγεμονίας» (π.χ. η θαλάσσια φιλοδοξία της να διαθέσει στρατιωτικούς πόρους για την επίτευξη του στόχου της).⁵⁸ Με την ανάληψη της διακυβέρνησης από τον Xi Jinping, η εποχή του «hide and bid» έχει παρέλθει ανεπιστρεπτί, καθώς ο ίδιος έχει εκπλήξει τους πάντες τόσο στο εσωτερικό της Κίνας, όσο και στο εξωτερικό με την ταχύτητα και την τόλμη, με την οποία υλοποιεί τις φιλοδοξίες του· στο δε, εξωτερικό, έχει επιδιώξει μια πιο δραστήρια κινεζική εξωτερική πολιτική, η οποία είναι ολοένα και πιο δυναμική στην προώθηση των συμφερόντων της χώρας.⁵⁹

Ωστόσο, η διαρκώς αυξανόμενη ισχύς μιας μεγάλης δύναμης, σύμφωνα με τον Mearsheimer, θα οδηγήσει αναγκαστικά και σε αναθεώρηση των στόχων που έχει θέσει, με τελική επιδίωξη την κατάκτηση της ηγεμονίας, που θεωρείται ως, η πλέον ασφαλής στρατηγική για την επιβίωσή τους· πιστεύει δε, ότι η κατάκτηση της παγκόσμιας πρωτοκαθεδρίας είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί και οι μεγάλες δυνάμεις στρέφουν το ενδιαφέρον τους στην ηγεμονία της περιφέρειάς τους· προτείνει επίσης στις μεγάλες δυνάμεις να αναλαμβάνουν έναν πιο προσιτό ρόλο, στην περίπτωση των απομακρυσμένων περιφερειών, εκείνον του offshore balancer, ένεκα της ανασχετικής ισχύος των υδάτων, ώστε αφενός να μην παρεμβαίνουν με άμεσο τρόπο στα εσωτερικά ενός άλλου κράτους, αφετέρου να μπορούν να παρεμβαίνουν, όποτε οι συνθήκες το επιτρέπουν ή το επιβάλουν.⁶⁰ Στην περίπτωση της Κίνας, σύμφωνα με τον ίδιο, θεωρεί ως βέβαια την ένοπλη σύρραξη, καθώς ο

⁵⁷ Waltz, 1979, όπ. αναφ. στο Γκόφας, Α., & Τζιφάκης, Ν., (2013). Η Άνοδος της Κίνας και το μέλλον στον Σίνο-Αμερικανικών σχέσεων. Μια θεωρητική χαρτογράφηση, στο Σ. Πετρόπουλος & Α. Χουλιάρας (επιμ.) *Η Κίνα και οι άλλοι: Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Αθήνα: Παπαζήση, σελ. 49 & Γκόφας, Α., & Τζιφάκης, Ν., (2017). *Θεωρητικές Προβολές στη Διεθνή Πολιτική. Η Σίνο-Αμερικανική Πρόκληση*. Αθήνα: Πεδίο, σελ. 40-54.

⁵⁸ Βλ. Noguchi (2011), όπ. παρ., σελ. 69

⁵⁹ Βλ. Allison, (2015), όπ. παρ., σελ. 11

⁶⁰ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), όπ. παρ., σελ. 40-41

ανταγωνισμός ασφαλείας ανάμεσα στις ΗΠΑ και στην Κίνα θα αυξηθεί τα επόμενα χρόνια· η απαισιοδοξία αυτή του Mearsheimer στηρίζεται, εν πολλοίς, στο γεγονός ότι, η Κίνα με την απόκτηση εφάμιλλων στρατιωτικών και οικονομικών ικανοτήτων με τις ΗΠΑ, θα επιδιώξει την κυριαρχία στην περιοχή του Ειρηνικού Ωκεανού και της Ασίας, αφενός αμφισβητώντας την παρουσία της Αμερικής στην ευρύτερη περιφέρειά της, αφετέρου αυξάνοντας τη διαφορά ισχύος, ανάμεσα στην ίδια και στις άλλες χώρες, που ανταγωνίζεται, όπως τη Ρωσία, την Ιαπωνία και την Ινδία.⁶¹

Στο πλαίσιο αυτό, οι επιθετικοί ρεαλιστές επιχειρούν μια πρόβλεψη: η άνοδος της Κίνας δεν μπορεί να είναι ειρηνική σε ένα διεθνές σύστημα που κυριαρχείται από τις ΗΠΑ· έτσι, ο John Mearsheimer ισχυρίζεται ότι, μια αυξανόμενη Κίνα δεν μπορεί παρά να γίνει ολοένα και πιο ισχυρή και αυτό, υποστηρίζει, θα είναι απαράδεκτο για τις ΗΠΑ, με συνέπεια να είναι αναπόφευκτη μια αναμέτρηση.⁶² Ο Graham Allison το ονομάζει παγίδα του Θουκυδίδη, καθώς η ερώτηση, σχετικά με την παγκόσμια τάξη, γι' αυτή τη γενιά, είναι εάν η Κίνα και οι Ηνωμένες Πολιτείες μπορούν να ξεφύγουν από την παγίδα αυτή, αφού σύμφωνα με μελέτες περιπτώσεων, για τα τελευταία πεντακόσια χρόνια, 12 από τις 16 αναμετρήσεις ισχύος οδηγήθηκαν σε πόλεμο και μόνο 4 επιλύθηκαν με ειρηνικό τρόπο.⁶³

Παρόλα αυτά, οι θεωρίες που σχετίζονται με την μετάβαση της εξουσίας συγκλίνουν στα ακόλουθα τρία σημεία:⁶⁴ (1) η εξουσία είναι εγγενώς εσωτερική στην προέλευση και στη φύση της, αν και ορισμένοι υποστηρικτές θεωρούν ότι, η εξουσία είναι τόσο εγγενής, όσο και εξωγενής, (2) η συσσώρευση της εξουσίας οδηγεί μια αυξανόμενη δύναμη στο να φιλοξενήσει την αυξανόμενη δυσαρέσκεια με το status quo που κατασκευάστηκε και στηρίχθηκε από την ηγεμονική δύναμη και (3) η συρρίκνωση του χάσματος ισχύος μεταξύ δύο κρατών είναι πιθανό να δημιουργήσει ένα παράθυρο για έναν ενδεχόμενο πόλεμο ηγεμονικής μετάβασης. Οι επικριτές έχουν υποστηρίξει, με την πάροδο των ετών ότι, τέτοιες απόψεις είναι υπερβολικά δομικές και ντετερμινιστικές, μη αφήνοντας ουσιαστικά περιθώριο για το ρόλο της

⁶¹ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 50-51

⁶² Friedrichs, J., (2019). Explaining China's popularity in the Middle East and Africa, *Third World Quarterly*, 40:9, σελ. 1638

⁶³ Βλ. Allison, (2015), *όπ. παρ.* · Moore, J.G., (2017). Avoiding a Thucydides Trap in Sino-American Relations (...and 7 Reasons Why that Might be Difficult), *Asian Security*, 13:2, σελ. 98

⁶⁴ Περισσότερα βλ. Organski, (1958)· Organics & Kuglar, (1980)· Tammen κ.ά., (2000), *όπ. αναφ. στο Chung, H.J., (2019). How America and China see each other: charting national views and official perceptions, The Pacific Review*, 32:2, 190

διαμεσολάβησης.⁶⁵ Διερωτάται λοιπόν κανείς γιατί οι δυαδικές αντιλήψεις μεταξύ των ηγεμονικών και των ανερχόμενων δυνάμεων δεν εξετάζονται σοβαρά, παρόλο που ο πόλεμος μετάβασης εξουσίας λαμβάνει χώρα ακριβώς μεταξύ των δύο.⁶⁶

Περιπτώσεις της Παγίδας του Θουκυδίδα				
Περίοδος	Κυρίαρχη δύναμη	Ανερχόμενη δύναμη	Πεδίο	Αποτέλεσμα
1. Τέλη 15ου αιώνα	Πορτογαλία	Ισπανία	Παγκόσμια αυτοκρατορία και εμπόριο	Χωρίς πόλεμο
2. Πρώτο μισό 16ου αιώνα	Γαλλία	Αψβούργοι	Εδαφική εξουσία στη Δυτική Ευρώπη	Πόλεμος
3. 16ος και 17ος αιώνες	Αψβούργοι	Οθωμανική Αυτοκρατορία	Εδαφική κυριαρχία στην Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη, ναυτική κυριαρχία στη Μεσόγειο	Πόλεμος
4. Πρώτο μισό 17ου αιώνα	Αψβούργοι	Σουηδία	Εδαφική και ναυτική κυριαρχία στη Βόρεια Ευρώπη	Πόλεμος
5. Μέσα με τέλη 17ου αιώνα	Ολλανδική Δημοκρατία	Αγγλία	Παγκόσμια αυτοκρατορία, ναυτική κυριαρχία και εμπόριο	Πόλεμος
6. Τέλη 17ου, μέσα 18ου αιώνα	Γαλλία	Μ. Βρετανία	Παγκόσμια αυτοκρατορία και ευρωπαϊκή εδαφική κυριαρχία	Πόλεμος
7. Τέλη 18ου, αρχές 19ου αιώνα	Μ. Βρετανία	Γαλλία	Εδαφική και ναυτική κυριαρχία στην Ευρώπη	Πόλεμος
8. Μέσα 19ου αιώνα	Γαλλία και Μ. Βρετανία	Ρωσία	Παγκόσμια αυτοκρατορία, επιρροή στην Κεντρική Ασία και την Ανατολική Μεσόγειο	Πόλεμος
9. Μέσα 19ου αιώνα	Γαλλία	Γερμανία	Εδαφική κυριαρχία στην Ευρώπη	Πόλεμος
10. Τέλη 19ου, αρχές 20ού αιώνα	Κίνα και Ρωσία	Ιαπωνία	Εδαφική και ναυτική κυριαρχία στην Ανατολική Ασία	Πόλεμος
11. Αρχές 20ού αιώνα	Ηνωμένο Βασίλειο	ΗΠΑ	Παγκόσμια οικονομική κυριαρχία και ναυτική υπεροχή στο δυτικό ημισφαίριο	Χωρίς πόλεμο
12. Αρχές 20ού αιώνα	Ηνωμένο Βασίλειο με την υποστήριξη της Γαλλίας και της Ρωσίας	Γερμανία	Εδαφική κυριαρχία στην Ευρώπη και παγκόσμια ναυτική κυριαρχία	Πόλεμος
13. Μέσα 20ού αιώνα	Σοβιετική Ένωση, Γαλλία και Ηνωμένο Βασίλειο	Γερμανία	Εδαφική και ναυτική κυριαρχία στην Ευρώπη	Πόλεμος
14. Μέσα 20ού αιώνα	ΗΠΑ	Ιαπωνία	Ναυτική κυριαρχία και επιρροή στην περιοχή του Ειρηνικού της Ασίας	Πόλεμος
15. 1940-1980	ΗΠΑ	Σοβιετική Ένωση	Παγκόσμια ισχύς	Χωρίς πόλεμο
16. 1990-σήμερα	Ηνωμένο Βασίλειο και Γαλλία	Γερμανία	Πολιτική επιρροή στην Ευρώπη	Χωρίς Πόλεμο

Εικόνα 2. Περιπτώσεις "Θουκυδίδειας Παγίδας" τα τελευταία 500 χρόνια [Πηγή: Allison, G., (2020), σελ. 75]

⁶⁵ Βλ. Chung, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 190

⁶⁶ Περισσότερα βλ. Kurpach et al., (2001)· Rapkin & Thompson, (2013)· Walt, (1990), *όπ. αναφ. στο Chung, (2019), όπ. παρ.*, σελ. 190

Το επόμενο υποκεφάλαιο παρουσιάζει ένα αναδυόμενο δίλημμα για τη Κίνα: να περιοριστεί στην περιφέρειά της, ως περιφερειακή δύναμη ή να αναπτυχθεί ακόμη περισσότερο, ώστε να αναδειχθεί σε ηγεμονική δύναμη του 21^{ου} αιώνα;

1.3 Περιφερειακή ή Ηγεμονική Δύναμη;

«...η διεθνής διακυβέρνηση είναι ουσιαστικά η κυβέρνηση από εκείνο το κράτος [ή τα κράτη] που παρέχει [παρέχουν] την ισχύ που είναι απαραίτητη για τον σκοπό της διακυβέρνησης»⁶⁷

Με τα λόγια αυτά, ο E.H. Carr έθετε το πλαίσιο της διακυβέρνησης και της τάξης του διεθνούς συστήματος, όπου οι δυνάμεις που κυριαρχούν οργανώνουν και ελέγχουν τις διαδικασίες των τυχόν αλληλεπιδράσεων των συστατικών στοιχείων του.⁶⁸ Ωστόσο, ο όρος «τάξη», σύμφωνα με τον Tang, έχει συγκεντρώσει μεγάλη προσοχή, αλλά δεν έχει καθοριστεί αυστηρά ή δεν έχει μετρηθεί· για παράδειγμα, αν ο ορισμός της τάξης του Hedley Bull⁶⁹ ως «ένα πρότυπο δραστηριότητας ή συμπεριφοράς που υποστηρίζει τους στοιχειώδεις ή πρωταρχικούς στόχους της κοινωνίας των κρατών ή της διεθνούς κοινωνίας» απολαμβάνει την ευρύτερη αποδοχή στις διεθνείς σχέσεις, ταυτόχρονα είναι και σοβαρά εσφαλμένος.⁷⁰ Στο πλαίσιο αυτό, ο Tang θεωρεί ότι, η τάξη είναι ο βαθμός προβλεπτικότητας ή κανονικότητας του τι συμβαίνει μέσα σε ένα κοινωνικό σύστημα, προφανώς επειδή η συμπεριφορά των δρώντων, οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και η κοινωνική έκβαση μέσα στο κοινωνικό σύστημα θεωρούνται, έως κάποιο βαθμό, ρυθμισμένα· στο επιχειρησιακό επίπεδο, η τάξη (ή σειρά) μπορεί να εκτιμηθεί στη βάση τεσσάρων διαστάσεων: το πεδίο (η κάλυψη μιας τάξης), τη σχετική συγκέντρωση ή κατανομή ισχύος (βίαιη ή μη βία), το βαθμό θεσμοποίησης (δηλ. πόσο βαθιά στην κοινωνία υπεισέρχεται) και το βαθμό εσωτερίκευσης συγκεκριμένων κανόνων εντός της τάξης.⁷¹

⁶⁷ Περισσότερα βλ. E.H. Carr [1951:107, *όπ. αναφ. στο Gilpin (2004:64)*]

⁶⁸ Βλ. Gilpin (2004), *όπ. παρ.*, σελ. 64

⁶⁹ Περισσότερα στο Hedley Bull, *The Anarchical Society* (New York: Palgrave, 2002), 4, 8, 16–21, *όπ. αναφ. στο Tang, S., (2018). The Future of International Order(s), The Washington Quarterly*, 41:4, σελ. 118. Σημείωση: Πολλοί συγγραφείς έχουν υιοθετήσει τον ορισμό του Bull είτε ακριβώς, είτε με κάποια τροποποίηση. Ο Bull δεν καθόριζε με σαφήνεια ούτε αυτό που εννοούσε ως “δραστηριότητα”. Στην εργασία του ο Tang, έλαβε ως προϋπόθεση ότι, ο Bull χρησιμοποίησε έναν ευρύ ορισμό της δραστηριότητας που περιλαμβάνει τόσο τη συμπεριφορά όσο και την αλληλεπίδραση.

⁷⁰ Βλ. Tang, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 118

⁷¹ Βλ. Tang, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 118

Από την άλλη μεριά, τρεις μορφές ελέγχου ή τύποι δομών έχουν κυριαρχήσει διαχρονικά στη διακυβέρνηση των διεθνών συστημάτων· αυτά είναι: η *αυτοκρατορική* ή *ηγεμονική*, σύμφωνα με την οποία ένα ισχυρό κράτος από μόνο του μπορεί και ελέγχει άλλα μικρότερα κράτη του συστήματος ή κυριαρχεί και επί αυτών, η *διπολική δομή*, η οποία χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη δύο ισχυρών κρατών, που ελέγχουν τις αλληλεπιδράσεις τόσο εντός, όσο και εκτός των σφαιρών επιρροής τους και τέλος, ο τρίτος τύπος αφορά σε μια *δομή ισορροπίας ισχύος τριών ή/και περισσότερων κρατών*, τα οποία ελέγχουν τις ενέργειες των άλλων μερών του συστήματος αυτού, ενώ η κατανομή ισχύος μεταξύ των κρατών κάθε διεθνούς συστήματος αποτελεί τη βασική μορφή άσκησης ελέγχου σε αυτά, με το γόητρο των κρατών να ακολουθεί στις προτεραιότητές τους.⁷²

Η δυναμική άνοδος της Κίνας, ως παγκόσμιου οικονομικού και πολιτικού παράγοντα, είναι ένα σημαντικό θέμα μεταξύ των σημερινών ακαδημαϊκών και πολιτικών συζητήσεων σε όλο τον κόσμο· αυτή η παγκόσμια μετατόπιση δύναμης θα είναι ένας από τους σημαντικότερους μετασχηματισμούς της διεθνούς πολιτικής στη σύγχρονη ιστορία, καθώς η κατεύθυνση που υιοθετούν οι σχέσεις Κίνας και Δυτικών μπορεί να *«καθορίσει το στρατηγικό μέλλον του κόσμου για τα επόμενα χρόνια»*.⁷³ Στο πλαίσιο αυτό, σύμφωνα με τον Tang, είναι παραπλανητικό να θεωρεί κανείς ότι, η υπάρχουσα τάξη είναι *«φιλελεύθερη»*, με βάση έναν πιο αυστηρό ορισμό της, που αναπτύχθηκε αλλού, γιατί όπως υποστηρίζει, η εποχή του εκσυγχρονισμού ως εκδυτικοποίηση μπορεί να φτάσει σε ένα τέλος της και οι κανόνες στο πλαίσιο της διεθνούς τάξης να γίνουν πιο αμφισβητούμενοι.⁷⁴ Ωστόσο, ο ίδιος πιστεύει ότι, η αμφισβήτηση αυτή δεν θα έχει απαραίτητα πολιτική βία ή θα είναι, κατ' ανάγκη, ηθικά κακή· η παγκοσμιοποίηση θα οικοδομείται ολοένα και περισσότερο, με βάση την περιφερειοποίηση, τις διαπεριφερειακές διαπραγματεύσεις και τον συντονισμό.⁷⁵

Οι θεωρίες ισχύος αναμένουν μια σαφή μετατόπιση σε ρεβιζιονιστική κατεύθυνση· όπως το έθεσε ο Robert Gilpin, *«καθώς η σχετική δύναμή της αυξάνεται, μια ανερχόμενη πολιτεία επιχειρεί να αλλάξει τους κανόνες που διέπουν το σύστημα»*.⁷⁶

⁷² Βλ. Gilpin (2004), *όπ. παρ.*, σελ. 64-65

⁷³ Gu, J., Humphrey, J., Messner, D., (2008). Global Governance and Developing Countries: The Implications of the Rise of China, *World Development*, Vol. 36, No. 2, σελ. 274

⁷⁴ Βλ. Tang, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 118

⁷⁵ Βλ. Tang, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 118

⁷⁶ Legro, W.J., (2007). What China Will Want: The Future Intentions of a Rising Power, *Perspectives on Politics*, σελ. 518 · Art, J.A., (2010). The United States and the Rise of China: Implications for the Long Haul, *Political Science Quarterly*, Volume 125, Number 3, σελ. 362

Έτσι, ένα βασικό σημείο αναφοράς της αμερικανικής πολιτικής απέναντι στην Κίνα είναι ότι, οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν μπορούν να σταματήσουν την άνοδο αυτής, αν και θα μπορούσαν να την καταστήσουν δυσκολότερη, ενεργώντας με τρόπο που θα διατάρασσε την οικονομική της ανάπτυξη για λίγο καιρό· ο βασικότερος υποστηρικτής της άποψης αυτής είναι ο John Mearsheimer, ο οποίος υποστηρίζει ότι:⁷⁷

«η αμερικανική πολιτική για την Κίνα έχει επιδιώξει να εντάξει την Κίνα στην παγκόσμια οικονομία και να διευκολύνει την ταχεία οικονομική της ανάπτυξη, ώστε να γίνει πλούσια και, ελπίζουμε, ικανοποιημένη από τη σημερινή της θέση στο διεθνές σύστημα. Αυτή η πολιτική των Η.Π.Α. είναι λανθασμένη. Η ευτυχισμένη Κίνα δεν θα αποτελούσε δύναμη status quo, αλλά μια επιθετική πολιτεία αποφασισμένη να επιτύχει την περιφερειακή ηγεμονία Αν και είναι σίγουρα προς το συμφέρον της Κίνας να είναι ο ηγεμόνας στη βορειοανατολική Ασία, είναι σαφές ότι δεν είναι προς το συμφέρον της Αμερικής να συμβεί κάτι τέτοιο Δεν είναι πολύ αργά για τις Ηνωμένες Πολιτείες να αντιστρέψουν την πορεία και να κάνουν ό, τι μπορούν για να επιβραδύνουν την άνοδο της Κίνας».

Ο Mearsheimer ουσιαστικά προέβη μόνο στην περιγραφή κάποιας πολιτικής, καθώς δεν αναφέρει με συγκεκριμένους όρους τον τρόπο, με τον οποίο οι Ηνωμένες Πολιτείες θα μπορούσαν να επιβραδύνουν την άνοδο της Κίνας· η προσεκτική εξέταση της ιδέας αυτής δείχνει ότι, υπό τις σημερινές συνθήκες, η άνοδος της Κίνας είναι αμείλικτη και ως εκ τούτου, θα ήταν ανόητο να προσπαθήσει μόνο να επιβραδύνει ή να διαταράξει την άνοδο αυτή.⁷⁸ Ο Denny Roy αναμένει ότι, «η ανάπτυξη της Κίνας από ένα αδύναμο, αναπτυσσόμενο κράτος σε ένα ισχυρότερο, πιο ευημερούν κράτος θα πρέπει να οδηγήσει σε μια πιο ισχυρή εξωτερική πολιτική... πιο τολμηρή, πιο απαιτητική και λιγότερο διατεθειμένη να συνεργαστεί με τις άλλες μεγάλες δυνάμεις της περιοχής», με την βασική ώθηση αυτών των αναλύσεων να είναι ότι, η αύξηση της ισχύος οδηγεί σε μια αυξανόμενη γεωπολιτική όρεξη και μια πιθανή αλλαγή προς τον ρεβιζιονισμό, με την Κίνα να φέρει τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος, εκείνης του «ασθενούς ηγεμόνα» και την άλλη του «αθώου γίγαντα».⁷⁹ Η παύση της ανόδου της Κίνας σημαίνει ότι, υπάρχει κινεζική δύναμη και στο πλαίσιο

⁷⁷ Περισσότερα στο John J. Mearsheimer, *The Tragedy of Great Power Politics* (New York: W. W. Norton, 2001), σελ. 402, όπ. αναφ. στο Art, J.A., (2010), όπ. παρ., σελ. 362

⁷⁸ Βλ. Art, (2010), όπ. παρ., σελ. 362

⁷⁹ Βλ. Legro, (2007). όπ. παρ., σελ. 518-519

αυτό, θα απαιτηθεί να σταματήσει, ή να μειωθεί δραστικά, η οικονομική της ανάπτυξη, από την οποία εξαρτώνται όλα τα υπόλοιπα, προκειμένου με τον τρόπο αυτό να αποτραπεί η αυξανόμενη επιρροή της σε περιφερειακό ή/και παγκόσμιο επίπεδο· η παύση της ανόδου της Κίνας θα ισοδυναμούσε με ό, τι ο Art ονομάζει «σύνθετος περιορισμός» και ο οποίος εφαρμόστηκε ενάντια στη Σοβιετική Ένωση, κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου.⁸⁰ Ο σύνθετος περιορισμός περιλαμβάνει δύο κεντρικά συστατικά: τη στερέωση στρατιωτικής δύναμης και την οικονομική άρνηση εναντίον της αναδύμενης δύναμης· το πρώτο είναι σχεδιασμένο, ώστε να εμποδίζει το κράτος να αποκτήσει οποιαδήποτε πολιτική δύναμη από τη στρατιωτική του ισχύ, ενώ το άλλο, να αποδυναμώνει οικονομικά ένα κράτος, είτε μειώνοντας πραγματικά το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν του, είτε περιορίζοντας σοβαρά την τεχνολογική βελτίωσή του και τον ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης.⁸¹

Η άνοδος της Κίνας είναι μια δυναμική διαδικασία, στην οποία πολλοί μεταβαλλόμενοι υλικοί και ιδεολογικοί παράγοντες θα διαμορφώσουν πολιτικές επιλογές των κρατών, καθώς και αλληλεπιδράσεις μεταξύ τους· έτσι, μια στατική θεωρία των Διεθνών Σχέσεων (ΔΣ) με έμφαση στις σταθερές και όχι στις μεταβλητές, δεν μπορεί να ερμηνεύσει παραλλαγές στις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας οι οποίες συμβαίνουν μέσα στα όρια που θέτουν αυτές οι σταθερές.⁸² Για παράδειγμα, αν και η κατανομή της ισχύος σε ένα διπολικό σύστημα δεν άλλαξε, οι σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας γνώρισαν ανυψώσεις και πτώσεις αρκετές φορές, κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, πλην όμως, με αρκετά παρόμοιο τρόπο, το σχετικά σταθερό επιχείρημα της φιλελεύθερης τάξης και η θεωρία της γραμμικής κοινωνικοποίησης έχουν επίσης δυσκολίες να εξηγήσουν τις παραλλαγές και τη δυναμική των σχέσεων ΗΠΑ-Κίνας μετά τον Ψυχρό Πόλεμο.⁸³ Ωστόσο, οι θεωρίες δεν παρέχουν έτοιμες απαντήσεις σε κάθε ερώτημα που μπορεί να προκύψει με βάση τα εμπειρικά δεδομένα, πλην όμως, μπορούν και προσανατολίζουν το επεξηγηματικό ενδιαφέρον με βάση δύο επεξηγηματικούς άξονες, όπως αυτοί απεικονίζονται στην ακόλουθη εικόνα.⁸⁴ Στο παραπάνω πλαίσιο, ο τρόπος θεώρησης της δυναμικής των σχέσεων ΗΠΑ-Κίνας αποτελεί το πρώτο βήμα στην κατανόηση των παραγόντων εκείνων, που

⁸⁰ Βλ. Art, (2010), *όπ. παρ.*, σελ. 362

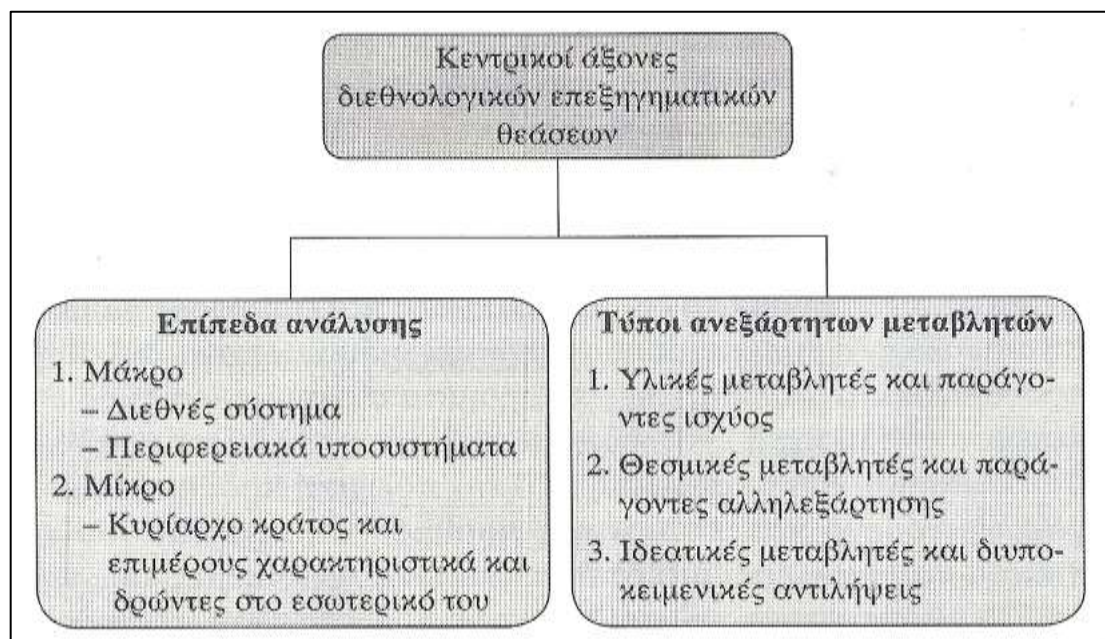
⁸¹ Βλ. Art, (2010), *όπ. παρ.*, σελ. 362

⁸² Βλ. He (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 135

⁸³ Βλ. He (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 135

⁸⁴ Βλ. Γκόφας, & Τζιφάκης, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 45 και Γκόφας, Α., & Τζιφάκης, Ν., (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 24

διαμορφώνουν τη μεταξύ τους σχέση τόσο στο παρελθόν, όσο και στο μέλλον· με άλλα λόγια, απαιτείται προσδιορισμός των παραλλαγών της εξαρτημένης μεταβλητής στη μελέτη των σχέσεων ΗΠΑ-Κίνας.⁸⁵

Εικόνα 3. Βασικοί επεξηγηματικοί άξονες θεωρίας διεθνών σχέσεων⁸⁶ [Πηγή: Γκόφας & Τζιφάκης (2013:46)]

Στη θεωρία των ΔΣ, οι ρεαλιστές υπογραμμίζουν την ανταγωνιστική φύση των διακρατικών σχέσεων, ενώ όπως επισημαίνει ο Kenneth Waltz, η επιβίωση αποτελεί τον ύψιστο σκοπό των κρατών και, ως εκ τούτου, τα κράτη είναι εγγενώς ανταγωνιστικά για την ασφάλεια στο άναρχο διεθνές σύστημα.⁸⁷ Κατά τον Schweller, τα κράτη επιδιώκουν να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντά τους ανταποκρινόμενα, όχι μόνο στις ανταγωνιστικές πιέσεις του διεθνούς συστήματος, αλλά και στις δυνάμεις ή/και απαιτήσεις που πηγάζουν από τα σύνορά τους, καθώς, επειδή λειτουργούν μέσα σε ένα επικίνδυνο, αβέβαιο και άναρχο περιβάλλον, επεκτείνονται όταν μπορούν· μέρος του «όταν μπορούν» είναι οι διεθνείς πλεονεκτικές στιγμές που οι πραγματικότητες της εξουσίας επιτρέπουν στο κράτος να επεκταθεί, ενώ το άλλο, το

⁸⁵ Βλ. He (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 135

⁸⁶ Διευκρινίσεις επί της παραπάνω εικόνας 3 [βλ. Γκόφας, & Τζιφάκης, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 46]:

•Το μακρο-επίπεδο ανάλυσης αναφέρεται στη δομή και στα χαρακτηριστικά του διεθνούς συστήματος, καθώς επίσης και στα, κατά τόπους, αντίστοιχα περιφερειακά συστήματα.

•Το μικρο-επίπεδο αναφέρεται στα επιμέρους χαρακτηριστικά των κρατών, όπως π.χ. το ισχύον πολιτικό σύστημα, η ηγεσία, οι διάφορες ομάδες πίεσης, κλπ.

•Η στήλη των ανεξάρτητων μεταβλητών περιλαμβάνει τις υλικές μεταβλητές και τους διάφορους παράγοντες ισχύος, τους θεσμούς και τους παράγοντες αλληλεξάρτησης, καθώς επίσης τις διάφορες διυποκειμενικές αντιλήψεις και ιδεατικές μεταβλητές (π.χ. η κυρίαρχη στρατηγική κουλτούρα, το κοινωνικό status, κλπ).

⁸⁷ Περισσότερα βλ. Kenneth Waltz (1979), *όπ. αναφ. στο He (2017:135-136)*

μεγαλύτερο μέρος που αγνοείται ως «όταν μπορούν» αφορούν σε εγχώριες μεταβλητές.⁸⁸

Έτσι, η ρεαλιστική σχολή σκέψης επιλέγει να επικεντρωθεί στις υλικές μεταβλητές και στους παράγοντες ισχύος ενός συστήματος που εξετάζει.⁸⁹ Κατά συνέπεια, ο Ρεαλισμός λαμβάνει, υπόψη του, μετρήσιμους δείκτες ισχύος, όπως είναι οι αμυντικές δαπάνες, τα αριθμητικά στοιχεία του στρατεύματος, διάφορα οικονομικά στοιχεία κλπ, προσπαθώντας να προβλέψει την επίδραση που έχει οποιαδήποτε ραγδαία μεταβολή των δεικτών αυτών στη διεθνή πολιτική.⁹⁰ Οποιαδήποτε μεταβολή στην ισχύ ενός κράτους αυξάνει ταυτόχρονα και την ανησυχία ενός άλλου, καθώς εκλαμβάνεται ως εχθρική ενέργεια, που στοχεύει στην αλλαγή του status quo, με συνέπεια την έναρξη μιας κούρσας εξοπλισμών, ώστε να αυξηθεί η ισχύς του, καθώς εντείνεται το αίσθημα ανασφάλειάς του.⁹¹

		Υλικές μεταβλητές & παράγοντες ισχύος	
Επίπεδα ανάλυσης	Μάκρο (διεθνές σύστημα)	Νεορεαλισμός	Επιθετικός ρεαλισμός: Τα κράτη μεγιστοποιούν την ισχύ τους. Η Κίνα θα επιδιώξει την περιφερειακή ηγεμονία καθιστώντας τη σύγκρουση με τις ΗΠΑ αναπόφευκτη. Αμυντικός ρεαλισμός: Τα κράτη μεγιστοποιούν την ασφάλειά τους. Προτείνει στρατηγική σχέση συνεργασίας που θα αμβλύνει το δομικό δίλημμα ασφάλειας.
	Μίκρο (κράτος/ άτομο)	Κλασικός ρεαλισμός: Έμφαση σε εθνικές μεταβλητές και παράγοντες ισχύος. Οι επιλογές της Κίνας μπορεί να επηρεασθούν αρνητικά από εξελίξεις στο εσωτερικό της, όπως άνοδος του εθνικισμού.	

Εικόνα 4. Ρεαλισμός και σινο-αμερικανικές σχέσεις (Πηγή: Γκόφας & Τζιφάκης, 2013:49 & 2017:37)

Η άνοδος της Κίνας έχει προκαλέσει πολλούς θεωρητικούς και πολιτικούς διαλόγους μεταξύ των μελετητών των ΔΣ και των ασκούντων πολιτικές από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, όταν ο κινεζικός εθνικισμός έκανε την επανεμφάνιση του.⁹² οι Ρεαλιστές, ειδικά οι επιθετικοί ρεαλιστές και οι πραγματικοί μετασχηματιστές

⁸⁸ Βλ. Schweller, R., (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 23, 30

⁸⁹ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 25-26

⁹⁰ Περισσότερα στο Waltz (1979), *όπ. αναφ.* στο Γκόφας & Τζιφάκης (2013:47)

⁹¹ Βλ. Παπαφλωράτος, (2018), *όπ. παρ.*, σελ.51

⁹² Zhao, S., (2013). Foreign Policy Implications of Chinese Nationalism Revisited: the strident turn, *Journal of Contemporary China*, 22:82, σελ. 535

δύναμης, υποστηρίζουν ότι, η άνοδος της Κίνας θα προκαλέσει αναπόφευκτα την υπάρχουσα διεθνή τάξη και ότι, οι στρατιωτικές συγκρούσεις μεταξύ Κίνας και Ηνωμένων Πολιτειών, ως υπάρχοντος ηγεμόνα, δεν αφορούν το αν θα συμβεί, αλλά όταν θα συμβεί.⁹³ Σύμφωνα με τον Mearsheimer, ο οποίος είναι και ο εκφραστής του επιθετικού Ρεαλισμού, όταν η Κίνα αποκτήσει τις οικονομικές και στρατιωτικές δυνατότητες, τότε θα επιδιώξει και την επικράτηση της ηγεμονίας της στην ευρύτερη περιοχή της Ασίας και του Ειρηνικού Ωκεανού, με στόχο να κλονίσει συθέμελα την αμερικανική περιφερειακή ηγεμονία, ώστε οι ΗΠΑ να περιοριστούν στην ευρω-ατλαντική περιφέρεια, όπου και ανήκουν· αυτό θα έχει ως συνέπεια, οι ΗΠΑ να τολμήσουν την υιοθέτηση, από μέρους τους, μιας πολιτικής ανάσχεσης της Κίνας, επιδιώκοντας ταυτόχρονα και την συνεργασία επιπλέον ασιατικών δυνάμεων για την επίτευξη του σκοπού αυτού, ώστε η απόδοση της ευθύνης για την προαναγγελλθείσα σύγκρουση να βαρύνει και τους δύο δρώντες, ΗΠΑ και Κίνα.⁹⁴

Αξίζει να σημειωθεί ότι, ο Κονστρουκτιβισμός, από την άλλη μεριά, αμφισβητεί την αναρχία ως θεμέλιο των διεθνών σχέσεων· για αυτούς, η συνεργασία και ο ανταγωνισμός μεταξύ δύο κρατών, όπως η Κίνα και οι Ηνωμένες Πολιτείες, δεν υπάρχουν φυσικά, αλλά είναι κατασκευασμένα. Επομένως, ο Κονστρουκτιβισμός μπορεί να βοηθήσει στην κατανόηση των ριζών της συνεργασίας και του ανταγωνισμού μεταξύ των δύο εθνών, όχι όμως στην φύση της σχέσης αυτής καθ' εαυτής. Με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, εμφανίστηκαν ρεαλιστικές εξηγήσεις για τις πολιτικές ασφάλειας της Κίνας και σε αρκετές περιπτώσεις κυριάρχησαν στο μεγαλύτερο μέρος των επιστημονικών περιοδικών ασφαλείας· ωστόσο, πρόσφατα, τα κονστρουκτιβιστικά και τα φιλελεύθερα επιχειρήματα φαίνεται να αντικατέστησαν την ρεαλιστική θεωρία στη μελέτη της στρατηγικής συμπεριφοράς της Κίνας. Οι φιλελεύθεροι, αν και συμφωνούν γενικά με τους ρεαλιστές, σχετικά με την επιτακτική πίεση της αναρχίας στα κράτη, υποστηρίζουν ότι, εξακολουθεί να υπάρχει συνεργασία μεταξύ των αναζητούντων ασφάλεια στο διεθνές σύστημα· η οικονομική αλληλεξάρτηση μπορεί να παράσχει κίνητρα στα κράτη να επιδιώξουν απόλυτα κέρδη και οι θεσμοί μπορούν να διευκολύνουν αυτή τη συνεργασία.⁹⁵ Η συνεργασία και ο ανταγωνισμός είναι δύο τυπικές παραλλαγές της σχέσης μεταξύ των κρατών, αν

⁹³ Βλ. He (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 134-135

⁹⁴ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 41-42

⁹⁵ Keohane (1984), *όπ. αναφ. στο He (2017:136)*

και οι πραγματικές διμερείς σχέσεις μεταξύ δύο κρατών μπορεί να βρίσκονται ανάμεσα σε αυτές τις δύο άκρες.⁹⁶

Στο παραπάνω πλαίσιο, η Θεωρία του Κονστρουκτιβισμού συνιστά μια προσέγγιση στις διεθνείς σχέσεις, η οποία πιστεύει ότι, οι ανθρώπινες σχέσεις δεν περιορίζονται από υλικές καταστάσεις ή συνθήκες, αλλά, επί της ουσίας, απαρτίζονται από ιδέες και σκέψεις, συνιστώντας το βασικό ιδεολογικό πλαίσιο, στο οποίο εστιάζουν οι υποστηρικτές του και το οποίο είναι η διυποκειμενικότητα της σκέψης των ανθρώπων, αναφορικά με ιδέες, αντιλήψεις, κλπ, που συμμερίζονται μεταξύ τους.⁹⁷ Έτσι, ο Κονστρουκτιβισμός αποτελεί τον αντίποδα της φιλοσοφίας του υλισμού, καθώς διατρανώνει ότι, ο κοινωνικός κόσμος δεν είναι προκατασκευασμένος, ή πιο απλά, δεν προϋπάρχει.⁹⁸ Ως εκ τούτου, η πραγματικότητα, την οποία βιώνει ο άνθρωπος, δεν μπορεί παρά να είναι υποκειμενική και αυτή η διυποκειμενικότητα που χαρακτηρίζει τις κοινωνικές σχέσεις, αποτελεί την αιτία, ώστε συγκεκριμένες δομές να αναπαράγονται, διαχέοντας κατάλληλες νόρμες, ή η διεθνής πολιτική να οδηγείται σε αλλαγές.⁹⁹

Οι κοινές αντιλήψεις των ανθρώπων, επί της ουσίας, υποδηλώνουν το συμφέρον και την ταυτότητά τους, όπως είναι ο τρόπος, με τον οποίο αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους, σε σχέση με τους άλλους: δηλαδή, οι θιασώτες του Κονστρουκτιβισμού επικεντρώνονται στον τρόπο, με τον οποίο διαμορφώνονται και εκφράζονται αυτές οι σχέσεις μεταξύ τους, διαμέσου κάποιων συλλογικών θεσμών της κοινωνίας και οι οποίες «δεν έχουν υλική υπόσταση, μα υφίστανται μόνο επειδή όλοι οι άνθρωποι πιστεύουν στην ύπαρξή τους και λειτουργούν αναλόγως»,¹⁰⁰ ενώ σύμφωνα με την θεωρία του τόσο ο κοινωνικός, όσο και ο πολιτικός κόσμος «δεν αποτελεί μέρος της φύσης», αλλά ενδιαφέρεται για την ανθρώπινη λογική και τον τρόπο, που αυτή επιδρά στη διεθνή πολιτική, διαμέσου του ρόλου που αναλαμβάνει, υποστηρίζοντας ότι, δεν υφίσταται «μια εξωτερική, αντικειμενική κοινωνική πραγματικότητα».¹⁰¹ Στο παραπάνω πλαίσιο, ο Κονστρουκτιβισμός θεωρεί ότι, τα συμφέροντα των κρατικών δρώντων δεν προϋπάρχουν, αλλά μελετάει κατάλληλα τις

⁹⁶ Βλ. He (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 136

⁹⁷ Jackson, R., & Sorensen, G., (2006). *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων. Η Σύγχρονη Συζήτηση*. Αθήνα: Gutenberg, σελ. 371

⁹⁸ Βλ. Jackson & Sorensen (2006), *όπ. παρ.*, σελ. 371

⁹⁹ Βλ. Παπαφλωράτος, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 117-121

¹⁰⁰ Περισσότερα στο Finnemore and Sikkink, (2001:392), *όπ. αναφ. στο Jackson & Sorensen (2006)*, *όπ. παρ.*, σελ. 371

¹⁰¹ Βλ. Jackson & Sorensen (2006), *όπ. παρ.*, σελ. 370-372

διαδικασίες, διαμέσου των οποίων, οι δρώντες αντιλαμβάνονται το εθνικό τους συμφέρον, όπως και τι είναι αυτό που το ορίζει.¹⁰²

		Ιδεατικές μεταβλητές, διυποκειμενικές αντιλήψεις και κρατικές ταυτότητες
Επίπεδα ανάληψης	Μακρο- (διεθνές σύστημα)	Συστημικός κονστρουκτιβισμός: Σημασία «κοινωνικών ταυτοτήτων» και κυρίαρχης «κουλτούρας αναρχίας» («χομπσιανή», «ήλοκιανή» ή «καντιανή») στις σινο-αμερικανικές σχέσεις.
	Μικρο- (κράτος)	Μοναδο-κεντρικός κονστρουκτιβισμός: Σημασία «συλλογικών ταυτοτήτων» και κυρίαρχης στρατηγικής κουλτούρας έναντι διεθνούς συστήματος (στάση απομόνωσης, αναθεώρησης ή ενσωμάτωσης).
	Πολυεπίπεδη ανάληψη (μακρο- & μικρο-)	Ολιστικός κονστρουκτιβισμός: Σημασία διαπληστικής διάδρασης «κοινωνικών» και «συλλογικών» σινο-αμερικανικών ταυτοτήτων.

Πίνακας 1. Κονστρουκτιβισμός και σινο-αμερικανικές σχέσεις (Πηγή: Γκόφας & Τζιφάκης, 2017, *οπ. παρ.*, σελ. 132)

Ο Alexander Wendt, βασικός εκφραστής της θεωρίας του Κονστρουκτιβισμού,¹⁰³ προσδίδει ιδιαίτερη σημασία στα κοινωνικά φαινόμενα και στην κοινωνική κατασκευή της πραγματικότητας, μέσω της μελέτης του τρόπου, με τον οποίο κατασκευάζονται οι ιδέες και οι αντιλήψεις των διαφόρων δρώντων και οι οποίες συσχετίζονται με συγκεκριμένες ενέργειές τους, δηλαδή εστιάζουν στην λογική, η οποία είναι κατάλληλη για τις ενέργειες των κρατικών δρώντων, αφού θεωρούν ότι, η ειρήνη, σε διεθνές επίπεδο, αποτελεί μια κατασκευή, εξαρτώμενη από τους ίδιους, όπως ακριβώς και η αναρχία.¹⁰⁴ Παρόλα αυτά, ο Wendt έχει επιμείνει «στην αναζήτηση μιας μέσης οδού», ενώ όρισε τον Κονστρουκτιβισμό, ως:¹⁰⁵

«μια δομική θεωρία του διεθνούς συστήματος που διατυπώνει τους ακόλουθους βασικούς ισχυρισμούς: (α) τα κράτη είναι οι κύριες μονάδες ανάλυσης για τη διεθνή πολιτική θεωρία, (β) οι βασικές δομές στο κρατικό σύστημα είναι διυποκειμενικές παρά υλικές, (γ) οι κρατικές ταυτότητες και τα

¹⁰² Βλ. Παπαφλωράτος, (2018), *οπ. παρ.*, σελ.117

¹⁰³ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης (2017), *οπ. παρ.*, σελ. 133

¹⁰⁴ Βλ. Παπαφλωράτος, (2018), *οπ. παρ.*, σελ.119

¹⁰⁵ Περισσότερα στο Wendt, A., (1994), "Collective Identity Formation and the International State", *The American Political Science Review*, Vol. 88, No. 2, p.385, *οπ. αναφ. στο Γκόφας & Τζιφάκης* (2017), *οπ. παρ.*, σελ. 133-134

συμφέροντα είναι σε σημαντικό βαθμό κατασκευασμένα από τις κοινωνικές αυτές δομές παρά προκατασκευασμένες εξωγενώς του συστήματος από την ανθρώπινη φύση ή εγχώρια πολιτική».

Ο Wendt θεωρεί λοιπόν ότι, η αναρχία είναι αυτό που, τα ίδια τα κράτη, ορίζουν και εξαρτάται απόλυτα από αυτά, την αναπαράγουν στις μεταξύ τους σχέσεις, ενώ το περιεχόμενό της δεν παραμένει αμετάβλητο στο χρόνο, αλλά επιδέχεται λεκτικούς μετασχηματισμούς με βάση το αποτύπωμα της ιστορίας.¹⁰⁶ Ειδικότερα, για την αναρχία, σύμφωνα με τον Παπαφλωράτο, ο Wendt διακρίνει τρεις τύπους:¹⁰⁷

- Τη Χομπσιανή (Hobbsean), σύμφωνα με την οποία τα κράτη αποτυγχάνουν να συνεργαστούν λόγω των συγκρουσιακών σχέσεων τους και κατ' επέκταση αναπτύσσουν και διατηρούν εχθρικές σχέσεις (κυρίαρχη ταυτότητα: του εχθρού).
- Τη Λοκεανή (Lockean), σύμφωνα με την οποία τα κράτη καταφέρνουν να αντιμετωπίζουν τις μεταξύ τους προκλήσεις, πλην όμως, οι σχέσεις τους παραμένουν επιφυλακτικές (π.χ. ΗΠΑ-Κίνας, κλπ) και κατ' επέκταση ανταγωνιστικές (κυρίαρχη ταυτότητα: του ανταγωνισμού).
- Τη Καντιανή (Kantian), σύμφωνα με την οποία τα κράτη, φθάνοντας στον ύψιστο βαθμό συνεργασίας, καταδικάζουν την οποιαδήποτε χρήση βίας (π.χ. Κ-μ διεθνών Οργανισμών, όπως ΕΕ, NATO, κλπ) και κατ' επέκταση διατηρούν φιλικές σχέσεις μεταξύ τους (κυρίαρχη ταυτότητα: του φίλου).

Στο θέμα των κοινωνικών δομών, ο Wendt, θεωρεί ότι, περιλαμβάνονται τρία κύρια στοιχεία:¹⁰⁸ η κοινή γνώση, οι προσδοκίες και η συνεννόηση, καθώς τα στοιχεία αυτά εντοπίζονται σε κάθε σχέση, ανεξαρτήτως αν η σχέση αυτή είναι συνεργασίας ή συγκρουσιακή· χαρακτηριστικό παράδειγμα κοινωνικής δομής, αποτελεί το «*δίλημμα ασφαλείας*», με βάση το οποίο τα κράτη υιοθετούν καχύποπτες συμπεριφορές, οι οποίες, κατά βάση, στηρίζονται στις μεταξύ τους διυποκειμενικές απόψεις (δηλαδή απόψεις του ενός για τον άλλο δρώντα). Έτσι, οι δομές αυτές, συνδυαζόμενες με τις ιδέες των εμπλεκομένων μερών μιας σχέσης, προκαλούν διαφορετικά αποτελέσματα στη διεθνή πολιτική.¹⁰⁹ Αυτή η διυποκειμενικότητα επαναπροσδιορίζει την έννοια της ισχύος, καθώς τελικά σχετίζεται με το πώς γίνεται

¹⁰⁶ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 136

¹⁰⁷ Βλ. Παπαφλωράτος, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 119, καθώς και Γκόφας & Τζιφάκης, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 68 και Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 136

¹⁰⁸ Περισσότερα στο Wendt (1992, p. 73), *όπ. αναφ. στο Παπαφλωράτος (2018)*, *όπ. παρ.*, σελ. 372

¹⁰⁹ Περισσότερα στο Κ. Χ'Κωνσταντίνου, Μ. Σαρηγιαννίδη, Χ. Μπαξεβάνη, (σελ. 209-210), *όπ. αναφ. στο Παπαφλωράτος (2018)*, σελ. 120

αντιληπτή από τους διάφορους δρώντες, οι οποίοι και διαμορφώνουν την κατάσταση σε διεθνές επίπεδο.¹¹⁰ Παράλληλα, ο Wendt επιχειρεί να διακρίνει την *κοινωνική κρατική ταυτότητα*, η οποία σχετίζεται με τα χαρακτηριστικά που αποδίδει η διεθνής κοινότητα στο κράτος, όπως π.χ. το γενικότερο status, οι αναλαμβανόμενοι ρόλοι, κλπ από την *συλλογική ταυτότητα*, η οποία αφορά σε εσωτερικούς παράγοντες, που σχετίζονται με αυτό που καθιστούν το κράτος οντότητα και την αντίληψη της ίδιας του της υπόστασης, δηλαδή, του τρόπου με τον οποίο βλέπει τον εαυτό του· τέτοιοι παράγοντες είναι οι άνθρωποι, τα υλικά, η ιδεολογία, ο πολιτισμός, κλπ.¹¹¹

Στο πλαίσιο αυτό, ο συστημικός κονστρουκτιβισμός προσπαθεί να εξηγήσει τις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας, λαμβάνοντας υπόψη τον τρόπο που το διεθνές σύστημα διαμόρφωσε τις κοινωνικές τους ταυτότητες, στο πέρασμα του χρόνου, καθώς επίσης και τον τρόπο με τον οποίο επικράτησε στον κόσμο η κουλτούρα αναρχίας που διέπει το διεθνές σύστημα· ο παρακάτω Πίνακας αποτυπώνει τις σχετικές μεταβλητές, σε μια περίοδο σχέσεων από την ίδρυση της ΑΔΚ μέχρι και σήμερα, χωρίζοντας, το εν λόγω διάστημα, σε δύο χρονικές ζώνες με κομβικό γεγονός την λήξη του ψυχρού πολέμου.¹¹²

	ΗΠΑ	ΚΙΝΑ
Ψυχροπολεμική χομπσιανή κουλτούρα	Κόκκινη Κίνα	Ιμπεριαλιστική Αμερική
Μετα-ψυχροπολεμική ήσυχια κουλτούρα	Σπουδαίος και αρχαίος κινεζικός πολιτισμός	Αναγνώριση ΗΠΑ ως μεγάλης δύναμης που σέβεται την Κίνα

Πίνακας 2. Σινο-αμερικανικές κοινωνικές ταυτότητες [Πηγή: Γκόφας & Τζιφάκης (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 137]

¹¹⁰ Βλ. Παπαφλωράτος, (2018), *όπ. παρ.*, σελ.121

¹¹¹ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ.136

¹¹² Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ.137

Από την άλλη μεριά, είναι γενικά αποδεκτό ότι, σε περιόδους μεγάλων οικονομικών αλλαγών και κοινωνικών μετασχηματισμών, είναι πολύ πιο πιθανό να κλονιστούν ή να μην μπορούν να σταθεροποιηθούν ηγεμονικές τάξεις, αλλά και τάσεις· έτσι, η άνιση ανάπτυξη του δυναμικού παραγωγής, η διαφορετική δυναμική των τομέων οικονομίας ή/και κλάδων παραγωγής, οι μεταβολές στη γεωγραφία της ανάπτυξης και η αλματώδης ανάπτυξη της τεχνολογίας, μπορούν να «μεταβάλουν απότομα τους συσχετισμούς της οικονομικής δύναμης τόσο μεταξύ των εθνικών κοινωνικών τάξεων, όσο και μεταξύ εθνικών κρατών».¹¹³

Τα διεθνή συστήματα ζουν «ακροσφαλώς», ενώ κάθε «παγκόσμια τάξη» εκφράζει και μια φιλοδοξία μονιμότητας, πλην όμως, βρίσκονται σε μια διαρκή ρευστότητα και η διάρκεια ζωής τους με το πέρασμα των αιώνων μικραίνει.¹¹⁴ Τόσο το γόητρο, όσο και η εξουσία έχουν μια ηθική και συνάμα λειτουργική αξία, καθώς τα μικρότερα κράτη ακολουθούν τις επιταγές των ισχυρότερων, υπό το πρίσμα ενός είδους νομιμοποίησης της υφιστάμενης τάξης, αναδεικνύοντας σταδιακά το γόητρο σε φήμη για ισχύ και ειδικότερα για στρατιωτική ισχύ· ωστόσο, ενώ η ισχύς αντανakλά, κατά βάση, τις οικονομικές και στρατιωτικές δυνατότητες ενός κράτους, το γόητρο αντιπροσωπεύει τις αντιλήψεις των άλλων κρατών για τις ικανότητες ενός άλλου κράτους να αξιοποιήσει την ισχύ του.¹¹⁵

Στο πλαίσιο αυτό, οι γνώμες που βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στην αντίληψη του κοινού και στην αναγνώριση του θέματος είναι καθοριστικές για τον καθορισμό των προτεραιοτήτων και, σε μικρότερο βαθμό, για τη λήψη αποφάσεων σε θέματα εξωτερικής πολιτικής σε πολλά δημοκρατικά συστήματα, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ, αφού ακόμη και στην Κίνα, τα θέματα που σχετίζονται με τις σχέσεις μεταξύ Κίνας και Αμερικής και Κίνας-Ιαπωνίας είναι γνωστό ότι επηρεάζονται σημαντικά από τις αντιλήψεις του κοινού και συχνά από εθνικιστικά αισθήματα.¹¹⁶ Πολλές φορές, οι πολιτικές ελίτ και οι πολιτικοί εμπειρογνώμονες δεν μοιράζονται απαραίτητα κοινές γνώμες για ορισμένα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής· μια τέτοια

¹¹³ Βούλγαρης, Γ. (2017). Το δίλημμα του κυρίαρχου και οι φόβοι των υπολοίπων. Η προβληματική και η προβληματικότητα της αμερικανικής ηγεμονίας. *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, 24(1), 84-104. doi:<http://dx.doi.org/10.12681/hpsa.14721>

¹¹⁴ Βλ. Kissinger (1995), *όπ. παρ.*, σελ. 898

¹¹⁵ Βλ. Gilpin (2004), *όπ. παρ.*, σελ. 66-67

¹¹⁶ Βλ. Chung, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 191

έλλειψη ευθυγράμμισης δημιουργεί περιστασιακά συζητήσεις και εντάσεις στην εξωτερική πολιτική και οι σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας δεν αποτελούν εξαίρεση σε αυτό.¹¹⁷

Η κινεζική στρατηγική συμπεριφορά, σε αντίθεση με τους ισχυρισμούς των κονστρουκτιβιστών, όπως έχει ήδη αναφερθεί, είναι σύμφωνη με τη λογική του επιθετικού Ρεαλισμού, καθώς υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις, όπως ο στρατιωτικός εκσυγχρονισμός, που επιταχύνει τον ρυθμό ανάπτυξης του στρατιωτικού προϋπολογισμού, οι οποίες εξακολουθούν να υποστηρίζουν την υπόθεση του επιθετικού Ρεαλισμού.¹¹⁸ Έτσι, αν και η πολιτική της Κίνας είναι να αρνείται πεισματικά την επιδίωξη της ηγεμονίας, πολλά στοιχεία δείχνουν ότι, η Κίνα επιδιώκει την περιφερειακή ηγεμονία, μεγιστοποιώντας τη σχετική ισχύ της, έτσι ώστε να κυβερνά όλα τα άλλα περιφερειακά κράτη και εμποδίζει άλλες δυνάμεις να διεισδύσουν στην περιοχή· για παράδειγμα, η Κίνα προσπάθησε να περιορίσει (αν όχι αποκλείσει) την αμερικανική παρουσία στο θέατρο επιχειρήσεων του Δυτικού Ειρηνικού, προκειμένου να εδραιώσει την κυρίαρχη θέση της στην Ανατολική Ασία.¹¹⁹

Οι απόψεις αυτές έχουν εφελκυστικό τη μεγάλη οικονομική ανάπτυξη της Κίνας, της οποίας η αύξηση, μεγεθύνει ταυτόχρονα και το ειδικό βάρος της ως, εν δυνάμει, υπερδύναμης στο διεθνές περιβάλλον, γεγονός το οποίο προβλέπεται να οδηγήσει σε αύξηση του ανταγωνισμού με τις ΗΠΑ και στην ένταση των sino-αμερικανικών σχέσεων.¹²⁰ Οι αμοιβαίες αντιλήψεις μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ για την περίοδο μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, δηλαδή μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, ήταν ένας βασικός παράγοντας που οδήγησε στην «*άνοδο της Κίνας*» καθώς και στην «*απειλή της Κίνας*»: έτσι, για να γίνει αντιληπτό το πώς βλέπουν ο ένας τον άλλο (τις ΗΠΑ και την Κίνα), θα πρέπει να διερευνηθούν τόσο οι «*εθνικές αντιλήψεις*» (δηλαδή πώς βλέπουν τους πολίτες των δύο κρατών) όσο και οι «*επίσημες απόψεις*» (δηλαδή πώς οι δύο κυβερνήσεις αντιλαμβάνονται ο ένας τον άλλον).¹²¹

Αναφορικά με τις συζητήσεις, που διεξάγονται, για το ενδεχόμενο μιας πιθανής μετάβασης ισχύος μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας και πώς οι Αμερικανοί και οι Κινέζοι βλέπουν το μέλλον τους, το Harris Interactive πραγματοποίησε μια

¹¹⁷ Βλ. Chung, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 191

¹¹⁸ Βλ. Noguchi (2011), *όπ. παρ.*, σελ. 63

¹¹⁹ Βλ. Noguchi (2011), *όπ. παρ.*, σελ. 63

¹²⁰ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 47-48

¹²¹ Βλ. Chung, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 191

ενδιαφέρουσα έρευνα το 2011, ζητώντας από τους πολίτες των δύο χωρών να απαντήσουν σε ερωτήματα, όπως «ποια χώρα νομίζετε ότι είναι και θα είναι η παγκόσμια υπερδύναμη σήμερα, το 2020 και το 2050 αντίστοιχα;» ή «Συμφωνείτε με την παρατήρηση του Μπαράκ Ομπάμα ότι οι ΗΠΑ θα παραμείνουν ο παγκόσμιος ηγέτης για άλλα 100 χρόνια;».¹²² Στις επόμενες δύο υποενότητες παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της εν λόγω έρευνας και μια αποτύπωση των απόψεων των Αμερικανών για την Στρατιωτική άνοδο της Κίνας, ενώ εν συνεχεία, επιχειρείται μια πρόβλεψη Αμερικανών και Κινέζων σχετικά με την προοπτική μιας μετάβασης ισχύος μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας.

1.3.1 Προβολή των σινο-αμερικανικών σχέσεων στο μέλλον.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το Harris Interactive διεξήγαγε έρευνα για το πώς βλέπουν οι Αμερικανοί και οι Κινέζοι το μέλλον τους, ζητώντας από τους πολίτες των δύο χωρών να απαντήσουν στο ερώτημα «ποια χώρα νομίζετε ότι είναι και θα είναι η παγκόσμια υπερδύναμη σήμερα, το 2020 και το 2050 αντίστοιχα;»

Time-line	Respondents	Chose US	Chose China
Present (2011)	American	77%	14%
	Chinese	79%	4%
2020	American	47%	35%
	Chinese	7%	32%
2050	American	41%	32%
	Chinese	2%	53%

Πίνακας 3. Αμερικανική και Κινεζική προοπτική στο μέλλον [Πηγή: The Harris Poll #29, 3 March 2011, Tables 7_9, *όπ. αναφ. στο Chung, (2019:197)*]

Όπως δείχνει ο παραπάνω πίνακας, καθώς η έρευνα αναφέρεται σε ένα μακρύτερο μέλλον, το ποσοστό των Αμερικανών που επιλέγουν τις ΗΠΑ ως υπερδύναμη του κόσμου μειώθηκε από 47% για το 2020, σε 41% για το 2050, και αντίθετα, το ποσοστό των Αμερικανών που επιλέγουν την Κίνα ως η παγκόσμια υπερδύναμη έπεσε από 35% για το 2020, στο 32% για το 2050· κατ' αντιστοιχία, το ποσοστό των κινέζων που επιλέγουν την Κίνα ήταν πολύ υψηλότερο με 32% και 53% αντίστοιχα· οι προβολές αυτές ευθυγραμμίζονται, σε μεγάλο βαθμό, με τα ευρήματα

¹²² Βλ. Chung, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 196

μιας κινεζικής έρευνας που διεξήχθη το 2014.¹²³ Αναφορικά με το ερώτημα «Συμφωνείτε με την παρατήρηση του Μπαράκ Ομπάμα ότι οι ΗΠΑ θα παραμείνουν ο παγκόσμιος ηγέτης για άλλα 100 χρόνια;» το 92% των ερωτηθέντων (18.084 άτομα) επέλεξαν «όχι», ενώ σε άλλη έρευνα που διεξήχθη το 2012, μόνο το 18% των κινέζων, που ρωτήθηκαν, προτίμησαν την Κίνα να είναι ο μοναδικός παγκόσμιος ηγέτης και το 57% επιθυμούσε την Κίνα να είναι παγκόσμιος ηγέτης μαζί με τις ΗΠΑ.¹²⁴ Ο πίνακας της επόμενης εικόνας παρουσιάζει τις προβλέψεις των Αμερικανών και των Κινέζων, αναφορικά με την προοπτική μιας μετάβασης ισχύος μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας. Έτσι, καθώς το μέλλον πλησιάζει, όλο και περισσότεροι Αμερικανοί θεωρούν την Κίνα πιθανό να ξεπεράσει την Αμερική, με το μέσο όρο των έξι ετών να φτάνει το 33,7%, πλην όμως το εύρημα αυτό είναι πολύ χαμηλότερο από τον μέσον όρο της Κίνας κατά 55,4%· επιπλέον, στον μέσον όρο των έξι ετών, οι Αμερικανοί που πίστευαν ότι η Κίνα ήταν απίθανο να ξεπεράσει τις ΗΠΑ ήταν 49,3%, ενώ οι Κινέζοι μόνο 18,2%.¹²⁵

	China will surpass the US	China already surpassed the US	China not likely to surpass the US	Don't know
2008	A: 31 C: 53	5	54	10
2009	A: 26 C: 59	5	23	19
2011	A: 26 C: 59	7	57	10
2011	A: 34 C: 57	8	20	14
2013	A: 36 C: 58	12	45	9
2013	A: 36 C: 58	6	17	20
2014	A: 39 C: 50	11	47	6
2014	A: 39 C: 50	8	13	21
2015	A: 36 B: 54	10	45	6
2015	A: 36 B: 54	9	20	21
2015	A: 36 B: 54	10	48	7
2015	A: 36 B: 54	13	16	17

Πίνακας 4. Απόψεις αναφορικά τη μετάβαση Ισχύος ΗΠΑ-Κίνας [Πηγή: <http://www.pewglobal.org/database/indicator/33/country/233>; & <http://www.pewglobal.org/database/indicator/33/country/45>, όπ. αναφ. στο Chung, (2019:197)]

Αναφορικά με το μέλλον των σινο-αμερικανικών σχέσεων, ο Art εντοπίζει τρία κομβικά σημεία αναφοράς:¹²⁶ πρώτον, δεν είναι δυνατή, επί του παρόντος, η πρόβλεψη με βεβαιότητα του περιεχομένου των προθέσεων και των στόχων της Κίνας, εδώ και αρκετές δεκαετίες, αλλά μπορεί με σιγουριά να υποτεθεί ότι, θα είναι πιο επεκτατικές από ό, τι σήμερα· δεύτερον, οι Ηνωμένες Πολιτείες, πέραν του προληπτικού πολέμου, που δεν είναι βιώσιμη πολιτική, δεν μπορούν να σταματήσουν

¹²³ Βλ. Chung, (2019), όπ. παρ., σελ. 196

¹²⁴ Βλ. Chung, (2019), όπ. παρ., σελ. 196

¹²⁵ Βλ. Chung, (2019), όπ. παρ., σελ. 197

¹²⁶ Βλ. Art, (2010), όπ. παρ., σελ. 361

την άνοδο της Κίνας, αν και ίσως θα μπορούσε να επιβραδύνει αυτή την άνοδο για κάποιο χρονικό διάστημα, μέσω εχθρικών οικονομικών πολιτικών, και τρίτον, δεν πρέπει να υποτεθεί ότι, η σινο-αμερικανική σχέση είναι καταδικασμένη να επαναλάβει το θλιβερό ρεκόρ των τριών προηγούμενων κυρίαρχων δυτικών δυνάμεων ισχύος των τελευταίων 100 ετών, επειδή υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των πρώτων και των τελευταίων τριών. Έτσι, αν και δεν μπορεί να γίνει μια ασφαλής πρόβλεψη για την ακριβή φύση των προθέσεων και στόχων της Κίνας, σε μερικές δεκαετίες από τώρα, μπορεί ωστόσο κάποιος να ισχυριστεί, με μεγάλη σιγουριά ότι, οι στόχοι της Κίνας θα είναι πιο εκτεταμένοι από ό, τι είναι σήμερα, καθώς θα διεκδικήσει τη «θέση της στον ήλιο», όπως κάθε άλλη μεγάλη δύναμη· αυτό δεν σημαίνει ότι, η Κίνα θα είναι ένα επιθετικό, πολεμικό έθνος, ούτε απλώς ένα αυστηρά ειρηνικό, πλην όμως θα κάνει ό, τι κάνουν όλες οι μεγάλες δυνάμεις: όχι μόνο θα αντιδράσει στο διεθνές περιβάλλον της, αλλά θα ενεργήσει για να διαμορφώσει το περιβάλλον αυτό, με τρόπο που ευνοεί τα εθνικά της συμφέροντα.¹²⁷

Η άποψη των Αμερικανών για την στρατιωτική άνοδο της Κίνας είναι πολύ πιο αρνητική, όπως καταδεικνύει ο πίνακας της επόμενης εικόνας και αφορά σε μια έρευνα, που διεξήχθη το 2011, από το Harris Interactive· ο μέσος όρος οκτώ ετών για τη θετική άποψη ήταν 12,3%, ενώ για την αρνητική άποψη 80,1%.¹²⁸ Σύμφωνα με έναν θεωρητικό της μεταβατικής εξουσίας: «οι αντιλήψεις για την ικανότητα και την απειλή επηρεάζονται σημαντικά από τις στρατιωτικές συσσωρεύσεις. Η στρατιωτική συσσώρευση της προκλητικής δύναμης λειτουργεί ως δείκτης δυσαρέσκειας και εχθρικό μήνυμα, αυξάνοντας τον φόβο του κυρίαρχου νομού».¹²⁹

Year	Positive views	Negative views	Don't know/no response
2005	13	78	9
2007	15	68	17
2008	8	82	10
2010	12	79	10
2011	11	79	10
2012	15	82	4
2015	16	82	2
2016	8	91	1

Πίνακας 5. Απόψεις Αμερικανών για την στρατιωτική άνοδο της Κίνας (%) [Πηγή: Chung, (2019:198)]

¹²⁷ Βλ. Art, (2010), όπ. παρ., σελ. 362

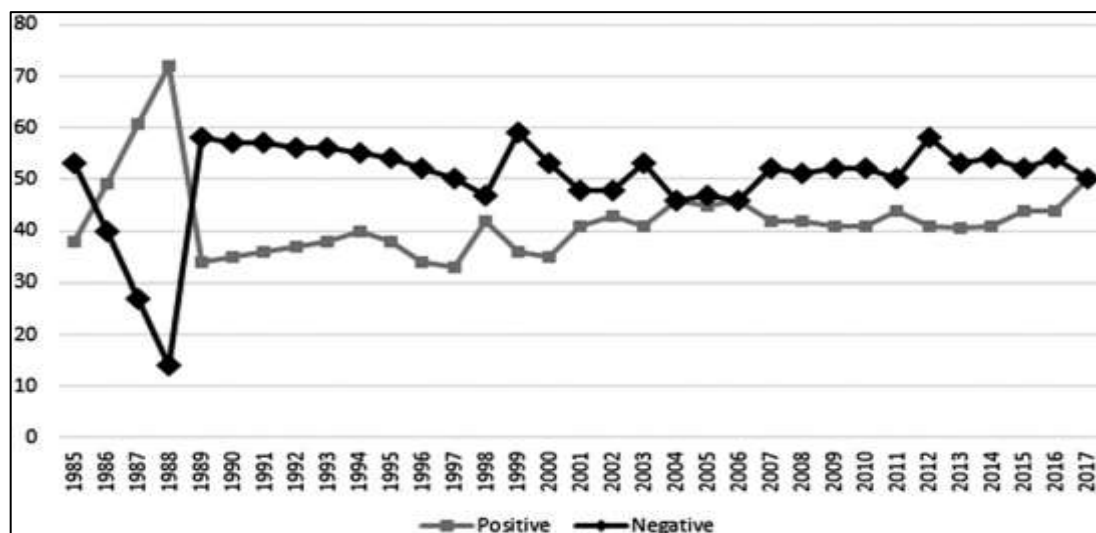
¹²⁸ Βλ. Chung, (2019), όπ. παρ., σελ. 197-198

¹²⁹ Περισσότερα στο Wayman, (1996: 192, όπ. αναφ. στο Chung, (2019:198)

Μια τέτοια αντιληπτική τάση όσον αφορά στην άνοδο της στρατιωτικής δύναμης της Κίνας οδήγησε επίσης στη σταδιακή διαμόρφωση της άποψης των Αμερικανών για την Κίνα ως «εχθρό»· έτσι, σύμφωνα με δημοσκοπήσεις της Gallup, η Κίνα κατετάγη ως ο δεύτερος μεγαλύτερος εχθρός της Αμερικής το 2001, αλλά έκτοτε παραχώρησε τη θέση της σε άλλα πιο «αδίστακτα κράτη», όπως το Ιράκ, τη Βόρεια Κορέα και το Ιράν για μεγάλο μέρος της δεκαετίας και μόνο μετά το 2011 (δηλαδή μετά την επιδείνωση της θέσης του Πεκίνου) η Κίνα αναδείχθηκε, για άλλη μια φορά, ως ο δεύτερος μεγαλύτερος εχθρός της Αμερικής· το 2014, η Κίνα αναγνωρίστηκε ως ο πρώτος εχθρός της Αμερικής, πλην όμως το 2015, το 2016 και το 2017, η Ρωσία και η Βόρεια Κορέα εμφανίστηκαν ως ο πρώτος εχθρός της Αμερικής, πιέζοντας την Κίνα στην Τρίτη και τέταρτη θέση.¹³⁰

1.3.2 Μέτρηση των αντιλήψεων μεταξύ ΗΠΑ-Κίνας.

Οι διαμορφούμενες τάσεις στις εθνικές απόψεις μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας μετά το Ψυχρό Πόλεμο παρουσιάζονται στα γραφήματα που ακολουθούν, τα οποία συνοδεύονται και από μία σύντομη ανάλυση της παρατηρούμενης τάσης.

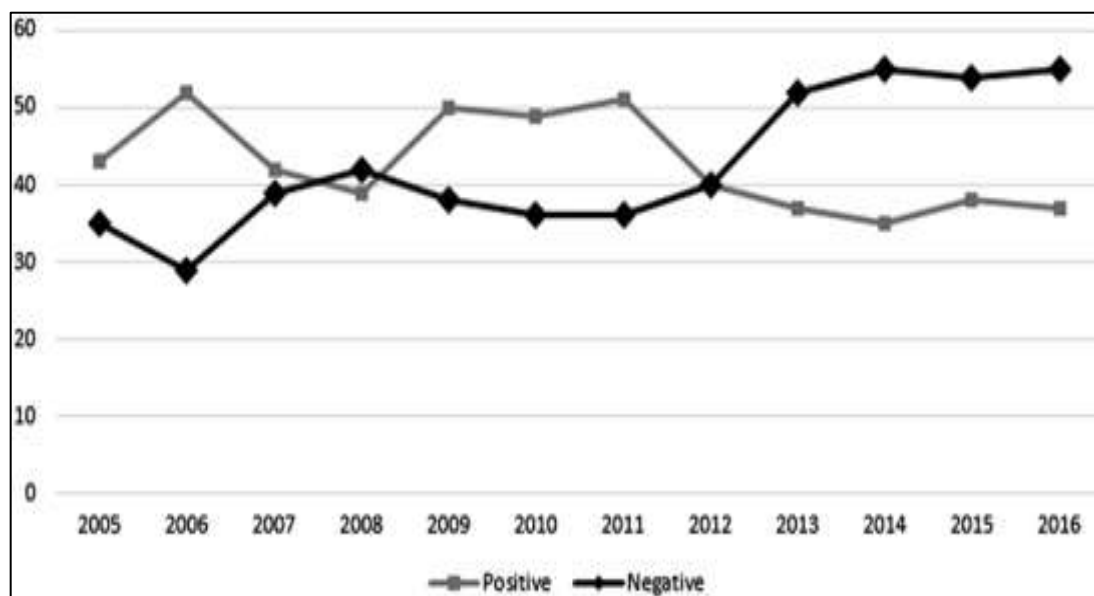
Εικόνα 5. Αντιλήψεις Αμερικανών για την Κίνα (Περίοδος: 1985-2017, Μονάδα %). [Πηγή: Chung, (2019:192)]

Έτσι, η παραπάνω εικόνα, κατασκευάστηκε με τις δημοσκοπήσεις της Gallup και απεικονίζει τις αντιλήψεις της Αμερικής για την περίοδο 1985-2017, δηλαδή για την περίοδο μετά τον ψυχρό πόλεμο, όπως αυτές διαμορφώνονται στο πλαίσιο των εθνικών απόψεων των δύο χωρών και της αξιολόγησης του ενός προς τον άλλον σε βασικές αξίες και κανόνες· στο υπόψη διάγραμμα, δύο τάσεις είναι εύκολα

¹³⁰ Βλ. Chung, (2019), όπ. παρ., σελ. 198

κατανοητές:¹³¹ Πρώτον, η καταστολή στην πλατεία Τιενανμέν, το 1989, αποτέλεσε βασική καμπή στις αμερικανικές αντιλήψεις της Κίνας. Δεύτερον, από τότε, τα ποσοστά των Αμερικανών που είδαν την Κίνα αρνητικά ήταν σταθερά υψηλότερα από εκείνα που θεώρησαν την Κίνα θετικά.

Η ακόλουθη εικόνα, η οποία αντλείται από στοιχεία της έρευνας *Global Attitude* της Pew Global, παρουσιάζει μια ελαφρώς διαφορετική εικόνα, καθώς ο λόγος για την ευνοϊκή θεώρηση των Αμερικανών για την Κίνα ήταν υψηλότερος από εκείνον της δυσμενούς άποψης για την περίοδο 2009-2011· ωστόσο και οι δύο εικόνες δείχνουν μια παρόμοια τάση, όπου περισσότεροι Αμερικανοί θεώρησαν την Κίνα αρνητικά παρά θετικά για την περίοδο 2013-2016 και η αιτία ίσως να απεικονίζει την περίπτωση, όπου οι Αμερικανοί ανησυχούν όλο και περισσότερο για την ταχέως αναπτυσσόμενη δύναμη της Κίνας.¹³²

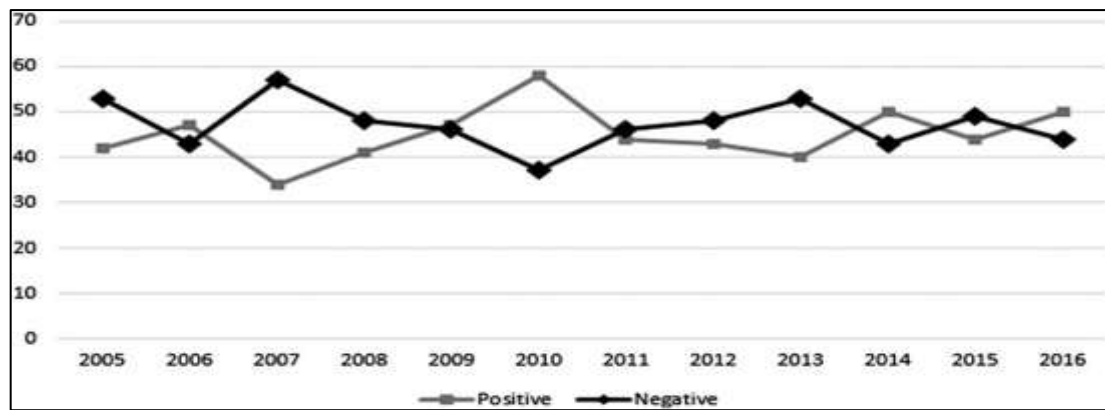
Εικόνα 6. Αντίληψη των ΗΠΑ για την Κίνα (2005-2016, Μονάδα %) [Πηγή:¹³³ Chung, (2019:193)]

Οι κινεζικές απόψεις για τις ΗΠΑ της επόμενης εικόνας παρουσιάζουν μεγαλύτερη διακύμανση· ο μέσος όρος της θετικής τους άποψης για τις ΗΠΑ ήταν 44,8% για την περίοδο 2005-2010 και 45,2% για την περίοδο 2011-2016, ενώ από την άλλη μεριά, ο μέσος όρος της αρνητικής τους άποψης για την Αμερική ήταν 47,3% και 47,2%, αντίστοιχα, ποσοστά τα οποία ήταν ελαφρώς υψηλότερα από εκείνα των θετικών τους απόψεων.

¹³¹ Βλ. Chung, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 192

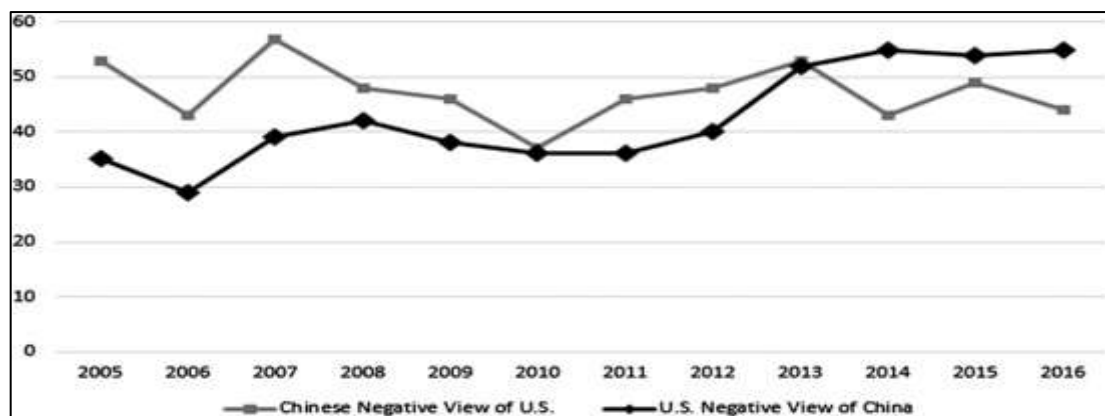
¹³² Βλ. Chung, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 193

¹³³ <http://www.pewglobal.org/database/indicator/24/country/233/>; & <http://www.pewglobal.org/database/indicator/1/country/45/>, *όπ. αναφ. στο Chung, (2019:193)*

Εικόνα 7. Αντιλήψεις Κινέζων για τις ΗΠΑ (2005-2016, Μονάδα %) [Πηγή:¹³⁴ Chung, (2019:193)]

Ωστόσο, είναι αρκετά δύσκολο να εκτιμηθούν οι αντίθετες αυτές διακυμάνσεις στην τάση που χαρακτηρίζει τις απόψεις των Κινέζων, με βάση μόνο αυτές τις έρευνες, πλην όμως δύο πιθανές ερμηνείες είναι όπως παρακάτω:¹³⁵ Πρώτον, οι Αμερικανοί γνώρισαν βαθμιαία το ταχέως στενότερο χάσμα της εθνικής εξουσίας με την Κίνα τα τελευταία χρόνια και ως εκ τούτου η αντίληψή τους, η ταλαιπωρία και η βιασύνη αντικατοπτρίζεται στις έρευνες αυτές· κατά δεύτερον, δεδομένου ότι πολλοί στη διεθνή κοινότητα έχουν καταλήξει να θεωρούν την Κίνα ως όλο και περισσότερο διεκδικητική (αν όχι επιθετική) από το 2013, οι Αμερικανοί έχουν επίσης ανησυχήσει περισσότερο για την άνοδο της Κίνας και τις στρατηγικές της επιπτώσεις· οι απόψεις αυτές αντικατοπτρίζονται σαφώς στην τάση μετά το 2013 και παρουσιάζονται στην εικόνα που ακολουθεί.

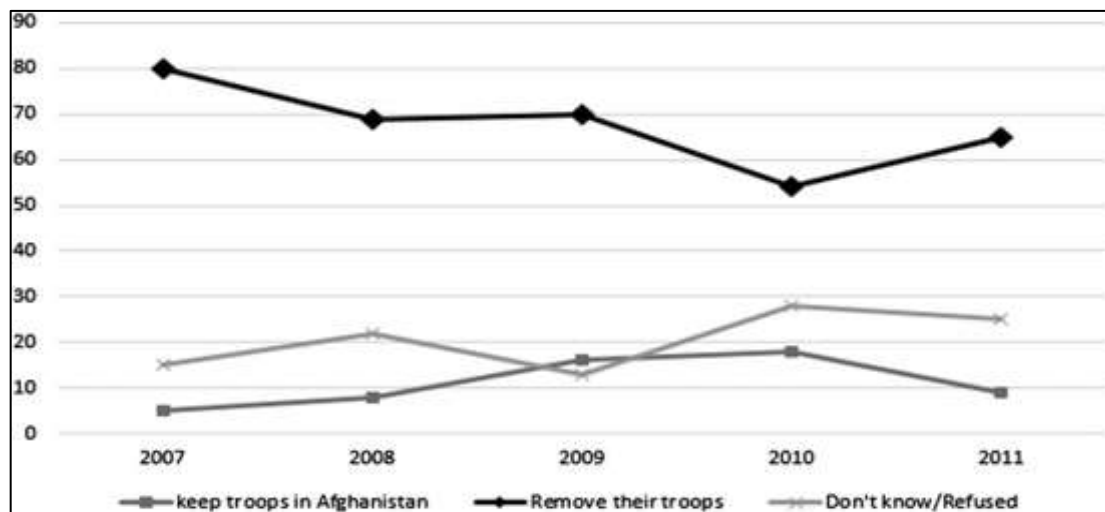
Εικόνα 8. Κινεζικές και αμερικανικές αρνητικές αντιλήψεις ο ένας για τον άλλο (Μονάδα %) [Πηγή:¹³⁶ Βλ. Chung (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 194]

¹³⁴ <http://www.pewglobal.org/database/indicator/24/country/233/>; & <http://www.pewglobal.org/database/indicator/1/country/45> , *όπ. αναφ. στο Chung, (2019:193)*

¹³⁵ Βλ. Chung, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 193-194

¹³⁶ <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/02/10/americans-have-grown-more-negativetoward->

Πέρα από τις θετικές/αρνητικές και φιλικές/εχθρικές απόψεις ενός άλλου, υφίσταται επίσης η δυνατότητα εξέτασης των αμοιβαίων αντιλήψεων μεταξύ τους, σχετικά με βασικές αξίες και κανόνες, καθώς αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, αφού η ήπια ισχύς, δηλ. η ικανότητα να συμμορφώνονται οι άλλοι οικειοθελώς με προσέλευση, κανόνες και πρότυπα, θα καταστεί αποφασιστική, όταν ο ανταγωνισμός στην πορεία της οικονομικής και στρατιωτικής δύναμης θα πρέπει να τελειώνει μέσα σε 20-25 χρόνια· έτσι, εξετάζονται τέσσερις τύποι κανόνων:¹³⁷ οι Κινεζικές απόψεις για την παρέμβαση της Αμερικής στο Αφγανιστάν, σύμφωνα με έρευνα της Pew Global Research· οι Αμερικανικές απόψεις για τις εμπορικές πρακτικές της Κίνας, όπως διερευνήθηκαν από το Συμβούλιο του Σικάγου για τις παγκόσμιες υποθέσεις· οι Αμερικανικές αντιλήψεις για την ανάληψη των διεθνών ευθυνών της Κίνας, όπως διερευνήθηκαν από την Αμερικανική Έρευνα για την Κίνα (AACS)· τέλος, οι αμερικανικές απόψεις του Θιβέτ, όπως διερευνήθηκαν από το Harris Interactive.

Εικόνα 9. Αντιλήψεις των Κινέζων για την Αμερικανική παρέμβαση στο Αφγανιστάν¹³⁸ (2007-2011)

[Πηγή: <http://www.pewglobal.org/question-search/?keyword=Oafghanistan&xO0&yO0>, όπ. αναφ. στο Chung, (2019:195)]

Όπως φαίνεται στην παραπάνω εικόνα, οι κινεζικές απόψεις των στρατιωτικών επεμβάσεων στο Αφγανιστάν από τις ΗΠΑ και το NATO ήταν κατά κύριο λόγο αρνητικές, δηλαδή για την περίοδο 2007-2011, ο μέσος όρος της αρνητικής άποψης ήταν 67,6%, ενώ η θετική άποψη ήταν μόνο 11,2%· οι έρευνες της Pew Global

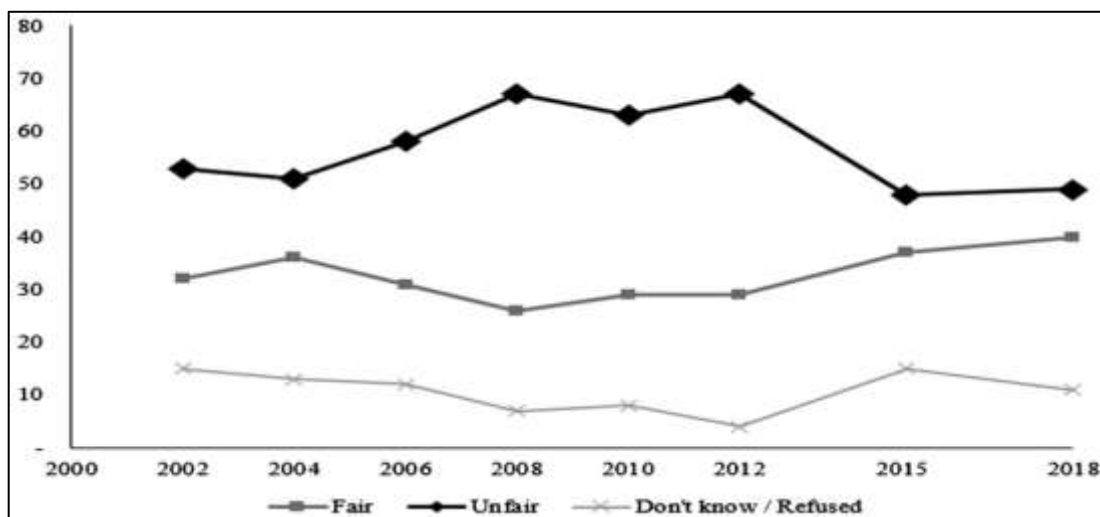
china-over-past-decade, όπ. αναφ. στο Chung, (2019:194)

¹³⁷ Βλ. Chung, (2019), όπ. παρ., σελ. 194

¹³⁸ Σημείωση: Το ερώτημα της έρευνας ήταν το εξής: «Πιστεύετε ότι οι ΗΠΑ και το NATO θα πρέπει να κρατήσουν στρατιωτικά στρατεύματα στο Αφγανιστάν μέχρι να σταθεροποιηθεί η κατάσταση ή νομίζετε ότι οι ΗΠΑ και το NATO πρέπει να αφαιρέσουν τα στρατεύματά τους το συντομότερο δυνατόν», όπ. αναφ. στο Chung, (2019), όπ. παρ., σελ. 194

επιβεβαιώνονται και από τους Global Times, ενώ όσον αφορά στο ερώτημα «πώς σκέφτεστε για τον πόλεμο της Αμερικής κατά της τρομοκρατίας για τα τελευταία 13 χρόνια από το 2001;» το 96% των ερωτηθέντων (6.581 άτομα) απάντησε «όχι τόσο ιδανικό», ενώ στο ερώτημα «υποστηρίζετε τη βομβιστική επίθεση της Αμερικής στο ISIS στο έδαφος της Συρίας;» το 79% των ερωτηθέντων (8.905 άτομα) είπε «όχι».¹³⁹

Η παρακάτω εικόνα συνοψίζει τις αμερικανικές απόψεις για την εμπορική πρακτική της Κίνας, κατά την περίοδο 2002-2018, καθώς με δεδομένο ότι, η Κίνα είναι ένας από τους βασικούς υποστηρικτές του καθεστώτος των φιλελεύθερων εμπορικών συναλλαγών, το ερώτημα που τίθεται είναι, πώς η εμπορική συμπεριφορά του Πεκίνου γίνεται αντιληπτή από τους Αμερικανούς και πώς αυτή μπορεί να αποτελέσει πηγή κρίσιμης διαμάχης μεταξύ των δύο δυνάμεων· ο μέσος όρος για τους Αμερικανούς που είδαν την Κίνα ως έναν θεμιτό έμπορο ήταν 30,5%, ενώ ως έναν αθέμιτο έμπορο ήταν 59,8% (το υπόλοιπο ήταν «καμία απάντηση» ή «δεν ξέρω»), ενώ το ενδιαφέρον είναι ότι, ούτε οι Κινέζοι θεωρούν αναγκαστικά την Αμερική ως δίκαιη έμπορο· όσον αφορά στο ερώτημα «μήπως η Αμερική αντιμετωπίζει προβλήματα με την Κίνα για λόγους προστασίας;» Το 98% των ερωτηθέντων από την Κίνα (21.592 άτομα) απάντησε «ναι».¹⁴⁰

Εικόνα 10. Αντιλήψεις¹⁴¹ ΗΠΑ για τις εμπορικές πρακτικές της Κίνας (2002-2015, Μονάδα %) [Πηγή: <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/07/19/as-new-tariffs-take-hold-more-see-negative-than-positive-impactfor-the-u-s/>, όπ. αναφ. στο Chung, (2019:195)]

¹³⁹ Βλ. Chung, (2019), όπ. παρ., σελ. 194

¹⁴⁰ Βλ. Chung, (2019), όπ. παρ., σελ. 195-196

¹⁴¹ Σημειώσεις: Στις γενικές απόψεις του 2012, η ερώτηση ήταν «Γενικά πιστεύετε ότι η Κίνα εφαρμόζει δίκαιο εμπόριο ή αθέμιτο εμπόριο με τις ΗΠΑ;» Στην Έρευνα Σχέσεων ΗΠΑ-Ιαπωνίας που

Αναφορικά με τις αμερικανικές απόψεις για την προθυμία της Κίνας να αναλάβει ευθύνες στη διεθνή αρένα, το 67,7% των Αμερικανών απάντησε ότι, η Κίνα αποφεύγει πλήρως, ή εν μέρει, τις διεθνείς ευθύνες που εκτιμούσαν ότι, η Κίνα θα έπρεπε να αναλάβει.¹⁴² Από την άλλη μεριά, στην έρευνα για το πώς βλέπουν οι Αμερικανοί το Θιβέτ κι αν οι Κινέζοι πιστεύουν ακράδαντα, ότι είναι κυρίαρχο μέρος της επικράτειάς τους, η έρευνα διαπίστωσε ότι, το 68% των Αμερικανών που απάντησαν πιστεύουν ότι η αμερικανική κυβέρνηση δεν πρέπει να υποστηρίξει την καταστολή του κινήματος ανεξαρτησίας του Θιβέτ από το Πεκίνο, ενώ επιπλέον, αναφορικά με το ερώτημα «πρέπει το Θιβέτ να είναι υπό την κυριαρχία της Κίνας», το 59% των Αμερικανών απάντησε «όχι», το 5% είπε «ναι» και το 36% είπε «δεν γνωρίζω».¹⁴³

Συμπερασματικά, οι αμερικανικές και κινεζικές εθνικές απόψεις, σύμφωνα με τον Chung, δείχνουν τρία βασικά χαρακτηριστικά:¹⁴⁴ Πρώτον, σε σύγκριση με την κινεζική άποψη για τις ΗΠΑ, η αμερικανική αντίληψη για την Κίνα έχει γενικά γίνει πιο αρνητική τα τελευταία χρόνια· αυτό μπορεί να αντικατοπτρίζει τις ανησυχίες και τους φόβους του ηγεμόνα που έχει περικυκλωθεί σχετικά γρήγορα από έναν τρομερό αμφισβητία. Δεύτερον, υπάρχει μικρή συσχέτιση μεταξύ των δύο μεγάλων δυνάμεων σε βασικές αξίες και κανόνες, θέτοντας βασικά ερωτήματα, σχετικά με την ανθεκτικότητα του status quo, όσο το χάσμα ισχύος μεταξύ των δύο, με την πάροδο του χρόνου, γίνεται μικρότερο. Τρίτον, οι γενικές αντιλήψεις φαίνεται να ξεπερνούν τις πραγματικότητες, καθώς πολλοί πιστεύουν ότι μια μετάβαση δύναμης είναι πιο πιθανή από ό, τι διαφορετικά· ως εκ τούτου, οι εθνικές απόψεις μεταξύ των δύο μεγάλων δυνάμεων φαίνεται να δρουν περισσότερο ως καταλύτης για τον ηγεμονικό ανταγωνισμό, παρά ως έναν περιορισμό σε αυτό.

1.3.3 Άλλα Ζητήματα Περιφερειακής Ηγεμονίας.

Η ιστορία της ΛΔΚ εξαναγκάζει την ίδια να αμφιταλαντεύεται μεταξύ δύο αντικειμενικών σκοπών: από τη μια μεριά, επιθυμεί την αποφυγή έντονων τριβών με τη Δύση, ώστε να συνεχίσει απρόσκοπτα την οικονομική της άνοδο και να συνεχίσει

διεξήχθη το 2015, η ερώτηση ήταν «Πιστεύετε ότι η Κίνα έχει δίκαιη εμπορική πολιτική ή αθέμιτη εμπορική πολιτική με τις ΗΠΑ;» Και σε μια έρευνα της Pew που διεξήχθη το 2018, η ερώτηση ήταν «Συνολικά, νομίζετε ότι αυξήμενες τιμές θα είναι καλές ή κακές για τις Ηνωμένες Πολιτείες;» Στην περίπτωση αυτή, οι απαντήσεις για τα «καλά» και «κακά» ερμηνεύονται, αντιστοίχως, ως «δίκαια» και «άδικα», όπ. αναφ. στο Chung, (2019), όπ. παρ., σελ. 196

¹⁴² Βλ. Chung, (2019), όπ. παρ., σελ. 196

¹⁴³ Βλ. Chung, (2019), όπ. παρ., σελ. 196

¹⁴⁴ Βλ. Chung, (2019), όπ. παρ., σελ. 196

την οικονομική της διεύθυνση σε περισσότερες και μεγαλύτερες αγορές, ενώ από την άλλη, να εξασφαλίσει τα εθνικά της συμφέροντα και το γόητρό της, δημιουργώντας με τον τρόπο αυτό, καταστάσεις δυνητικής σύγκρουσης με άλλες χώρες για ζητήματα που σχετίζονται με την Ταϊβάν, τη νότια σινική θάλασσα και τη θάλασσα της Ανατολικής Ασίας.¹⁴⁵ Είναι γνωστό ότι, το ενδεχόμενο ανεξαρτητοποίησης της Ταϊβάν, αποτελεί για την Κίνα ζήτημα μείζονος σημασίας, σε σημείο, που η οποιαδήποτε προσπάθεια υλοποίησης είτε με δημοψήφισμα, είτε με συνταγματική αλλαγή να αποτελέσει για την Κίνα αιτία πολέμου, καθώς την θεωρεί κινεζική κτήση (κατάκτηση από τη δυναστεία των Τσινγκ στα τέλη του 17^{ου} αιώνα) και ως εκ τούτου, εθνικό της έδαφος.¹⁴⁶ Ενδιαφέρον, στο θέμα αυτό, παρουσιάζει η στάση των ΗΠΑ, δεδομένου ότι, θεωρεί μεν την Ταϊβάν κινεζικό έδαφος, πλην όμως, δηλώνει σε αυστηρούς τόνους ότι, οποιαδήποτε βίαιη προσάρτησή της στην ηπειρωτική Κίνα, θα την έβρισκε απόλυτα αντίθετη με ότι αυτό συνεπάγεται.¹⁴⁷ Έτσι, οι προσπάθειες της Κίνας, σύμφωνα με τον Tai Ming Cheung, επικεντρώνονται στην ενίσχυση των ενόπλων δυνάμεών της, σε ξηρά, αέρα και θάλασσα, προκειμένου να καταστήσει άκρως αντιοικονομική και, κατά συνέπεια, απαγορευτική την οποιαδήποτε πρόθεση ή σκέψη των ΗΠΑ για εμπλοκή τους στην υπόψη περιοχή.¹⁴⁸

Ένας άλλος χώρος της ευρύτερης περιφέρειας της Κίνας, ο οποίος είναι ζωτικής σημασίας και φέρει την ίδια σε αντιπαλότητα με τις ΗΠΑ, είναι η νότια Σινική θάλασσα· αυτή αποτελεί μια ευαίσθητη, για τα κινεζικά συμφέροντα, περιοχή, γεγονός το οποίο φάνηκε από ιδρύσεως της ΛΔΚ, όταν το καθεστώς, το 1947 υιοθέτησε τη «γραμμή με τις έντεκα παύλες» (και αργότερα, το 1953, τη «γραμμή με τις εννιά παύλες»), συμπεριλαμβάνοντας σχεδόν ολόκληρη την υπόψη περιοχή, στην κινεζική επικράτεια, εγκλωβίζοντας παράλληλα και τον κινεζικό εθνικισμό.¹⁴⁹ Παράλληλα, ιδιαίτερα προκλητική για τις ΗΠΑ παραμένει η προσπάθεια της Κίνας για ταύτιση της ΑΟΖ με τα χωρικά ύδατα, προκαλώντας εντάσεις στις σχέσεις τους, ήδη από το 1990, πλην όμως, το εν λόγω ζήτημα εκτιμάται ότι, αποτελεί και το

¹⁴⁵ Παπασωτηρίου, Χ., (2013β). Εσωτερικές Συνιστώσες της Κινεζικής Εξωτερικής Πολιτικής, στο Σ. Πετρόπουλος & Α. Χουλιάρης (επιμ.), *Η Κίνα και οι άλλοι: Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Αθήνα: Παπαζήση, σελ. 125

¹⁴⁶ Βλ. Παπασωτηρίου, (2013β), *όπ. παρ.*, σελ. 125-126

¹⁴⁷ Βλ. Παπασωτηρίου, (2013β), *όπ. παρ.*, σελ. 126

¹⁴⁸ Περισσότερα στο Cheung, T.M., (2010:117-125), "Modernizing the People's Liberation Army: aims and implications", στο S. Breslin (ed) *Handbook of China's International Relation*, London: Routledge, 114-126, *όπ. αναφ. στο Παπασωτηρίου (2013β), όπ. παρ.*, σελ. 126

¹⁴⁹ Παπασωτηρίου, Χ., (2013α). *Η Κίνα. Από την Ουράνια Αυτοκρατορία στην Ανερχόμενη Υπερδύναμη του 21ου Αιώνα*. Αθήνα: Ποιότητα, σελ. 361

σενάριο που συγκεντρώνει τις λιγότερες πιθανότητες για κάποια ενδεχόμενη σύγκρουση μεταξύ της Κίνας και των ΗΠΑ, παρά το γεγονός ότι, στην εν λόγω περιοχή, έχουν εντοπιστεί κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου.¹⁵⁰ Ένας βασικός λόγος, για την παραπάνω υπόθεση είναι το γεγονός ότι, στη σύνοδο του ASEAN, το 2010, οι ΗΠΑ, δια της Υπουργού Εξωτερικών Χίλαρι Κλίντον, διεμήνυε ότι, αφενός οι διαφορές πρέπει να επιλύονται με ειρηνικούς τρόπους και σε πολυμερές επίπεδο, αφετέρου ότι, οι θαλάσσιες ζώνες θα πρέπει να παραμένουν ανοικτές για ελεύθερες διελεύσεις.¹⁵¹

Εικόνα 11. Πρώτη και Δεύτερη Αλυσίδα Νησιών (Πηγή: Office of the Secretary of Defense , *όπ. αναρ. στο Noguchi, 2011:66*)

¹⁵⁰ Βλ. Παπασωτηρίου, (2013α), *όπ. παρ.*, σελ. 361-362

¹⁵¹ Βλ. Παπασωτηρίου, (2013α), *όπ. παρ.*, σελ. 362

Τον Νοέμβριο του 2012, ο τότε Κινέζος Πρόεδρος Χου Ζιντάο ζήτησε περισσότερες προσπάθειες για την οικοδόμηση της Κίνας σε ναυτική δύναμη και την ανάπτυξη της ικανότητας διαφύλαξης των ναυτιλιακών δικαιωμάτων και συμφερόντων της, ενώ στο ίδιο πλαίσιο κινείται και ο σημερινός Πρόεδρος Χί Jinping, ο οποίος επανέλαβε τη σημασία της διαφύλαξης των ναυτιλιακών δικαιωμάτων και συμφερόντων της Κίνας και της οικοδόμησης μιας θαλάσσιας οικονομίας.¹⁵²

Ο στρατηγικός στόχος της Κίνας είναι να δημιουργήσει μακροπρόθεσμα μια περιοχή ελέγχου της θάλασσας στην πρώτη νησιωτική αλυσίδα και μια περιοχή άρνησης ναυσιπλοΐας στη δεύτερη νησιωτική αλυσίδα, ενώ για να επιτύχει αυτούς τους στόχους, η Κίνα έχει αναλάβει ένα πρόγραμμα εκσυγχρονισμού των ναυτικών και αεροπορικών της δυνάμεων από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου.¹⁵³

Εικόνα 12. Αμφισβητούμενες αξιώσεις στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας [Πηγή: *Bl. Moore, J.G., (2017), όπ. παρ., σελ. 110*]

¹⁵² *Bl. Len, (2015), όπ. παρ., σελ. 2*

¹⁵³ *Bl. Noguchi (2011), όπ. παρ., σελ. 66-67*

Στο παραπάνω πλαίσιο, ο σημερινός πρόεδρος της χώρας Σι Τζινπινγκ έχει ασκήσει έντονη πίεση, προκειμένου να δημιουργηθούν στρατιωτικές βάσεις σε υφάλους που έχουν αποκατασταθεί κατάλληλα, με σκοπό να επεκτείνει τα κυριαρχικά δικαιώματα της χώρας, χωρίς να λαμβάνει υπόψη του τις συστάσεις της διεθνούς κοινότητας ή τις αμφισβητήσεις των γειτόνων του, διατηρώντας παράλληλα και αυστηρή στάση απέναντι στην Ιαπωνία.¹⁵⁴

Εικόνα 13. Τα στενά της Μάλακκα (Πηγή: SeaTrade Maritime News)

Από την άλλη μεριά, η θάλασσα της Ανατολικής Ασίας είναι ένας χώρος, όπου τα συμφέροντα Κίνας-Ιαπωνίας συγκρούονται, καθώς διεκδικούνται και από τις δύο πλευρές οι «βραχονησίδες Diaoyu/Senkaku στα κινεζικά και στα ιαπωνικά, αντίστοιχα», έχοντας ως πιθανότερη αιτία, για τις υπόψη διεκδικήσεις, τον κινεζικό εθνικισμό· έτσι, κατά καιρούς, σημειώνονται επεισόδια ανάμεσα στα δύο κράτη, ενώ πολύ συχνά οργανώνονται και διαδηλώσεις για το θέμα αυτό.¹⁵⁵ Ωστόσο, οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Κίνα, επεκτείνονται τόσο στην Κεντρική Ασία, όσο και στον πεδίο της ενέργειας των υδρογονανθράκων.

Αναφορικά με την Κεντρική Ασία, το ζήτημα εντοπίζεται στις περιοχές Σιντζιανγκ και Θιβέτ, οι οποίες, αθροιστικά, συνιστούν το 30% του εδάφους της Κίνας και αποτελούν περιοχές, οι οποίες είχαν κατακτηθεί από τη δυναστεία των

¹⁵⁴ Βλ. Fenby, (2019), όπ. παρ., σελ., 74-75

¹⁵⁵ Βλ. Παπασωτηρίου, (2013β), όπ. παρ., σελ. 128

Τσινγκ στη διάρκεια του 18^{ου} αιώνα· τόσο στην μια περιοχή, όσο και στην άλλη, επικρατούν αποσχιστικές τάσεις, πλην όμως, λόγω της μορφολογίας του εδάφους και της διασποράς του πληθυσμού σε μεγάλες εκτάσεις, η πρακτική της Κίνας είναι να ενθαρρύνει Κινέζους Χαν, προκειμένου να μεταναστεύσουν στις εν λόγω περιοχές, ώστε να αλλοιωθεί η σύσταση του πληθυσμού και να αρχίσει να ξεθωιάζει οποιοδήποτε σοβαρό αίτημα για ανεξαρτησία.¹⁵⁶

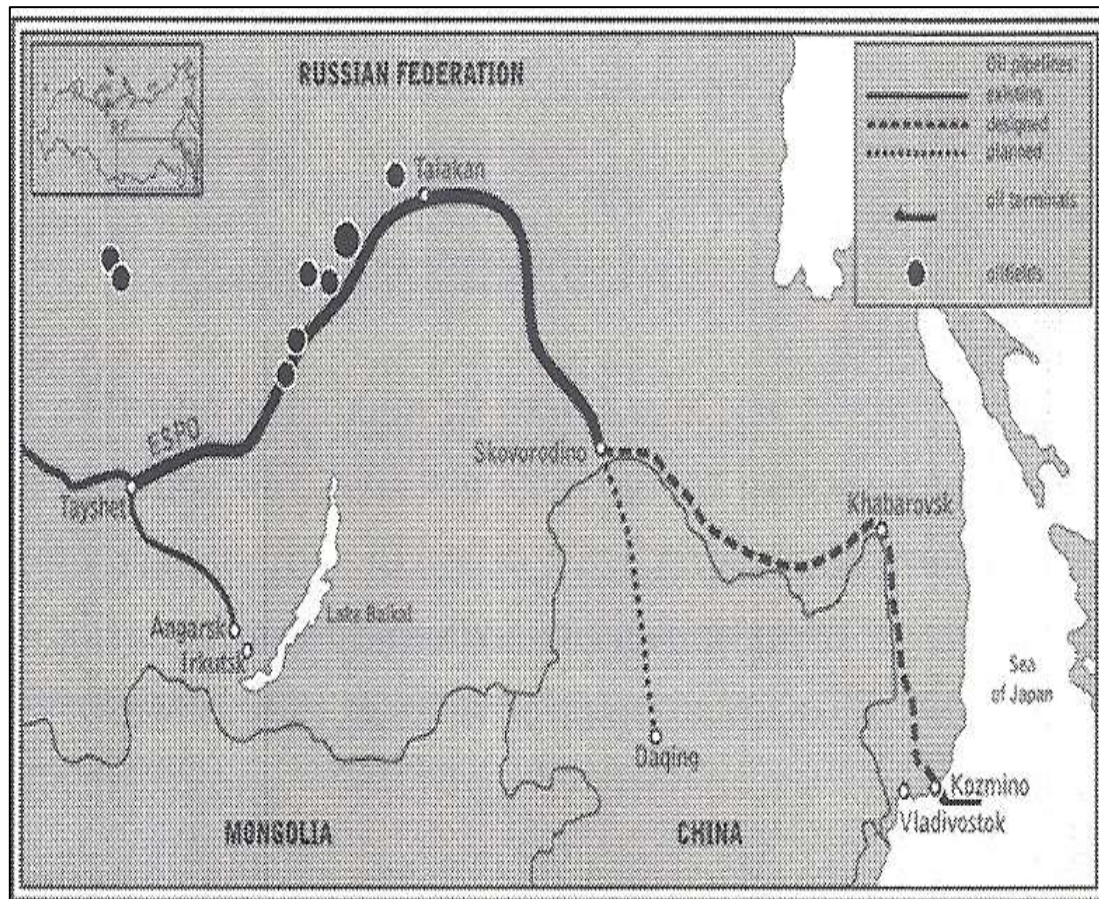
Εικόνα 14. Ο Πετρελαιαγωγός Καζακστάν - Κίνας [Πηγή: <http://engdahl.oildeopolitics.net/> όπ. αναρ. στο Σωτηρίου & Καραγιάννης (2013:318)]

Από την άλλη μεριά, στο πεδίο της ενέργειας, η ΛΔΚ ανησυχεί για την παρουσία του Πολεμικού Ναυτικού των ΗΠΑ, στα στενά της Μάλακκα (μεταξύ Μαλαισίας και Ινδονησίας), με δεδομένο ότι, το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών πετρελαίου, σχεδόν το 80% αυτού διακινείται από τα στενά αυτά.¹⁵⁷ έτσι, επειδή η περιοχή, σε ενδεχόμενη πολεμική σύγκρουση, θα ανακόψει την τροφοδοσία της Κίνας σε ενεργειακά αποθέματα, η τελευταία προσανατολίζεται στην εξεύρεση

¹⁵⁶ Βλ. Παπασωτηρίου, (2013α), όπ. παρ., σελ. 365

¹⁵⁷ Σωτηρίου, Σ. & Καραγιάννης, Μ., (2013). Η ενεργειακή ταυτότητα της Κίνας. Μια εισαγωγική προσέγγιση, στο Σ. Πετρόπουλος & Α. Χουλιάρας (επιμ.) *Η Κίνα και οι άλλοι: Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Αθήνα: Παπαζήση, 312

χερσαίων οδών μεταφοράς καυσίμων και φυσικού αερίου, έχοντας συνάψει σχετικές συμφωνίες με Κράτη της Κεντρικής Ασίας, συμπεριλαμβανομένου του Ιράν,¹⁵⁸ προκειμένου να παρακάμψει τις ευαίσθητες γεωπολιτικά θαλάσσιες περιοχές, μειώνοντας την έκθεση της χώρας στις θαλάσσιες αυτές οδούς και εξασφαλίζοντας τις εισαγωγές της.¹⁵⁹

Εικόνα 15. Ο Πετρελαιοαγωγός " Ανατολική Σιβηρία - Ειρηνικός Ωκεανός" και το τμήμα προς Κίνα
[Πηγή: Σωτηρίου & Καραγιάννης, (2013), όπ. παρ., σελ. 319]

¹⁵⁸ Βλ. Παπασωτηρίου, (2013β), όπ. παρ., σελ. 129

¹⁵⁹ Βλ. Σωτηρίου & Καραγιάννης, (2013), όπ. παρ., σελ. 317

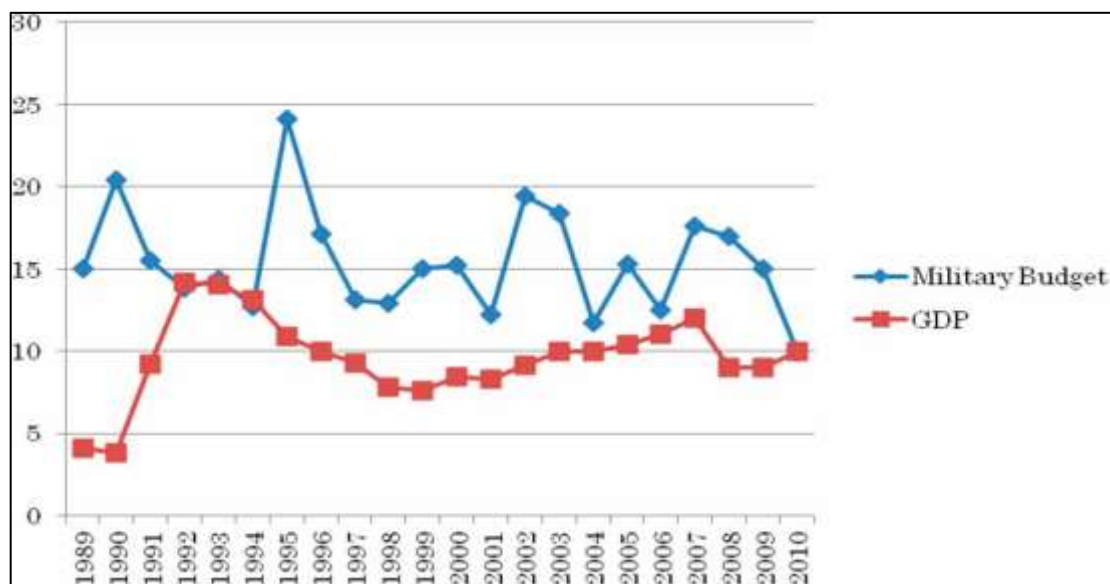
Κεφάλαιο 2. Παράγοντες Σκληρής Ισχύος της Κίνας

2.1 Γενικά

Στο εν λόγω κεφάλαιο καταβάλλεται προσπάθεια αποτύπωσης της Στρατιωτικής Ισχύος της Κίνας και ανάδειξης των Προκλήσεων στη Νότια Σινική Θάλασσα, ένας χώρος ζωτικής σημασίας για την ίδια και τα εθνικά της συμφέροντα.

2.2 Στρατιωτική Ισχύς Κίνας

Η έννοια της ισχύος, σύμφωνα με τον Gilpin, είναι μία έννοια που εμφανίζεται αρκετά προβληματική στο χώρο των ΔΣ και της πολιτικής με την ευρύτερή της έννοια, καθώς σε αρκετές περιπτώσεις, ο ορισμός της αφήνει εκτός ουσιώδη και μη απτά στοιχεία, τα οποία, εν δυνάμει, θα μπορούσαν να επηρεάσουν το αποτέλεσμα διεθνών πρωτοβουλιών, όπως π.χ. το ηθικό ενός λαού ή έθνους, τις αρετές που χαρακτηρίζουν την εκάστοτε ηγεσία, κλπ.¹⁶⁰ Ωστόσο, οποιασδήποτε ανισορροπία του συστήματος εμφανίζεται να έχει, κατά βάση, δύο στοιχεία: πρώτον, στρατιωτικές, τεχνολογικές ή άλλου τύπου αλλαγές, οι οποίες συνεισφέρουν στην αύξηση εδαφικών διεκδικήσεων ή συνεισφέρουν με άλλους τρόπους στην αλλαγή του διεθνούς συστήματος και κατά δεύτερον, οποιαδήποτε αύξηση της ισχύος μεταξύ των κρατών μεταβάλλει το κόστος της συντελούμενης αλλαγής στο διεθνές σύστημα.¹⁶¹

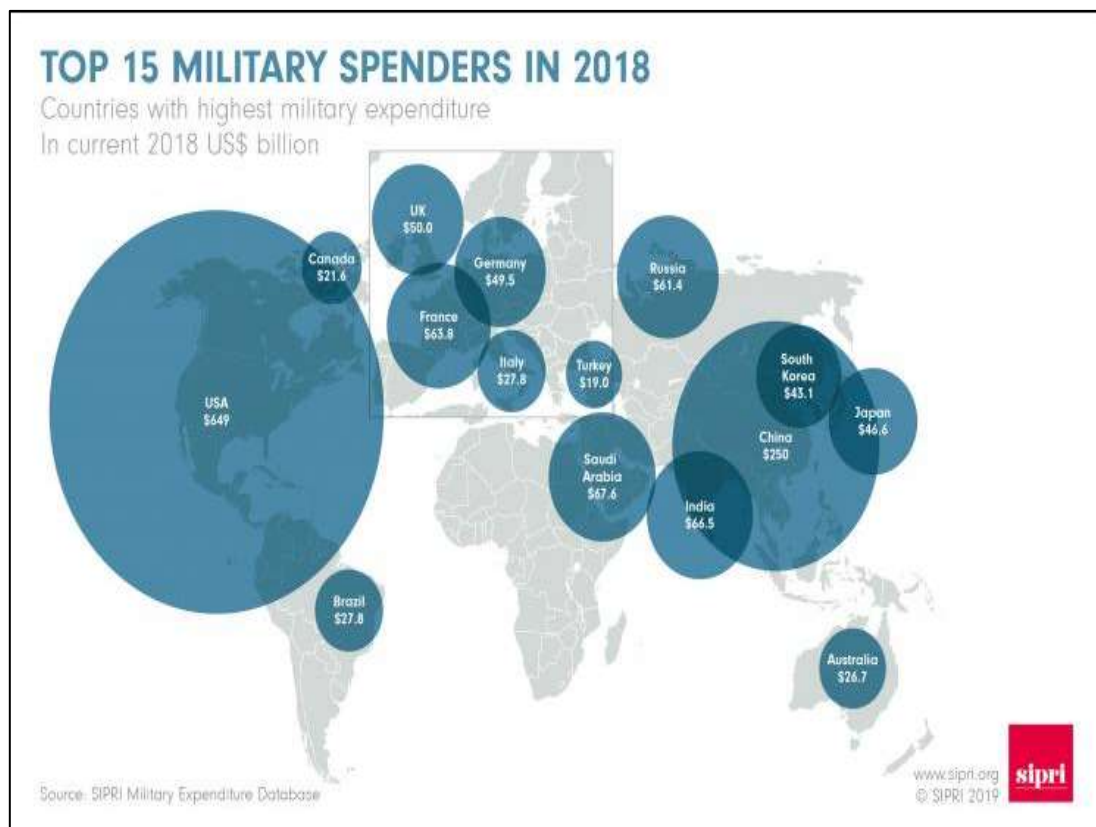

Εικόνα 16. Ποσοστό ανάπτυξης της στρατιωτικής δαπάνης και οικονομίας της Κίνας (Πηγή: Information Office of the State Council of the People's Republic of China , όπ. αναφ. στο Noguchi, 2011:70)

¹⁶⁰ Βλ. Gilpin (2004), όπ. παρ., σελ. 39-40

¹⁶¹ Βλ. Gilpin (2004), όπ. παρ., σελ. 40

Στο πλαίσιο αυτό, η σκληρή ισχύς τυπικά προσδιορίζεται, κατά βάση, από τις στρατιωτικές ικανότητες και (μερικές φορές εξίσου, συχνά δευτερευόντως) από τις οικονομικές δυνατότητες, που αγγίζουν τα όρια του οικονομικού εξαναγκασμού· η σκληρή ισχύς προκαλεί δράση ή ανεκτικότητα από τα άλλα κράτη, χωρίς την πειθώ και τον μη καταναγκαστικό χαρακτήρα της ήπιας ισχύος, ενώ μερικές φορές και με συγκαλυμμένες μεθόδους πολιτικού πολέμου.¹⁶² Στη δεκαετία του 1990, η εκτίμηση της Κίνας για τη σημασία της σκληρής δύναμης επιδεινώθηκε, με δύο γεγονότα ιδιαίτερα αξιοσημείωτα:¹⁶³ το πρώτο αφορούσε στη γρήγορη και συντριπτική συμμαχική νίκη επί του Ιράκ κατά τον πρώτο πόλεμο του Κόλπου και η δεύτερη στην αποστολή πλοίων από τον 7ο στόλο του Ναυτικού του Ηνωμένου Βασιλείου προς το Στενό της Ταϊβάν, λόγω των δοκιμών των πυραύλων που είχε εξαπολύσει το Πεκίνο, προκειμένου να εκφοβίσει τους ψηφοφόρους στις πρώτες δημοκρατικές προεδρικές εκλογές της Ταϊβάν.

Εικόνα 17. Οι 15 Πρώτες Χώρες με τις Περισσότερες Στρατιωτικές Δαπάνες για το 2018 (σε \$ δις ΗΠΑ) (Πηγή: www.sipri.org)

¹⁶² deLisle, J., (2020). Foreign Policy through Other Means: Hard Power, Soft Power, and China's Turn to Political Warfare to Influence the United States, *Foreign Policy Research Institute, Orbis* (1050), σελ. 2

¹⁶³ Βλ. deLisle, J., (2020), *όπ. παρ.*, σελ. 3

Σε μια αυξανόμενη αντιφατική σχέση με τις Ηνωμένες Πολιτείες, η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας (ΛΔΚ) έχει αρχίσει να αναπτύσσει τις δυνατότητες του «πολιτικού πολέμου» ή της «σκληρής ισχύος», δεδομένου ότι, αυτές οι μέθοδοι επηρεασμού των πολιτικών των ΗΠΑ (συγκεκριμένα, οι πολιτικές των ΗΠΑ έναντι της Κίνας για τα θέματα που η Κίνα θεωρεί σπουδαία) γίνονται όλο και πιο σημαντικά, κυρίως επειδή τα άλλα μέσα της Κίνας για την επίτευξη των στόχων της έχουν σοβαρούς περιορισμούς.¹⁶⁴

Year (data from preceding year)	US spending (\$ billions)	China spending (\$ billions)	China as % of US
2013	645.7	102.4	15.8
2014	600.4	112.2	18.7
2015	581.0	129.4	22.2
2016	597.5	145.8	24.4

Πίνακας 6. Σύγκριση Αμυντικών Δαπανών Κίνας-ΗΠΑ (2013-2016) [Πηγή: *Bl. Moore, J.G., (2017), όπ. παρ., σελ. 110*]

Εκ της μελέτης του παραπάνω πίνακα, εξάγονται τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Κατά την περίοδο 2012-2015, οι αμυντικές δαπάνες των ΗΠΑ μειώθηκαν κατά 7,5%.
- Την περίοδο 2012-2015, οι αμυντικές δαπάνες της Κίνας αυξήθηκαν κατά 42%.
- Οι αμυντικές δαπάνες της Κίνας ήταν το 15,8% των ΗΠΑ το 2012, αλλά το 24,4% το 2015.

Από την άλλη μεριά, ενώ δημογραφικά η Κίνα είναι η πρώτη δύναμη παγκοσμίως ακολουθούμενη από την Ινδία, η δημογραφική αυτή υπεροχή της, που παραδοσιακά αποτελούσε έναν σημαντικό δείκτη της ισχύος της, σε διεθνές επίπεδο, σήμερα δεν αποτελεί τον καθοριστικό εκείνον παράγοντα, ο οποίος θα συμβάλει στην παγκόσμια αναγνώρισή της, ως ανερχόμενης μεγάλης δύναμης.¹⁶⁵ Η μακρά

¹⁶⁴ *Bl. deLisle, J., (2020), όπ. παρ., σελ. 1*

¹⁶⁵ Φακιόλας, Σ., (2013). Συνεργασία ή Σύγκρουση; Ορισμένες σκέψεις για την ανοδική πορεία της Κίνας στο Διεθνές Σύστημα, στο Σ. Πετρόπουλος & Α. Χουλιάρας (επιμ.), *Η Κίνα και οι άλλοι: Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Αθήνα: Παπαζήση, σελ. 90-91

αυξανόμενη σκληρή ισχύς της Κίνας έχει περιορισμένη αποτελεσματικότητα, ιδιαίτερα στη διαμόρφωση των θέσεων των Ηνωμένων Πολιτειών, παραμένοντας σε βασικά της σημεία υπερτιμημένη, ενώ κινδυνεύει να προκαλέσει δαπανηρές συγκρούσεις με (ή αντίμετρα από) τις Ηνωμένες Πολιτείες και τους συμμάχους της.¹⁶⁶

Η επιλογή πολεμικής αναμέτρησης από δρώντες με διαφορετικά συμφέροντα και αξίες με το πρόσχημα της ομοιογένειας του συστήματος θα είναι πάντα μια εύκολη δικαιολογία για το δίκαιο του αγώνα, που επιθυμούν να διεξάγουν και θα αποτελεί ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του άναρχου διεθνούς συστήματος.¹⁶⁷ Ωστόσο, η επιρροή των κρατών σε διεθνές επίπεδο δεν αφορά και δεν εξαρτάται μόνο από τις δυνατότητές τους να διεξάγουν πόλεμο, αλλά αποτελεί συνάρτηση και της αντίστοιχης οικονομικής τους ισχύος, καθώς στην πράξη, κατά την εκτίμηση του καταμερισμού ισχύος σε διεθνές επίπεδο, δίνεται έμφαση τόσο στην στρατιωτική ισχύ, όσο και στην αντίστοιχη οικονομική ισχύ, δεδομένου ότι, τα μεγέθη αυτά «επιτρέπουν ποσοτικές συγκρίσεις μεταξύ των κρατών».¹⁶⁸ Παρόλα αυτά, οι στρατιωτικές καινοτομίες είναι ιδιαίτερα σημαντικές, καθώς επιτρέπουν την αύξηση ή τη μείωση του μεγέθους μιας περιοχής επί της οποίας, η επέκταση της στρατιωτικής δράσης ενός κράτους, εγγυάται κέρδος, αφού στην περίπτωση που το κόστος αλλαγής του διεθνούς συστήματος μειώνεται, τότε αυξάνεται και το κίνητρο ενός άλλου κράτους να επιχειρήσει αλλαγή του status quo.¹⁶⁹

Ωστόσο, είναι γεγονός ότι, η ποσοτική αποτίμηση της στρατιωτικής ισχύος παρουσιάζει κάποιες δυσκολίες, καθώς μπορεί να γίνει σύγκριση σε αριθμητικά στοιχεία για το διαθέσιμο προσωπικό των ενόπλων δυνάμεων ενός κράτους, πλην όμως, δεν λαμβάνεται καθόλου υπόψη η ποιότητα από την οποία αυτό χαρακτηρίζεται· βέβαια, η στρατιωτική ισχύς ενός κράτους εξαρτάται και από τους εξοπλισμούς στους οποίους επιδίδεται αυτό, καθιστώντας τις ποσοτικές συγκρίσεις πολύ εύκολες και προσιτές για την αποτίμηση κάποιας τάξης μεγέθους.¹⁷⁰ Ο πιο συνηθισμένος δείκτης εκτίμησης της στρατιωτικής ισχύος των κρατών είναι οι αμυντικές δαπάνες, με την επισήμανση ότι, είναι δύσκολη η σύγκριση ανόμοιων οπλικών συστημάτων, χωρίς την αντίστοιχη γεωπολιτική αξιολόγησή τους· στο

¹⁶⁶ Βλ. deLisle, (2020), *όπ. παρ.* σελ.1

¹⁶⁷ Βλ. Χειλά (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 39

¹⁶⁸ Βλ. Παπασωτηρίου (2008), *όπ. παρ.*, σελ. 34-35

¹⁶⁹ Βλ. Gilpin (2004), *όπ. παρ.*, σελ. 112-113

¹⁷⁰ Βλ. Παπασωτηρίου, (2008), *όπ. παρ.*, σελ. 34-35

παραπάνω πλαίσιο, ο υπόψη δείκτης παρουσιάζει κάποιες αδυναμίες, όπως το γεγονός ότι, δεν λαμβάνει υπόψη τις μισθολογικές απολαβές του στρατιωτικού προσωπικού του κάθε κράτους, καθώς το ένα μπορεί να δαπανά μεγάλα ποσά σε εξοπλιστικά προγράμματα, ενώ κάποιο άλλο να εστιάζει στις αποζημιώσεις του προσωπικού των ενόπλων δυνάμεών του· από την άλλη μεριά, η σύγκριση των αμυντικών δαπανών σε διάστημα ενός έτους, δεν λαμβάνει υπόψη τα εξοπλιστικά προγράμματα και την ποιότητα του προσωπικού από την παρεχόμενη εκπαίδευση, που αφορούν σε αμυντικές δαπάνες προγενεστέρων ετών, με συνέπεια ο καταμερισμός της στρατιωτικής ισχύος, σε διεθνές επίπεδο, με βάση τις αμυντικές δαπάνες, να απαιτεί τον συνυπολογισμό στοιχείων πολλών ετών.¹⁷¹

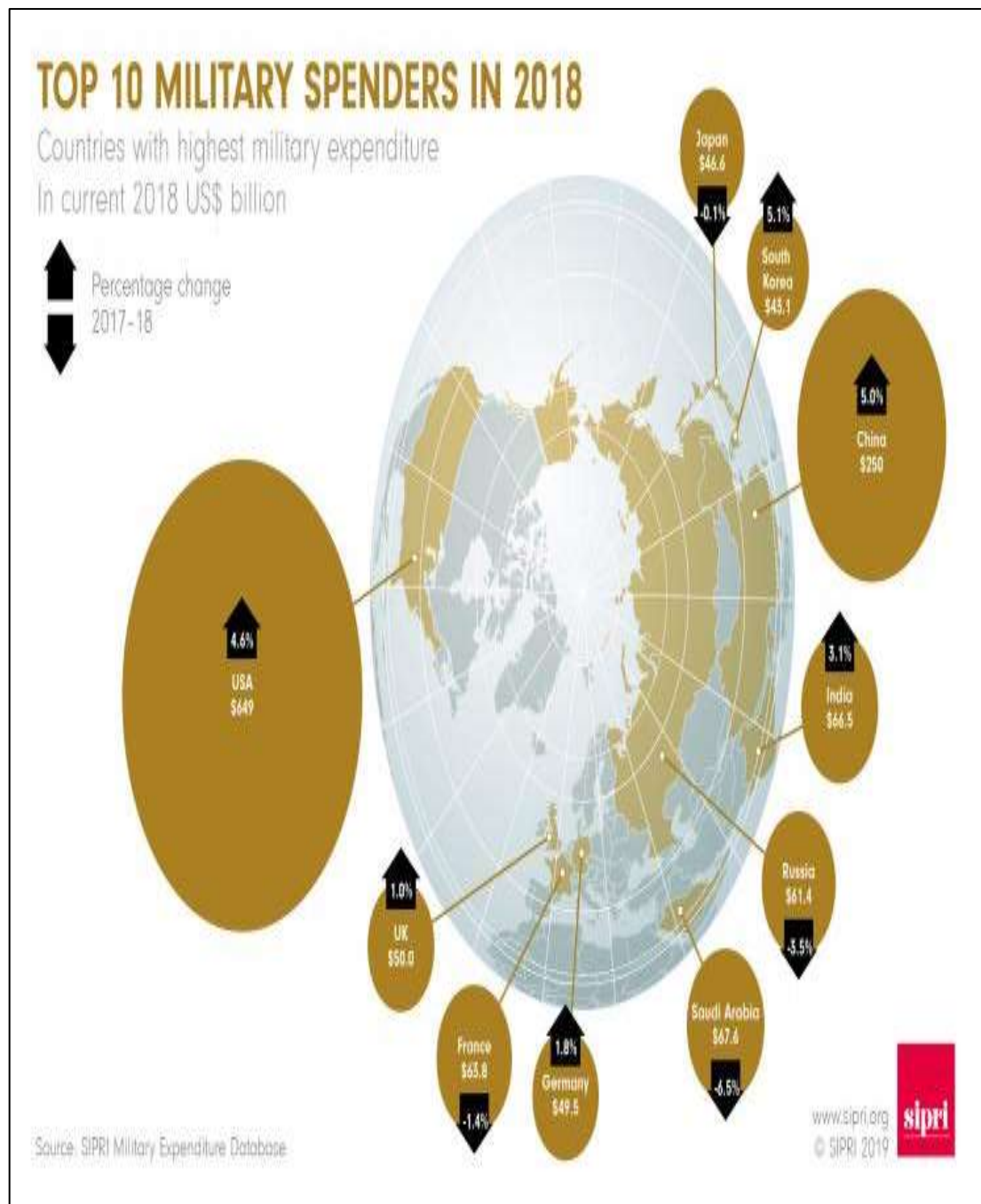
Η κινεζική στρατιωτική δύναμη αυξάνεται πάρα πολύ γρήγορα· αν υποτεθεί ότι, η κινεζική οικονομία τριπλασιάζεται μέχρι το 2025, οι κινεζικές στρατιωτικές δαπάνες αναμένεται να αυξηθούν μεταξύ 185 δις δολαρίων έως 400 δις δολαρίων, με τους Κινέζους να εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικές γεωπολιτικές προκλήσεις από γείτονες, όπως η Ινδία, η Ρωσία, η Ιαπωνία, αλλά και τις Ηνωμένες Πολιτείες, πέραν των εσωτερικών προκλήσεων και απαιτήσεων στις δημόσιες δαπάνες· δεδομένης αυτής της προοπτικής, θεωρείται απίθανο η σημερινή κλίμακα του στρατιωτικού εκσυγχρονισμού της Κίνας να σηματοδοτεί κάτι περισσότερο από την επιθυμία να αποκλειστεί η εκδοχή της αυτονομίας, η οποία αφορά στην Ταϊβάν και θέτει ζητήματα σε άλλες αμφισβητούμενες περιοχές στην Ανατολική και Νότια Κίνα.¹⁷² Επίσης, με μια ολοένα αυξανόμενη επιφάνεια, καθώς επίσης επιφανειακή δύναμη και εμπειρία σε εκστρατευτικές αποστολές, το ναυτικό της Κίνας είναι πλέον σε θέση να διεξάγει ορισμένες, εκτός περιοχής, επιχειρήσεις.¹⁷³ Οι αεροπορικές δυνάμεις της Κίνας προωθούν νέες γενιές μαχητικών αεροσκαφών, προκειμένου να είναι σε θέση να διεκδικήσουν αξιώσεις στις θάλασσες της Νότιας και Ανατολικής Κίνας, ενώ με παρόμοιο σκεπτικό, οι χερσαίες δυνάμεις της Κίνας επικεντρώνονται στη διεξαγωγή αγώνων υψηλής έντασης, χρησιμοποιώντας μικρότερες και πιο διασκορπισμένες μονάδες.¹⁷⁴

¹⁷¹ Βλ. Παπασωτηρίου (2008), *όπ. παρ.*, σελ. 36-37

¹⁷² Βλ. Legro, (2007), *όπ. παρ.*, σελ. 518

¹⁷³ Shiffrinson, J., (2018). Should the United States Fear China's Rise?, *The Washington Quarterly*, 41:4, 67

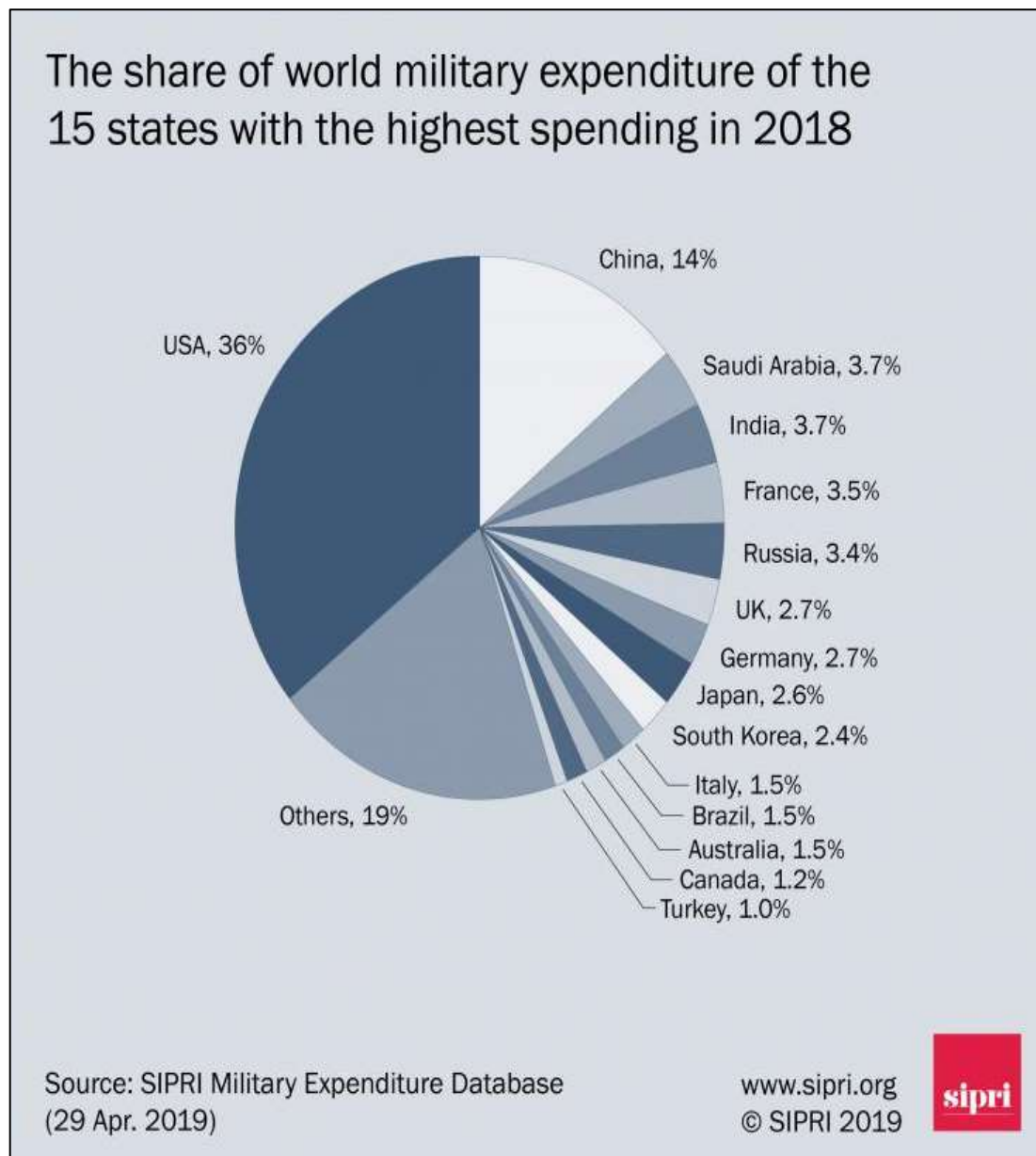
¹⁷⁴ Βλ. Shiffrinson, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 67

Εικόνα 18. Οι 10 Πρώτες Χώρες με τις Περισσότερες Στρατιωτικές Δαπάνες για το 2018 (σε \$ δις ΗΠΑ) (Πηγή: www.sipri.org)

Από την άλλη μεριά, όπου η Κίνα εξαρτιόταν σε μεγάλο βαθμό από ξένους προμηθευτές για στρατιωτικό υλικό υψηλού επιπέδου, η αύξηση των εγχώριων επενδύσεων συνέβαλε στη μείωση της εξάρτησης από ξένες αγορές, ενώ οι πολιτικές μεταρρυθμίσεις ενίσχυσαν τους δεσμούς μεταξύ πολιτικών και στρατιωτικών, μειώνοντας την πιθανότητα η Υψηλή και Στρατιωτική Στρατηγική της Κίνας να

εφαρμοστεί για διασταυρούμενους σκοπούς, έτσι ώστε να παρουσιάσει στις Ηνωμένες Πολιτείες έναν αμφισβητία.¹⁷⁵

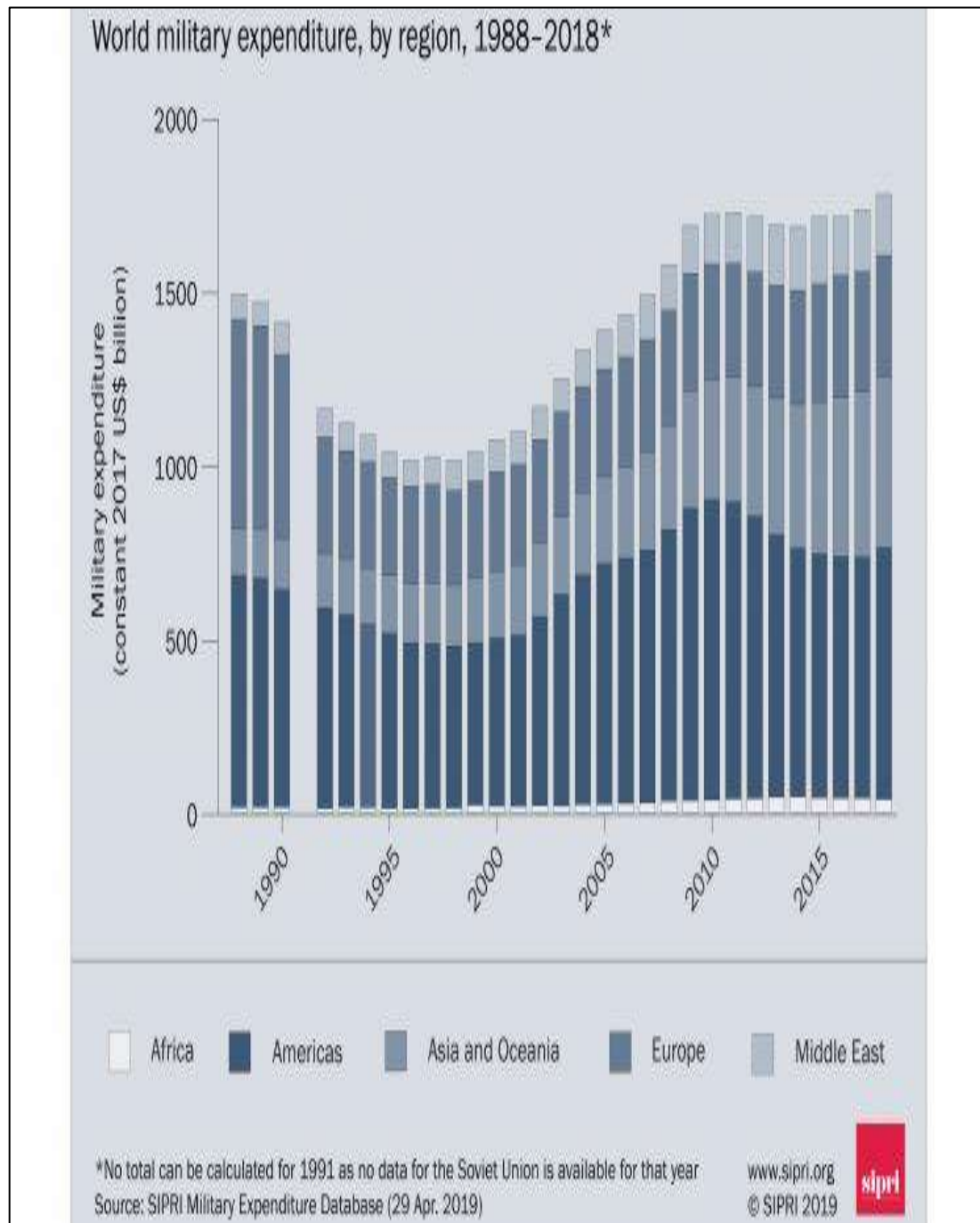

Εικόνα 19. Η ποσοστιαία κατανομή των Στρατιωτικών Δαπανών για τις 15 πρώτες χώρες κατά το έτος 2018 (πηγή: www.sipri.org)

Στο πλαίσιο αυτό, στα τέλη της δεκαετίας του '80, η Κίνα ξεκίνησε να μετατρέπει τους οικονομικούς της πόρους σε εξοπλισμούς, με αποτέλεσμα οι στρατιωτικές της δαπάνες, την περίοδο 1988-1993, να διπλασιαστούν, ενώ το μεγαλύτερο μέρος της δεκαετίας του '80, μειώνονταν το γεγονός αυτό έχει, ως

¹⁷⁵ Βλ. Shiffrinson, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 67

πιθανό αίτιο, την αλλαγή στη στρατηγική της Κίνας, η οποία, μετά την διάσπαση της ΕΣΣΔ, άλλαξε από αμυντική σε προβολή ισχύος στην περιφέρειά της.¹⁷⁶

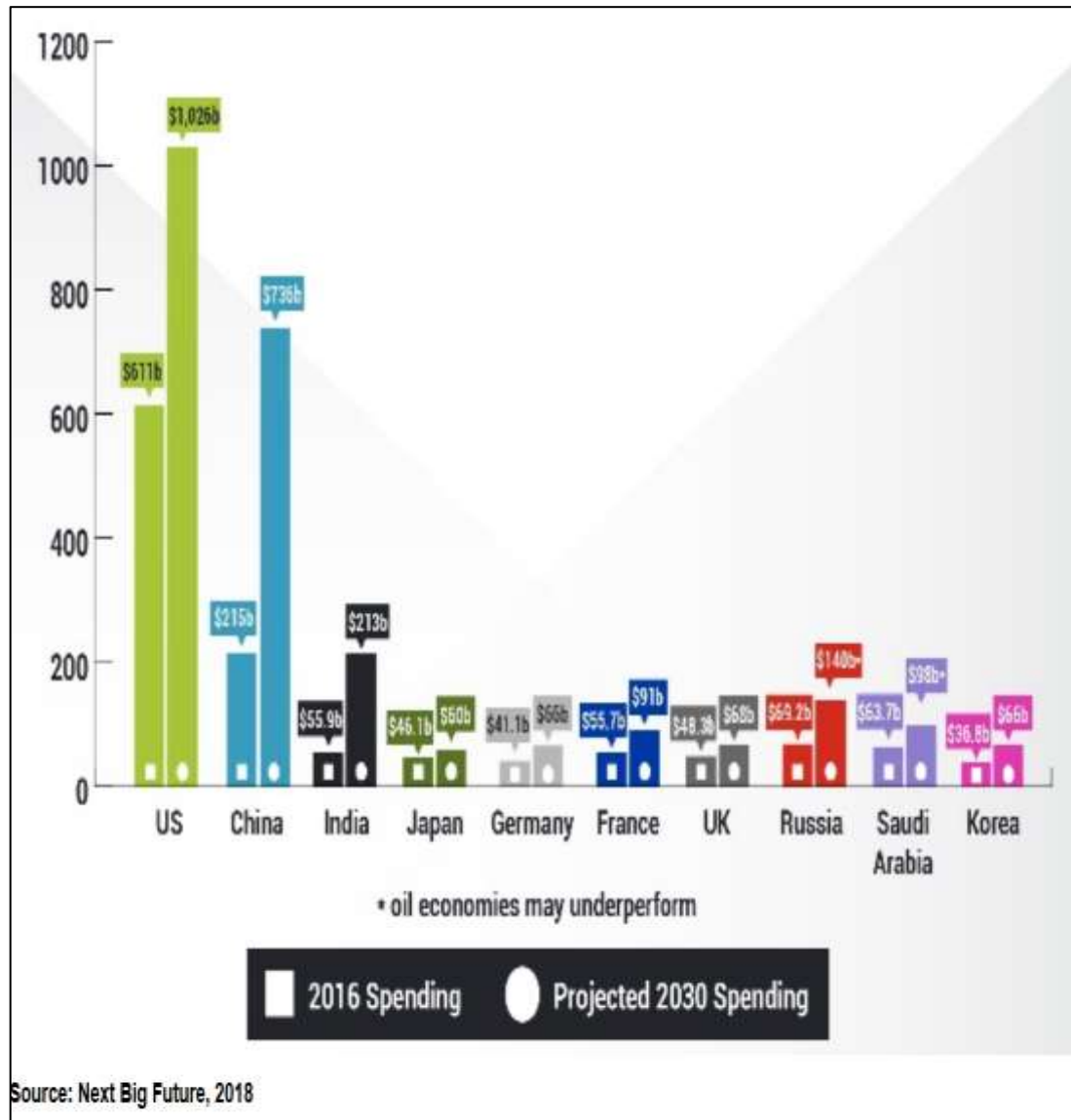

Εικόνα 20. Παγκόσμια Στρατιωτική Δαπάνη ανά Περιοχή για το διάστημα 1988-2018 (πηγή: www.sipri.org)

Η, με συνέπεια, στρατιωτική συσσώρευση της Κίνας, στην περίοδο μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, προσφέρει ισχυρά αποδεικτικά στοιχεία ότι, η Κίνα συνεχίζει να

¹⁷⁶ Χάντιγκτον, Π.Σ., (2001). *Η Σύγκρουση των Πολιτισμών και ο Ανασχηματισμός της Παγκόσμιας Τάξης*, (εκδ. 4^η). Αθήνα: Terzo Books σελ. 320

ακολουθεί την επίπονη ρεαλιστική υψηλή στρατηγική της, καθώς έχει επενδύσει περισσότερα χρήματα σε στρατιωτικές δυνάμεις από ότι σε άλλες δημόσιες επιχειρήσεις για περίπου δύο δεκαετίες· ο ρυθμός αύξησης των κινεζικών στρατιωτικών δαπανών είναι σχεδόν σταθερά υψηλότερος από του ΑΕΠ από την εποχή του Ντενγκ και το τέλος του Ψυχρού Πολέμου.¹⁷⁷

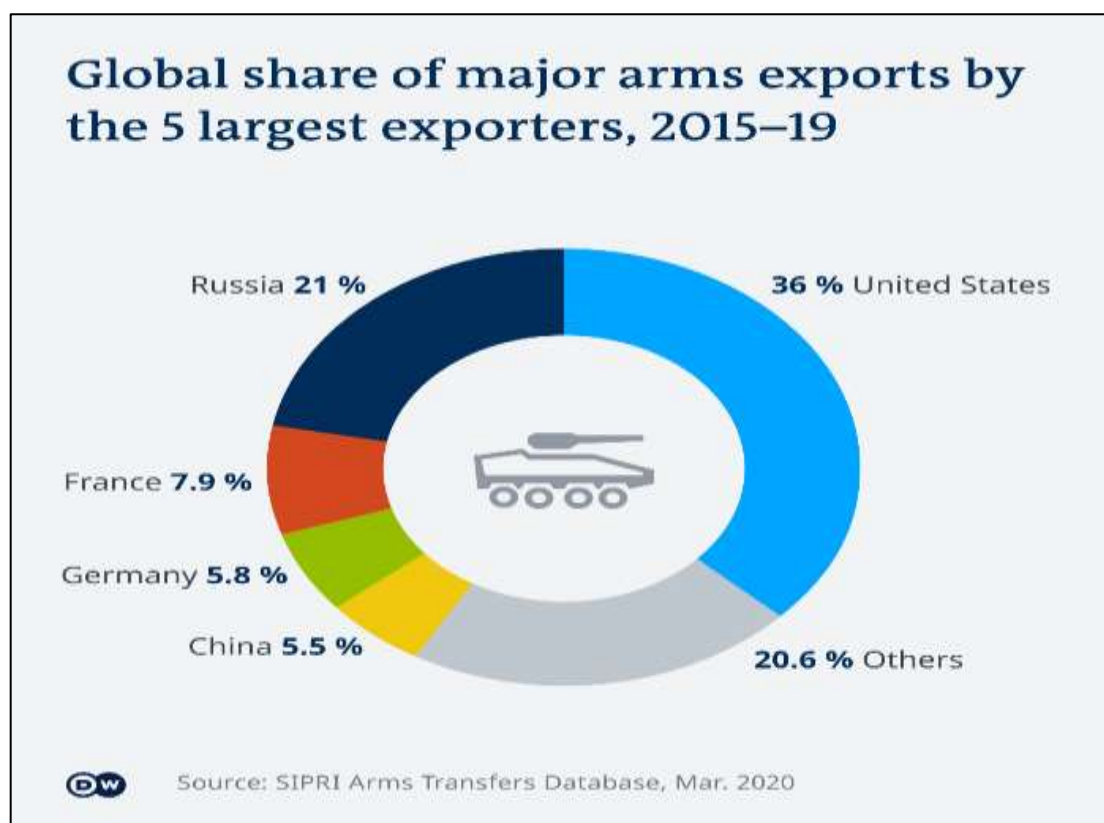
Εικόνα 21. Προβολή στο Μέλλον (έτος 2030) των Στρατιωτικών Δαπανών 10 Χωρών (Πηγή: <https://www.nextbigfuture.com>)

Επιπλέον των προαναφερθέντων, κρίνεται σκόπιμη η μελέτη των προκλήσεων στη Νότια σινική θάλασσα, καθώς η διπλωματική προσπάθεια της Κίνας για βελτίωση των σχέσεων της με άλλα κράτη στο Αρχιπέλαγος της Μαλαισίας, τα οποία γειτνιάζουν με τις ζωτικές θαλάσσιες λωρίδες επικοινωνιών τόσο στα Στενά της

¹⁷⁷ Βλ. Noguchi (2011), *όπ. παρ.*, σελ. 69

Μάλακκα, όσο και στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας, δεν είναι ύποπτο, καθώς παρέχει στην περιοχή τη δυνατότητα να συνεργαστεί με τις μεγάλες δυνάμεις, πλην όμως, το ζήτημα έγκειται στην αυξανόμενη στρατηγική αντιπαλότητά της με τις ΗΠΑ, γεγονός το οποίο θα μπορούσε, εν δυνάμει, να αποσταθεροποιήσει την περιοχή.¹⁷⁸

Στο πλαίσιο αυτό, το ζήτημα της Νότιας Σινικής θάλασσας έχει γίνει μια σημαντική αιτία τριβών μεταξύ των δύο μεγάλων δυνάμεων, καθώς η Κίνα ισχυρίζεται ότι, ολόκληρη η Θάλασσα της Νότιας Κίνας, συμπεριλαμβανομένων των νησιών Spratly και Paracel, αποτελεί μέρος των ιστορικών χωρικών της υδάτων, αλλά δεν παρείχε νομική εξήγηση, ούτε έδωσε ποτέ συγκεκριμένες οριοθετήσεις στις αξιώσεις αυτές.¹⁷⁹

Εικόνα 22. Παγκόσμια Ποσοστιαία Κατανομή των 5 Μεγαλύτερων Εξαγωγέων Στρατιωτικού Υλικού για το Διάστημα 2015-2019 (Πηγή: www.sipri.org)

Οι ΗΠΑ, από την πλευρά τους, ανησυχούν για την απρόσκοπτη και ανεμπόδιστη πρόσβαση του πολεμικού τους ναυτικού, καθώς και για την ελεύθερη εμπορική κυκλοφορία στα ύδατα αυτά, εντός των οποίων βρίσκονται ζωτικές θαλάσσιες λωρίδες επικοινωνίας για τους συμμάχους τους στη βορειοανατολική Ασία

¹⁷⁸ Tan, T.H.A., (2010). The US and China in the Malay Archipelago, *Asia-Pacific Review*, 17:2, 27-28

¹⁷⁹ Βλ. Tan, (2010), *όπ. παρ.*, σελ. 28

και, ως εκ τούτου, δεν αναγνωρίζει τους επεκτατικούς ισχυρισμούς της Κίνας· αυτή η σύγκρουση συμφερόντων αναδείχθηκε και από τη ναυτική αντιπαράθεση στη Νότια Σινική θάλασσα, μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ, τον Μάρτιο του 2009, όταν τα κινεζικά πλοία παρενόχλησαν ένα αμερικανικό σκάφος επιτήρησης ναυτικών επιχειρήσεων, το USNS Impeccable, με τη δικαιολογία ότι, έπλεε σε κινεζικά ύδατα και διεξήγαγε παράνομες δραστηριότητες, ενώ οι ΗΠΑ ισχυρίστηκαν ότι, το πλοίο είχε το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης.¹⁸⁰

Περισσότερα στοιχεία που αφορούν στις προκλήσεις που αναδύονται στη νότια σινική θάλασσα, παρατίθενται στην επόμενο υποκεφάλαιο.

2.3 Οι Προκλήσεις στη Νότια Σινική Θάλασσα

Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι, η διεθνής κοινότητα, στο ξεκίνημα του 21^{ου} αιώνα, βρέθηκε αντιμέτωπη με μια σειρά προκλήσεων και ποικίλων διλημμάτων ασφαλείας (ή/και ισχύος), όχι μόνο, ως απότοκα γεγονότα των συντελεσθεισών αλλαγών στο διεθνές στερέωμα, λόγω της κατάρρευσης του υπαρκτού σοσιαλισμού και της επικράτησης του πολυπολικού συστήματος των διεθνών δρώντων, αλλά κυρίως, λόγω των εσωτερικών παραμέτρων και ανακατατάξεων που συντελέστηκαν (ή/και εξακολουθούν να συντελούνται) σε κοινωνικό, πολιτιστικό και οικονομικό επίπεδο, παράμετροι δηλαδή που συνδέονται άμεσα με το μέλλον ενός έθνους-κράτους, της διατήρησης της έννομης τάξης σε διεθνές επίπεδο και των ιδεολογιών των κρατών.¹⁸¹ Κι όλα αυτά μπορεί να συμβαίνουν, καθώς, σύμφωνα με τον Kenneth Waltz: *«οι αγώνες για την κατάκτηση και διατήρηση της εξουσίας για την επιβολή της τάξης και για την επίτευξη κάποιας μορφής δικαιοσύνης στο εσωτερικό των κρατών μπορεί να είναι πιο αιματηροί από ό, τι οι πόλεμοι μεταξύ των κρατών»*, χωρίς πολλές φορές να έχει προηγηθεί σαφής προσδιορισμός των κινήτρων και του επιδιωκόμενου αποτελέσματος.¹⁸²

Η ραγδαία άνοδος της Κίνας, τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες, σε συνδυασμό με την κατάρρευση του διπολικού συστήματος ΗΠΑ-ΕΣΣΔ, επανέφερε στο προσκήνιο των ΔΣ το ζήτημα της ηγεμονίας, της μετάβασης της ισχύος και των ανερχομένων μεγάλων δυνάμεων· πολλοί αναλυτές συμφωνούν με την άποψη ότι, η Κίνα τις επόμενες τρεις δεκαετίες θα ξεπεράσει τις ΗΠΑ, θέτοντας ωστόσο το

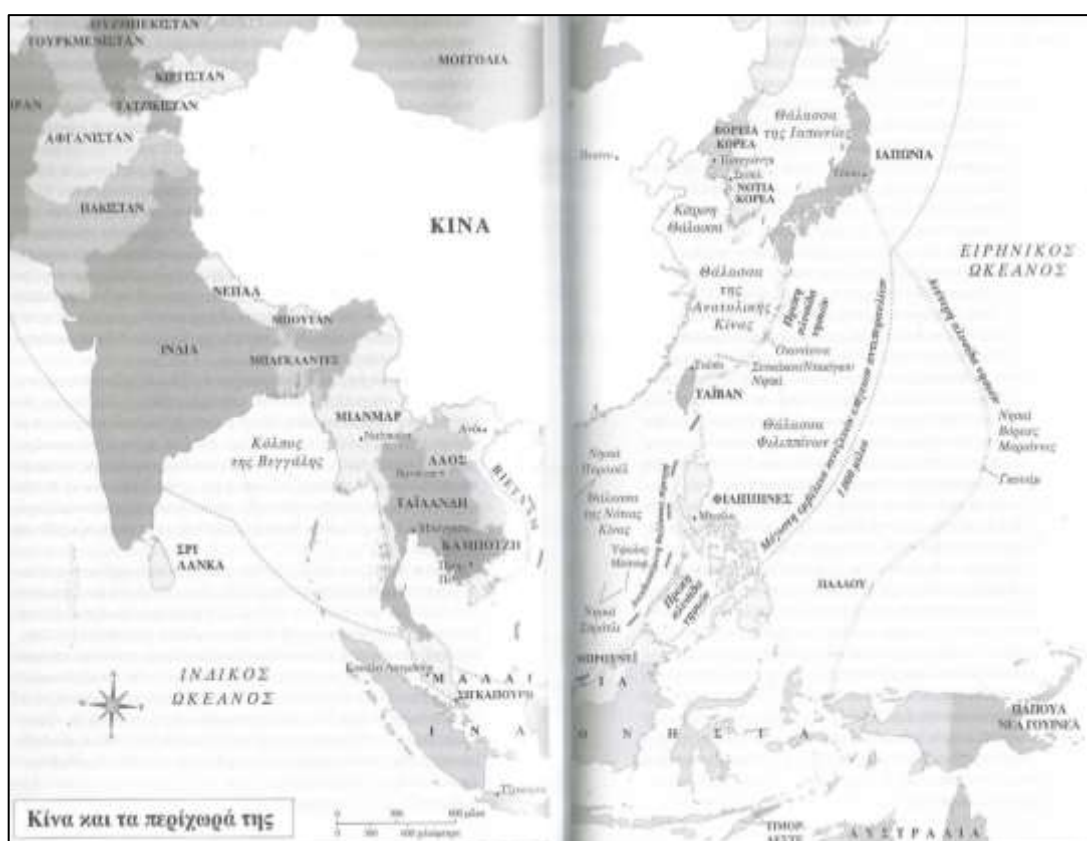
¹⁸⁰ Βλ. Tan, (2010), *όπ. παρ.*, σελ. 28

¹⁸¹ Βλ. Χειλά (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 37

¹⁸² Περισσότερα στο Kenneth Waltz (2011), *θεωρία διεθνούς πολιτικής*, Αθήνα: Ποιότητα, σελ 226-231 [όπ. αναφ. στο Χειλά (2013:37)]

δίλημμα αν αυτές οι μεταβολές του διεθνούς συστήματος θα έχουν αντίκτυπο στην σταθερότητα και την συνεργασία, ενώ στο επίκεντρο των προβληματισμών τους τίθεται και το ερώτημα αν η άνοδος αυτή της Κίνας θα είναι ειρηνική ή θα κορυφωθεί με αναπόδραστο τρόπο σε πολεμική αντιπαράθεση με τις ΗΠΑ.¹⁸³

Οι ηγέτες της Κίνας και των ΗΠΑ έχουν δημόσια αναγνωρίσει το κοινό ενδιαφέρον των δύο χωρών στην οικοδόμηση ενός εποικοδομητικού σχεδιασμού, δεδομένου ότι, ο Μπάρακ Ομπάμα και ο Τζορτζ Μπους με τους αντίστοιχους ομολόγους τους Σι Τζινπινγκ και Χου Τζιντάο συμφώνησαν στη δημιουργία μιας στρατηγικής συνεργασίας στην περιοχή του Ειρηνικού Ωκεανού, με σκοπό να διατηρήσουν την ισορροπία ισχύος, μειώνοντας ταυτόχρονα την εγγενή στρατιωτική απειλή μέσα σε αυτή, πλην όμως, μικρή πρόοδος έχει σημειωθεί μέχρι σήμερα.¹⁸⁴ Η αυξανόμενη σκληρή ισχύς της Κίνας, σε συνδυασμό με την πιο ισχυρή εξωτερική της πολιτική, υπήρξαν σημαντικοί παράγοντες της αρνητικής στροφής στην πολιτική των ΗΠΑ έναντι της Κίνας, ειδικά σε θέματα ασφαλείας.¹⁸⁵

Εικόνα 23. Η Κίνα και τα περίχωρά της [Πηγή: *Βλ. Allison, (2020), όπ. παρ., σελ. 214-215*]

¹⁸³ *Βλ. Φακιάλας, (2013), όπ. παρ., σελ. 80-81*

¹⁸⁴ *Βλ. Kissinger, (2015), όπ. παρ., σελ. 231-232*

¹⁸⁵ *Βλ. deLisle, J., (2020), όπ. παρ., σελ. 7*

Η αυξανόμενη επιμονή της Κίνας, τα τελευταία χρόνια, στην αμφισβήτηση της αμερικανικής κυριαρχίας στην Ανατολική Ασία, οδήγησε τον Μάρτιο του 2009 την Υπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ, Χίλλари Κλίντον, να δηλώσει ότι, οι ΗΠΑ «δεν παραδίδουν τον Ειρηνικό σε κανέναν», ενώ θα αναζητά τρόπους για την ενίσχυση της συνεργασίας με τους συμμάχους της για την περιφερειακή ασφάλεια της περιοχής.¹⁸⁶ Επιπλέον, η ετήσια έκθεση του Αμερικανικού Υπουργείου Εξωτερικών, για το έτος 2009, αντανακλά τις έντονες υποψίες των ΗΠΑ, σχετικά με τις αναδυόμενες στρατιωτικές ικανότητες της Κίνας, αναφέροντας ότι, «υπάρχουν δυνάμεις, μερικές και πέρα του ελέγχου των ηγετών της Κίνας, που θα μπορούσαν να ενισχύσουν μια σχετική εσωτερική ένταση ή θα μπορούσαν να εκτρέψουν την Κίνα από μια ειρηνική πορεία», όπως για παράδειγμα, ο εθνικισμός, οι δυνατότητες σύγκρουσης με την Ταϊβάν και η εγγύτητα και συμμετοχή της Κίνας σε περιφερειακά σημεία ανάφλεξης, π.χ. τα νησιά Spratly και Senkaku, συμπεριλαμβανομένου και της Βόρειας Κορέας· ειδικότερα, όσον αφορά στην ανάπτυξη ασύμμετρων δυνατοτήτων πολέμου, που θα μπορούσαν να περιορίσουν την ικανότητα των ΗΠΑ να ανταποκριθούν σε οποιαδήποτε κατάσταση σύγκρουσης σε περιφερειακά σημεία ανάφλεξης, η έκθεση του αμερικανικού Υπουργείου Άμυνας καταδείκνυε την ανάπτυξη της ικανότητας της Κίνας σε βαλλιστικά βλήματα και πυραύλους Cruz, καθώς και τις δυνατότητές της σε επιχειρήσεις διαστήματος, κυβερνοχώρου και ηλεκτρονικού πολέμου.¹⁸⁷

Το έτος 2014-2015, δημιουργήθηκε μια νέα πρόκληση στις sino-αμερικανικές σχέσεις στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας, η οποία συνεχίζει μέχρι και σήμερα· αυτή αφορά στην κατασκευή, από πλευράς Κίνας, νέων θαλάσσιων χαρακτηριστικών και ειδικότερα δραστηριοτήτων της στο Fiery Cross Reef και το Mischief Reef στα νησιά Spratly, ενώ άλλες δύο χώρες, πέραν της Κίνας, αξιώνουν κυριαρχικά δικαιώματα στους δύο αυτούς υφάλους, το Βιετνάμ και οι Φιλιππίνες.¹⁸⁸

Σε κάθε περίπτωση, η Κίνα, μέσω μαζικών προσπαθειών βυθοκόρησης των δύο υφάλων και συνολικής ενίσχυσης/στήριξης των δομικών χαρακτηριστικών του έργου, έχει κατασκευάσει μόνιμα έργα και επιπλέον τεχνητά νησιά με μόνιμη παρουσία στρατευμάτων, ενώ στο Fiery Cross Reef, έχει κατασκευάσει έναν αεροδιάδρομο, καθώς και ένα θαλάσσιο λιμάνι.¹⁸⁹ Έτσι, ο υπουργός Άμυνας των

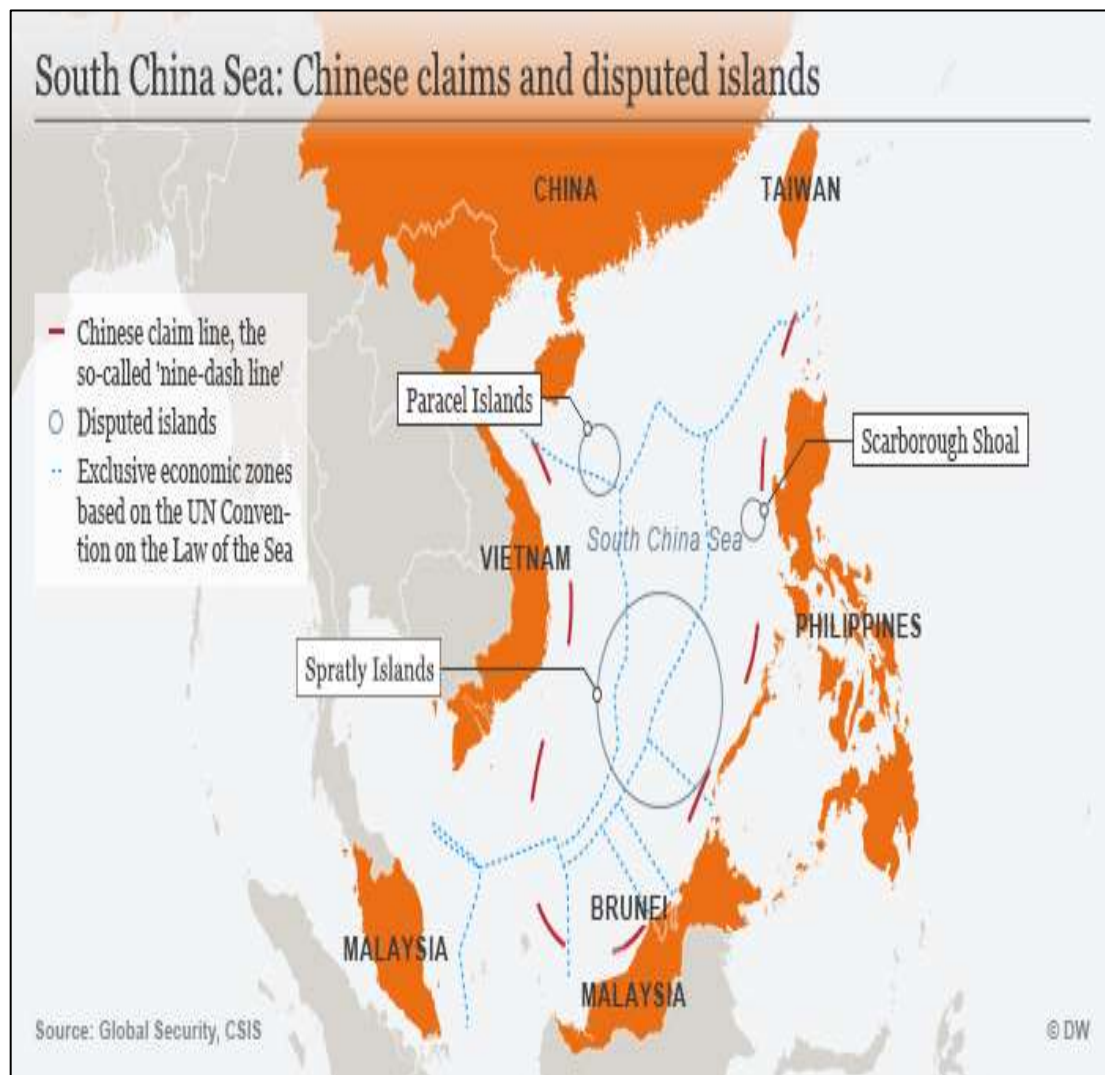
¹⁸⁶ Bλ. Tan, (2010), όπ. παρ., σελ. 28

¹⁸⁷ Bλ. Tan, (2010), όπ. παρ., σελ. 27

¹⁸⁸ Bλ. Moore, (2017), όπ. παρ., σελ. 103

¹⁸⁹ Bλ. Moore, (2017), όπ. παρ., σελ. 103

ΗΠΑ, Ashton Carter, το 2015, δήλωσε ότι, οι δομές αποτελούν μια προσπάθεια να γίνουν γνωστές οι προβληματικές αξιώσεις της Κίνας στη Νότια Σινική θάλασσα και πρόσθεσε ότι, πρέπει να σταματήσουν οι προσπάθειες ανάκτησης γης από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη (συμπεριλαμβανομένου του Βιετνάμ και των Φιλιππίνων), δηλώνοντας ταυτόχρονα ότι, οι ΗΠΑ δεν θα σταματήσουν να στέλνουν αμερικανικά πλοία και αεροσκάφη σε διεθνή ύδατα και διεθνή εναέριο χώρο, σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, παρά τις προτροπές της Κίνας προς τις ΗΠΑ να κρατήσουν τις αεροπορικές και θαλάσσιες περιπολίες τους μακριά από αυτές τις θάλασσες, με τους εμπειρογνώμονες να εκφράζουν φόβους ότι, θα υπάρξει σινο-αμερικανική αναμέτρηση πλησίον των νέων αυτών τεχνητών νησιών, δεδομένου ότι και οι δύο πλευρές θα πιάσουν για τη νομιμότητά τους.¹⁹⁰

Εικόνα 24. Νότια Σινική Θάλασσα: Κινεζικές διεκδικήσεις και αμφισβητούμενα νησιά (Πηγή: CSIS)

¹⁹⁰ Βλ. Moore, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 103

Πιο πρόσφατα, η Στρατηγική Εθνικής Ασφαλείας των ΗΠΑ, για το έτος 2018 αναφέρει ότι:¹⁹¹

«Η Κίνα αξιοποιεί τον στρατιωτικό εκσυγχρονισμό, επηρεάζει τις επιχειρήσεις και τα οικονομικά με τη μέθοδο του αρπακτικού, για να εξαναγκάσει τις γειτονικές χώρες να αναδιαταχθούν στην περιοχή του Ινδο-Ειρηνικού προς όφελός της. Καθώς η Κίνα συνεχίζει την οικονομική και στρατιωτική της άνοδο, ενισχύοντας την ισχύ της, μέσω μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής για όλα τα έθνη, θα συνεχίσει να ακολουθεί ένα στρατιωτικό πρόγραμμα εκσυγχρονισμού που επιδιώκει την περιφερειακή ηγεμονία του Ινδο-Ειρηνικού στο εγγύς μέλλον και τον εκτοπισμό των Ηνωμένων Πολιτειών για να πετύχει παγκόσμια υπεροχή στο μέλλον».

Η εν λόγω δήλωση είναι εντυπωσιακή και αφήνει ελάχιστο περιθώριο στην Κίνα να επηρεάσει την πολιτική των ΗΠΑ, εκτός από την περιορισμένη και αρνητική αίσθηση των Ηνωμένων Πολιτειών να επενδύσουν περισσότερους πόρους, προκειμένου να αντιμετωπίσουν αυτό που οι ίδιες θεωρούν ως απειλή στην Κίνα.¹⁹²

Εκτός από τη νότια Σινική θάλασσα, υπάρχουν εδαφικές διεκδικήσεις και στη Θάλασσα της Ανατολικής Κίνας, οι οποίες θα μπορούσαν, εν δυνάμει, να προκαλέσουν συγκρούσεις, καθώς συνδέονται με εκτάσεις Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών (ΑΟΖ), που αξιώνουν η Κίνα, η Νότια Κορέα και η Ιαπωνία· έτσι, ιδιαίτερα ανησυχητικές είναι οι αξιώσεις τόσο της Κίνας, όσο και της Ιαπωνίας για τα κοιτάσματα φυσικού αερίου στην αμφισβητούμενη περιοχή που διεκδικούν.¹⁹³ Επιπλέον, όπως έχει ήδη αναφερθεί, μεταξύ Κίνας και Ιαπωνίας, υφίστανται διεκδικήσεις και για τις νήσους Senkaku (γνωστές ως Diaoyutai στην Κίνα), με το Τόκιο να έχει σκληρύνει τη στάση του, απέναντι στο Πεκίνο, όσον αφορά στα πλούσια σε πετρέλαιο νησιά, αυξάνοντας, με τον τρόπο αυτό, την ένταση, προμηνύοντας επιβλαβείς συνέπειες για την υπόλοιπη Ανατολική Ασία, συμπεριλαμβανομένης της Νοτιοανατολικής Ασίας· έτσι, με δεδομένο το πλαίσιο αυτό, ο στρατηγικός ανταγωνισμός μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ εκτιμάται ότι, θα αυξηθεί τα επόμενα χρόνια, για την εν λόγω περιοχή και το ερώτημα, που προκύπτει, αφορά

¹⁹¹ Βλ. deLisle, J., (2020), *όπ. παρ.*, σελ. 8

¹⁹² Βλ. deLisle, J., (2020), *όπ. παρ.*, σελ. 8

¹⁹³ Βλ. Tan, (2010), *όπ. παρ.*, σελ. 29

στον τρόπο, με τον οποίο τα κράτη του Αρχιπελάγους της Μαλαισίας μπορούν να ελιχθούν μεταξύ των δύο αυτών μεγάλων δυνάμεων.¹⁹⁴

Πολλοί μελετητές αναφέρουν ότι, η πλειονότητα των χωρών της Ανατολικής Ασίας είναι επισήμως σύμμαχοι των ΗΠΑ ή συνεργάτες ασφαλείας, ενώ παράλληλα συνεργάζονται με την Κίνα ως τον μεγαλύτερο εμπορικό τους εταίρο· με μια πρώτη ματιά, αυτό όντως φαίνεται να συμβαίνει, καθώς η Ιαπωνία, η Νότια Κορέα, η Αυστραλία, οι Φιλιππίνες και η Ταϊλάνδη έχουν συνάψει επίσημες συμμαχίες ασφαλείας με τις Ηνωμένες Πολιτείες, ενώ η Σιγκαπούρη και το Βιετνάμ λογίζονται ως συνεργάτες (εταίροι) ασφαλείας.¹⁹⁵ Αυτές οι συμμαχίες και οι συνεργασίες, κατά την τελευταία δεκαετία, χρήζουν από τις ΗΠΑ ιδιαίτερης προσοχής, δεδομένου ότι, με βάση τη διακήρυξη «*Άξονας για την Ασία*», επί διακυβέρνησης Μπάρακ Ομπάμα, οι ΗΠΑ προσπάθησαν να ενισχύσουν την ασφάλεια και τη συνεργασία μεταξύ των συμμάχων της ανατολικής Ασίας, με αύξηση της παρουσίας (περιπολίας) των αμερικανικών στρατευμάτων, των πωλήσεων όπλων, των κοινών στρατιωτικών ασκήσεων και των στρατιωτικών συνεργασιών, ενώ επί διακυβέρνησης Trump, το όραμα ενός «*ελεύθερου και ανοικτού Ινδο-Ειρηνικού*» εξακολουθεί να συνδέεται ιδιαίτερα με τη διατήρηση της αμερικανικής παρουσίας και λοιπών δεσμεύσεων για την ασφάλεια στην περιοχή.¹⁹⁶

Σε αντίθεση, λοιπόν, με την φανερή αμερικανική κυριαρχία στον τομέα της ασφάλειας, η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος στις περισσότερες ασιατικές οικονομίες, συμπεριλαμβανομένης της Αυστραλίας, της Νότιας Κορέας, της Ιαπωνίας, της Καμπότζης, της Ινδονησίας, της Μαλαισίας, της Μιανμάρ, της Σιγκαπούρης, καθώς και της κοινότητας ASEAN στο σύνολό της.¹⁹⁷ Βέβαια, ο υψηλός βαθμός οικονομικής εξάρτησης των περιφερειακών παραγόντων από την Κίνα μπορεί να αξιοποιηθεί ως στρατηγικό πλεονέκτημα, εκμεταλλευόμενη την υπεροχή της, ώστε να εξαναγκάσει τον πιθανό στόχο της να ενεργήσει σύμφωνα με τα συμφέροντα του Πεκίνου· ωστόσο, στο βαθμό που η Κίνα απολαμβάνει την εικόνα μιας συντριπτικής οικονομικής δύναμης, είναι αμφισβητήσιμη από μόνη της.¹⁹⁸

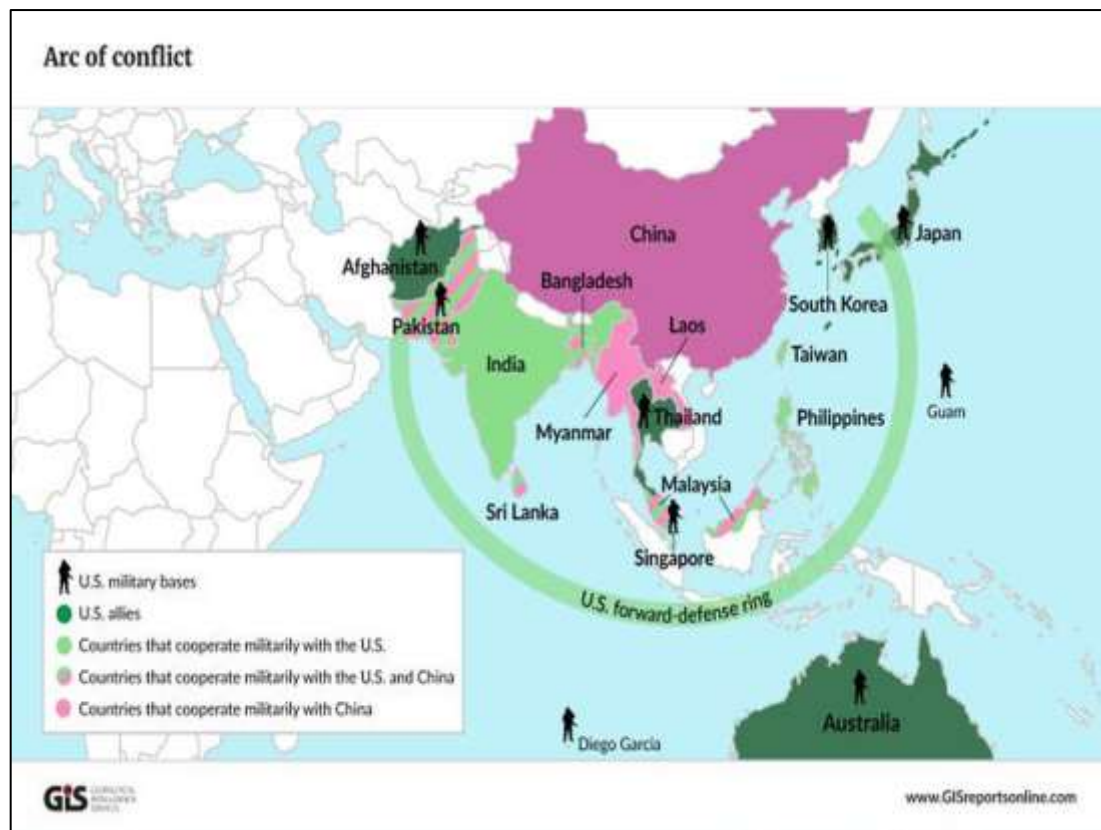
¹⁹⁴ Βλ. Tan, (2010), *όπ. παρ.*, σελ. 29

¹⁹⁵ Liu, F., & Liu, R., (2019). China, the United States, and order transition in East Asia: An economy-security Nexus approach, *The Pacific Review*, 32:6, 973

¹⁹⁶ Βλ. Liu, & Liu, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 973

¹⁹⁷ Βλ. Liu, & Liu, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 973-974

¹⁹⁸ Βλ. Liu, & Liu, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 975

Εικόνα 25. Στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ στη ΝΑ Ασία (Πηγή: GIS)

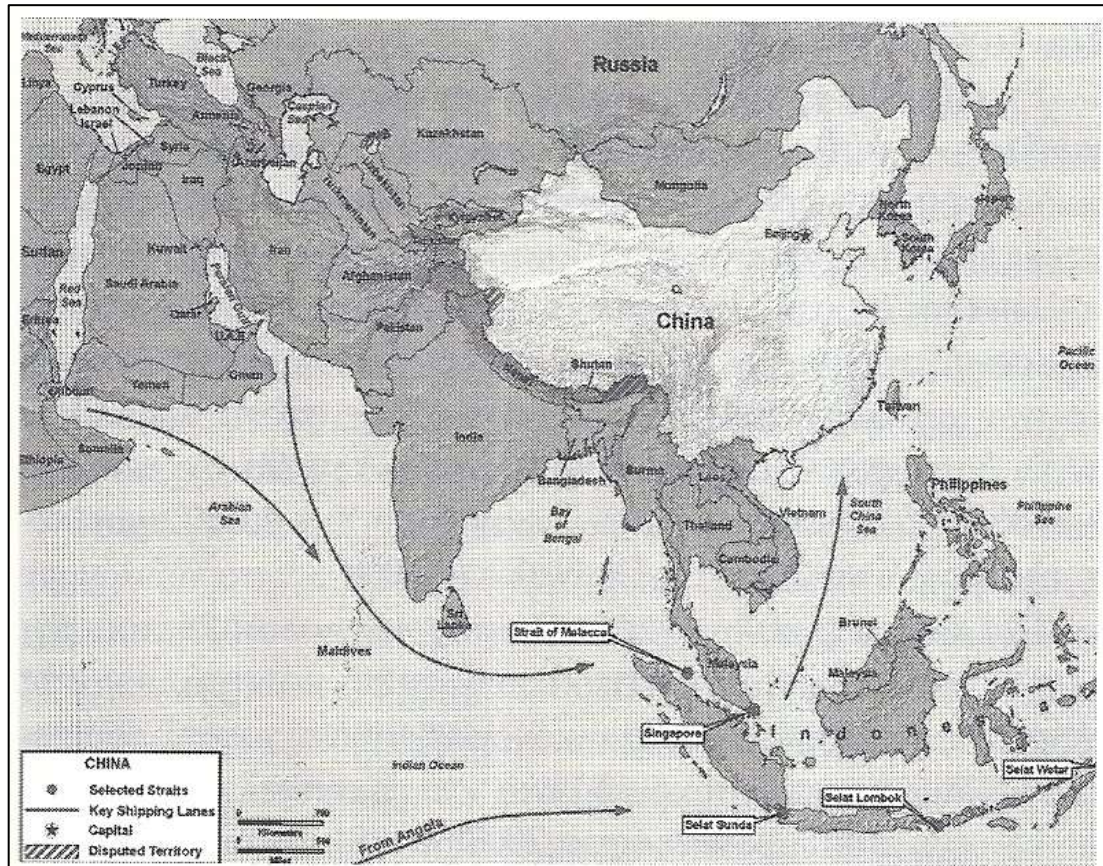
Το ενδιαφέρον της Κίνας για τα κράτη του Μαλαισιακού Αρχιπελάγους έχει προκαλέσει την αυξανόμενη εξάρτηση από τις στρατηγικές πλωτές οδούς της περιοχής, οι οποίες έχουν καταστεί ζωτικές θαλάσσιες οδοί επικοινωνίας με τις αγορές για τις πρώτες ύλες της, ιδιαίτερα με τους ενεργειακούς πόρους της Μέσης Ανατολής· η ίδια η περιοχή αποτελεί επίσης σημαντική πηγή ενεργειακών πόρων, άλλων πρώτων υλών και αγορών, ενώ τέλος, η Κίνα φαίνεται ανυπόμονη να αποτρέψει την κυριαρχία των ΗΠΑ σε μια περιοχή, που είναι όλο και πιο σημαντική για την στρατηγική της.¹⁹⁹

Ο ανταγωνισμός μεταξύ των μεγάλων αυτών δυνάμεων δεν είναι κατ' ανάγκη αιρετικός, καθώς σημαίνει ότι, οποιοσδήποτε δρων, σαν την Κίνα και τις ΗΠΑ, θα πρέπει να προσφέρει διάφορα κίνητρα για να κρατήσει τα κράτη στην περιοχή, ως συμμάχους στην πλευρά του.²⁰⁰ Στα πλαίσια αυτό, οι στενοί σύμμαχοι των ΗΠΑ και οι στρατηγικοί εταίροι τους επιδιώκουν ενεργά μέτρα αντιστάθμισης που καθορίζονται από διάφορα πρότυπα συνεργασίας με την Κίνα και τις ΗΠΑ από τη δεκαετία του 1990· έτσι, η Ταϊλάνδη διατηρεί στενούς δεσμούς ασφάλειας,

¹⁹⁹ Βλ. Tan, (2010), όπ. παρ., σελ. 46

²⁰⁰ Βλ. Tan, (2010), όπ. παρ., σελ. 29

προάγοντας παράλληλα τη στρατιωτική συνεργασία με την Κίνα, υπό τη μορφή ανταλλαγών υψηλού επιπέδου, κοινών στρατιωτικών ασκήσεων και πωλήσεων όπλων, ενώ η Αυστραλία και η Νότια Κορέα είναι επίσης απρόθυμοι να βλάψουν τη σχέση τους με την Κίνα παρά το γεγονός ότι, ενισχύουν τη στρατιωτική τους συνεργασία με τις ΗΠΑ.²⁰¹

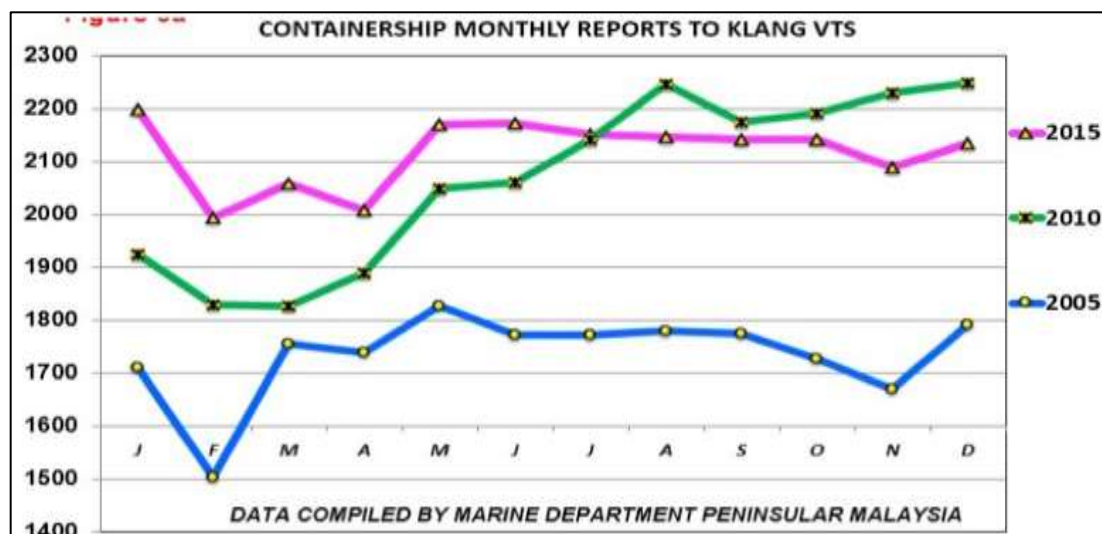
Εικόνα 26. Το θαλάσσιο εμπόριο αργού πετρελαίου της Κίνας [Πηγή: <http://policytensor.com/category/braudel/> όπ. αναφ. στο Σωτηρίου & Καραγιάννης (2013:313)]

Στις Φιλιππίνες, μετά την έλευσή της στην εξουσία τον Απρίλιο του 2016, η κυβέρνηση Duterte άλλαξε ξαφνικά την πολιτική απέναντι στην Κίνα, αλλάζοντας την αντιφατική στρατηγική της προηγούμενης διοίκησης, στη διαμάχη για τη Θάλασσα της Νότιας Κίνας και προσπάθησε να μειώσει την υπερβολική εξάρτηση σε θέματα ασφάλειας από τις ΗΠΑ· επί του παρόντος, η Ιαπωνία φαίνεται να είναι το μόνο κράτος που επιδιώκει σταθερά μια στρατηγική εξισορρόπησης απέναντι στην Κίνα.²⁰²

²⁰¹ Βλ. Liu & Liu, (2019), όπ. παρ., σελ. 982

²⁰² Περισσότερα στο Hughes, C. W., (2016). Japan's "Resentful Realism" and balancing China's rise. *The Chinese Journal of International Politics*, 9(2), 109–150, όπ. αναφ. στο Liu, & Liu, (2019), όπ. παρ., σελ. 982

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, για τα περισσότερα κράτη της Ανατολικής Ασίας, οι απειλές κατά της ασφάλειας εκτοξεύονται περισσότερο από την Κίνα· έτσι, κατά την εξέταση των στόχων των στρατηγικών ασφαλείας των χωρών της Ανατολικής Ασίας, είναι σαφές ότι, δεν είναι απολύτως επικεντρωμένες στην αντιμετώπιση μιας πιθανής απειλής ασφάλειας της Κίνας, καθώς ένα σημαντικό μέρος αυτών είναι αφιερωμένο και στην ανακούφιση από την υπερβολική εξάρτηση τους από την Κίνα, ενώ από την άλλη μεριά, επιθυμούν να έχουν μεγαλύτερη διασύνδεση με τη διεθνή κοινότητα και την ικανότητα να διαπραγματεύονται με την Κίνα από θέση ισχύος²⁰³. Επομένως, οι περιφερειακές δυνάμεις είναι δύσκολο να μην αντιμετωπίσουν την Κίνα ως τη μόνη πιθανή απειλή για την ασφάλειά τους, παρόλο που η Κίνα είναι πράγματι ο κύριος στόχος της αντιστάθμισης για ορισμένα κράτη, όπως η Σιγκαπούρη και το Βιετνάμ· για αυτά τα κράτη, η άνοδος της Κίνας θα μπορούσε να προκαλέσει υπερβολική εξάρτηση, πέραν της παραδοσιακής απειλής για την ασφάλεια, πλην όμως, αυτό δεν ισχύει αναγκαστικά για άλλες περιφερειακές δυνάμεις, όπου η Κίνα δεν είναι η μόνη πραγματική ή δυνητική απειλή.²⁰⁴

Εικόνα 27. Εμπορική κίνηση Πλοίων μεταφοράς Container για τα έτη: 2005, 2010, 2015 (πηγή: SeaTrade Maritime News)

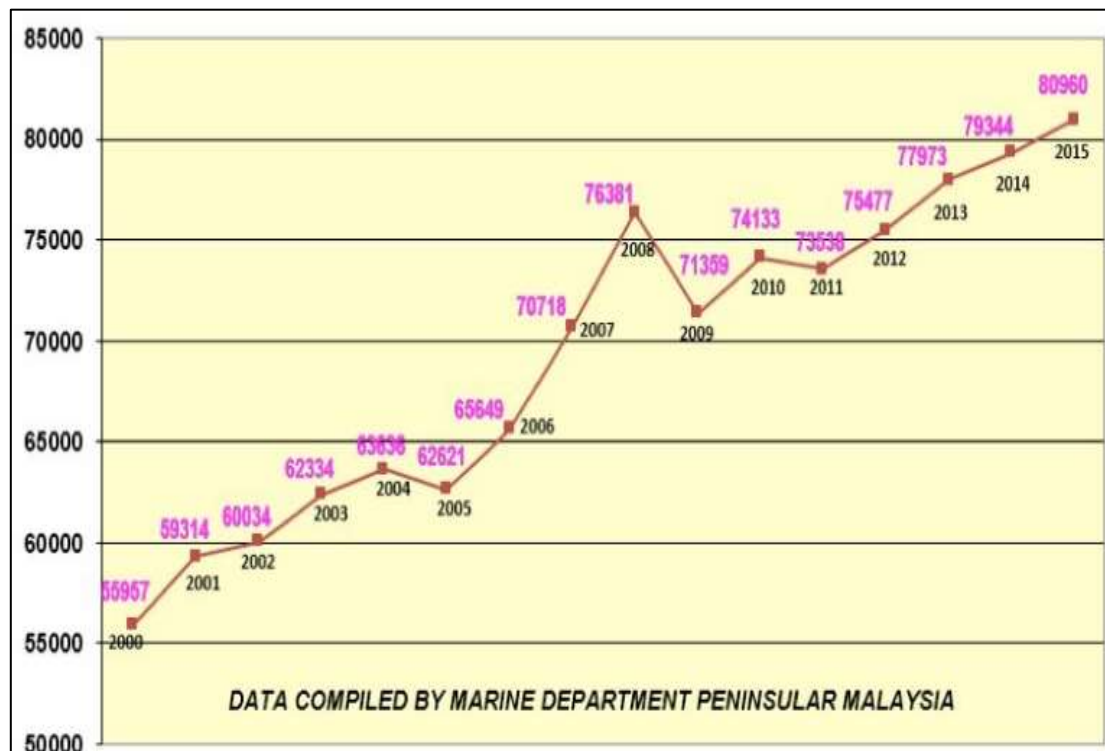
Παράγοντες, όπως η αστάθεια της περιφερειακής τάξης, η αλλαγή της στρατηγικής των Ηνωμένων Πολιτειών και η τάση των μεγάλων δυνάμεων για προβολή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ως δικαιολογία για παρεμβατισμό, αποτελούν όλες εκτιμήσεις των περιφερειακών δυνάμεων όταν αποφασίζουν την στρατηγική αντιστάθμισης· η Μαλαισία και η Ινδονησία, για παράδειγμα, δίνουν

²⁰³ Βλ. Liu & Liu, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 982

²⁰⁴ Βλ. Liu & Liu, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 982-983

ιδιαίτερη έμφαση στις επιχειρήσεις της Αμερικανικής Ελεύθερης Ναυσιπλοΐας (FON) στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι είναι επιδεκτικές στις Ηνωμένες Πολιτείες, στην Ιαπωνία ή σε οποιοδήποτε άλλο κράτος που ταξιδεύει μέσω των στενών της Μάλακκα.²⁰⁵

Στη διατήρηση της ασφάλειας και της σταθερότητας στην Ανατολική Ασία, η Κίνα, οι Ηνωμένες Πολιτείες και τα μικρά και μεσαία κράτη της περιοχής συμμετέχουν σε πολύπλοκες ενέργειες αντιστάθμισης του κινδύνου, με την εμπλοκή σινο-αμερικανικών δυνάμεων σε πρώτο επίπεδο και την ευαίσθητη ισορροπία των κρατών του ASEAN σε δεύτερο επίπεδο· λόγω δε, της σταθερότητας των σχέσεων ΗΠΑ-Κίνας, τις τελευταίες δύο δεκαετίες, τα κράτη της Νοτιοανατολικής Ασίας απολαμβάνουν πολύ στρατηγικό χώρο και ευελιξία, που τους επιτρέπει να διεξάγουν παράλληλες περιφερειακές στρατηγικές με τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Κίνα.²⁰⁶

Εικόνα 28. Συνολική εμπορική κίνηση διαμέσου των στενών της Μάλακκα για την περίοδο 2000-2015 (πηγή: SeaTrade Maritime News)

Οι περιφερειακοί φορείς δεν είναι διατεθειμένοι να θυσιάσουν μια σχέση με μια μεγάλη δύναμη και να επεκτείνουν τη σχέση ασφαλείας τους με μια άλλη· στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό, τα κράτη αυτά προσπαθούν να χρησιμοποιήσουν το

²⁰⁵ Βλ. Liu & Liu, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 983

²⁰⁶ Βλ. Liu & Liu, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 983

στρατηγικό τους χώρο για να μεγιστοποιήσουν την αυτονομία τους, να αυξήσουν την ασφάλειά τους και να διευρύνουν την ευημερία τους.²⁰⁷ Στο πλαίσιο αυτό, εάν η Κίνα συνεχίσει να αναπτύσσεται οικονομικά και στρατιωτικά, τότε, όπως κάθε άλλη αυξανόμενη δύναμη στην ιστορία, θα προσπαθήσει σίγουρα να επεκτείνει την επιρροή της στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού και σε ολόκληρο τον πλανήτη· το ερώτημα, ωστόσο, που παραμένει είναι: «*πώς πρέπει να ανταποκριθεί η Ουάσινγκτον;*»²⁰⁸ Λειτουργώντας μέσα σε έναν αναδυόμενο διπολικό κόσμο, η Ουάσινγκτον θα πρέπει να υιοθετήσει μια υψηλή στρατηγική εξισορρόπησης των υπεράκτιων πόρων, η οποία συνοψίζεται σε αναδιάταξη των υπεράκτιων στρατιωτικών της δυνάμεων και υπέρβαση της ισορροπίας των περιφερειακών δυνάμεων στην Ασία.²⁰⁹ Εάν η Κίνα, τελικά, προβεί σε ενέργειες για περιφερειακή ηγεμονία, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα πρέπει να περιμένουν και να δουν αν οι περιφερειακοί σύμμαχοί τους μπορούν να το ανεχτούν και μόνο αν αποτύχει αυτή η συγκράτηση, τότε οι Ηνωμένες Πολιτείες θα πρέπει να αναπτύξουν αρκετή δύναμη και ισχύ πυρός στην περιοχή για να αποκαταστήσουν μια σταθερή ισορροπία, δεδομένου ότι, ο στόχος είναι να παραμείνει όσο το δυνατόν περισσότερο υπεράκτια δύναμη, αναγνωρίζοντας ότι μπορεί να είναι απαραίτητο οι αμερικανικές δυνάμεις να επιστρέψουν πέρα απ' τον ορίζοντα.²¹⁰

Ωστόσο, οι φιλελεύθερες δημοκρατίες, σύμφωνα με την επικρατούσα άποψη του δημοκρατικού φιλελευθερισμού, είναι περισσότερο φιλειρηνικές από άλλα πολιτικά συστήματα, καθώς η βασική τους αρχή εδράζεται στην άποψη ότι, οι δημοκρατίες δεν πολεμούν μεταξύ τους, ενώ γενικότερα, δεν συμμετέχουν σε πολέμους.²¹¹ Τίθεται όμως ένα εύλογο ερώτημα: Γιατί οι δημοκρατίες αναπτύσσουν τις σχέσεις μεταξύ τους με ειρηνικό τρόπο; Σύμφωνα με τον Michael Doyle υπάρχουν τρία βασικά χαρακτηριστικά, που συνεισφέρουν στο γεγονός, ώστε μία χώρα με δημοκρατικούς θεσμούς στο εσωτερικό της, να αναπτύσσει σχέσεις συνεργασίας και ειρήνης με άλλες χώρες που έχουν παρόμοια δημοκρατικά πολιτεύματα· αυτά είναι ως ακολούθως: πρώτον, η ύπαρξη στο εσωτερικό των κρατών μια πολιτικής κουλτούρας, η οποία επιτρέπει την ειρηνική επίλυση των οποιονδήποτε διαφορών· δεύτερον, οι δημοκρατικές χώρες ενδίδουν σε ορισμένες και πολύ συγκεκριμένες

²⁰⁷ Βλ. Liu & Liu, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 983

²⁰⁸ Βλ. Schweller, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 26

²⁰⁹ Βλ. Schweller, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 26

²¹⁰ Βλ. Schweller, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 26

²¹¹ Βλ. Jackson & Sorensen (2006), *όπ. παρ.*, σελ. 185

«ηθικές αξίες», όπως η ελεύθερη επικοινωνία και η ελευθερία έκφρασης, οι οποίες συμβάλουν στην αλληλοκατανόηση των κρατών σε διεθνές επίπεδο· τρίτον, στις δημοκρατικές χώρες, η ειρήνη εδραιώνεται διαμέσου της οικονομικής αλληλεξάρτησης και συνεργασίας.²¹² Αυτά, επί της ουσίας, αποτελούν και τις θεμελιώδεις αρχές, στις οποίες στηρίζεται ο δημοκρατικός φιλελευθερισμός και για αυτά τα χαρακτηριστικά που προαναφέρθηκαν, «ένας κόσμος που θα αποτελείται αποκλειστικά από φιλελεύθερες δημοκρατίες θα είναι λογικά ένας ειρηνικός κόσμος».²¹³

Από την άλλη μεριά,, ο Νεορεαλισμός, όπως έχει ήδη αναφερθεί, δίνει έμφαση στη δομή του άναρχου διεθνούς συστήματος, το οποίο θεωρεί βασικό αίτιο του ανταγωνισμού των κρατών για ισχύ. Στο πλαίσιο αυτό, ο Αμυντικός Ρεαλισμός ερμηνεύει την επιβίωση των κρατών, διαμέσου της μεγιστοποίησης της ασφάλειάς τους και η βασική παράμετρος που πρέπει να εξετάζεται είναι ο μηχανισμός που εκτιμά το ισοζύγιο ισχύος· αυτός αποτελεί και την κύρια αιτία που τα κράτη αυξάνουν την ασφάλειά τους, προσπαθώντας να μειώσουν το δίλημμα ασφαλείας που αισθάνονται και στο πλαίσιο αυτό, οι υποστηρικτές του εκτιμούν, με λίγο διαφορετικό τρόπο, την άνοδο της Κίνας.²¹⁴ Στο πλαίσιο αυτό, ο Art υποστηρίζει ότι η «πολιτική της ειρηνικής ανάπτυξης» της Κίνας αποτελεί την βέλτιστη επιλογή μιας σχετικά αδύναμης χώρας, της οποίας η διαφαινόμενη άνοδος θέτει ως προϋπόθεση την σταθερότητα και την ειρήνη του διεθνούς περιβάλλοντός της.²¹⁵

Αναφορικά με το δίλημμα ασφαλείας, που χαρακτηρίζει τις προσπάθειες των κρατών να αυξήσουν την ισχύ τους, οι αμυντικοί ρεαλιστές συνιστούν σύνεση, καθώς στην περίπτωση της Κίνας, θεωρούν ότι, η ενδεχόμενη στρατηγική ανάσχεσης από την μεριά των ΗΠΑ θα επιφέρει αντίθετα αποτελέσματα από τα προσδοκώμενα, καθώς θα συσπειρώσει τα υπόλοιπα ασιατικά κράτη υπέρ της Κίνας, διότι θα αισθανθούν την αμερικανική πίεση για κυριαρχία.²¹⁶ Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται και ο Walt, ο οποίος προτείνει μια στρατηγική ισορροπίας ανάμεσα στην πολιτική του εφησυχασμού και στην πρόωρη αντίδραση.²¹⁷ Είναι γνωστό ότι, οι αμυντικοί

²¹² Περισσότερα στο Doyle, M.W., (1986), «Liberalism and world Politics», *American Political Science Review*, 80/4, σσ.1151-69, *όπ. αναφ. στο Jackson & Sorensen (2006), σελ. 186*

²¹³ *Βλ. Jackson & Sorensen (2006), όπ. παρ., σελ. 190*

²¹⁴ *Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2013), όπ. παρ., σελ. 51*

²¹⁵ Περισσότερα στο Art [2010:361, *όπ. αναφ. στο Γκόφας & Τζιφάκης, (2013:52)*]

²¹⁶ *Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2013), όπ. παρ., σελ. 52*

²¹⁷ Περισσότερα στο Walt [2011a:14, *όπ. αναφ. στο Γκόφας & Τζιφάκης, (2013:52)*]

ρεαλιστές προσδίδουν, έως κάποιο βαθμό, σημασία στις μεταβλητές του μικρο-επιπέδου και δεν περιορίζονται μόνο στο μακρο-επίπεδο, υποστηρίζοντας, στην περίπτωση της Κίνας, ότι σημαντικό ρόλο θα παίξουν και οι πολιτικές επιλογές της ηγεσίας της, αναφορικά με τη διαμόρφωση των μελλοντικών της προθέσεων· παρόλα αυτά, οι αμυντικοί ρεαλιστές συμφωνούν ότι, δεν υφίσταται ενδεχόμενο σύγκρουσης των δύο δυνάμεων και προτείνουν την επιλογή κατάλληλων πολιτικών στην εκτόνωση της έντασης στις διμερείς τους σχέσεις, όπως είναι η επισήμανση και ανάδειξη των κοινών συμφερόντων, πάνω στα οποία θα στηρίζουν μια «στρατηγική σχέση συνεργασίας».²¹⁸ Ωστόσο, μια μερίδα αμυντικών ρεαλιστών, οι «αισιόδοξοι ρεαλιστές», φαίνονται σχετικά αισιόδοξοι για την άνοδο της Κίνας, η δε συλλογιστική τους για μια λιγότερο ανησυχητική κατάσταση με την άνοδο αυτή βασίζεται κυρίως στη συγκριτικά συντηρητική εκτίμηση των στρατιωτικών δυνατοτήτων της Κίνας έναντι των ΗΠΑ, αναφορικά με τις δυνατότητες της πυρηνικής αποτροπής· με άλλα λόγια, οι αμυντικοί (αισιόδοξοι) ρεαλιστές δεν φαίνεται να ανησυχούν για την άνοδο της Κίνας, ενώ υποθέτουν ότι, ένα «ήπιο» δίλημμα ασφαλείας εξακολουθεί να υφίσταται μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Κίνας, λόγω πυρηνικής αποτροπής και μοιράζονται παρόμοια ανησυχία για τον ανησυχητικό ρόλο της Κίνας στην υπάρχουσα διεθνή τάξη, πλην όμως, υποστηρίζουν ότι, είναι πολύ νωρίς ακόμα, προκειμένου η Κίνα να καταστεί εχθρός τη δεδομένη περίοδο.²¹⁹

Το βασικό σημείο των σημερινών ανησυχιών είναι ότι, ο νεορεαλισμός του Waltz δεν προβαίνει σε ισχυρισμούς για το πώς μοιάζουν οι εγχώριες διαδικασίες, από πού προέρχονται και πώς επηρεάζουν τον τρόπο, με τον οποίο τα έθνη εκτιμούν και προσαρμόζονται στις αλλαγές του περιβάλλοντός τους, καθώς ο νεορεαλισμός, ως μια θεωρία της διεθνούς πολιτικής, δεν επιδιώκει να εξηγήσει ή να προβλέψει συγκεκριμένες εξωτερικές πολιτικές ή ιστορικά γεγονότα.²²⁰ Ωστόσο, η ιστορία και η νεορεαλιστική θεωρία υποδηλώνουν ότι, η άνοδος μιας νέας παγκόσμιας εξουσίας θα οδηγήσει αργά ή γρήγορα σε συγκρουσιακή ισορροπία στρατηγικών εξουσίας μεταξύ των παλαιών και των νέων παγκόσμιων κινητήριων δυνάμεων της αλλαγής· αυτό δεν είναι αναπόφευκτο, αλλά τα θεωρητικά επιχειρήματα και οι εμπειρικές μελέτες περίπτωσης καταδεικνύουν ότι, απαιτούνται δυτικές και κινεζικές προληπτικές

²¹⁸ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2013), όπ. παρ., σελ. 53

²¹⁹ Βλ. He (2017), όπ. παρ., σελ. 134

²²⁰ Βλ. Schweller, (2018), όπ. παρ., σελ. 28

πολιτικές στρατηγικές για μια ειρηνική παγκόσμια μεταβατική δύναμη για την αποφυγή παγκόσμιων αναταραχών.²²¹ Αυτό συνεπάγεται ότι, η διατήρηση της ειρήνης δεν είναι αδύνατη, καθώς σύμφωνα με τον Morgenthau, η διαφύλαξη της ειρήνης επιτυγχάνεται καλύτερα με τη διατήρηση της ισορροπίας ισχύος ενός συστήματος.²²² Οι συμβατικές ρεαλιστικές θεωρίες λαμβάνουν υπόψη τις διαμορφώσεις της εξουσίας· υποστηρίζουν μια ομοιοστατική²²³ ισορροπία εξουσίας, όπου οι χώρες χτυπούν τις συμμαχίες που αντισταθμίζουν ο ένας τον άλλον ή, εναλλακτικά, για μεταβάσεις ισχύος, όπου η παγκόσμια ιστορία είναι μια διαδοχή των ηγεμονικών κρατικών συστημάτων.²²⁴

Δεδομένης της τρέχουσας διαρθρωτικής κατανομής της οικονομικής, πολιτικής και στρατιωτικής εξουσίας στο παγκόσμιο σύστημα, η θέση της Κίνας στην παγκόσμια πολιτική και στην παγκόσμια διακυβέρνηση πρέπει να τεθεί πρωτίστως στο πλαίσιο της πολιτικής των ΗΠΑ· η εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ εδώ και πολλά χρόνια έχει ενημερωθεί από την ρεαλιστική προσέγγιση των διεθνών σχέσεων και αυτό δεν αποτέλεσε καινοτομία της διακυβέρνησης του Τζορτζ Μπους, αλλά ήταν η προσέγγιση προηγούμενων υπουργών, μεταξύ των οποίων ο Κίσινγκερ, καθώς επίσης και σημαντικών συμβούλων της πολιτικής όπως ο Μπρεζίνσκι.²²⁵

²²¹ Βλ. Gu, et al., (2008), *όπ. παρ.*, σελ. 288

²²² Βλ. Παπαφλωράτος, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 51

²²³ Κατά τους Morgenthau, Waltz, *όπ. αναφ. στο Friedrichs*, (2019:1638)

²²⁴ Κατά τους Organski, Gilpin, *όπ. αναφ. στο Friedrichs* (2019:1638)

²²⁵ Βλ. Gu, et al., (2008), *όπ. παρ.*, σελ. 279

Κεφάλαιο 3. Παράγοντες Ήπιας Ισχύος της Κίνας

3.1 Γενικά

Είναι γνωστό ότι, η ισχύς είναι μία από τις πιο αμφισβητήσιμες έννοιες στην πολιτική θεωρία, ενώ σύμφωνα με τον Joseph Nye είναι συμβατικό και βολικό να την ορίσουμε ως *«την ικανότητα να επιφέρουμε τα αποτελέσματα που θέλετε και, αν είναι απαραίτητο, να αλλάξουμε τη συμπεριφορά των άλλων για να συμβεί αυτό»*.²²⁶ τις τελευταίες δεκαετίες, οι μελετητές διακρίνουν, κατά βάση, δύο είδη ισχύος, την «σκληρή» και την «ήπια»: η σκληρή ισχύς, κατά τα γνωστά, επιτυγχάνεται μέσω στρατιωτικής απειλής ή χρήσης ή/και μέσω οικονομικής απειλής ή ανταμοιβής, ενώ η ήπια ισχύς αφορά στην ικανότητα επιρροής, επιλέγοντας άλλους τρόπους, προκειμένου να διαμοιραστούν κάποιες αξίες και, ως εκ τούτου, μερικά βασικά στοιχεία στην ατζέντα για τη διεθνή τάξη και ασφάλεια.²²⁶ Σήμερα, η έννοια της ήπιας ισχύος και η συνακόλουθη έννοια της έξυπνης ισχύος (δηλ. η χρήση τόσο της σκληρής, όσο και της ήπιας ισχύος για την επίτευξη στόχων εξωτερικής πολιτικής) έχουν αποκτήσει μεγάλη σημασία στον ακαδημαϊκό, πολιτικό και λαϊκό λόγο, με την επιστημονική ακρίβεια των όρων να έχει αυξηθεί σημαντικά: τόσο ο πρόεδρος Μπαράκ Ομπάμα (σε ομιλία του το 2011), όσο και η Χίλαρι Κλίντον ως υπουργός Εξωτερικών (σε ομιλία της το 2009), χρησιμοποίησαν ρητά τον όρο, μιλώντας για μια βέλτιστη εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ.²²⁷

Ωστόσο, οι αναλύσεις της ήπιας και έξυπνης ισχύος δεν έχουν αναπτυχθεί αρκετά, ενώ και στις δύο περιπτώσεις, η θεωρητική ανάπτυξη είναι λιγότερο από *«έξυπνη»*: έτσι, δεν δόθηκε αρκετή προσοχή στο πώς οι αλλαγές στην παγκόσμια πολιτική επηρέασαν τη σημασία της έξυπνης ισχύος, ενώ επιπλέον, λίγα έχουν ειπωθεί, σχετικά με τις συνθήκες λήψης αποφάσεων, που απαιτούνται για τους ηγέτες, ώστε να εκτιμούν και να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά την έξυπνη ισχύ.²²⁸ Από την άλλη μεριά, η δυνατότητα κάποιου να επηρεάζει άλλους και να παίρνει αποτελέσματα που επιθυμεί ή στοχεύει, μπορεί να επιτευχθεί με τρεις βασικούς

²²⁶ Gray, S.C., (2011). Hard Power and Soft Power: The Utility of Military Force as an Instrument of Policy in the 21st Century, *Strategic Studies Institute (SSI)*. Διαθέσιμο στο: <http://www.StrategicStudiesInstitute.army.mil/> (προσπελάστηκε στις 27 Μαρτίου 2020), σελ. v-vi

²²⁷ Gallarotti, M.G., (2015). Smart Power: Definitions, Importance, and Effectiveness, *Journal of Strategic Studies*, 38:3, σελ. 245

²²⁸ Βλ. Gallarotti, (2015), *όπ. παρ.* σελ. 246

τρόπους: τον εξαναγκασμό, την πληρωμή ή την έλξη/γοητεία.²²⁹ Αν η ήπια ισχύς της έλξης/γοητείας μπορεί να προστεθεί στην εργαλειοθήκη της ισχύος, τότε θα εξοικονομηθούν χρήματα για τα άλλα δύο και για μια αυξανόμενη δύναμη, όπως η Κίνα, της οποίας η καλπάζουσα οικονομική και στρατιωτική δύναμη μπορεί να τρομάζει τους γείτονές της σε αντισταθμιστικούς συνασπισμούς, μια έξυπνη στρατηγική περιλαμβάνει ήπια ισχύ για να κάνει την Κίνα να φαίνεται λιγότερο τρομακτική και οι συνασπισμοί εξισορρόπησης λιγότερο αποτελεσματικοί.²³⁰

Στο πλαίσιο αυτό, η ήπια ισχύς μιας χώρας βασίζεται κυρίως σε τρεις πυλώνες: στον πολιτισμό της (σε περιοχές, όπου είναι ελκυστικός για τους άλλους), στις πολιτικές της αξίες (τόσο στο εσωτερικό, όσο και στο εξωτερικό) και στην εξωτερική της πολιτική (ως νόμιμη και ηθική εξουσία).²³¹ Τα μέσα ισχύος, σύμφωνα με τον Joseph Nye, δεν είναι φθαρτά, όπως τα χρήματα, ενώ από την άλλη, δεν βρίσκουν όλα την ίδια εφαρμογή σε όλες τις περιπτώσεις· το κάθε μέσο ισχύος χρησιμοποιείται ανάλογα με τον σκοπό που εξυπηρετείται και τις συνθήκες που επικρατούν.²³² Παρόλα αυτά, σύμφωνα με τον Joseph Nye, η ήπια ισχύς ενός κράτους δεν ανήκει αποκλειστικά στην Κυβέρνησή της, στο ίδιο βαθμό που ανήκει η σκληρή ισχύς της.²³³

3.2 Ιστορία, Πολιτισμός και Κουλτούρα

Ο Πολιτισμός συνιστά «ένα πλέγμα αξιών και πρακτικών», το οποίο προσδίδει υπόσταση στην κάθε κοινωνία, εκφράζεται με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους, ενώ διακρίνεται στην *ανώτερη κουλτούρα*, η οποία απευθύνεται κυρίως στην ελίτ και αφορά στη λογοτεχνία, στην τέχνη και στην παιδεία, καθώς επίσης και στην *λαϊκή κουλτούρα*, της οποίας η μαζική ψυχαγωγία αποτελεί τον βασικό της στόχο.²³⁴ Είναι γενικά αποδεκτό ότι, αν μια χώρα στην κουλτούρα της περιλαμβάνει οικουμενικές αξίες και πολιτικές, οι οποίες προάγουν τα συμφέροντα και τις αξίες της, τότε αυξάνεται σημαντικά η πιθανότητα επίτευξης επιθυμητών αποτελεσμάτων, εξαιτίας των σχέσεων έλξης και καθήκοντος που προκύπτουν, ενώ αντίθετα στην περίπτωση

²²⁹ Nye, S.J., (2005). *Ηπια Ισχύς. Το μέσο επιτυχίας στην παγκόσμια πολιτική*. Αθήνα: Παπαζήση, σελ. 28

²³⁰ Nye, S.J., (2013). What China and Russia Don't Get About Soft Power, *Foreign Policy*, 29 Απριλίου, διαθέσιμο στο: <https://foreignpolicy.com/2013/04/29/what-china-and-russia-dont-get-about-soft-power/> (τελευταία πρόσβαση στις 26 Μαρτίου 2020)

²³¹ Βλ. Nye, (2013), *όπ. παρ. σελ. 1* και Nye, (2005), *όπ. παρ., σελ. 43*

²³² Βλ. Nye, (2005), *όπ. παρ., σελ. 30*

²³³ Βλ. Nye, (2005), *όπ. παρ., σελ. 49*

²³⁴ Βλ. Nye, (2005), *όπ. παρ., σελ. 43*

περιορισμένης εμβέλειας αξιών και πολιτιστικών πρακτικών τοπικού χαρακτήρα δεν ευνοείται η ανάπτυξη ήπιας ισχύος.²³⁵

Ωστόσο, κάποιοι σπεύδουν να ταυτίσουν την ήπια ισχύ με την λαϊκή πολιτιστική δύναμη, γεγονός, το οποίο από μόνο του συνιστά λάθος, διότι η συμπεριφορά της ήπιας ισχύος εξισώνεται με κάποια από τις πηγές της, δεδομένου ότι, η αποτελεσματικότητά της εξαρτάται από τις επικρατούσες συνθήκες.²³⁶ Η Κίνα είναι από τις μοναδικές χώρες του κόσμου, της οποίας η ιστορία, ο πολιτισμός και οι παραδόσεις της έχουν βαθιές ρίζες στο χρόνο, συνιστώντας ταυτόχρονα σημαντικά στοιχεία, τα οποία συσχετιζόμενα με το μέγεθός της και τον οικονομικό δυναμισμό των τελευταίων ετών, την καθιστούν, εν δυνάμει, ηγέτιδα χώρα στην Ανατολική Ασία, κάτι το οποίο ίσχυε για περίπου δύο χιλιάδες χρόνια.²³⁷

Είναι χαρακτηριστικό ότι, στην μακραίωνη ιστορία της, η Κίνα δεν βρέθηκε ποτέ υπό την κυριαρχία κάποιας ξένης δύναμης και βέβαια, ποτέ δεν υπήρξε αποικία κάποιου δυτικού κράτους, όπως π.χ. συνέβη στην Ινδία.²³⁸ Ταυτόχρονα, η πολιτιστική κληρονομιά της Κίνας συνδέεται στενά με τον Κομφουκιανισμό και τα όσα αυτός προτάσσει, αναφορικά με την αυθεντία της εξουσίας, την τάξη, την ιεραρχία και την υπεροχή του συλλογικού, σε σχέση με το ατομικό συμφέρον, γεγονός που, ενδεχομένως, θα μπορούσε να δημιουργήσει αναχώματα στη διαδικασία εκδημοκρατισμού της.²³⁹ Κατά την άποψη του Joseph Nye, η ίδρυση ενός Κομφουκιανικού Ινστιτούτου, το οποίο θα δίδασκε και θα προέβαλε τον κινεζικό πολιτισμό, θα μπορούσε να αποτελέσει έναν πιθανό τρόπο παραγωγής ήπιας ισχύος.²⁴⁰ Ωστόσο, η έλξη και η αποστροφή στην λαϊκή κουλτούρα μπορεί, ανά πάσα, στιγμή να αλληλοαναιρούνται, αφού δεν έχει την ίδια απήχηση, παντού και πάντα, σε ορισμένες ομάδες της κοινωνίας.²⁴¹

Η Κίνα, ως οντότητα εθνολογική, εθνική και κρατική, ουσιαστικά συνιστά ένα συμπίκνωμα από διαφορετικές γλώσσες με κοινή γραφή, κοινό πολιτισμό και κοινή ιστορία.²⁴² Σε αντιδιαστολή με τον μεταγενέστερο ευρωπαϊκό πολιτικό, πολιτισμικό

²³⁵ Βλ. Nye, (2005), *όπ. παρ.*, σελ. 44

²³⁶ Βλ. Nye, (2005), *όπ. παρ.*, σελ. 44-45

²³⁷ Βλ. Χάντιγκτον, (2001), *όπ. παρ.*, σελ. 320

²³⁸ Κουρματζής, Α., (2009). *Η Γεωπολιτική των Πετρελαίων. Η Διεθνής Οικονομία και οι Κρίσεις*. Αθήνα: Παπαζήση σελ. 303

²³⁹ Βλ. Χάντιγκτον, (2001), *όπ. παρ.*, σελ. 334

²⁴⁰ Βλ. Nye, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 1

²⁴¹ Βλ. Nye, (2005), *όπ. παρ.*, σελ. 46

²⁴² Βλ. Kissinger, (1995), *όπ. παρ.*, σελ. 900

και γλωσσικό κατακερματισμό, η Κινεζική αυτοκρατορία επεκτάθηκε και συνέχισε να υφίσταται, έως το 1911, έστω και με σημαντικά διαλείμματα διάσπασης, ενώ ο κινεζικός πολιτισμός χαρακτηριζόταν από μεγάλο και αυξανόμενο βαθμό ομοιογένειας· έτσι, ο κινεζικός γραπτός λόγος αποτελείται από ιδεογράμματα και δεν είναι αλφαβητικός, γεγονός που επέτρεψε την καθιέρωση κοινού γραπτού λόγου σε τεράστιες, για τα ευρωπαϊκά δεδομένα, περιοχές με μεγάλη πολυμορφία τοπικών διαλέκτων.²⁴³

Είναι χαρακτηριστικό ότι, η αριστοκρατία και ανώτερη τάξη της Κορέας, επί αιώνες μάθαινε την κινεζική γραφή και γλώσσα, ενώ σε επίπεδο κρατικών δομών, υιοθετήθηκαν θεσμοί της Κίνας.²⁴⁴ Επίσης, η Ιαπωνία δανείστηκε το κινεζικό σύστημα ιδεογραμμάτων, προκειμένου να αναπτύξει σταδιακά το δικό της, ενώ σχεδόν ολόκληρη η περιοχή της Ανατολικής Ασίας είχε επηρεαστεί σε σημαντικό βαθμό από την ιδεολογία της Κίνας και τους φιλοσόφους της και ιδιαίτερα από τον Κομφουκιανισμό· εθνικά δε, η ανάληψη της εξουσίας στις γειτονικές χώρες από νέους βασιλείς υπαγόρευε και την υποχρέωση επίσκεψής του στον Κινέζο Αυτοκράτορα, προκειμένου να δηλώσουν την υποταγή τους, αποδίδοντας ταυτόχρονα και φόρους υποτέλειας σε κινέζους αξιωματούχους.²⁴⁵ Η «χρυσή» αυτή εποχή συνεχίστηκε έως ότου, οι Μεγάλες Ευρωπαϊκές Δυνάμεις θα διείσδυναν στην περιοχή και θα ανέτρεπαν τις ισορροπίες με συνέπεια, η Κίνα να υποχρεωθεί στην αναμόρφωση του συστήματός της.²⁴⁶ Οι επιρροές του παρελθόντος της μεγάλης αυτοκρατορικής παράδοσης, μόνο έμμεσες θα μπορούσαν να είναι, πλην όμως, εφόσον η Κίνα αναρριχηθεί στην πρώτη θέση του διεθνούς συστήματος ισχύος, οι επιρροές αυτές ενδέχεται να ενισχυθούν.²⁴⁷ Πιο άμεσες, αλλά ταυτόχρονα και πιο έντονες, σύμφωνα με τον Παπασωτηρίου, είναι οι επιρροές από τον λεγόμενο «αιώνα της ταπείνωσης», κατά τον οποίο, η Κίνα ήρθε σε σύγκρουση με υπέρτερες δυνάμεις,

²⁴³ Βλ. Παπασωτηρίου, (2013α), *όπ. παρ.*, σελ. 16-17

²⁴⁴ Βάλβης, Ι.Α., (2013). Η Εξωτερική Πολιτικής της Κίνας προς τη Βόρεια Κορέα, στο Σ. Πετρόπουλος & Α. Χουλιάρης (επιμ.) *Η Κίνα και οι άλλοι: Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Αθήνα: Παπαζήση, σελ. 232

²⁴⁵ Πετρόπουλος Σ., (2013). Οι σχέσεις Κίνας-Νοτιοανατολικής Ασίας, στο Σ. Πετρόπουλος & Α. Χουλιάρης (επιμ.) *Η Κίνα και οι άλλοι: Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Αθήνα: Παπαζήση, σελ. 258

²⁴⁶ Βλ. Πετρόπουλος, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 258-259

²⁴⁷ Βλ. Παπασωτηρίου, (2013β), *όπ. παρ.*, σελ. 121-122

οι οποίες την αντιμετώπισαν με υπεροψία και περιφρόνηση, συμβάλλοντας, με τον τρόπο αυτό, στην ανάδειξη του κινεζικού εθνικισμού.²⁴⁸

Η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας (ΛΔΚ) δημιουργήθηκε μετά από τρεις δεκαετίες αγώνων του Κομμουνιστικού Κόμματος της Κίνας (ΚΚΚ), καταλαμβάνοντας την εξουσία το 1949, με την σημερινή ηγεσία του κόμματος να έχει τις γενεαλογικές της ρίζες στους αγωνιστές της περιόδου εκείνης· συνέπεια αυτών είναι η Κίνα να βλέπει με καχυποψία τη δύση και να εκλαμβάνει ως απειλή κάθε προσπάθεια της τελευταίας να την εκδημοκρατίσει ή να επέμβει στα εσωτερικά της ζητήματα, όπως είναι το θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.²⁴⁹ Παρόλα αυτά, η εξωτερική πολιτική της Κίνας, εξαιτίας μιας «Πολιτιστικής Επανάστασης», που διήρκησε σχεδόν δέκα χρόνια (1966-1976) έπαψε να είναι ιδεολογική και προσεγγίζει πλέον, με πιο απτό τρόπο, την πραγματιστική θεώρηση, καθώς η επανάσταση εκείνη θεωρήθηκε υπεύθυνη για τις πολύ σημαντικές απώλειες σε όλα τα επίπεδα της ΛΔΚ από ιδρύσεώς της.²⁵⁰

Σε μια προσπάθεια ερμηνείας των παραπάνω, ο μοναδο-κεντρικός κονστρουκτιβισμός, του οποίου ο πλέον προβεβλημένος εκπρόσωπος της προσέγγισης αυτής είναι ο Peter Katzenstein και το πεδίο ενδιαφέροντος στρέφεται στην εγχώρια πολιτική, διερευνά το πώς και γιατί κράτη με παρόμοια χαρακτηριστικά υιοθετούν διαφορετικές πολιτικές τόσο στο εσωτερικό τους, όσο και στο εξωτερικό τους περιβάλλον· η απάντηση, σύμφωνα με τις θέσεις της εν λόγω συνιστώσας του Κονστρουκτιβισμού, έρχεται μέσω του ρόλου της «συλλογικής κρατικής ταυτότητας» και για το λόγο αυτό, οι υποστηρικτές της μελετούν την «κυρίαρχη στρατηγική κουλτούρα».²⁵¹ Στο πλαίσιο αυτό, οι μηχανισμοί, οι οποίοι διαμορφώνουν την επικρατούσα κουλτούρα αναρχίας έχουν σχέση με τα βασικά χαρακτηριστικά της γενικότερης Κονστρουκτιβιστικής θεωρίας και ειδικότερα τη διυποκειμενικότητα, η οποία σχετίζεται με την εθνική ταυτότητα και την «κυρίαρχη στρατηγική κουλτούρα», δηλαδή, το εθνικό συμφέρον και η κατάταξη της χώρας στο διεθνές σύστημα.²⁵²

²⁴⁸ Βλ. Παπασωτηρίου, (2013β), όπ. παρ., σελ. 122

²⁴⁹ Βλ. Παπασωτηρίου, (2013β), όπ. παρ., σελ. 123

²⁵⁰ Βλ. Παπασωτηρίου, (2013β), όπ. παρ., σελ. 123-124

²⁵¹ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), όπ. παρ., σελ. 140

²⁵² Περισσότερα στο Katzenstein, P.J., (1996). *The Culture of National Security*, New York: Columbia University Press, όπ. αναφ. στο Γκόφας & Τζιφάκης, (2013), όπ. παρ., σελ. 69

Ο Legro διακρίνει τους εξής τρεις τύπους «εθνικής στρατηγικής κουλτούρας»:²⁵³

- Η ενσωμάτωση, η οποία αναφέρεται σε εθνικές στρατηγικές συμμόρφωσης
- Η αναθεώρηση, η οποία αναφέρεται στην προσπάθεια της διπλωματίας να μετασχηματίσει το διεθνές σύστημα και
- Η απομόνωση, η οποία αναφέρεται σε κράτη που, διά της διπλωματικής οδού, επιλέγουν να απομονωθούν από την ευρύτερη διεθνή κοινότητα.

Με βάση τα προαναφερθέντα, οι μοναδο-κεντρικοί κονστρουκτιβιστές ενδιαφέρονται ιδιαιτέρως για την στρατηγική κουλτούρα, καθώς εκτιμούν ότι, ο γενικότερος στρατηγικός σχεδιασμός ενός κράτους και ο αντίστοιχος προσανατολισμός του στη διεθνή πολιτική «δεν αποτελεί αυτόματο προϊόν δομικών συνθηκών και συσχετισμών».²⁵⁴ Έτσι, αναφορικά με την Κίνα, ο επόμενος Πίνακας παρουσιάζει τη στάση της χώρας, απέναντι στο διεθνές σύστημα, η οποία «κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων αιώνων, έχει επιδείξει σημαντική διακύμανση στο διπλωματικό της προσανατολισμό, έχοντας σε διαφορετικές περιόδους υιοθετήσει και τις τρεις στρατηγικές κουλτούρες».²⁵⁵

		Κυρίαρχη στρατηγική κουλτούρα
Ιστορική περίοδος	Qing (1800-1860)	Απομονωτισμός
	Republican (1896-1939)	Ενσωμάτωση
	Mao (1949-76)	Αναθεώρηση
	Deng και μετα-Deng (1978-96)	Ενσωμάτωση

Πίνακας 7. Ιστορική στάση της Κίνας έναντι του διεθνούς συστήματος [Πηγή: Legro, "What China Will Want", σελ. 517, όπ. αναφ. στο Γκόφας & Τζιφάκης (2017), όπ. παρ., σελ. 142]

Οι υποστηρικτές του μοναδο-κεντρικού Κονστρουκτιβισμού θεωρούν ότι, η προσπάθεια ερμηνείας της στάσης της Κίνας απέναντι στο διεθνές σύστημα με

²⁵³ Περισσότερα στο Legro, W.J., (2007). "What China Will Want: The Future Intentions of a Rising Power", *Perspectives on Politics*, Vol. 5, No 3, pp.515-534 · Legro, J.W., (2008). "Purpose Transits: China and the American Response", in R. Ross & Z. Feng (eds), *China's Ascent: Power, security and the Future of International Politics*. Ithaca, NY: Cornell University Press, pp. 163-190, όπ. αναφ. στα: Γκόφας & Τζιφάκης, (2013), όπ. παρ., σελ. 69 και Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), όπ. παρ., σελ. 140-141

²⁵⁴ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), όπ. παρ., σελ. 141

²⁵⁵ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2013), όπ. παρ., σελ. 70

οποιαδήποτε από τις θεωρίες του νεορεαλισμού, του νεοφιλελευθερισμού ή ακόμη και του συστημικού Κονστρουκτιβισμού, δεν θα είναι πλήρης, καθώς καμία εξ αυτών δεν λαμβάνει υπόψη της το ρόλο και *«τη σημασία των εθνικών αντιλήψεων και ιδεών ως μηχανισμών που φιλτράρουν τις (υλικές, θεσμικές και ιδεατικές) συνθήκες του εξωτερικού περιβάλλοντος»*.²⁵⁶

Είναι γεγονός ότι, το Κομμουνιστικό Κόμμα Κίνας (ΚΚΚ) στηρίζεται περισσότερο στον εθνικισμό από ότι, στο Μαιοισμό ή μαρξισμό, καθώς πιστεύει ότι, ο αιώνας της ταπείνωσης έληξε με την ίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας (ΛΔΚ) και στις προτεραιότητές του έχει θέσει τη διαφύλαξη των εθνικών συμφερόντων και τη διατήρηση της εθνικής υπερηφάνειας και ταυτότητας της Κίνας.²⁵⁷ Η Κίνα του Μάο δεν κατάφερε να ξεγλιστρήσει από την ιστορική της ιδεολογία και να αναδειχθεί πολύ νωρίς σε μια μεγάλη και ανεξάρτητη δύναμη, καθώς οι παρωπίδες της την έφεραν σε κατάσταση απόγνωσης.²⁵⁸ Έτσι, οι μεταρρυθμιστές της Κίνας, έχοντας ως εφιαλτήριο των επιδιωκόμενων αλλαγών μια μακρά ιστορία ανεξάρτητης εξωτερικής πολιτικής και μια βαθιά παράδοση, που χρησίμευε ως βάση για αυτήν, επιδόθηκαν με μεγάλη προσήλωση στο εθνικό συμφέρον της χώρας, αφήνοντας πίσω τις όποιες ιδεολογικές αναταραχές.²⁵⁹ Σήμερα, παρά το γεγονός ότι η ένταση που διατηρείται με την Ταϊβάν υποθάλπει κάποια έκρηξη βίας, οι πολιτισμικές ομοιότητες είναι πολύ πιθανό να αμβλύνουν την προοπτική αυτή, χωρίς στρατιωτική ή κάποιου άλλου είδους σύγκρουση.²⁶⁰

Από την άλλη μεριά, το εμπόριο εξακολουθεί να αποτελεί έναν τρόπο διάδοσης της κουλτούρας, καθώς η τελευταία μπορεί και διαδίδεται διαμέσου ταξιδιών, προσωπικών επαφών, επισκέψεων και ανταλλαγών· οι σπουδές χιλιάδων φοιτητών στο εξωτερικό και η μετέπειτα επιστροφή τους στη γενέτειρά τους, δημιουργεί τις προϋποθέσεις, ώστε να έρθουν πιο κοντά σε ισχυρές ελίτ της πατρίδας τους.²⁶¹ Παρόμοια είναι και η επίδραση, που έχει η επιχειρηματική δράση κάποιων ανθρώπων ή εταιρειών στο εξωτερικό· στο νέο του βιβλίο, *China Goes Global*, ο David Shambaugh του πανεπιστημίου του George Washington δείχνει πώς η Κίνα δαπάνησε δισεκατομμύρια δολάρια σε μια επίθεση γοητείας για να αυξήσει την ήπια

²⁵⁶ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), όπ. παρ., σελ. 143

²⁵⁷ Βλ. Παπασωτηρίου, (2013β), όπ. παρ., σελ. 124-125

²⁵⁸ Βλ. Kissinger, (1995), όπ. παρ., σελ. 924

²⁵⁹ Βλ. Kissinger, (1995), όπ. παρ., σελ. 924

²⁶⁰ Βλ. Χάντιγκτον, (2001), όπ. παρ., σελ. 305

²⁶¹ Βλ. Nye, (2005), όπ. παρ., σελ. 46-47

ισχύ της, δεδομένου ότι, τα κινεζικά προγράμματα βοήθειας προς την Αφρική και τη Λατινική Αμερική δεν περιορίζονται από τις θεσμικές ανησυχίες ή τις ανησυχίες για τα ανθρώπινα δικαιώματα που περιορίζουν τη δυτική βοήθεια· το κινεζικό στυλ δίνει έμφαση σε χειρονομίες υψηλού προφίλ, πλην όμως, για όλες τις προσπάθειές της, η Κίνα είχε σχετικά περιορισμένη απόδοση της επένδυσής της, αφού οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι, οι απόψεις της επιρροής της Κίνας είναι μεν θετικές σε μεγάλο μέρος της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής, αλλά κυρίως αρνητικές στις Ηνωμένες Πολιτείες, στην Ευρώπη, καθώς και στην Ινδία, την Ιαπωνία και τη Νότια Κορέα.²⁶² Είναι δε χαρακτηριστικό ότι, ακόμη και ο θρίαμβος της ήπιας ισχύος της Κίνας, που επιτεύχθηκε με τους Ολυμπιακούς αγώνες του Πεκίνου το 2008, ανεστάλη γρήγορα, καθώς όχι πολύ αργότερα από την αναχώρηση των τελευταίων αθλητών από την χώρα, το Πεκίνο κατέστειλε με βίαιο τρόπο διαδηλώσεις ακτιβιστών που αγωνίζονταν για την αναγνώριση και κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων· ένα χρόνο αργότερα, το 2009, η διεθνής έκθεση Expo στη Σαγκάη ήταν μια μεγάλη επιτυχία, αλλά ακολούθησε η φυλάκιση του Lou Xiaobo, του βραβευμένου με Νόμπελ Ειρήνης, με συνέπεια στις οθόνες να κυριαρχούν οι σκηνές μιας κενής καρέκλας από τις τελετές του Όσλο.²⁶³

Η Κίνα υποπίπτει στο συχνό λάθος που κάνουν αρκετά κράτη, να πιστεύουν ότι, η κυβέρνηση είναι το κύριο όργανο της ήπιας ισχύος, πλην όμως, στον σημερινό κόσμο, η προσοχή όλων στην πληροφόρηση εξαρτάται από την αξιοπιστία και μια κυβερνητική προπαγάνδα σπάνια είναι αξιόπιστη, καθώς η καλύτερη προπαγάνδα δεν είναι προπαγάνδα.²⁶⁴ Όπως τονίστηκε σε κάποια έκδοση του the Economist για την Κίνα, «το κόμμα δεν αγόρασε την άποψη του κ. Nye ότι η ήπια ισχύς προέρχεται κυρίως από ιδιώτες, τον ιδιωτικό τομέα και την κοινωνία των πολιτών» και έτσι ανέλαβε η ίδια την προώθηση αρχαίων πολιτισμικών εικόνων, πιστεύοντας ότι, μπορεί να προκαλέσουν παγκόσμια έλξη και θαυμασμό, πλην όμως, η ήπια ισχύς δεν λειτουργεί με αυτόν τον τρόπο.²⁶⁵

Εν κατακλείδι, η ανάπτυξη ήπιας ισχύος δεν χρειάζεται να είναι ένα παιχνίδι μηδενικού αθροίσματος, αφού όλες οι χώρες μπορούν να κερδίσουν από την έλξη του ενός με τον άλλο· για να επιτύχει η Κίνα, θα πρέπει τα λόγια και οι πράξεις στην

²⁶² Βλ. Nye, (2013), όπ. παρ., σελ. 2

²⁶³ Βλ. Nye, (2013), όπ. παρ., σελ. 2

²⁶⁴ Βλ. Nye, (2013), όπ. παρ., σελ. 2

²⁶⁵ Βλ. Nye, (2013), όπ. παρ., σελ. 2

ακολουθούμενη πολιτική της να ταιριάζουν απόλυτα, να μπορεί να ασκήσει αυτοκριτική και να απελευθερώσει την κοινωνία της, κάτι που δυστυχώς, δεν πρόκειται να συμβεί σύντομα.²⁶⁶

3.3 Εξωτερική Πολιτική και Διπλωματία

Η πολιτική που ακολουθείται από την εκάστοτε Κυβέρνηση κάθε Κράτους τόσο στο εσωτερικό, όσο και στο εξωτερικό, εκφράζοντας ταυτόχρονα και τις πολιτικές της αξίες, αποτελεί πηγή παραγωγής ήπιας ισχύος· έτσι, στο εσωτερικό μια χώρας, πολιτικές που σχετίζονται με τις φυλετικές διακρίσεις, την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου ή την επιβολή της εσχάτης των ποινών μπορούν να επηρεάσουν την εικόνα της χώρας σε διεθνές επίπεδο, πλήττοντας ταυτόχρονα την ήπια ισχύ της.²⁶⁷ Στο πλαίσιο αυτό, οι πολιτικές επιλογές των Κυβερνήσεων στο εσωτερικό ή εξωτερικό δύνανται να σπαταλήσουν την ήπια ισχύ, ιδιαίτερα, αν αυτές εμφανίζονται στους άλλους υποκριτικές, αλαζονικές ή/και αδιάφορες για τις απόψεις των πολλών· αντίθετα, η υπεράσπιση των αξιών στο εσωτερικό (π.χ. εδραίωση της δημοκρατίας), στους διεθνείς οργανισμούς (συνιστώντας τη συνεργασία μεταξύ των κρατών) και στην εξωτερική πολιτική που ακολουθεί, επηρεάζει τις προτιμήσεις των άλλων δρώντων.²⁶⁸

Η εξωτερική πολιτική, σύμφωνα με τον Ηρακλείδη, είναι «*η επίσημη διεθνής συμπεριφορά των κρατών, η πολιτική τους στη διεθνή σκηνή, οι πράξεις, οι αντιδράσεις, η στάση και οι στόχοι ενός κράτους σε σχέση με άλλα κράτη και διεθνή ζητήματα*»²⁶⁹, ενώ σύμφωνα με τον Heywood είναι «*η προσπάθεια των κυβερνήσεων να επηρεάσουν ή να διαχειριστούν γεγονότα και εξελίξεις που διαδραματίζονται εκτός συνόρων, συνήθως αλλά όχι αποκλειστικά, μέσα από τις σχέσεις που αναπτύσσουν με κυβερνήσεις άλλων κρατών*».²⁷⁰ Ωστόσο, σύμφωνα με τον Κίσσινγκερ «*Η εξωτερική πολιτική θα πρέπει να διεξάγεται από ένα πολιτικό σύστημα που δίνει έμφαση στο άμεσο και προσφέρει λίγα κίνητρα για το μακροπρόθεσμο*».²⁷¹ Ο τελικός αντικειμενικός σκοπός της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους, σύμφωνα με τον

²⁶⁶ Βλ. Nye, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 2

²⁶⁷ Βλ. Nye, (2005), *όπ. παρ.*, σελ. 47

²⁶⁸ Βλ. Nye, (2005), *όπ. παρ.*, σελ. 48-49

²⁶⁹ Ηρακλείδης, Α., (2015). *Διεθνείς Σχέσεις και Διεθνής Πολιτική*. Αθήνα: ΣΕΑΒ, σελ. 57

²⁷⁰ Περισσότερα στο Α. Heywood, *Διεθνείς Σχέσεις και πολιτική στην παγκοσμιοποίηση* (Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, 2013) [αρχική έκδοση *Global Politics* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2011)], 231, *όπ. αναφ.* στο Ηρακλείδης (2015:57)

²⁷¹ Βλ. Kissinger, (1995), *όπ. παρ.*, σελ. 929

Morgenthau, είναι η προαγωγή, με όρους ισχύος²⁷², του εθνικού συμφέροντος με στόχο τη μεγιστοποίηση των κερδών και την ελαχιστοποίηση των ζημιών.²⁷³ Η εξωτερική πολιτική καθορίζεται από το «*τι νομίζουμε ότι είναι*», ή με άλλα λόγια, από το νόημα που προσδίδουμε σ' αυτήν και όχι από το «*τι είναι*», δηλαδή, από την αντικειμενική εξωτερική πραγματικότητα.²⁷⁴ Σύμφωνα με τον Αμερικανό κοινωνιολόγο William Isaac Thomas (1863-1947), «*αν οι άνθρωποι ορίσουν μία κατάσταση ως πραγματική είναι πραγματική στις συνέπειές της*», αφού οδηγεί σε συμπεριφορά που προκαλεί ανάλογη αντίδραση· στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη θεωρούνται δημιουργοί της διεθνούς πραγματικότητας με τις πράξεις τους να βασίζονται στις αντιλήψεις τους για αυτήν.²⁷⁵

Η εθνική ταυτότητα, δηλαδή ο αυτο-ορισμός ενός λαού ή έθνους, αποτελεί σημαντικό στοιχείο της εξωτερικής πολιτικής των κρατών· βασική διαπίστωση των Διεθνών Σχέσεων αποτελεί το γεγονός ότι, οι εθνικές ταυτότητες των κρατών και η κυρίαρχη εθνική ιδεολογία παίζουν πολύ πιο καίριο ρόλο από ό, τι θεωρούνταν παλιότερα, στην εξωτερική τους συμπεριφορά, σε σημείο μάλιστα ,ώστε συχνά μία διένεξη ή μια ένταση διακρατική να κρύβει στην ουσία πρωτίστως μία σύγκρουση εθνικών ταυτοτήτων και αντιτιθέμενων αυτο-εικόνων.²⁷⁶ Η εθνική ταυτότητα δεν αφορά μόνο στη σχέση του ατόμου με την κοινωνία, αλλά και το κράτος με τον κόσμο, γενικότερα· η αίσθηση του έθνους και της εθνικής ταυτότητας θεωρείται ζωτικής σημασίας στην αντίληψη μιας κοινωνίας για το διεθνές περιβάλλον, ενώ είναι καθοριστική στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής, αφού ορίζει ποια είναι τα εθνικά συμφέροντα εντός και εκτός χώρας.²⁷⁷

²⁷² H. Morgenthau, *In Defence of National Interest: A Critical Examination of American Foreign Policy* (New York: Knopf, 1951), όπ. αναφ. στο Ηρακλείδης (2015:57)

²⁷³ J.N. Rosenau, 'The National Interest', J.N. Rosenau, *The Scientific Study of Foreign Policy* (New York: The Free Press, 1971), 239-49. J. Frankel, *National Interest* (London: Pall Mall, 1970), όπ. αναφ. στο Ηρακλείδης (2015:57)

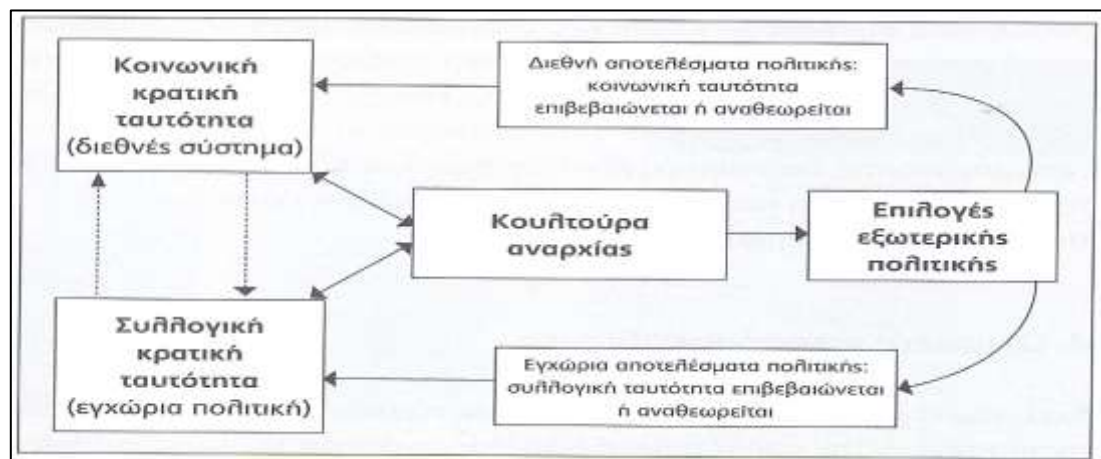
²⁷⁴ Βλ. Ηρακλείδης, (2015), όπ. παρ., σελ. 61

²⁷⁵ R.K. Merton, 'The Self-Fulfilling Prophecy', E.P. Hollander & R.G. Hunt (Ed.), *Classic Contributions to Social Psychology* (New York: Oxford University Press, 1972) [1948]. K.E. Boulding, 'National Images and International Systems', *Journal of Conflict Resolution*, 3, 2 (1959). 1967. K.E. Boulding, 'The Learning and Reality-testing Process in the International System', J.C. Farrell & A.P. Smith (Ed.), *Image and Reality in World Politics* (New York: Columbia University Press, 1967). O.Holsti, 'Cognitive Dynamics and Images of the Enemy', Farrell & Smith (Ed.), ό.π. Kelman, ό.π. Jervis, ό.π. Janis, ό.π. Axelrod, ό.π. Βλέπε επίσης για ελληνική περίπτωση Α. Heraclides, 'Socialization to Conflict: A Case Study of the National Historical In-group-Outgroup Images in the Educational System of Greece', *The Greek Review of Social Research*, 38 (1980), 16-42, όπ. αναφ. στο Ηρακλείδης, (2015:61)

²⁷⁶ Βλ. Ηρακλείδης, (2015), όπ. παρ., σελ. 63

²⁷⁷ Βλ. Ηρακλείδης, (2015), όπ. παρ., σελ. 63

Μεγάλο ενδιαφέρον στην ταυτότητα ενός κράτους τόσο σε κοινωνικό επίπεδο, όσο και σε εθνικό, επιδεικνύει ο Ολιστικός Κονστρουκτιβισμός, ενώ από την άλλη μεριά, ενδιαφέρεται και για την αλληλοτροφοδότηση των εν λόγω ταυτοτήτων μεταξύ τους.²⁷⁸ Ένα έθνος αποδεικνύει την πραγματική του ύπαρξη, διαμέσου μιας κοινής πεποίθησης ανάμεσα στα μέλη μιας ομάδας ότι, αυτά αποτελούν όντως μια ξεχωριστή (εθνική) κοινότητα, η οποία διέπεται και από μια κοινή ταυτότητα· αν λίγα μόνο μέλη της ομάδας αισθάνονται με παρόμοιο τρόπο, τότε δεν μπορούν να πιστεύουν ότι, οι πεποιθήσεις της ομάδας αυτής θα μπορούσαν να έχουν κάποιο πολιτικό αντίκρισμα, ενώ σημαντικό ρόλο επιτελούν και τα όρια των αντιλήψεων ή ιδεών της ομάδας, εντός των οποίων, τα μέλη της εκτιμούν ότι, μπορούν να φτάσουν.²⁷⁹

Εικόνα 29. Γράφημα Ολιστικού Κονστρουκτιβισμού [Πηγή: Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), όπ. παρ., σελ. 144]

Αυτές οι κοινωνικές και συλλογικές ταυτότητες βρίσκονται σε μια διαρκή σχέση «αλληλοτροφοδότησης, τόσο μεταξύ τους όσο και με την κυρίαρχη κουλτούρα αναρχίας», παράγοντας αποτελέσματα, τα οποία εμφανίζονται στις επιλογές εξωτερικής πολιτικής των Κρατών και επηρεάζουν τόσο τη διεθνή, όσο και την εσωτερική πολιτική αυτών.²⁸⁰ Ωστόσο, οι κονστρουκτιβιστές δεν αρκούνται μόνο στον εντοπισμό των διαφορών τους με άλλους δρώντες, αλλά αναζητούν και τους τρόπους με τους οποίους εκτιμούν ότι, μπορούν να αναπτύξουν και να διατηρήσουν τις σχέσεις τους με τους άλλους, σε κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό επίπεδο, παρά τις διαφορές που τους χωρίζουν.²⁸¹ Έτσι, σύμφωνα με τον Κονστρουκτιβισμό,

²⁷⁸ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), όπ. παρ., σελ. 144

²⁷⁹ Βλ. Jackson & Sorensen (2006), όπ. παρ., σελ. 373

²⁸⁰ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), όπ. παρ., σελ. 144

²⁸¹ Βλ. Jackson & Sorensen (2006), όπ. παρ., σελ. 374

μεγάλη σημασία θα πρέπει να δίνεται στις πεποιθήσεις και στις ιδεολογίες/παραδόσεις, καθώς αυτές καθορίζουν, σε μεγάλο βαθμό, την ανθρώπινη συμπεριφορά, αντί των ορθολογικών εκτιμήσεων, αφού τα συμφέροντα προσδιορίζονται με βάση τις αξίες και την ιδεολογία και όχι αντικειμενικά²⁸², ενώ η αντιπαράθεση συνιστά περισσότερο μια διαφωνία ή κακή επικοινωνία μεταξύ των εταίρων, παρά μια σύγκρουση δυνάμεων.²⁸³

Αναφορικά με το μέλλον των σινο-αμερικανικών σχέσεων και πώς αυτές θα μπορούσαν να εξηγηθούν, μέσω της εν λόγω θεωρίας του Κονστρουκτιβισμού, υφίστανται δύο ουσιαστικές παραδοχές για τη σχέση αυτή.²⁸⁴ Καταρχήν, το μέλλον δεν είναι προκαθορισμένο, αλλά εσωκλείει αρκετά σενάρια ενδεχόμενων καταστάσεων, των οποίων καθοριστικός παράγοντας είναι η, με δυναμικό τρόπο, αλληλεπίδραση των δύο μερών τόσο στο ζήτημα του συσχετισμού ισχύος, όσο και της αλληλεξάρτησης στον οικονομικό τομέα και της ενσωμάτωσής τους στους Διεθνείς Οργανισμούς· δευτερευόντως, το θέμα του εθνικού συμφέροντος δεν σχετίζεται μόνο με υλικούς παράγοντες, αλλά συνδέεται άμεσα και με διωποκειμενικές συνιστώσες αυτού, όπως είναι οι αντιλήψεις, οι ιδέες κλπ. Με βάση τα παραπάνω, το μέλλον στις εν λόγω σχέσεις, μάλλον αναμένεται να καθοριστεί από τις αντιλήψεις των ηγετών και των ίδιων των κρατικών οντοτήτων, για το πώς βλέπει η μία δύναμη την άλλη, καθώς και από τον τρόπο που η ίδια η Κίνα βλέπει την θέση της στο διεθνές σύστημα, ως ανερχόμενη υπερδύναμη, λαμβάνοντας υπόψη τις αντιλήψεις της για την εθνική της ταυτότητα παρά με κάποιον άλλο διαφορετικό τρόπο.²⁸⁵

Από την άλλη μεριά, η εξωτερική πολιτική των Κρατών και οι αντικειμενικοί τους στόχοι καθορίζονται από τα συμφέροντα των κυρίαρχων μελών τους ή συνασπισμών που τα κυβερνούν, με τους πολιτικούς ρεαλιστές να διατείνονται ότι, η εθνική ασφάλεια και η ισχύς των κρατών αποτελούσαν κατά το παρελθόν και εξακολουθούν να είναι και σήμερα η προτεραιότητα των στόχων που θέτουν.²⁸⁶ Στο παραπάνω πλαίσιο, η διπλωματία είναι μια πολιτική δραστηριότητα, της οποίας η βασική επιδίωξη είναι να καταστήσει τα κράτη ικανά να πετυχαίνουν τους στόχους

²⁸² Βλ. Παπαφλωράτος, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 123

²⁸³ Βλ. Jackson & Sorensen (2006), *όπ. παρ.*, σελ. 375

²⁸⁴ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 66-67 · Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 132-133

²⁸⁵ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 67 · Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 133

²⁸⁶ Βλ. Gilpin (2004), *όπ. παρ.*, σελ. 48

της εξωτερικής τους πολιτικής χωρίς την προσφυγή στη βία, τον πόλεμο ή την ενεργοποίηση νομικών κειμένων.²⁸⁷ Πιο απλά, η διπλωματία, όπως και η ειρήνη, είναι το αντίθετο ή ο αντίποδας του πολέμου.²⁸⁸ Κατά συνέπεια, η διπλωματία στηρίζεται στην επικοινωνία των αξιωματούχων, με απώτερο σκοπό την προώθηση των θέσεων της ακολουθούμενης εξωτερικής πολιτικής των κρατών τους, με τη σύναψη κατάλληλων συμφωνιών ή τη λεγόμενη «*σιωπηρή διευθέτηση*»: αυτή, η διπλωματία, μαζί με την ισορροπία ισχύος, την οποία ενισχύει και αντανακλά σε κάθε ευκαιρία, συνιστά τον πιο σημαντικό θεσμό της σύγχρονης κοινότητας των Κρατών.²⁸⁹

Η ερμηνεία της διαφορετικής συμπεριφοράς κρατών με παρόμοιες δυνατότητες ή/και ικανότητες σε παρόμοια (δομικά) ερεθίσματα, επιτυγχάνεται με το γεγονός ότι, οι νεοκλασικοί ρεαλιστές εστιάζουν το ενδιαφέρον τους τόσο στο μακρο-επίπεδο, όσο και στο μικρο-επίπεδο ανάλυσης, επιτυγχάνοντας, με τον τρόπο αυτό, την ερμηνεία της εξωτερικής τους πολιτικής.²⁹⁰ Ο νεοκλασικός Ρεαλισμός δεν είναι μια ενιαία θεωρία, αλλά ένα πλαίσιο, το οποίο πηγάζει από την ρεαλιστική παράδοση και επικεντρώνεται στη μελέτη της εξωτερικής πολιτικής: περιλαμβάνει πολλές ρεαλιστικές θεωρίες εξωτερικής πολιτικής, όπως η θεωρία ισορροπίας απειλών του Stephen Walt, το μοντέλο πολιτικής κινητοποίησης του Thomas Christensen, το επιχείρημα ισορροπίας συμφερόντων του Randall Schweller, η ισορροπία θεμάτων κινδύνου Taliaferro, το εκτελεστικό μοντέλο εξωτερικής πολιτικής του Lobell, καθώς και το νεοκλασικό ρεαλιστικό μοντέλο βασικής στρατηγικής, που βασίζεται στην ιδέα του Nicholas Kitchen.²⁹¹ Για την ερμηνεία της εξωτερικής πολιτικής των κρατών, οι νεοκλασικοί ρεαλιστές προσδίδουν στις διεθνείς μεταβλητές ιδιαίτερη εξηγητική αξία, αφού οι αντιλήψεις των εκάστοτε πολιτικών ηγετών καθορίζουν την συμπεριφορά των κρατών, που ηγούνται στη διεθνή πολιτική, πλην όμως, αν τα κράτη υπερεκτιμήσουν τις δυνατότητές τους, τότε ενδεχομένως θα υποστούν τις συνέπειες της υπερεκτίμησης αυτής.²⁹²

Στο πλαίσιο αυτό, οι νέες διαβεβαιώσεις της Κίνας και η ξαφνική στροφή των Ηνωμένων Πολιτειών προς τα εμπρός αποτελούν συνάρτηση των αιτιών που

²⁸⁷ Berridge, G.R., (2007). *Διπλωματία. Θεωρία & Πρακτική*. Αθήνα: Τουρίκη, σελ. 21

²⁸⁸ Βλ. *Ηρακλείδης*, (2015), *όπ. παρ.*, σελ. 66

²⁸⁹ Βλ. *Berridge* (2007), *όπ. παρ.*, σελ. 21

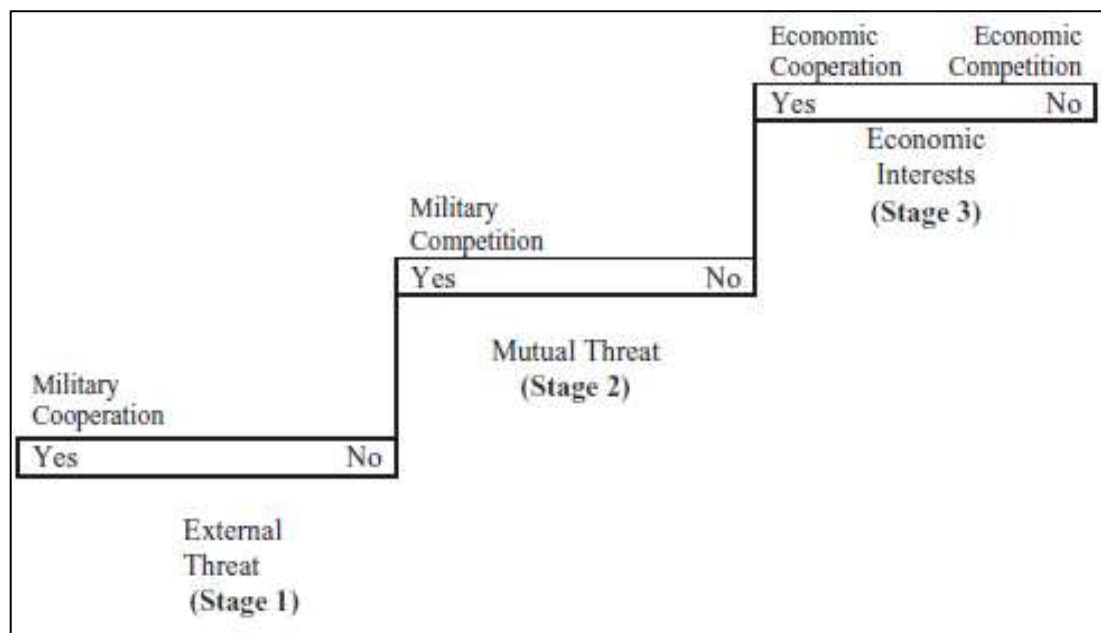
²⁹⁰ Βλ. *Γκόφας & Τζιφάκης*, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 60

²⁹¹ Περισσότερα βλ. Stephen Walt (1987)· Thomas Christensen (1996)· Randall Schweller (1998)· Lobell et al., (2009)· Kitchen (2010), *όπ. αναφ. στο He* (2017:137)

²⁹² Βλ. *Γκόφας & Τζιφάκης*, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 61

εδράζονται τόσο στον εθνικισμό, όσο και στις τροχιές εξουσιών των δύο Κρατών, προκειμένου να καθοριστεί ο τρόπος με τον οποίο, η σχέση τους θα εξελιχθεί τα επόμενα χρόνια, δεδομένου ότι, η αλληλεπίδραση μεταξύ εθνικισμού και πορείας εξουσίας παράγει εντελώς διαφορετικούς προσανατολισμούς εξωτερικής πολιτικής στις αυξανόμενες και φθίνουσες εξουσίες (η πρώτη υιοθετεί μια εξωστρεφή εξωτερική πολιτική επέκτασης, ενώ η δεύτερη υιοθετεί μια εσωστρεφή εξωτερική πολιτική συγκράτησης και περιορισμού).²⁹³

Ο He, με βάση τον νεοκλασικό Ρεαλισμό, προτείνει ένα μοντέλο ενδιαφέροντος τριών σταδίων, προκειμένου να εξηγήσει τη δυναμική των σχέσεων ΗΠΑ-Κίνας από το 1949 μέχρι σήμερα.²⁹⁴

Πίνακας 8. Τριών Σταδίων μοντέλο ενδιαφέροντος της απειλής στις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας [Πηγή: He (2017:138)]

Τα τρία στάδια του μοντέλου υποδεικνύουν τρεις αναλυτικές διεργασίες στην εξέταση των σχέσεων ΗΠΑ-Κίνας: στο πρώτο στάδιο, η βασική μεταβλητή είναι η «εξωτερική απειλή», η οποία βασίζεται στις συστημικές πιέσεις του διεθνούς συστήματος: εάν οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Κίνα μοιράζονται μια κοινή εξωτερική απειλή, τότε θα συμμετάσχουν σε «στρατιωτική συνεργασία», επειδή η ισορροπία δύναμης ή απειλής είναι μια τυπική κρατική συμπεριφορά για την αντιμετώπιση της εξωτερικής απειλής: εάν δεν υπάρχει εξωτερική απειλή, η ανάλυσή μπορεί να κινηθεί

²⁹³ Βλ. Schweller, (2018), όπ. παρ., σελ. 24

²⁹⁴ Βλ. He (2017), όπ. παρ., σελ. 137-138

στο επόμενο στάδιο, όπου η «αμοιβαία απειλή» γίνεται η βασική μεταβλητή, όπερ σημαίνει ότι, εάν οι δύο χώρες αντιμετωπίζουν ο ένας τον άλλον ως σοβαρή απειλή, τότε η σχέση τους θα χαρακτηριστεί ως «στρατιωτικός ανταγωνισμός»: αν δεν αντιμετωπιστεί ως σοβαρή απειλή, τότε η σχέση τους μπορεί να κινηθεί στο επόμενο στάδιο με τα οικονομικά συμφέροντα, ως βασικό παράγοντα για τον προσδιορισμό της φύσης της σχέσης τους: αν μοιράζονται κοινά οικονομικά συμφέροντα, οι δύο χώρες θα διεξάγουν «οικονομική συνεργασία», διαφορετικά θα ασχοληθούν με τον «οικονομικό ανταγωνισμό».²⁹⁵

Σε αυτό το τριφασικό αναλυτικό πλαίσιο, όλες οι υλικές απειλές και συμφέροντα μετρούνται μέσω ενός αντιληπτικού ή ιδεολογικού φακού, ο οποίος χρησιμεύει ως ζώνη μετάδοσης για τη σύνδεση των συστημικών πιέσεων και των πολιτικών αποτελεσμάτων, σύμφωνα με τον νεοκλασικό Ρεαλισμό: ωστόσο, οι απειλές και τα συμφέροντα δεν προέρχονται αυτόματα από τις υλικές παραμέτρους του διεθνούς συστήματος, αλλά είναι κοινωνικά κατασκευασμένα από ιδέες και αξίες, ή διαφορετικά, αν οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Κίνα μοιράζονται μια κοινή απειλή ή αμοιβαία οικονομικά συμφέροντα, αλλά δεν εξαρτώνται από τις στρατιωτικές δυνατότητες ή/και από μια εμπορική ανισορροπία μεταξύ των δύο χωρών, τότε αυτές αντλούνται από τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι (και ιδιαίτερα οι ηγέτες των δύο χωρών) αντιλαμβάνονται και βλέπουν τις υλικές αυτές δυνατότητες.²⁹⁶ Ωστόσο, με βάση την ανάλυση του Kai He, οι σχέσεις ΗΠΑ-Κίνα ενδέχεται να εξελιχθούν με πιο σύνθετο τρόπο και τελικά να καθορισθούν αναλόγως τρόπου πρόσληψης των απειλών ή συμφερόντων από τις ηγεσίες των δύο χωρών.²⁹⁷

Με παρόμοιο τρόπο σκέψης, η Camilla Sorensen²⁹⁸ επιχειρεί μία ερμηνεία της κινεζικής συμπεριφοράς, εστιάζοντας στις σχέσεις κράτους - κοινωνίας, καθώς θεωρεί ότι, η νομιμοποίηση των χειρισμών της κυβέρνησης έχει συσχετιστεί με άμεσο τρόπο με την οικονομική επιτυχία των τελευταίων ετών.²⁹⁹ Συνέπεια, της συσχέτισης αυτής ήταν οι απαιτήσεις της κοινωνίας να αυξηθούν, έτσι ώστε το κοινωνικό σύνολο να πιέζει το καθεστώς και σε άλλα πεδία, όπως π.χ. «της μείωσης των οικονομικών ανισοτήτων»: με άλλα λόγια, η κινεζική κυβέρνηση αισθάνεται,

²⁹⁵ Βλ. He (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 137-138

²⁹⁶ Βλ. He (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 138

²⁹⁷ Βλ. Γκόφας και Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 65

²⁹⁸ Περισσότερα στο Sorensen, C.T., (2013), "Is China becoming more aggressive? A neoclassical realist analysis", *Asian Perspective*, 37(3), σελ. 376, *όπ. αναφ. στο Γκόφας & Τζιφάκης (2017:63-64)*

²⁹⁹ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 63

κατά κάποιο τρόπο, αυτή την πίεση της κοινωνίας, ώστε η χώρα τους να μην παρουσιάζεται στο διεθνές περιβάλλον αδύναμη και ανίκανη.³⁰⁰ Παρόλα αυτά, οι νεοκλασικοί ρεαλιστές συμφωνούν ότι, το διεθνές σύστημα διαμορφώνει την κρατική συμπεριφορά, αλλά υπογραμμίζουν τη σημασία των εσωτερικών παραγόντων· κατά την άποψή τους, οι Κινέζοι ηγέτες λειτουργούν όχι μόνο σε συστημικές, αλλά και σε εγχώριες επιταγές και περιορισμούς, όταν εμπλέκονται ή αποφεύγουν την επιθετική στάση εναντίον των ΗΠΑ.³⁰¹

Όταν εξετάζεται η στρατηγική εξωτερικής πολιτικής της Κίνας, ως προϊόν συμφιλίωσης, ανταγωνισμού ή/και σύγκρουσης μεταξύ των πολλαπλών τάσεων της πολιτικής, το πρώτο ζήτημα που τίθεται είναι ο καθορισμός των αξόνων, επί των οποίων πρέπει να εξεταστεί η εν λόγω στρατηγική· έτσι, ένα σημείο αναφοράς, από αυτή την άποψη, θα μπορούσαν να είναι οι τέσσερις τάσεις που διακρίνονται στην εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ που προσδιορίστηκαν από τον Walter Russell Mead στο βιβλίο του, *Special Providence*.³⁰² Στο βιβλίο αυτό, προσδιορίζονται τέσσερις τάσεις της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ, εκείνων της *Wilsonian*, της *Hamiltonian*, της *Jeffersonian* και της *Jackson*, ενώ σε σχηματικούς όρους, οι τάσεις αυτές αποδίδονται ως εξής:³⁰³

- *Wilsonian*: επιδίωξη για τη διάδοση αμερικανικών δημοκρατικών και κοινωνικών αξιών σε όλο τον κόσμο.
- *Hamiltonian*: με στόχο να γίνει ναυτικό έθνος, με ενεργό ξένη δέσμευση.
- *Jeffersonian*: με στόχο να γίνει ένα ηπειρωτικό έθνος, με επιλεκτική ξένη δέσμευση.
- *Jacksonian*: τονίζοντας τη φυσική ασφάλεια και την οικονομική ευημερία του αμερικανικού λαού.

Οι άξονες σύγκρουσης, που είναι εμφανείς μεταξύ των τεσσάρων αυτών τάσεων του Mead, σύμφωνα με τον Kitano, είναι οι εξωστρεφείς (*Hamiltonian*) έναντι των εσωστρεφών (*Jeffersonian*) και οι ρεαλιστικοί (*Hamiltonian* και *Jacksonian*) έναντι των ιδεαλιστών (*Wilsonian* και *Jeffersonian*).³⁰⁴ Αντίστοιχα, οι

³⁰⁰ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 64

³⁰¹ Βλ. Friedrichs (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 1638

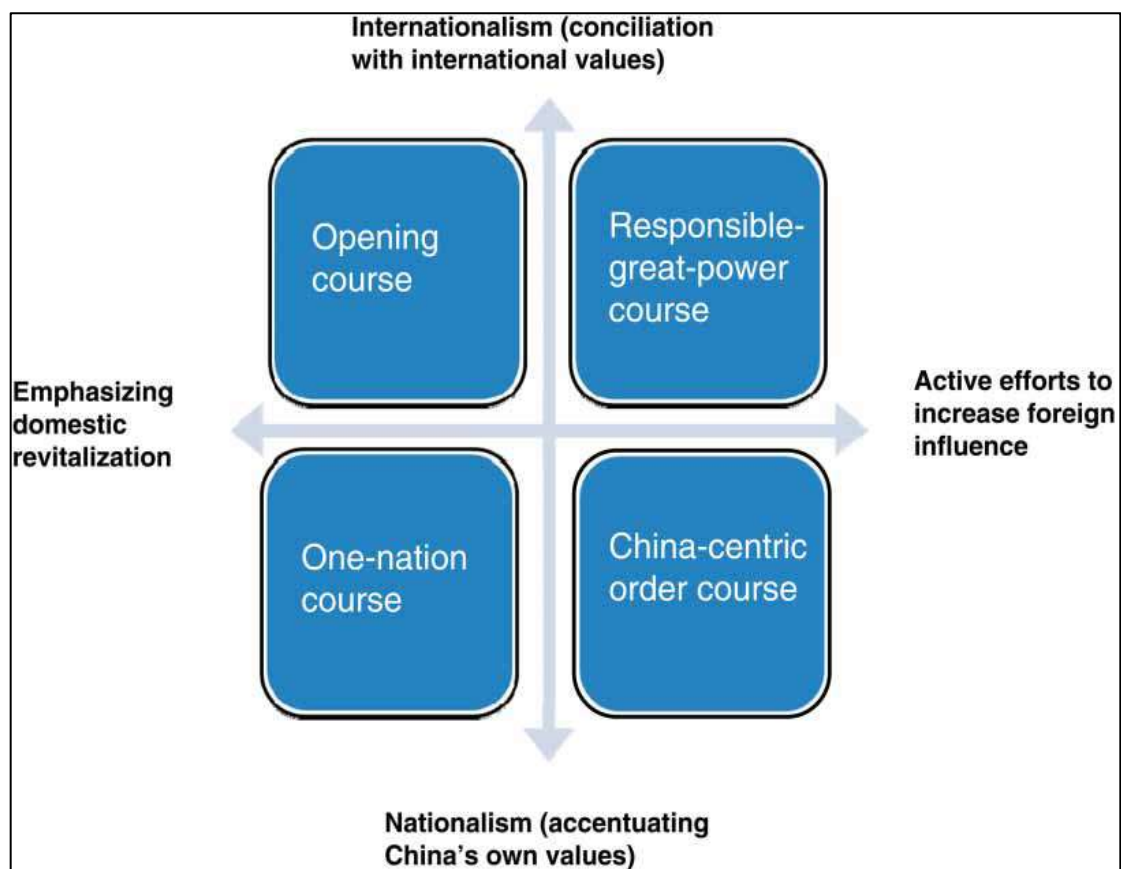
³⁰² Kitano, (2011). China's Foreign Strategy, *Asia-Pacific Review*, 18:2, 38-39

³⁰³ Βλ. Kitano, (2011), *όπ. παρ.*, σελ. 39

³⁰⁴ Βλ. Kitano, (2011), *όπ. παρ.*, σελ. 39

τέσσερις τάσεις στην στρατηγική εξωτερικής πολιτικής της Κίνας, απεικονίζονται διαγραμματικά στην παρακάτω εικόνα και μπορούν να αποδοθούν, ως εξής.³⁰⁵

- Πορεία ενός έθνους, με έμφαση στην «εθνικισμό, διαμέσου των Κινεζικών αξιών και αρχών»
- Ανοιχτή πορεία, με έμφαση στην «εσωτερική αναζωογόνηση της χώρας».
- Πορεία Υπεύθυνης Μεγάλης Δύναμης, με έμφαση στο «διεθνισμό με βάση τις διεθνείς αξίες».
- Πορεία με την Κίνα ως κέντρο της τάξης με έμφαση σε ενεργές προσπάθειες αύξησης της ξένης επιρροής».

Εικόνα 30. Οι τέσσερις τάσεις στην στρατηγική εξωτερικής πολιτικής της Κίνας [Πηγή: Kitano, (2011:40)]

Αυτές οι τέσσερις τάσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εργαλεία για την κατανόηση των κλίσεων σε συγκεκριμένες περιόδους, για την αντίληψη των αλλαγών με χρονολογικό τρόπο, για την κατανόηση των τάσεων σε συγκεκριμένους τομείς και συγκεκριμένες περιπτώσεις και για την κατανόηση των διαφορών των διαφόρων

³⁰⁵ Βλ. Kitano, (2011), όπ. παρ., σελ. 39

φορέων που εμπλέκονται στην εξωτερική πολιτική.³⁰⁶ Ο Kitano αναλύει τρεις περιόδους της ιστορίας στην στρατηγική της κινεζικής εξωτερικής πολιτικής και ειδικότερα τη:³⁰⁷ δεκαετία του 1980 (η πορεία έναρξης ως κύριο ρεύμα), δεκαετία του 1990 (οι σπόροι της διπλωματίας μεγάλης δύναμης) και τέλος, δεκαετία του 2000 (η ανάπτυξη διπλωματίας μεγάλης ισχύος).

Παράλληλα, στο πλαίσιο της μελέτης της στρατηγικής της εξωτερικής πολιτικής της Κίνας, η τελευταία εμφανίζεται να έχει ολοένα και πιο δυναμική συμμετοχή σε διεθνείς περιφερειακούς πολυμερείς θεσμούς. Είναι γεγονός ότι, από τα τέλη της δεκαετίας του '90, η Κίνα έχει καταφέρει να ενταχθεί σε πλειάδα διεθνών Οργανισμών και Φόρουμ τόσο σε περιφερειακό επίπεδο, όσο και σε παγκόσμιο· το 2001, εντάχθηκε στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ), ενώ 5 χρόνια νωρίτερα, είχε ενταχθεί, ως ιδρυτικό μέλος, στο Φόρουμ των χωρών BRICS και συνεχίζει να δείχνει ενδιαφέρον ένταξης σε άλλους Οργανισμούς.³⁰⁸ Από νεορεαλιστική προοπτική, οι διεθνείς θεσμοί θεωρούνται συχνά ως μέσο κρατικής καταστολής ισχυρών κρατών και διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στη διαμόρφωση μιας ιεραρχικής δομής εξουσίας στο διεθνές σύστημα· ωστόσο, οι περιφερειακοί πολυμερείς θεσμοί έχουν διαφορετικές επιπτώσεις για την αύξηση της εξουσίας και για έναν υπάρχοντα ηγεμόνα, καθώς μπορούν είτε να χρησιμοποιηθούν για να αυξήσουν την εξουσία των πρώτων σε βάρος τους, είτε να χρησιμοποιηθούν για την κοινωνικοποίηση του πρώτου στο προτιμώμενο καθεστώς του τελευταίου μηχανισμού.³⁰⁹ Τρεις νεορεαλιστικές υποθέσεις παρέχουν εξηγήσεις για το σκεπτικό της αυξανόμενης εμπλοκής της Κίνας σε περιφερειακούς πολυμερείς θεσμούς.³¹⁰

- Η Διαπραγματευτική Ισχύς. Το επιχείρημα αυτό καταδεικνύει ότι, οι περιφερειακές πολυμερείς ρυθμίσεις επιτρέπουν στην Κίνα να εκμεταλλευτεί την ασύμμετρη εξουσία και να αυξήσει τη διαπραγματευτική της δύναμη έναντι άλλων περιφερειακών και διεθνών φορέων, προωθώντας τα συμφέροντά της.

³⁰⁶ Βλ. Kitano, (2011), *όπ. παρ.*, σελ. 39

³⁰⁷ Μεταξύ των τεσσάρων αυτών τάσεων, είναι σκόπιμο να συγχωνευθεί η πορεία της υπεύθυνης-μεγάλης δύναμης και η πορεία της Κινεζο-κεντρικής τάξης με το όνομα «πορεία μεγάλης δύναμης». Ωστόσο, παρόλο που και οι δύο χώρες έχουν την τάση να τονίζουν την επέκταση της ξένης επιρροής στην Κίνα, η πορεία της υπεύθυνης και μεγάλης δύναμης (η οποία σέβεται τις διεθνείς αξίες) αποσκοπεί στη διατήρηση του status quo, ενώ η Κίνα με έμφαση στις δικές της αξίες) έχει μια ρεβιζιονιστική κλίση. Για περισσότερες λεπτομέρειες επί της συγκεκριμένης ανάλυσης, βλ. Kitano, (2011), *όπ. παρ.*, σελ. 40-47

³⁰⁸ Zhou, W., & Esteban, M., (2018). Beyond Balancing: China's approach towards the Belt and Road Initiative, *Journal of Contemporary China*, 27:112, σελ. 489

³⁰⁹ Βλ. Zhou, & Esteban, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 489

³¹⁰ Βλ. Zhou, & Esteban, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 489

- Η Θεσμική Εξισορρόπηση. Το επιχείρημα αυτό υποστηρίζει ότι, η Κίνα έχει κίνητρα να διαμορφώσει έναν εξισορροπητικό συνασπισμό, μέσω περιφερειακών πολυμερών θεσμών για την αντιμετώπιση των αντιληπτών απειλών.

- Η Αντιμετώπιση των Περιορισμών. Με το επιχείρημα αυτό διαπιστώνεται ότι, η προώθηση της περιφερειακής πολυμερούς συνεργασίας μπορεί να αποτελέσει στρατηγικό ελιγμό για να εμποδίσει το περιορισμό της Κίνας από τις ΗΠΑ και να ενισχύσει τη θέση του Πεκίνου στον ανταγωνισμό εξουσίας.

Από την άλλη μεριά, ο νεοφιλελευθερισμός υποστηρίζει ότι, τα κράτη επιδιώκουν απόλυτα κέρδη και όχι οφέλη σε άλλα κράτη και οι διεθνείς οργανισμοί, που διευκολύνουν τη συνεργασία και τον συμβιβασμό μεταξύ των κρατών μπορούν να αποδώσουν απόλυτα κέρδη σε όλα τα μέλη τους· έτσι, ο νεοφιλελεύθερος θεσμός υποθέτει ότι, τα κράτη προωθούν τα γενικά τους συμφέροντα με τη δέσμευση να ενισχύσουν τη συνεργασία εντός των διεθνών θεσμών ή καθεστώτων, δεδομένου ότι, αυτά τα θεσμικά όργανα ή τα καθεστώτα μπορούν όχι μόνο να μειώσουν το κόστος, να διαμορφώσουν προτιμήσεις και να παρακολουθήσουν τις διαδικασίες, αλλά και να ξεπεράσουν το πρόβλημα της συλλογικής δράσης, επιτυγχάνοντας στόχους.³¹¹ Κατά συνέπεια, ενώ η περιφερειακή πολυμερής συνεργασία συμβάλλει στην ενίσχυση της στρατηγικής αλληλεξάρτησης μεταξύ των κρατών και στην αναμόρφωση της ισορροπίας εξουσίας σε περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο, οι περιφερειακές πολυμερείς πρωτοβουλίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν στρατηγικά και τακτικά ως μέσο για την ελαφριά εξισορρόπηση έναντι ενός δυνητικού ή υπάρχοντος ηγεμόνα.³¹²

Στο πλαίσιο αυτό, η πρωτοβουλία «One Belt, One Road» (OBOR) εύστοχα μπορεί να υποθέσει κάποιος ότι, αποτελεί εξωτερική πολιτική, η οποία ενσωματώνει τα, μέχρι σήμερα, επιτεύγματα και μαθήματα της ήδη εφαρμοσμένης εξωτερικής πολιτικής, ενώ προσθέτει και νέες ιδέες καθώς, εκτός από τη δημιουργία ενός ομοιόμορφου εθνικού κράτους, που επιδιώκει την εξάλειψη των οικονομικών ανισοτήτων μεταξύ ανατολικών και δυτικών περιοχών, αλλά και της αύξησης της εγχώριας παραγωγής, η πρωτοβουλία OBOR θεωρείται ως θεραπεία και για τα δεινά της Κίνας, αυξάνοντας την επιρροή της στη διεθνή κοινότητα.³¹³ Έτσι, υπάρχουν μεγάλες προσδοκίες για την πρωτοβουλία «One Belt, One Road», καθώς διαφέρει

³¹¹ Βλ. Zhou, & Esteban, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 489

³¹² Βλ. Zhou, & Esteban, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 489

³¹³ Aoyama, R., (2016). "One Belt, One Road": China's New Global Strategy, *Journal of Contemporary East Asia Studies*, 5:2, σελ. 9

από την προηγούμενη εξωτερική πολιτική της Κίνας με τους ακόλουθους δύο τρόπους.³¹⁴

- Η πρώτη διαφορά αφορά στο γεωγραφικό πεδίο, καθώς αυτό είναι μεγαλύτερο και η Κίνα επιδιώκει να επεκτείνει την οικονομική σφαίρα της όχι μόνο στην Κεντρική Ασία, αλλά και δυτικά στην Ευρώπη και στα αραβικά έθνη.

- Η δεύτερη διαφορά είναι ότι, η πρωτοβουλία OBOR συνεπάγεται ταυτόχρονη εξέλιξη των προσπαθειών για άνοιγμα των ανατολικών και δυτικών προσπαθειών, καθώς και των προσπαθειών ξηράς και θάλασσας, με την κινεζική κυβέρνηση να ελπίζει ότι, έτσι θα τονώσει τις οικονομίες των βορειοανατολικών, κεντρικών και δυτικών περιοχών της Κίνας, των οποίων οι οικονομίες έχουν υποχωρήσει, αλλά σε αντίθεση με το πρόγραμμα ανάπτυξης της Δύσης, η Κίνα επιδιώκει να ανοίξει την ανατολική περιοχή προς τον έξω κόσμο σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Κίνας, για την πρωτοβουλία OBOR θα απαιτηθούν συνολικά 6 τρις δολάρια σε επενδύσεις με την Ασιατική Τράπεζα Επενδύσεων Υποδομών (AIIB), το διεθνές αυτό χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, υπό την ηγεσία της Κίνας, να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην απόκτηση ενός τόσο μεγάλου ποσού κεφαλαίων από την Κίνα: από τα 57 ιδρυτικά της μέλη, 17 χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Κίνας, της Νότιας Κορέας, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Γερμανίας έχουν ολοκληρώσει τις διαδικασίες επικύρωσης από το Δεκέμβριο του 2015 και ο συνολικός δείκτης επενδύσεων των μελών που έχουν κυρώσει τον νόμο έχει υπερβεί το 50%, ενώ μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2015, η Τράπεζα Εξαγωγών-Εισαγωγών της Κίνας είχε ήδη χρηματοδοτήσει 2.057 έργα σε 49 χώρες.³¹⁵ Παράλληλα, ο ASEAN, μαζί με άλλους περιφερειακούς Οργανισμούς έχουν ξεκινήσει τη χρηματοδότηση έργων, που αφορούν στην πρωτοβουλία «One Belt, One Road», ενώ η Κίνα έχει ήδη ξεκινήσει να ενθαρρύνει τα Κράτη-μέλη (Κ-μ) να συμμετάσχουν στην πρωτοβουλία αυτή, ελπίζοντας να αυξηθεί η πιθανότητα εφαρμογής της· εν μέσω αυτών των τάσεων, η Κίνα έχει αρχίσει να βελτιώνει την εξωτερική της πολιτική, καθώς η ιδέα OBOR έχει επιφέρει σημαντικές αλλαγές σ' αυτήν.³¹⁶ Στο υποκεφάλαιο 5.2 παρατίθεται μια αναλυτική περιγραφή της εν λόγω πρωτοβουλίας, η οποία προσδίδει στον αναγνώστη όλη την αναγκαία πληροφορία για το οικονομικό αποτύπωμα της Κίνας στις περιοχές από τις οποίες διέρχεται.

³¹⁴ Βλ. Aoyama, (2016), *όπ. παρ.*, σελ. 8-9

³¹⁵ Βλ. Aoyama, (2016), *όπ. παρ.*, σελ. 13-14

³¹⁶ Βλ. Aoyama, (2016), *όπ. παρ.*, σελ. 13-14

Από την άλλη μεριά, στο πλαίσιο της εξωτερικής πολιτικής και διπλωματίας, κρίνεται πολύ σημαντική η μελέτη των σχέσεων της Κίνας, σε περιοχές ενδιαφέροντός της, με άλλες χώρες ή/και Διεθνείς Οργανισμούς (π.χ. ΕΕ), με τους οποίους οι ΗΠΑ επίσης αναπτύσσουν ή/και διατηρούν δεσμούς και συνεργασίες. Η κάθε μία από τις διμερείς σχέσεις, που παρουσιάζονται στο Κεφάλαιο 4 της παρούσας και αφορούν στις σχέσεις της Κίνας με την ΕΕ, την Ταϊβάν, την Ιαπωνία, τη Β. Κορέα, τις Χώρες ΝΑ Ασίας και της Αφρικής, εκτιμάται ότι, μπορούν να παράσχουν την αναγκαία πληροφορία στον αναγνώστη, προκειμένου αποκρυπτογραφήσει στην, όσο το δυνατόν, μεγαλύτερη διάστασή τους τις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας.

3.4 Η Εσωτερική Κατάσταση της Κίνας

Μια αυξανόμενη δύναμη, η οποία είναι ιδιαίτερα αργή στην ανάπτυξή της, όταν η οικονομική και στρατιωτική της δύναμη αρχίσει να πλησιάζει εκείνη του κορυφαίου δρώντα στο σύστημα, γίνεται πιο απαιτητική, πιέζοντας για αξιώσεις· αυτό βέβαια δεν μπορεί, παρά να υποκινήσει τον εγχώριο εθνικισμό, καθώς το πλήθος: (i) καθίσταται πιο απογοητευμένο από το γεγονός ότι, οι καθιερωμένες εξουσίες αντιμετωπίζουν τη χώρα με έλλειψη σεβασμού, αρνούμενες την παγκόσμια επιρροή που της αξίζει ή (ii) ενθαρρύνεται από τις παραχωρήσεις των ηγεμονικών κρατών, οι οποίες επιτρέπουν την επέκταση, δεδομένου ότι, οι ηγέτες των ανερχόμενων δυνάμεων συχνά υποθάλπουν τον εγχώριο εθνικισμό για να στηρίξουν τις επεκτατικές τους πολιτικές ή/και να εκτρέψουν τη δυσαρέσκεια του πληθυσμού με το ρυθμό των εσωτερικών μεταρρυθμίσεων και της οικονομικής προόδου.³¹⁷

Ο Schweller, στηριζόμενος σ' ένα νεοκλασικό ρεαλιστικό πλαίσιο, υποστηρίζει ότι, τόσο οι ανερχόμενες, όσο και οι φθίνουσες εξουσίες βιώνουν τον αυξανόμενο εθνικισμό στην εσωτερική τους πολιτική· ωστόσο, οι εθνικισμοί τους κατευθύνονται σε άκρα αντίθετα, καθώς η ανάπτυξή του, εντός των αυξανόμενων δυνάμεων, κατευθύνεται προς τα έξω, ενώ ο εθνικισμός, που βασίζεται στις φθίνουσες εξουσίες, κινείται εσωτερικά.³¹⁸ Διαφαίνεται, λοιπόν ότι, ο εθνικισμός αυξάνεται τόσο στις Ηνωμένες Πολιτείες, όσο και στην Κίνα, πλην όμως, τα κίνητρα για την ανάδυσή του στις δύο χώρες είναι εντελώς διαφορετικά, λόγω των αντίθετων τροχιών τους μέσα στη δομή του διεθνούς συστήματος και το γεγονός αυτό εξηγεί το λόγο, που η Ουάσινγκτον και το Πεκίνο βρίσκονται σε βασικές αλλαγές στην

³¹⁷ Βλ. Schweller, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 24-25

³¹⁸ Βλ. Schweller, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 24

κατεύθυνση της εξωτερικής τους πολιτικής· οι Ηνωμένες Πολιτείες υποχωρούν από την βαθιά δέσμευση και την παγκόσμια επιρροή, ακριβώς όπως η Κίνα αναζητά περισσότερη ξένη επιρροή, εκμεταλλευόμενη τις εξωτερικές της ευκαιρίες και με τα δύο χέρια.³¹⁹ Αφετηριακή θέση του νεοκλασικού Ρεαλισμού συνιστά η αμφισβήτηση της παραδοχής των νεορεαλιστών ότι, τα κράτη αποτελούν για το διεθνές σύστημα όμοιες μονάδες, καθώς θεωρεί ότι, αυτά είναι καθ' όλα διαφορετικά, διότι αντιδρούν με τρόπο μοναδικό, ο οποίος εξηγείται με επιμέρους διαφοροποιήσεις σε επίπεδο κράτους ή έθνους.³²⁰

Στην πράξη, οι νεοκλασικοί ρεαλιστές προσπαθούν να εξηγήσουν τις αποφάσεις εξωτερικής πολιτικής και συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα, με διάφορες μεταβλητές, όπως είναι η εσωτερική πολιτική, η κρατική εξουσία και οι προθέσεις της, οι αντιλήψεις των ηγετών για την εξισορρόπηση εξουσίας και η ισορροπία της επίθεσης-άμυνας, αφού ο *«νεοκλασικός ρεαλισμός χρησιμοποιεί εσωτερικές πολιτικές και ιδέες για να επεξεργαστεί την έννοια της εξουσίας, την κεντρική μεταβλητή στον νεορεαλισμό»*.³²¹ Στο πλαίσιο αυτό, οι νεοκλασικοί ρεαλιστές οικοδομούν την έρευνά τους για το δομικό Ρεαλισμό, αντιμετωπίζοντας την κατανομή της εξουσίας του συστήματος ως κύρια ανεξάρτητη μεταβλητή στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής του κράτους· ταυτόχρονα, συνειδητοποιούν ως αδυναμία του δομικού Ρεαλισμού την παραμέλησή του στη ζώνη μετάδοσης μεταξύ του συστήματος και της κρατικής συμπεριφοράς, που αποτελεί το επίκεντρο της ανάλυσης της εξωτερικής πολιτικής και, ως εκ τούτου, δανείζονται την ερμηνευτική τους δύναμη από τον κλασικό Ρεαλισμό *«υπογραμμίζοντας την πολύπλοκη σχέση μεταξύ κράτους και κοινωνίας ... χωρίς να θυσιάζεται η κεντρική εικόνα του νεορεαλισμού σχετικά με τους περιορισμούς του διεθνούς συστήματος»*.³²²

Οι Κινέζοι, ιστορικά, δεν κατάφεραν να διαχωρίσουν τις εσωτερικές από τις εξωτερικές τους υποθέσεις, καθώς η εικόνα που προέβαλαν στο κόσμο ήταν αποτέλεσμα της κατάστασης που επικρατούσε στο εσωτερικό της χώρας, ως προέκταση της μεγάλης κινεζικής πολιτιστικής ταυτότητας και κληρονομιάς.³²³ Αν και ο εθνικισμός υπήρξε ένα σημαντικό θέμα στον κινεζικό πολιτικό λόγο για περίπου έναν αιώνα, ποτέ δεν προκάλεσε τέτοιο συναγερμό, όσο μετά την

³¹⁹ Βλ. Schweller, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 24

³²⁰ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 56

³²¹ Βλ. Schweller, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 29

³²² Περισσότερα στο Lobell et al., (2009: 13), *όπ. αναφ. στο He (2017:137)*

³²³ Βλ. Χάντιγκτον, (2001), *όπ. παρ.*, σελ. 328

επανεμφάνιση του στις αρχές της δεκαετίας του 1990, αναφορικά με τις επιπτώσεις του στην εξωτερική πολιτική.³²⁴

Προκειμένου, από την άλλη μεριά, να διαπιστωθούν τα όρια του κινεζικού εθνικισμού και να διευκρινιστεί αν ο κινεζικός εθνικισμός ήταν καταφατικός, επίπονος ή επιθετικός, ο Zhao υποστήριξε ότι, ενώ η κινεζική κυβέρνηση δεν εκμεταλλευόταν σχεδόν το εθνικιστικό συναίσθημα, προσπάθησε και κατάφερε να ελέγξει την έκφρασή του, εφαρμόζοντας έναν ρεαλιστικό εθνικισμό, βασισμένο σε μια νηφάλια εκτίμηση των εγχώριων και παγκόσμιων προκλήσεων της Κίνας, μετριαζόμενος από διπλωματική σύνεση· η θέση αυτή διέφερε από εκείνη άλλων μελετητών, που υποστήριζαν ότι, ο κινεζικός εθνικισμός, κατά την επανεμφάνιση του, στις αρχές της δεκαετίας του '90, ήταν ένας απερίσκεπτος και επιθετικός νέος εθνικισμός «για να επηρεάσει τη δημιουργία κινεζικής εξωτερικής πολιτικής».³²⁵

Η εσωτερική κατάσταση της Κίνας, υπό την συγκεκριμένη οπτική, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθόσον γίνεται ολοένα και πιο περίπλοκη, λαμβάνοντας υπόψη και τις σύγχρονες απόψεις των Κινέζων για το πώς οι ίδιοι βλέπουν τις ΗΠΑ.³²⁶ Από την άλλη μεριά, η Κίνα, ως αναδυόμενη δύναμη, συχνά εκλαμβάνεται ως ενοχλητικό στοιχείο της διεθνούς τάξης, όπως ακριβώς οι αμφισβητίες ρεβιζιονιστών, που επιδιώκουν να επεκτείνουν την πολιτική και στρατιωτική τους επιρροή, δημιουργώντας, με τον τρόπο αυτό, την απαιτούμενη ώθηση σε έναν παρακμάζον ηγεμόνα να αντισταχθεί σε μια τέτοια επέκταση.³²⁷ Ωστόσο, οι ανερχόμενες δυνάμεις κοιτάζουν τόσο προς τα μέσα (την εσωτερική τους κατάσταση), όσο και προς τα έξω (την εξωτερική τους κατάσταση), ενώ η ξαφνική και δραματική εθνική ανάπτυξη προκαλεί τεράστιες κοινωνικές και πολιτικές διαταραχές, δεδομένου ότι, μεγαλώνοντας ένα έθνος, καθίσταται ολοένα και πιο σημαντικό για τους ηγέτες του να διαμεσολαβούν συνεχώς μεταξύ των εθνικών τους κοινωνιών και της διεθνούς οικονομίας.³²⁸ Παρόλα αυτά, οι νέοι ηγέτες της Κίνας αναγνωρίζουν ότι, η αντίδραση του κινεζικού πληθυσμού στην τεράστια ατζέντα τους δεν μπορεί να γίνει γνωστή, δεδομένου ότι, πλέουν σε αχαρτογράφητα νερά.³²⁹ Ο κινεζικός εθνικισμός κατευθύνθηκε κυρίως από δυο δυνάμεις με αντίθετες

³²⁴ Βλ. Zhao, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 536

³²⁵ Βλ. Zhao, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 536

³²⁶ Βλ. Brzezinski, (2002), *όπ. παρ.*, σελ. 20

³²⁷ Βλ. Schweller, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 32

³²⁸ Βλ. Schweller, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 32

³²⁹ Βλ. Kissinger, (2015), *όπ. παρ.*, σελ. 231

κατευθύνσεις: τις κρατικές ελίτ του κατεστημένου κράτους, με κατεύθυνση από πάνω προς τα κάτω και τις λαϊκές κοινωνικές δυνάμεις, με κατεύθυνση από κάτω προς τα πάνω· ο εθνικισμός, ο οποίος καθοδηγείται από την κορυφή προς τη βάση, γνωστός και ως κρατικός εθνικισμός, εμφανίζει τρία χαρακτηριστικά:³³⁰

- Πρώτον, αναγνωρίζει τη στενή διασύνδεση του κινεζικού έθνους με το κομμουνιστικό κράτος· το εθνικιστικό συναίσθημα εκφράζεται επισήμως ως αγάπη για το Κράτος ή τον πατριωτισμό, που είναι η αγάπη και η υποστήριξη της Κίνας μη διακρινόμενη από το κράτος. Στο πλαίσιο αυτό, το κράτος ισχυρίζεται ότι, αντιπροσωπεύει ολόκληρο το έθνος και προωθεί τα συμφέροντα του έθνους και όχι μόνο τα συμφέροντα του κράτους και, ως εκ τούτου, μιλάει στο όνομα του έθνους, απαιτώντας από τους πολίτες να υποτάξουν τα ατομικά τους συμφέροντα σε εκείνα του κράτους. Το κράτος, λοιπόν, ως το κέντρο των εθνικιστικών προσδοκιών και της ενσάρκωσης του θέματος του έθνους, επιδιώκει την πίστη και την υποστήριξη του λαού που απολαμβάνει το ίδιο το έθνος.

- Δεύτερον, ο κινεζικός κρατικός εθνικισμός καθοδηγείται από τον πραγματισμό, ο οποίος εξ ορισμού είναι πειθαρχημένος από τη συμπεριφορά και όχι από ένα σύνολο αξιών ή/και καθιερωμένων αρχών. Αυτό εκφράζεται έντονα από τη «*θεωρία των γατών*» του Deng, σύμφωνα με την οποία «*μια γάτα, είτε είναι λευκή είτε μαύρη, είναι καλή όσο μπορεί να πιάσει ποντίκια*». Το κομμουνιστικό κράτος εκμεταλλεύτηκε τον εθνικισμό, λόγω της χρησιμότητάς του ως την πιο αξιόπιστη αξίωση για την πίστη του κινεζικού λαού και τη μόνη σημαντική αξία, που συμερίζονται τόσο το καθεστώς, όσο και οι επικριτές του, για να αντισταθμίσουν την πτώση της κομμουνιστικής ιδεολογίας. Η εθνικιστική καραμέλα ήταν ιδιαίτερα αποτελεσματική, όταν η Κίνα αντιμετώπιζε πιέσεις από ξένες δυνάμεις, αφού εάν ο κινεζικός λαός αισθανόταν απειλή από εξωτερικές δυνάμεις, θα ενισχυόταν η αλληλεγγύη μεταξύ τους και ο εθνικισμός θα ήταν ένα χρήσιμο εργαλείο για να δικαιολογηθεί ο ηγετικός ρόλος του καθεστώτος.

- Τρίτον, αναφορικά με την απάντηση στην αντιλαμβανόμενη εξωτερική πίεση που υποτίθεται ότι, διαβρώνει ή θέτει σε κίνδυνο το εθνικό συμφέρον της Κίνας, ο κρατικός εθνικισμός, για αρκετό καιρό, ήταν περισσότερο αντιδραστικός προληπτικός στις διεθνείς υποθέσεις. Θέτοντας τον πόλεμο και την ανάπτυξη ως τους κύριους στόχους της εξωτερικής πολιτικής της Κίνας, το κράτος τόνισε την πολιτική σταθερότητα στο εσωτερικό, ως την απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη της οικονομικής ευημερίας, δηλαδή τον πλέον ασφαλή δρόμο για το Κομμουνιστικό Κόμμα, προκειμένου να παραμείνει στην εξουσία, αλλά και το βασικό θεμέλιο στις αυξανόμενες εθνικιστικές φιλοδοξίες της Κίνας.

³³⁰ Βλ. Zhao, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 537-539

Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, ο κινεζικός εθνικισμός καθοδηγείται επίσης από κάτω προς τα πάνω από τις κοινωνικές δυνάμεις του έθνους και εμφανίζει δύο χαρακτηριστικά.³³¹

- Πρώτον, έχει την τάση να περιλαμβάνει φιλελεύθερες ιδέες, επιδιώκοντας τη συμμετοχή, στην κυβέρνηση, κινέζων εθνικιστών προερχομένων από τα λαϊκά κοινωνικά στρώματα, με βάση τα ατομικά δικαιώματα συμμετοχής, εξασφαλίζοντας μια αποσπασματική εκπροσώπηση σε αυτήν.

- Δεύτερον, με βάση το όνειρο της κυβέρνησης να καταστεί η Κίνα μια ισχυρή χώρα που θα μπορούσε να αντισταθεί στις Δυτικές δυνάμεις, ο λαϊκός εθνικισμός είναι ιδιαίτερα ύποπτος για συνωμοσία και κρυμμένα ατζέντα απέναντι στη δυτική κοινωνία, που επιδιώκει να επιβραδύνει ή ακόμα και να σταματήσει την άνοδό της. Έτσι, πολλοί Αμερικανοί ισχυρίζονται ότι, το κύριο σημείο τριβής με την Κίνα οφείλεται στον αυταρχισμό της Κίνας και, ως εκ τούτου, την πιέζει σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και δημοκρατίας, με συνέπεια οι κινέζοι εθνικιστές να μην μπορούν να πεισθούν ότι, οι ΗΠΑ επιθυμούν να δουν την Κίνα ως μια δημοκρατική χώρα η οποία γίνεται πλουσιότερη και ισχυρότερη από την ίδια.

Αν και οι μετα-κομμουνιστικές μεταρρυθμίσεις ήταν, εν μέρει, επιτυχείς, η σημερινή εικόνα του κινεζικού συστήματος, θα λέγαμε ότι, παραπέμπει σε «υβρίδιο», αφού τα κατάλοιπα της κομμουνιστικής ιδεολογίας, σε συνδυασμό με το καπιταλιστικό επιχειρηματικό πνεύμα της εποχής, το οποίο δρα ως κινητήριο μοχλός για τις ξένες επενδύσεις, συνυπάρχουν με αρκετές δυσκολίες.³³² Έτσι, οι επεξηγήσεις για τη νέα αφοσίωση της Κίνας έχουν επικεντρωθεί τόσο στη διεθνή δομή, όσο και στην εγχώρια πολιτική της χώρας.³³³ Είναι φανερό ότι, ο οικονομικός μετασχηματισμός της Κίνας και η πολιτική της μετεξέλιξη ακολουθούν αποκλίνουσες πορείες, με συνέπεια, στο άμεσο ή κοντινό μέλλον, η γωνία απόκλισης να είναι τέτοια, ώστε να διαταραχθεί η ισορροπία, καθώς η πολιτική ελίτ της Κίνας έχει ωριμάσει με τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις που σχεδίασε ο Ντεγκ Σιαοπίγκ και πιθανότατα δεν είναι διατιθεμένη να μειώσει την δημιουργούμενη απόσταση ανάμεσα στην πολιτική και την οικονομική μεταρρύθμιση της χώρας προς όφελος της οικονομικής της ανάπτυξης.³³⁴ Ωστόσο, η αντιληπτή παρακμή της αμερικανικής εξουσίας και η εμφάνιση ενός πιο πολυπολικού κόσμου, ενθάρρυναν τους κινέζους

³³¹ Βλ. Zhao, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 539

³³² Βλ. Brzezinski, (2002), *όπ. παρ.*, σελ. 20

³³³ Βλ. Schweller, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 34

³³⁴ Βλ. Brzezinski, (2002), *όπ. παρ.*, σελ. 21

ηγέτες να «είναι πιο σίγουροι ότι αγνοούν το μακροχρόνιο αξίωμα του Ντενγκ Σιαοπίνγκ να μην αντιμετωπίσουν τις Ηνωμένες Πολιτείες ως αντίπαλο και να αμφισβητήσουν τις Ηνωμένες Πολιτείες για τα συμφέροντα της Κίνας»· εδώ, η νέα διαβεβαίωση της Κίνας είναι σύμφωνη με την κλασική ρεαλιστική αρχή ότι, τα έθνη διευρύνουν τα πολιτικά τους συμφέροντα στο εξωτερικό, όταν αυξάνεται η σχετική τους ισχύς.³³⁵

Από την άλλη μεριά, ο εκδημοκρατισμός είναι μια επισφαλής διαδικασία, καθώς τα κράτη συχνά γίνονται επιρρεπείς σε συγκρούσεις υπό τις πιέσεις του νεοϊδρυθέντος εθνικισμού που προκαλείται από υπερβολικές προσδοκίες που δεν περιορίζονται· στο πλαίσιο αυτό, ο σύγχρονος κινεζικός εθνικισμός παρουσιάζεται αρκετά απειλητικός, πλην όμως, η οικονομική αλληλεξάρτηση μπορεί να αποτελέσει τη δύναμη εκείνη που λειτουργεί ενάντια στις συγκρούσεις, αλλά ταυτόχρονα δεν αποτελεί αδυναμία, όπως φαίνεται και από την αλληλεξάρτηση των αρχών της δεκαετίας του 1900 στην Ευρώπη, η οποία έληξε στον Α' ΠΠ.³³⁶ Στην περίπτωση της Κίνας, το ερώτημα που θα μπορούσε να τεθεί, με βάση τα προαναφερθέντα, είναι αν εκδημοκρατίζεται και με ποιο τρόπο θα μπορούσε το γεγονός αυτό να επηρεάσει τις σχέσεις της με τις ΗΠΑ.³³⁷

Οι Qingguo και Rosecrane³³⁸ θεωρούν ότι, η Κίνα αναπτύσσεται με γρήγορους ρυθμούς και έχει αποδεχθεί τις θεμελιώδεις αξίες της δημοκρατίας, μία στάση, η οποία βέβαια απέχει αρκετά από την πλήρη εφαρμογή της, πλην όμως, σηματοδοτεί την σύγκλιση των δύο δυνάμεων στη διεύρυνση της συνεργασίας μεταξύ τους, ενώ κάποιοι άλλοι υποστηρικτές του φιλελευθερισμού υποστηρίζουν ότι, ο εκδημοκρατισμός της Κίνας είναι προδιαγεγραμμένος.³³⁹ Ο Huang υποστηρίζει ότι, η οικονομική ανάπτυξη της Κίνας είναι τέτοια, που η χώρα έχει διέλθει ήδη το κατώφλι του εκδημοκρατισμού με αναπόδραστο τρόπο, γεγονός που θα οδηγήσει ανεπίστρεπτα σε σημαντικές πολιτικές μεταρρυθμίσεις.³⁴⁰ Στο πλαίσιο αυτό, εκτιμάται ότι, με τον εκδημοκρατισμό της Κίνας, θα αναδειχθεί μια νέα μεσαία τάξη,

³³⁵ Βλ. Schweller, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 34

³³⁶ Βλ. Legro, (2007), *όπ. παρ.*, σελ. 521

³³⁷ Βλ. Γκόφας, & Τζιφάκης, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 60

³³⁸ Περισσότερα στο Qingguo, J., & Rosecrane, R., (2010). "Delicately Poised: Are China and the US Heading for Conflict?" *Global Asia*, 4(4):79-80, *όπ. αναφ. στο Γκόφας, & Τζιφάκης, (2013), σελ. 60-61 και Γκόφας, & Τζιφάκης, (2017), όπ. παρ., σελ. 90*

³³⁹ Βλ. Γκόφας, & Τζιφάκης, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 60-61

³⁴⁰ Περισσότερα στο Huang, Y., "Democratize or Die: Why China's Communists Face Reform or Revolution", *op. cit.*, σελ. 53, *όπ. αναφ. στο Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), σελ. 90*

λόγω της βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της χώρας, η οποία και θα απαιτήσει ριζικές αλλαγές και φιλελεύθερες πολιτικές μεταρρυθμίσεις· ωστόσο, σημαντική μερίδα μελετητών εκτιμά ότι, παρά την θεμελιώδη αρχή, με βάση την οποία οι δημοκρατίες δεν πολεμούν μεταξύ τους, οι χώρες σε κατάσταση εκδημοκρατισμού καθίστανται απρόβλεπτες, αναφορικά με τις διεθνείς τους υποχρεώσεις και σχέσεις, καθώς η εσωτερική πίεση των κρατών αυτών, ενδεχομένως να αγγίζει τα όρια έκρηξης στρατιωτικής βίας.³⁴¹

Στον κίνδυνο μιας εσωτερικής έκρηξης της κινεζικής κοινωνίας αναφέρεται και ο Fukuyama, ο οποίος σημειώνει ότι, η άνοδος μιας νέας μεσαίας τάξης στην Κίνα, η οποία τρέφει προσδοκίες για πολιτικές μεταρρυθμίσεις, ενδέχεται να υποκινήσει εξεγέρσεις στο εσωτερικό της χώρας, προκαλώντας ακόμη και αστάθεια του πολιτικού της συστήματος.³⁴² Επιπλέον, ο ίδιος εκτιμά ότι, ακόμη κι αν η Κίνα εκδημοκρατιστεί, το ενδεχόμενο αποφυγής σύγκρουσης με τις ΗΠΑ δεν εξαλείφεται εντελώς, δεδομένου των πολιτισμικών διαφορών των δύο χωρών και του εθνικισμού που υποβόσκει στο εσωτερικό της χώρας,³⁴³ καθώς, όπως λέει, η χώρα βρίσκεται αντιμέτωπη με ένα ευρύ μέτωπο προκλήσεων, όπως η μη αναγνώριση των ατομικών δικαιωμάτων από το κινεζικό κράτος, η μη θεσμική κατοχύρωση της ατομικής ιδιοκτησίας, η απουσία θεσμικών αντίβαρων στο ισχύον πολιτικό σύστημα, το εξαρτημένο σύστημα δικαιοσύνης, ο έλεγχος του κρατικού μηχανισμού από το κομμουνιστικό καθεστώς, κλπ.³⁴⁴ Ωστόσο, η μετατόπιση της Κίνας, μετά το 2008, εξηγείται από τη σύγκλιση του κινεζικού κρατικού εθνικισμού και του λαϊκού εθνικισμού, που απαιτεί μια πιο επιθετική κινεζική εξωτερική πολιτική, σε μια «γεωπολιτική στροφή»,³⁴⁵ καθώς η σημερινή Κίνα, σε μεγάλο βαθμό, αποτελεί προϊόν της ιστορικής της κληρονομιάς *«ενός μακρού και ένδοξου παρελθόντος, μιας άδικης μεταχείρισης στα χέρια των αλλοδαπών από το 1840 έως το 1949 (και πέραν αυτής), μιας επιθυμίας να ανακτήσει τον διεθνή σεβασμό και την ισότητα, επιτακτική ανάγκη εδαφικής επανένωσης, και μια επιθυμία να επιβεβαιώσουν το συλλογικό τους μεγαλείο ως λαός και έθνος»*.³⁴⁶

³⁴¹ Βλ. Γκόφας, & Τζιφάκης, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 61

³⁴² Περισσότερα στο Fukuyama, F., & Weiwei, Z., (2011), "The China Model", *New Perspective Quarterly*, 28(4):61, *όπ. αναφ. στο Γκόφας & Τζιφάκης (2013), σελ. 61*

³⁴³ Περισσότερα στο Fukuyama, F., & Ikenberry, G.J., (2005), *Report of the Working Group on Grand Strategic Choices*,...pdf, *όπ. αναφ. στο Γκόφας & Τζιφάκης (2013), σελ. 61-62*

³⁴⁴ Βλ. Γκόφας, & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 90-91

³⁴⁵ Βλ. Zhao, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 535

³⁴⁶ Βλ. Schweller, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 34-35

Η κοινή αίσθηση της ντροπής και της ταπείνωσης, όσον αφορά στην εμπειρία της Κίνας ότι, ήταν παιδική χαρά της ξένης (δυτικής και ιαπωνικής) επέμβασης και καταπάτησης, είναι ιδιαίτερα ισχυρός οδηγός του κινεζικού εθνικισμού και της τρέχουσας συμπεριφοράς του, δεδομένου ότι, η ντροπή αποτελούσε ένα διεγερτικό, μια έκκληση για δράση, με το οποίο γαλουχήθηκαν ολόκληρες γενιές κινέζων ηγετών και διανοουμένων.³⁴⁷ Έτσι, η Κίνα έφερε την εικόνα του εαυτού της, ως «*Έθνους - θύματος*», το οποίο, αν και πάντα ήταν ένα έθνος με επιδιώξεις, τελικά όδευσε με συνέπεια, σε ένα δρόμο προς αποκατάσταση του μεγαλείου της· και αυτό το σύνθετο θύμα, σε συνδυασμό με τις προσδοκίες της Κίνας και την αυξανόμενη δύναμή της, δημιουργεί μια αίσθηση δικαιώματος και έναν συνδυασμό, ο οποίος κάνει το Πεκίνο πονηρό στις σχέσεις του με τις Ηνωμένες Πολιτείες και τους γείτονές του, καθώς δεδομένης της αποφασιστικότητας της Κίνας να εκδικηθεί το παρελθόν της, υπάρχουν πολλοί λόγοι να αναμένει κανείς ότι, ο κινεζικός εθνικισμός θα συνεχίσει να αυξάνεται με την αύξηση της εξουσίας της χώρας.³⁴⁸ Συνεπώς, η συναίνεση είναι ότι, η Κίνα πρέπει τελικά να γίνει πιο διεθνούς φήμης στο σημείο όπου, όπως και οι Ηνωμένες Πολιτείες, θα είναι πρόθυμη να παρέμβει στις εγχώριες υποθέσεις άλλων χωρών για να προστατεύσει τα μακρινά της συμφέροντα στο εξωτερικό.³⁴⁹

Μία από τις βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Κίνα στο εσωτερικό της είναι ο στόχος των 20 εκ. περίπου νέων θέσεων εργασίας, που πρέπει να δημιουργούνται ετησίως, προκειμένου να καλύπτονται οι ανάγκες της χώρας σε εξαγωγές, καταδεικνύοντας με εύγλωττο τρόπο το μέγεθος της εσωτερικής μετανάστευσης από την ιδιαίτερα φτωχή επαρχία στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας.³⁵⁰ Οι ρυθμοί ανάπτυξης των τελευταίων τριών δεκαετιών άγγιξαν το 9%-10%, πλην όμως, οι ξέφρενοι αυτοί ρυθμοί ανάπτυξης εκτιμάται ότι, δεν θα μπορέσει η Κίνα να τους διατηρήσει για παρατεταμένο χρόνο, επειδή η δυναμική της ανάπτυξης της στηρίζεται, εν πολλοίς, στις εξαγωγές και στις δημόσιες επενδύσεις και το μέλλον αυτών προβλέπεται δυσοίωνα· αναφορικά με τις εξαγωγές της Κίνας, αυτές στηρίζονται, κατά βάση, στο χαμηλό κόστος εργασίας, ενώ οι δημόσιες επενδύσεις χαρακτηρίζονται από χαμηλή αποδοτικότητα με ορατό τον κίνδυνο πληθωριστικών

³⁴⁷ Βλ. Schweller, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 35

³⁴⁸ Βλ. Schweller, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 35-36

³⁴⁹ Βλ. Schweller, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 36

³⁵⁰ Βλ. Παπασωτηρίου, (2013α), *όπ. παρ.*, σελ. 348

τάσεων, δεδομένου ότι, στηρίζεται κατά βάση στις αποταμιεύσεις του κινεζικού πληθυσμού, το οποίο αγγίζει το 37% του ΑΕΠ της.³⁵¹

Ένα από τα χαρακτηριστικά της κινεζικής βιομηχανίας, παρά το μέγεθος της οικονομίας της χώρας, είναι η αδυναμία να δημιουργήσει αξιόλογα brand name προϊόντα, οφειλόμενη κατά βάση στην ευρύτατα διαδεδομένη κουλτούρα για, εκτός πλαισίου νόμου, αντιγραφή των προϊόντων, με την ανοχή των αρμοδίων αρχών ελέγχου· το γεγονός αυτό συμπαρασύρει τις επιχειρήσεις να απαξιώνουν το ζήτημα της καινοτομίας και να μην επενδύουν σχετικούς πόρους στην έρευνα.³⁵² Αναφορικά με την καινοτομία, οι κινέζοι είναι γενικά καλοί στην εφαρμογή των εφευρέσεων που επινοούν άλλοι, καθώς, το έτος 2011, οι περισσότερες εξ αυτών, αφορούσαν μικροβελτιώσεις, προϋπαρχόντων στην αγορά, προϊόντων· έτσι, στα διεθνή διπλώματα ευρεσιτεχνίας, η Κίνα κατέλαβε την 13^η θέση παγκοσμίως, έχοντας καταθέσει πολύ λίγες αιτήσεις στο εξωτερικό, συγκριτικά με το 40% στην Ευρώπη και το 27% στην Αμερική, γεγονός που μαρτυρά ότι,³⁵³ η εσωτερική αγορά δεν απορροφά την καινοτομία εύκολα.

Σήμερα, η διακυβέρνηση του Xi Jinping παρουσιάζει μια συγκέντρωση της πολιτικής εξουσίας και της επιρροής από πάνω προς τα κάτω, αφήνοντας την εντύπωση του παντοδύναμου ηγέτη, πλην όμως, η εξάπλωση του κομμουνιστικού κόμματος επηρεάζει την οικονομία της χώρας, καθώς ο ίδιος γίνεται ολοένα και πιο ολοκληρωτικός, καθώς ταυτίστηκε σε απόλυτο βαθμό με το κόμμα.³⁵⁴ Αν και η πιθανή επίδραση των εγχώριων θεσμών είναι δυνητικά σημαντική, καθώς συχνά θεωρείται ότι, είναι ένας από τους περιορισμούς για τους δυνητικά «αδίστακτους» προέδρους,³⁵⁵ εντούτοις, κατά τη διακυβέρνηση του πρώτου έτους της θητείας του, πέτυχε να αντιστρέψει ότι, κατάφερε ο Deng, ενισχύοντας το κόμμα αντί της Κυβέρνησης, καθώς οποιαδήποτε διαφωνία καταστέλλόταν άμεσα, με την εκστρατεία κατά των δικηγόρων που αγωνίζονταν για τα ανθρώπινα δικαιώματα να στέλνει πάρα πολλές εκατοντάδες άτομα στη φυλακή, υποβαλλόμενα ακόμη και σε βασανιστήρια.³⁵⁶ Ο Xi, επιπλέον, έχει περιορίσει περαιτέρω την έκφραση αντίθεσης

³⁵¹ Βλ. Παπασωτηρίου, (2013α), *όπ. παρ.*, σελ. 348-349

³⁵² Βλ. Παπασωτηρίου, (2013α), *όπ. παρ.*, σελ. 351

³⁵³ Βλ. Fenby, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 125

³⁵⁴ Βλ. Fenby, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 61-62

³⁵⁵ Beeson, M., (2019). Donald Trump and Post-Pivot Asia: The Implications of a “Transactional” Approach to Foreign Policy, *Asian Studies Review*, σελ. 5

³⁵⁶ Βλ. Fenby, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 67-69

στους κανόνες του κόμματος ή τις προσπάθειες προώθησης των δικαιωμάτων των γυναικών, των μειονοτήτων (π.χ. Θιβετιανών και Ουιγούρων) ή άλλων μειονοτικών ομάδων, ενώ έχει καταστήσει σαφή την αντίθεσή του σε οποιαδήποτε χαλάρωση που αναφέρεται στην ελευθερία του Τύπου στη ΛΔΚ.

Είναι λοιπόν αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι, η σημερινή κατάσταση στην Κίνα έχει γίνει αρκετά θορυβώδης, καθώς νέα σημάδια στον ορίζοντα καταδεικνύουν μια στροφή της χώρας προς μια πιο σκληρή πολιτική στο εσωτερικό της.³⁵⁷ Από την ανάληψη των καθηκόντων του, το 2012, ο Πρόεδρος Xi Jinping έχει γενικά υιοθετήσει μια σκληρότερη στάση σε μια ποικιλία θεμάτων εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής, καθώς σταθεροποίησε την ηγετική θέση του στο κόμμα και διαφαίνεται ότι, κήρυξε έναν άτυπο «πόλεμο» στις όποιες προσπάθειες εντός της Κίνας για τη διεύρυνση του πεδίου της κοινωνίας των πολιτών, μέσω εγχώριας καταστολής σε ευρεία κλίμακα.³⁵⁸ Η επιβεβαίωση της κινεζικής ναυτικής κυριαρχίας από τον Xi οδήγησε επίσης σε ιδιαίτερες τριβές με την Ιαπωνία, τις Φιλιππίνες και το Βιετνάμ για τις εδαφικές διαμάχες.³⁵⁹

Στο παραπάνω πλαίσιο, εκτιμάται ότι, το πρόβλημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα καταστεί ακόμη πιο έντονο, καθώς το κυβερνών πολιτικό καθεστώς θα τείνει να γεφυρώσει το χάσμα ανάμεσα στην αναπτυσσόμενη κοινωνικο-οικονομική και πολιτική αρένα· οι περιορισμοί των πολιτικών και θρησκευτικών ελευθεριών, καθώς επίσης η καταπίεση των μειονοτήτων, π.χ. στο Θιβέτ, δεν είναι δυνατόν να συνεχίζονται στο πλαίσιο ενός διευρυνόμενου κοινωνικού και οικονομικού πλουραλισμού, εκτιμώντας ότι, η Κίνα θα αντιμετωπίσει αργά ή γρήγορα, κάποια σοβαρή πολιτική κρίση· το τελευταίο θα μπορούσε, εν δυνάμει, να υποδαυλιστεί και εξαιτίας των αναχρονιστικών και εξασθενισμένων κοινωνικών υποδομών, αλλά και του πολύ χαμηλού κατά κεφαλήν εισοδήματος, που αναλογεί στον, τεραστίων διαστάσεων, πληθυσμό της.³⁶⁰ Ωστόσο, στο πνεύμα της προηγούμενης παραγράφου, οποιαδήποτε προσπάθεια υπόδειξης σε ζητήματα που

³⁵⁷ Ambassador Stephen M. Young (ret) (2015) U.S.–China Relations, *American Foreign Policy Interests*, 37:5-6, σελ. 265

³⁵⁸ Βλ. Ambassador Stephen M. Young (ret) (2015), *όπ. παρ.*, σελ. 265

³⁵⁹ Βλ. Ambassador Stephen M. Young (ret) (2015), *όπ. παρ.*, σελ. 265

³⁶⁰ Βλ. Brzezinski, (2002), *όπ. παρ.*, σελ. 21

αφορούν σε θεσμούς και εσωτερική λειτουργία θα προκαλούσε την έντονη δυσφορία του Πεκίνου.³⁶¹

Τα ανθρώπινα δικαιώματα και η δημοκρατία στην Κίνα αποτελούν ένα ακόμη σοβαρό σημείο τριβής στις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας και αυτό είναι απίθανο να αλλάξει σύντομα· ο Πρόεδρος Χι επιδεικνύει μια ισχυρή και συνάμα αυταρχική δέσμη υιοθετούμενων πολιτικών στο εσωτερικό της χώρας, καθώς έχει συγκεντρώσει υπερβολικά μεγάλη δύναμη στα χέρια του.³⁶² Η φύση του ίδιου του καθεστώτος της ΛΔΚ και η πολιτική παρέμβαση στην οικονομία της χώρας, εκτιμάται ότι, αποτελεί από μόνη της πολύ σημαντική παράμετρο, η οποία επηρεάζει άμεσα τη διατήρηση της αναπτυξιακής δυναμικής των τελευταίων ετών.³⁶³ Η Κίνα μπορεί να έχει τα περισσότερα από τα χαρακτηριστικά μιας κανονικής μεγάλης δύναμης στο διεθνές σύστημα, αλλά διαφέρει από άλλες σύγχρονες μεγάλες δυνάμεις σε ένα σημαντικό στοιχείο: είναι η μόνη μη δημοκρατία· το χαρακτηριστικό αυτό κρύβει πιθανές εντάσεις και διαφωνίες με τα αναδυόμενα πρότυπα της διεθνούς κοινωνίας, σχετικά με τα ανθρώπινα και πολιτικά δικαιώματα.³⁶⁴ Ως επακόλουθο, στις διεθνείς σχέσεις της, η Κίνα απομακρύνεται γρήγορα από τις σχέσεις με χώρες, που σύμφωνα με το δημοκρατικό πρότυπο μπορεί να είναι λιγότερο επιθυμητοί εταίροι, όπως διαπιστώνεται από την ισχυρή σχέση που έχει η Κίνα με το Ιράν, τη Βόρεια Κορέα, το Σουδάν, τη Μυανμάρ και τη Ρωσία.³⁶⁵

Η Κίνα, παρά το τεράστιο μέγεθός της, αναφορικά με την γεωγραφία της, την οικονομία της, τη δημογραφία της και το πολιτικό της σύστημα, εκτιμάται ότι, «δεν έχει ακόμα εμφανίσει ολόκληρο το εσωτερικό της δυναμικό, από το οποίο πηγάζουν οι μελλοντικές της προοπτικές».³⁶⁶ Ως εκ τούτου, σε ότι αφορά στο μέλλον των σχέσεών της με τις ΗΠΑ, οι απόψεις δίστανται και οι μελετητές, υπό το πρίσμα του δημοκρατικού φιλελευθερισμού, εμφανίζονται επιφυλακτικοί ως προς τις εκτιμήσεις τους· τα κράτη σε διαδικασία εκδημοκρατισμού, εκλαμβάνονται ως απρόβλεπτοι δρώντες στις διεθνείς τους σχέσεις, καθώς εμφανίζουν χαρακτηριστικά επιρρεπούς συμπεριφοράς έναρξης στρατιωτικών επιχειρήσεων, ενώ παράλληλα, εμφανίζονται

³⁶¹ Βλ. Kissinger, (1995), *όπ. παρ.*, σελ. 925

³⁶² Βλ. Ambassador Stephen M. Young (ret) (2015), *όπ. παρ.*, σελ. 266

³⁶³ Βλ. Παπασωτηρίου, (2013α), *όπ. παρ.*, σελ. 352-354

³⁶⁴ Βλ. Legro, (2007), *όπ. παρ.*, σελ. 518

³⁶⁵ Βλ. Legro, (2007), *όπ. παρ.*, σελ. 518

³⁶⁶ Βλ. Κουρματζής, (2009), *όπ. παρ.*, σελ. 302

αυξημένες τάσεις εθνικισμού.³⁶⁷ Έτσι, στο παραπάνω πλαίσιο, οι δημοκρατικοί φιλελεύθεροι εκτιμούν ότι, κατά τη διάρκεια του εκδημοκρατισμού της Κίνας, οι πιθανότητες σύγκρουσής της με τις ΗΠΑ διατηρούνται υψηλές.³⁶⁸

³⁶⁷ Βλ. Γκόφας, & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 92

³⁶⁸ Βλ. Γκόφας, & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 92

Κεφάλαιο 4. Οι Σχέσεις της Κίνας σε Περιοχές Ενδιαφέροντός της

4.1 Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)

Είναι γεγονός ότι, οι σχέσεις Κίνας-ΗΠΑ αποτελούσαν τη βασική προτεραιότητα της κινεζικής εξωτερικής πολιτικής, πλην όμως, η προσέγγιση με την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) ανέτρεψε προσωρινά την κατάσταση, καθώς η Κίνα χρησιμοποιεί την σχέση αυτή, ως αντίβαρο στις σχέσεις της με τις ΗΠΑ σε μια προσπάθειά της για εξισορρόπηση της ηγεμονίας τους.³⁶⁹ Έτσι, η Κίνα, όντας βαθειά πεπεισμένη για την σημασία και την αξία της κυριαρχίας των κρατών και αφοσιωμένη στο δόγμα της μη παρέμβασης στα εσωτερικά ενός κράτους, αμφισβήτησε, σε αρκετές περιπτώσεις, τις μονομερείς πρακτικές παρέμβασης των ΗΠΑ σε διάφορες περιοχές κρίσης και έτεινε το χέρι προς την ΕΕ σε μια προσπάθειά της να υποκαταστήσει ή τουλάχιστον να περιορίσει την επιρροή των ΗΠΑ στη χάραξη της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ.³⁷⁰

Ωστόσο, παρά τις επίμονες προσπάθειες της Κίνας για επίτευξη του παραπάνω στόχου, η μη άρση του εμπάργκο όπλων, το 2005, καθώς και η ακύρωση της συνάντησης κορυφής Κίνας-ΕΕ, το έτος 2008, λόγω επίσκεψης του Προέδρου της Γαλλίας, Νικολά Σαρκοζί, στο Θιβέτ, κατέστησαν σαφές, με τον πλέον εκκωφαντικό τρόπο, στην Κίνα ότι, η ΕΕ δεν ήταν ιδιαίτερα διατιθεμένη να μεταβάλει τη στάση της από εκείνη των ΗΠΑ.³⁷¹ Συνέπεια των παραπάνω ήταν η Κίνα να αλλάξει γραμμή πλεύσης, όσον αφορά στις σχέσεις της με την ΕΕ· έτσι, αντί να συνεχίσει την επιδίωξη συμφωνιών με θεσμικά όργανα της ΕΕ, προσανατολίστηκε σε διμερείς σχέσεις με Κράτη-μέλη (Κ-μ) αυτής, αποκαλύπτοντας τη νέα στρατηγική της, τα αποτελέσματα της οποίας φάνηκαν με ιδιαίτερα γλαφυρό τρόπο σε χώρες του Νότου (Ελλάδα, Ιταλία, κλπ), όπως επίσης της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, όπου το σύνολο των κινεζικών επενδύσεων αντιπροσωπεύει το 30% και 10% αντίστοιχα των κινεζικών επενδύσεων στην Ευρώπη, αποκαλύπτοντας «τις προσπάθειες δημιουργίας ενός κινεζικού lobby στο εσωτερικό της ΕΕ».³⁷²

³⁶⁹ Μπλαβούκος, Σ., (2013). Οι σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την Κίνα, στο Σ. Πετρόπουλος & Α. Χουλιάρας (επιμ.) *Η Κίνα και οι άλλοι: Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Αθήνα: Παπαζήση, σελ. 141

³⁷⁰ Men, [2007, *όπ. αναφ. στο Μπλαβούκος (2013:141)*]

³⁷¹ Βλ. Μπλαβούκος, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 141-142

³⁷² Βλ. Μπλαβούκος, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 142-143

Καθώς η ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ Κίνας και Γερμανίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Γαλλίας έχει επιταχυνθεί από το 2010, η συνεργασία μεταξύ Κίνας και χωρών της ΕΕ έχει επίσης σημειώσει σημαντική πρόοδο· ταυτόχρονα, το Συμβούλιο Οικονομικών και Δημοσιονομικών Υποθέσεων της ΕΕ ανακοίνωσε ένα επενδυτικό σχέδιο ύψους 315 δις ευρώ για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης στην ΕΕ.³⁷³ Στο πλαίσιο αυτό, το Δεκέμβριο του 2015, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΤΑΑ) επιβεβαίωσε την πρόθεσή της να παραδεχθεί την Κίνα ως νέο μέλος, ανοίγοντας έτσι το δρόμο για το συντονισμό μεταξύ Κίνας και ΕΕ, αναφορικά με το επενδυτικό σχέδιο της ΕΕ στην πρωτοβουλία OBOR.³⁷⁴ Τον Ιούνιο του 2015, ο Υπουργός Εξωτερικών Wang Yi επισκέφθηκε την Ουγγαρία και τα δύο έθνη υπέγραψαν μνημόνιο κατανόησης σχετικά με την προώθηση της Οικονομικής Ζώνης του Μεταξιού τόσο του χερσαίου σκέλους, όσο και του θαλάσσιου (του 21^{ου} αιώνα), συνιστώντας ουσιαστικά, την πρώτη διεθνή συμφωνία για την πρωτοβουλία OBOR με ένα Κ-μ της ΕΕ.³⁷⁵

Παρόλα αυτά, το γενικό πλαίσιο των πολιτικών σχέσεων ΕΕ-Κίνας, σύμφωνα με τον Μπλαβούκο, κινείται σε τρία επίπεδα, τα οποία περιλαμβάνουν τόσο θέματα, που ενδιαφέρουν αποκλειστικά τις διμερείς σχέσεις τους και στα οποία εντάσσονται ζητήματα εσωτερικής διακυβέρνησης, εκδημοκρατισμού και φιλελευθεροποίησης του πολιτικού συστήματος (π.χ. ανθρώπινα δικαιώματα, ελευθερία του λόγου, ζητήματα σχετικά με το Θιβέτ, εμπάργκο όπλων, κλπ), όσο και θέματα, που σχετίζονται με περιφερειακές διενέξεις (π.χ. ζήτημα Ταιβάν, σχέσεις με Ιαπωνία, κλπ) ή/και θέματα ευρύτερου και παγκόσμιου ενδιαφέροντος (π.χ. διείσδυση Κίνας στην Αφρική, πυρηνικά όπλα, κλπ).³⁷⁶ Έτσι, μεταξύ των Κ-μ της ΕΕ, η Κίνα σημείωσε μεγάλη πρόοδο στις σχέσεις με τη Γερμανία, καθώς η τελευταία αποτελεί τον μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο της Ευρώπης για την Κίνα και οι σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών γίνονται όλο και πιο στενές, δεδομένου ότι, έχουν συναφθεί συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ τους σε πολλούς τομείς, όπως η χρηματοδότηση, η ενέργεια, η πληροφόρηση και οι επικοινωνίες, η βιομηχανία και η γεωργία, καθώς και η εκπαίδευση, ενώ εκτός από τη Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γαλλία, άλλα έθνη, όπως η Ολλανδία

³⁷³ Βλ. Aoyama, (2016), *όπ. παρ.*, σελ. 17

³⁷⁴ Βλ. Aoyama, (2016), *όπ. παρ.*, σελ. 17

³⁷⁵ Βλ. Aoyama, (2016), *όπ. παρ.*, σελ. 17

³⁷⁶ Βλ. Μπλαβούκος, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 144-153

και το Βέλγιο έχουν επίσης εκδηλώσει το ενδιαφέρον τους για την πρωτοβουλία OBOR της Κίνας.³⁷⁷

Παράλληλα, οι σχέσεις συνεργασίας μεταξύ Κίνας και Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης αναπτύχθηκαν σημαντικά, μέσω των Συνόδων Κορυφής Κίνας-CEE (Central & Eastern Europe)· ήδη, μετά την 3η διάσκεψη κορυφής Κίνας-CEE, που πραγματοποιήθηκε στο Βελιγράδι τον Δεκέμβριο του 2014 και υπογράφηκε κατά τη διάρκεια της 4ης διάσκεψης κορυφής Κίνας-CEE που πραγματοποιήθηκε στη Suzhou τον Νοέμβριο του 2015, οι σιδηρόδρομοι της Κίνας εργάζονται σε ένα μεγάλο σιδηροδρομικό έργο (project), το οποίο συνδέει τη Σερβία και την Ουγγαρία, ενώ αποτελεί τμήμα της μεταβαλλόμενης γραμμής από το λιμάνι του Πειραιά στην Ελλάδα μέχρι το Δέλτα του Δούναβη και είναι το δεύτερο μεγαλύτερο επενδυτικό σχέδιο της Κίνας στην Ευρώπη μετά το έργο κατασκευής γεφυρών στον ποταμό Δούναβη στο Βελιγράδι.³⁷⁸ Μεταξύ των άλλων, προτάθηκε η κατασκευή λιμανιών στην Αραβική Θάλασσα, τη Βαλτική Θάλασσα και τον Εύξεινο Πόντο, ενώ η Κίνα επέδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις κατασκευές και τις σιδηροδρομικές επιχειρήσεις στο λιμάνι του Koper στη Σλοβενία· άλλα έργα, στα οποία η Κίνα συμμετέχει, είναι η σιδηροδρομική γραμμή μεγάλης ταχύτητας στη Β. Μακεδονία, η γέφυρα στον ποταμό Δούναβη στη Σερβία και οι αιολικές εγκαταστάσεις στη Βοσνία - Ερζεγοβίνη, αξιοποιώντας κατάλληλες χρηματοδοτικές πηγές, ενώ από την άλλη μεριά, η συνεργασία μεταξύ Κίνας και αραβικών εθνών πραγματοποιήθηκε μέσω του φόρουμ συνεργασίας Κίνα-Αραβικών Κρατών και του Στρατηγικού Διαλόγου της Κίνας.³⁷⁹

Στο παραπάνω πλαίσιο, αναφορικά με τις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις της Κίνας με την ΕΕ, είναι φανερό κα ευρέως αποδεκτό, ότι αυτή αποτελεί τον πιο σημαντικό εμπορικό εταίρο της ΕΕ, οριακά πίσω από τις ΗΠΑ, καθώς οι μεταξύ τους εμπορικές ροές έχουν αυξηθεί κατακόρυφα καθώς σε μια δεκαετία (2004-2013) η αξία τους ήταν 2,5 φορές περισσότερο, από ότι ήταν στην αρχή της εν λόγω περιόδου.³⁸⁰ Αλλά και για την Κίνα, η ΕΕ αποτελεί τον πιο σημαντικό εμπορικό εταίρο της μαζί με τις ΗΠΑ, αφού το 2011 το ποσοστό των κινεζικών εξαγωγών άγγιζε το 19,1% για την ΕΕ, έναντι 17,4% για τις ΗΠΑ, με το αντίστοιχο ποσοστό εισαγωγών, για το ίδιο έτος, να ανέρχεται στο 13,1% των προϊόντων από την ΕΕ,

³⁷⁷ Βλ. Aoyama, (2016), *όπ. παρ.*, σελ. 17-18

³⁷⁸ Βλ. Aoyama, (2016), *όπ. παρ.*, σελ. 18

³⁷⁹ Βλ. Aoyama, (2016), *όπ. παρ.*, σελ. 18

³⁸⁰ Βλ. Μπλαβούκος (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 153

έναντι 12% από την Ιαπωνία, καθιστώντας με τον τρόπο αυτό, την Κίνα ως «την πιο σημαντική πρόκληση για την εμπορική πολιτική της ΕΕ».³⁸¹

Συνάγεται λοιπόν το συμπέρασμα ότι, η οποιαδήποτε προσπάθεια προβολής των σχέσεων ΕΕ-Κίνας στο άμεσο ή κοντινό μέλλον είναι εξαιρετικά ριψοκίνδυνη, εξαρτώμενη κυρίως από δύο παράγοντες, οι οποίοι, από την μια μεριά, είναι η μορφή και η σύνθεση της ΕΕ μετά την κρίση (λαμβάνοντας υπόψη και το Brexit) και από την άλλη, η εσωτερική διακυβέρνηση της Κίνας και οι πραγματικές προθέσεις της ηγεσίας της.³⁸² Έτσι, στον απόηχο των προβληματισμών αυτών, η έκδοση *«Κίνα 3.0 έρχεται να προκαλέσει παραδοσιακές δυτικο-κεντρικές αντιλήψεις του κόσμου τόσο στην Ευρώπη όσο και στις ΗΠΑ, οι οποίες θεωρούσαν ότι όσο η Κίνα αναπτύσσεται, τόσο θα εκ-δυτικοποιείται»*.³⁸³

4.2 Ταϊβάν

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το ζήτημα της Ταϊβάν αποτελεί ζωτικής σημασίας θέμα για την Κίνα και τα εθνικά της συμφέροντα. Η πρόκληση που αντιμετωπίζει η Κίνα έχει πολλές διαστάσεις και αφορά την σταθερότητα και ασφάλεια τόσο σε περιφερειακό, όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο· το εν λόγω ζήτημα, είναι ευνόητο ότι, απασχολεί και τις ΗΠΑ, οι οποίες επιθυμούν μια γενικότερη σταθερότητα στην περιοχή, ενώ οποιαδήποτε αρνητική εξέλιξη στο ζήτημα θα επηρεάσει όλο το γεωπολιτικό σύμπλοκο της περιοχής και θα καθορίσει εκ νέου τις σχέσεις των δύο μερών τόσο μεταξύ τους, όσο και *«με την παγκόσμια κοινότητα»*.³⁸⁴ Είναι γενικά αποδεκτό ότι, το κλίμα μεταξύ των δύο εταίρων διατηρείται συγκρουσιακό, το οποίο, εδώ και πολλά έτη, βασίζεται στην απειλή χρήσης βίας· τα τελευταία χρόνια ωστόσο, παρατηρούνται κάποιες προσπάθειες καλή θελήσεως, με τη βοήθεια και της διεθνούς κοινότητας, αλλά οι διαφωνίες εξακολουθούν να υφίστανται και αφορούν στο μέλλον και την μορφή των διμερών σχέσεων.³⁸⁵

Οι απόψεις για τα αίτια της εν λόγω διαφοράς ποικίλουν, ωστόσο οι ρίζες της εδράζονται στον πόλεμο της Κίνας με την Ιαπωνία το 1895 και στην παραχώρηση της Ταϊβάν στην τελευταία, που ήταν και η νικήτρια της σύγκρουσης, παραμένοντας στην

³⁸¹ Βλ. Μπλαβούκος (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 153

³⁸² Βλ. Μπλαβούκος, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 1612-163

³⁸³ Βλ. Μπλαβούκος, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 162

³⁸⁴ Γιαννιού, Μ., (2013). Οι σχέσεις της Κίνας με την Ταϊβάν, στο Σ. Πετρόπουλος & Α. Χουλιάρης (επιμ.) *Η Κίνα και οι άλλοι: Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Αθήνα: Παπαζήση, σελ. 167.

³⁸⁵ Βλ. Γιαννιού, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 168

κυριαρχία της μέχρι το 1945, ενώ με αφορμή την ίδρυση της ΛΔΚ και την ανάληψη της διακυβέρνησης από τον Μάο Τσε Τουνγκ, ο Τσανγκ Και Σεκ κατέφυγε στη νήσο Φορμόζα (όπως παλιά λεγόταν η Ταϊβάν) και εγκατέστησε Κυβέρνηση ως Δημοκρατία της Κίνας.³⁸⁶ Η διαφορά διατηρήθηκε για σχεδόν τριάντα χρόνια (1950 έως τέλη δεκαετίας '70) και στηριζόταν στην αρχή της «Μίας Κίνας», όπως άφηνε να εννοηθεί η ΛΔΚ, καθώς θεωρούσε την Ταϊβάν (ή αλλιώς δημοκρατία της Κίνας) αποσχισμένη επαρχία του ηπειρωτικού κράτους, ενώ η άποψη αυτή ενισχυόταν κι από το γεγονός ότι, ο ΟΗΕ αναγνώριζε την ΛΔΚ «ως το μόνο νόμιμο εκπρόσωπο» της Κίνας, έχοντας αποβάλει από τον Οργανισμό, το 1971, τη δημοκρατία της Κίνας· ωστόσο, εντύπωση προκαλεί ότι, στη διάρκεια της δεκαετίας του '70, η ΛΔΚ άλλαξε στάση και άρχισε τις προσπάθειες για «ειρηνική ενοποίηση» της Ταϊβάν με την ηπειρωτική Κίνα, με την Ταϊβάν να ερμηνεύει, ωστόσο, την πρόταση με διαφορετικό τρόπο.³⁸⁷ Η στάση αυτή ενθάρρυνε την κυβέρνηση της Ταϊβάν, η οποία στη διάρκεια της δεκαετίας του '80, ακολουθούσε «την πολιτική 'Τρία Όχι': όχι επαφή, όχι συμβιβασμός, όχι διαπραγμάτευση».³⁸⁸

Το έτος 1992 αποτέλεσε σταθμό στις σχέσεις Κίνας-Ταϊβάν, όταν και οι δύο πλευρές αποδέχθηκαν την έννοια της «Μίας Κίνας», άλλα το κάθε μέρος διατήρησε δικαίωμα ερμηνείας της· η διαφαινόμενη «ηλιοφάνεια» στις σχέσεις τους διήρκεσε πολύ λίγο, σχεδόν τρία χρόνια μόνο.³⁸⁹ Οι εξελίξεις που ακολούθησαν ανέτρεψαν αρκετές καταστάσεις στο εσωτερικό της Ταϊβάν, πλην όμως, σηματοδότησαν τον εκδημοκρατισμό της νήσου, αναδεικνύοντας, στις εκλογές του 2000, το Δημοκρατικό Προοδευτικό Κόμμα (ΔΠΚ), ενώ ο στρατιωτικός νόμος είχε ήδη καταργηθεί από το 1987· η πολιτική αυτή αλλαγή στο εσωτερικό της Ταϊβάν συνοδεύτηκε και με μια νέα θεωρία στις σχέσεις Ταϊβάν-Κίνας, γνωστή ως «ένα εάν και πέντε όχι».³⁹⁰ Η σταδιακή επιδείνωση των σχέσεων οδήγησε το Πεκίνο, το 2005, στην ψήφιση νόμου για τη μη απόσχιση της Ταϊβάν, αφού σύμφωνα με το περιεχόμενό του αναγνωρίζεται μόνο μία Κίνα, με την Ταϊβάν να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος αυτής· ο στόχος της ΛΔΚ ήταν να πετύχει ένα μοντέλο, παρόμοιο με εκείνο του Χογκ-Κογκ, για το οποίο ισχύει η

³⁸⁶ Βλ. Γιαννιού, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 168-169

³⁸⁷ Περισσότερα στο Sheng, L., (2002:6). China and Taiwan: Cross-strait Relations Under Chen Shui-bian, Singapore: Institute of South East Asian Studies, *όπ. αναφ. στο Γιαννιού (2013), όπ. παρ.*, σελ. 169-170

³⁸⁸ Βλ. Γιαννιού, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 170

³⁸⁹ Βλ. Γιαννιού, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 172

³⁹⁰ Βλ. Γιαννιού, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 174

αρχή: «Μία Χώρα, Δύο συστήματα»,³⁹¹ πλην όμως, το τελευταίο, το οποίο, από το 1997, ανήκει στην κινεζική κυριαρχία, έχει υποστεί την σκληρή πολιτική του Πεκίνου, με παρεμβάσεις στα εσωτερικά του, υποδεικνύοντας σε όλους ότι, το πλαίσιο της υιοθετούμενης αρχής χρήζει βελτιώσεων με σαφείς διατάξεις, οι οποίες θα επιτρέπουν πολλές ακόμη ελευθερίες.³⁹²

Από την άλλη μεριά, οι εμπορικές σχέσεις των δύο εταίρων, ήδη από το 2001, παρουσιάζουν θετικό πρόσημο, καθώς η Κίνα αποτελεί τον βασικό εμπορικό εταίρο της Ταϊβάν με συναλλαγές που υπερβαίνουν τα 900 δις δολάρια σε διάστημα δώδεκα ετών (2001-2012), ενώ το πρώτο δίμηνο του 2013, οι συναλλαγές άγγιξαν τα 19 δις δολάρια, μαρτυρώντας την συνεργασία μεταξύ τους και αναδεικνύοντας και την οικονομία της Ταϊβάν σε διεθνές επίπεδο.³⁹³ Ωστόσο, σε έρευνα που διεξήχθη στην Ταϊβάν, η κοινή γνώμη αποκάλυψε με αρκετά ξεκάθαρο τρόπο ότι, η κατάσταση εξακολουθεί να είναι περίπλοκη, αφού το 74,8% υποστηρίζει την αρχή των «Τριών Όχι», ενώ το 53% επιθυμεί τη διατήρηση του Status Quo και μόλις το 12% των πολιτών της Ταϊβάν επιθυμεί την άμεση ανεξαρτησία τους, φανερώνοντας τελικά πόσο εύθραυστη είναι η ισορροπία που επιζητείται στις μεταξύ τους σχέσεις.³⁹⁴

4.3 Ιαπωνία

Οι σχέσεις Κίνας-Ιαπωνίας είναι σημαντικές, καθώς οι χώρες αυτές αποτελούν τους πυλώνες σταθερότητας στην ευρύτερη περιφέρεια της ΒΑ Ασίας και οι διμερείς τους σχέσεις, χαρακτηρίζονται από καχυποψία και ανασφάλεια, παρά την στενή οικονομική και εμπορική συνεργασία που διατηρούν.³⁹⁵ Η σταθερή άνοδος της Κίνας και η ανέλιξή της στην πρωτοκαθεδρία του παγκόσμιου συστήματος ισχύος θα προκαλούσε σε γεωπολιτικό και γεωστρατηγικό πλαίσιο τις διμερείς τους σχέσεις, υπό το πρίσμα της επιθυμίας της Ιαπωνίας να ανακτήσει την χαμένη της αίγλη, με ορατό κίνδυνο τη διασάλευση της ασφάλειας στην ευρύτερη περιοχή του Ειρηνικού, με τις ΗΠΑ, τη Νότιο και Βόρειο Κορέα, αλλά και την Ταϊβάν να μην μένουν απλοί θεατές.³⁹⁶

³⁹¹ Βλ. Γιαννιού, (2013), όπ. παρ., σελ. 175-176 · deLisle, J., (2020), όπ. παρ., σελ. 4

³⁹² Βλ. Fenby, (2019), όπ. παρ., σελ.52

³⁹³ Βλ. Γιαννιού, (2013), όπ. παρ., σελ. 184

³⁹⁴ Βλ. Γιαννιού, (2013), όπ. παρ., σελ. 184

³⁹⁵ Λαμπρόπουλος, Κ., (2013). Οι σχέσεις Κίνας-Ιαπωνίας στο Περιφερειακό σύστημα της Ανατολικής Ασίας, στο Σ. Πετρόπουλος & Α. Χουλιάρης (επιμ.) *Η Κίνα και οι άλλοι: Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Αθήνα: Παπαζήση, σελ. 195

³⁹⁶ Βλ. Λαμπρόπουλος, (2013), όπ. παρ., σελ. 195-196

Ωστόσο, κατά τη διακυβέρνηση του Ντενγκ Σιαο Πινγκ, η υψηλή στρατηγική της Κίνας καθόριζε ως προτεραιότητες την πολιτική σταθερότητα, την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης, τη διεύρυνση των οικονομικών και εμπορικών σχέσεων με άλλα κράτη της «γειτονιάς» της και ιδιαιτέρως με την Ιαπωνία, με απώτερο στόχο την αποφυγή οποιασδήποτε εμπλοκής της Κίνας σε στρατιωτική αναμέτρηση.³⁹⁷ Από την άλλη μεριά, η Ιαπωνία, ένεκα και των κυρώσεων του Β'ΠΠ, είχε υιοθετήσει περίτεχνα τη στρατηγική της ήπιας ισχύος, όχι μόνο με την Κίνα, αλλά και με τα υπόλοιπα κράτη της περιφέρειάς της, έχοντας ως βασική επιδίωξη την προώθηση των οικονομικών και εμπορικών της συμφερόντων, εφαρμόζοντας μια στρατηγική αναπτυξιακής βοήθειας, έχοντας ως κύριο αποδέκτη την Κίνα, θεωρώντας ότι, η βοήθεια αυτή αποτελούσε και αποζημίωση για τις καταστροφές του Β'ΠΠ, μια άποψη που η Κίνα βέβαια δεν συμμερίστηκε.³⁹⁸

Η στρατηγική της Ιαπωνίας, ωστόσο, αναδείκνυε την ηγεμονία των ΗΠΑ στην περιοχή και τον ρόλο που διαδραμάτιζαν στην μεταξύ τους αμυντική συνεργασία με κύριο αντικειμενικό σκοπό την αποτροπή της κινεζικής απειλής.³⁹⁹ Από την άλλη μεριά, η Κίνα, αν και παρέμενε προσηλωμένη στην στρατηγική της οικονομικής ανάπτυξης, εντούτοις ανησυχούσε για την ολοένα και μεγαλύτερη διείσδυση των ΗΠΑ στην περιοχή, διαμέσου της συνεργασίας ΗΠΑ-Ιαπωνίας, φοβούμενη την συρρίκνωση της επιρροής της στην περιοχή, καθώς η στρατηγική της, αναφορικά με τις ΗΠΑ, διέφερε σημαντικά από εκείνη της Ιαπωνίας, καταδικάζοντας τον ηγεμονικό ρόλο της Αμερικής στη διαχείριση της περιφέρειας, επιδιώκοντας ένα πολύ-πολικό μοντέλο συνεργασίας.⁴⁰⁰

Αν και οι εμπορικές σχέσεις, με τις οικονομικές συναλλαγές των δύο χωρών, κινούνται σε πολύ υψηλά επίπεδα συνεργασίας, εντούτοις, οι σχέσεις τους σε πολιτικό επίπεδο χαρακτηρίζονται από σχετική ψυχρότητα, με την όλη κατάσταση να αποδίδεται πιο εύστοχα με την αγγλική φράση «*hot economics, cold politics*»,⁴⁰¹ με βασικά αίτια της κατάστασης αυτής να αποτελούν ο ανταγωνισμός για περιφερειακή ηγεμονία,⁴⁰² οι εδαφικές διεκδικήσεις, ο εθνικισμός, ο στρατιωτικός ανταγωνισμός, οι

³⁹⁷ Βλ. Λαμπρόπουλος, (2013), όπ. παρ., σελ. 208

³⁹⁸ Βλ. Λαμπρόπουλος, (2013), όπ. παρ., σελ. 208

³⁹⁹ Περισσότερα στο Yahuda, M., (2001). Sino-Japanese Relations, *The Limits of Independence*, isanet.ccit.arizona.edu/archive/yahuda.doc, όπ. αναφ. στο Λαμπρόπουλος, (2013), όπ. παρ., σελ. 210

⁴⁰⁰ Βλ. Λαμπρόπουλος, (2013), όπ. παρ., σελ. 210

⁴⁰¹ Βλ. Λαμπρόπουλος, (2013), όπ. παρ., σελ. 212

⁴⁰² Περισσότερα στο McDevitt (2007:15-17), "Sino-Japanese Rivalry", *Pacific Forum CSIS Project Report Issues and Insights*, 7(2), όπ. αναφ. στο Λαμπρόπουλος, (2013), όπ. παρ., σελ. 213

πρώτες ύλες και τα ενεργειακά αποθέματα από τρίτες χώρες και ειδικότερα τη Μέση Ανατολή.⁴⁰³ Αυτός ο ανταγωνισμός και η αύξηση του εθνικισμού στην Κίνα άρχισε να δίνει τροφή για σκέψεις, ώστε η Ιαπωνία σταδιακά να επαναδραστηριοποιηθεί, ως ανεξάρτητη δύναμη, τόσο στην περιφέρειά της, όσο και σε διεθνές επίπεδο, προκειμένου να δράσει ως ανάχωμα στην ανεξέλεγκτη άνοδο της Κίνας.⁴⁰⁴

Εν κατακλείδι, η αδυναμία αποτελεσματικής επικοινωνίας μεταξύ των δύο χωρών, σε θέματα γεωπολιτικής και γεωστρατηγικής φύσεως, όπως είναι οι βραχονησίδες Senkaku/Diaoyou, οι οποίες αποτελούν το μήλο της έριδος, ακόμη και για στρατιωτική αναμέτρηση, δεδομένου ότι, η επικύρωση της κυριαρχίας του ενός έναντι του άλλου διεκδικητή, θα σήμαινε αυτομάτως και την επέκταση του «ζωτικού» του χώρου στη ΝΑ Ασία, εις βάρος του έτερου, αλλά και ο συνδυασμός της διένεξης αυτής με τις όποιες εσωτερικές πιέσεις, ένεκα της αύξησης των εθνικιστικών τάσεων και στα δύο κράτη, εκτιμάται ότι, η όποια ενδεχόμενη σύγκρουση των δύο χωρών θα επέφερε απρόβλεπτες συνέπειες στις σινο-ιαπωνικές σχέσεις.⁴⁰⁵

4.4 Βόρεια Κορέα

Οι σχέσεις της Κίνας με τη Βόρεια Κορέα, ή αλλιώς Λαοκρατική Δημοκρατία της Κορέας, τόσο σε πολιτισμικό, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο, ξεκίνησαν από την περίοδο του πολέμου της Κορέας (1950-1953) και σε όλο το διάστημα που μεσολάβησε μέχρι σήμερα, έχουν καταγραφεί αρκετές διακυμάνσεις τόσο κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου, όσο και μετά το πέρας αυτού· είναι δε χαρακτηριστικό, ότι οι σχέσεις της Αυτοκρατορικής Κίνας με την Κορεατική χερσόνησο ήταν, από αιώνες, πολύ στενές, πλην όμως, κυριαρχούνταν, κατά βάση, περισσότερο από φόβο, παρά από οικειοθελή προσχώρηση στην σφαίρα επιρροής της Κίνας.⁴⁰⁶ Από την άλλη μεριά, είναι γνωστό ότι, η Βόρεια Κορέα δημιουργήθηκε ήδη από το 1945 με τη διχοτόμηση της κορεατικής χερσονήσου, η οποία ελεγχόταν από την ΕΣΣΔ και τις ΗΠΑ.⁴⁰⁷ παρά το μη μόνιμο αρχικό χαρακτήρα της διχοτόμησης αυτής, τελικά το 1948, τα δύο μέρη ανακήρυξαν ξεχωριστές δημοκρατίες,

⁴⁰³ Περισσότερα στο Nathan, A., & Scobell, A., (2012:120), *China's search for security*, New York: Columbia University Press, *όπ. αναφ. στο Λαμπρόπουλος, (2013), όπ. παρ., σελ. 213*

⁴⁰⁴ Περισσότερα στο Nathan & Scobell [2012: 121, *όπ. αναφ. στο Λαμπρόπουλος, (2013), όπ. παρ., σελ. 216*]

⁴⁰⁵ *Βλ. Λαμπρόπουλος, (2013), όπ. παρ., σελ. 217*

⁴⁰⁶ *Βλ. Βάλβης, (2013), όπ. παρ., σελ. 230-233*

⁴⁰⁷ Περισσότερα στο Kim (2003:xiv), *Historical Dictionary of North Korea*, Lanham/Maryland/Oxford: The Scarecrow Press, *όπ. αναφ. στο Βάλβης (2013), όπ. παρ., σελ. 231*

οριστικοποιώντας τη δημιουργία δύο ανεξάρτητων πλέον κρατών (Βόρεια Κορέα και Νότια Κορέα).⁴⁰⁸

Η πιο σημαντική συμφωνία μεταξύ Κίνας-Β. Κορέας ήταν η συμφωνία του 1961, η οποία αφορούσε σε ένα σύμφωνο «Φιλίας, Συνεργασίας και Αμοιβαίας Βοήθειας», σε περίπτωση που η Β. Κορέα δεχόταν επίθεση από άλλο κράτος ή συνασπισμό κρατών, σφραγίζοντας με τον τρόπο αυτό επίσημα και τις σχέσεις των δύο χωρών, πλην όμως, η βαθιά ρήξη επήλθε κατά τη διάρκεια της πολιτιστικής επανάστασης της Κίνας, λόγω των βιαιοτήτων και της ριζοσπαστικής εξωτερικής πολιτικής που ακολούθησε, με συνέπεια η Β. Κορέα να στραφεί προς την ΕΣΣΔ, προκειμένου να καλύψει το κενό που είχε δημιουργηθεί.⁴⁰⁹ Η κίνηση αυτή της Β. Κορέας θορύβησε την Κίνα, η οποία προέβη σε επανασύνδεση μαζί της από τις αρχές της δεκαετίας του '70, αυξάνοντας ταυτόχρονα και την οικονομική βοήθεια προς αυτήν, με την υπογραφή νέων συμφωνιών συνεργασίας και την ανάπτυξη του εμπορίου μεταξύ τους, όπως π.χ. ο Πετρελαϊκός αγωγός φιλίας από την Κίνα στη Β. Κορέα· μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του '80, η μόνη, ενδεχομένως, παραφωνία στις σχέσεις τους ήταν η συμμετοχή της Κίνας στην Ολυμπιάδα της Σεούλ το 1988.⁴¹⁰

Η πτώση του υπαρκτού Σοσιαλισμού και η σύναψη συμφωνιών της Ν. Κορέας με την Ρωσία, οδήγησε την Κίνα, στον απόηχο των γεγονότων της πλατείας Τιενανμέν (1989) να αλλάξει την στρατηγική της και να αρχίσει να επιδεικνύει μεγαλύτερο ενδιαφέρον για αυτό που ονομάζεται εθνικό συμφέρον, υιοθετώντας μια πιο ιδεολογική προσέγγιση· το γεγονός αυτό είχε ως συνέπεια την σταδιακή αύξηση των εμπορικών συμφωνιών με τη Σεούλ, αλλά και την εγκατάσταση διπλωματικών αρχών στα μέσα του 1992.⁴¹¹ Η στροφή αυτή της εξωτερικής πολιτικής της Κίνας, όπως αναφέρει ο Kim, θα μπορούσε να ερμηνευτεί, ως μια μετάβαση «από τη γνωστή πολιτική της μίας Κορέας στην πολιτική της μιας Κορέας *de jure*, στις δύο Κορέες *de facto* και εν τέλει στις δύο Κορέες *de facto* και *de jure*»· παράλληλα, οι σχέσεις της Κίνας με τη Β. Κορέα δοκιμάστηκαν τόσο σε οικονομικό επίπεδο, καθώς η Κίνα άλλαξε το πλαίσιο συναλλαγών, τοποθετώντας το πλαίσιο του συμφώνου φιλίας που είχε προηγηθεί σε μια πιο πραγματιστική βάση, όσο και σε εξοπλιστικό, λόγω της

⁴⁰⁸ Βλ. Βάλβης (2013), όπ. παρ., σελ. 231

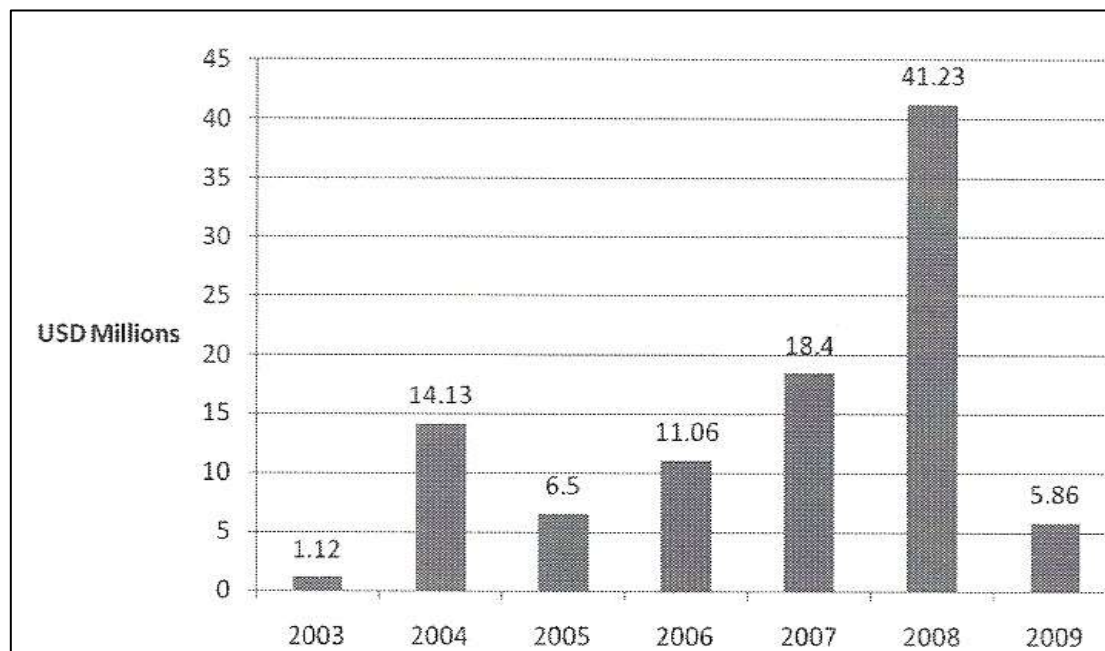
⁴⁰⁹ Βλ. Βάλβης (2013), όπ. παρ., σελ. 235-236

⁴¹⁰ Βλ. Βάλβης (2013), όπ. παρ., σελ. 236-237

⁴¹¹ Βλ. Βάλβης (2013), όπ. παρ., σελ. 236-237

πυρηνικής κρίσης στην κορεατική χερσόνησο το 1993, όταν η Β. Κορέα αποφάσισε να αποχωρήσει από την συνθήκη περί μη-διάδοσης των πυρηνικών.⁴¹²

Ο σημερινός ηγέτης της Β. Κορέας, Κιμ Γιονγκ Ουν, στο κατώφλι της νέας χιλιετίας, επιχείρησε μια αναθέρμανση των σχέσεων με την Κίνα, εγκαινιάζοντας έναν νέο κύκλο αλληπάλληλων διμερών επαφών και επισκέψεων, αναβαθμίζοντας το ρόλο της Κίνας σε εκείνον του διαμεσολαβητή μεταξύ Β. Κορέας-ΗΠΑ, καθώς είναι γνωστό ότι, οι βορειοκορεάτες ανέκαθεν συνιστούσαν απειλή για τους αμερικανούς, λόγω του πυρηνικού προγράμματος που ακολουθούσαν, των στρατιωτικών προκλήσεων και των οικονομικών δυσκολιών στο εσωτερικό της Β. Κορέας, οι οποίες, εν δυνάμει, θα μπορούσαν να αποτελέσουν παράγοντα αποσταθεροποίησης της ευρύτερης περιοχής της ΝΑ Ασίας.⁴¹³

Εικόνα 31. Κινεζικές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στη Β. Κορέα [Πηγή: ΛΔΚ, Υπουργείο Εμπορίου (2009, *όπ. αναφ. στο Βάλβης, (2013), όπ. παρ., σελ. 246*]

Κατά συνέπεια, δεδομένης της κατάστασης με την Πιονγκ Γιανγκ, του γεγονότος ότι, οι σχέσεις με την Κίνα είχαν πάψει να διακρίνονται από τον συναισθηματισμό του παρελθόντος, καθώς και του επαναπροσδιορισμού του εθνικού συμφέροντος και των νέων οικονομικών και εμπορικών συμφωνιών που είχε συνάψει μαζί της, η Κίνα αναγκάστηκε να υιοθετήσει νέα στρατηγική μαζί της, η οποία

⁴¹² Περισσότερα στο Kim, (1997: 271), “The Future of China and Sino-ROK relations” στο T. Hwan Kwak and M. Gurtov (eds) *The Future of China and Northeast Asia*, Kyungnam University Press, *όπ. αναφ. στο Βάλβης, (2013), όπ. παρ., σελ. 238-239*

⁴¹³ Βλ. Βάλβης, (2013), *όπ. παρ., σελ. 240-243*

αναπτύχθηκε σε τρία επίπεδα: έτσι, κατέβαλε προσπάθειες να εγκαταστήσει ένα «*Σύστημα Άμεσης Ανταπόκρισης*», ενώ έδωσε προτεραιότητα στα ακόλουθα:⁴¹⁴

- Καταρχήν, στην ενεργοποίηση διμερών συζητήσεων, μεταξύ Κίνας - Β. Κορέας, προκειμένου η πρώτη να επιβεβαιώσει το γεγονός ότι, αποτελεί σταθεροποιητικό παράγοντα, παρά την γενικότερη στάση της δεύτερης, αναφορικά με το πυρηνικό της πρόγραμμα: η Κίνα εκτιμά ότι, ο δρόμος της διπλωματίας είναι ο ενδεδειγμένος για την επίλυση των όποιων διαφορών, με το ποσοστό εκτίμησης επιτυχίας του εγχειρήματος να ποικίλει τόσο στο εσωτερικό της Κίνας, όσο και στο εξωτερικό.

- Δευτερευόντως, στη δημιουργία συνθηκών για την οικονομική σταθεροποίηση της Β. Κορέας, εκτιμώντας ότι, με τον τρόπο αυτό, θα επέλθει και η επιθυμητή σταθερότητα: στο πλαίσιο αυτό, το διμερές εμπόριο έκανε επανεκκίνηση και το 2010 σημείωνε αξιοσημείωτες επιδόσεις, καθώς οι συναλλαγές μεταξύ τους, από \$370 εκ. το 1999 είχαν αυξηθεί στα \$3,47 δις το 2010, ενώ σύμφωνα με το γράφημα της παραπάνω εικόνας, οι κινεζικές επενδύσεις στη Β. Κορέα είχαν αυξηθεί στο διάστημα 2003-2008 από \$1,1 εκ. σε \$41,2 εκ.

- Τέλος, στην υιοθετούμενη στάση της Κίνας απέναντι σε κάθε προκλητική ενέργεια στη Ν. Κορέα, η οποία αποτελούσε την τρίτη διάσταση της κινεζικής στρατηγικής, καθώς το Πεκίνο θεωρούσε ότι, κάθε ενέργεια της Πιονγκ Γιανγκ κατά της Σεούλ έφερνε πιο κοντά στη ΝΑ Ασία τους αμερικανούς, ενισχύοντας ταυτόχρονα την στρατιωτική τους παρουσία στην περιοχή.

4.5 Χώρες Νοτιοανατολικής Ασίας

Η Ανατολική Ασία είναι η πιο οικονομικά ανεπτυγμένη περιοχή του κόσμου, καθώς, εξαιτίας της οικονομικής κρίσης του 2008, η οικονομική ανάπτυξη σε όλο τον πλανήτη έχει επιβραδυνθεί, ενώ η Ανατολική Ασία έχει καταφέρει να αντισταθεί στην τάση αυτή και να διατηρήσει υψηλά ποσοστά ανάπτυξης.⁴¹⁵ Η Παγκόσμια αυτή Κρίση, για ακόμη μία φορά, επιβεβαίωσε την σπουδαία σημασία της Κίνας στην υπόψη περιοχή, δεδομένου ότι, από πολύ νωρίς, η ίδια είχε φροντίσει και είχε αποκτήσει αρκετά εκτεταμένες σχέσεις με τους γείτονές της.⁴¹⁶

Αναμφισβήτητα, η συνεχής εξέλιξη της οικονομίας της Κίνας, με ταχείς ρυθμούς, ενήργησε ως κινητήρας και σταθεροποιητής για έντονη ανάπτυξη στην περιοχή, ενώ η δραματική υπεροχή της Κίνας και η αυξανόμενη οικονομική της

⁴¹⁴ Βλ. Βάλβης, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 244-248

⁴¹⁵ Βλ. Liu, & Liu, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 974

⁴¹⁶ Βλ. Πετρόπουλος, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 256-257

δύναμη στην περιοχή συμβάλλουν στην εδραίωση της αντίληψης ότι, οι οικονομικές δυνατότητες και ικανότητες περιφερειακών δρώντων εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την Κίνα· η αντίληψη δε αυτή, μπορεί να είναι ανακριβής, αλλά είναι ιδιαίτερα σημαντική, λόγω των επιπτώσεων, που αυτή είχε στην εξωτερική πολιτική της Κίνας, τα τελευταία χρόνια και χρησιμοποιήθηκε ως αιτιολογία, για να δικαιολογήσει την αυξανόμενη τάση του Πεκίνου να χρησιμοποιήσει την οικονομική δύναμη, προκειμένου να εξαναγκάσει ή να ανταμείψει τις χώρες-στόχους να υιοθετήσουν πολιτικές ευνοϊκές για την Κίνα.⁴¹⁷ Για παράδειγμα, το 40% περίπου του εξαγωγικού πλεονάσματος της Νότιας Κορέας προέρχεται από την Κίνα.⁴¹⁸ Από την άλλη μεριά, η προσοχή όλων επικεντρώνεται στις ευαίσθητες θαλάσσιες διαδρομές των επικοινωνιών που διασχίζουν τα στενά νερά των πολυσύχναστων και στρατηγικών στενών της Μάλακκα, της σωτηρίας για το παγκόσμιο εμπόριο και των συμμάχων των ΗΠΑ στη βορειοανατολική Ασία, καθώς το 25% του παγκόσμιου εμπορίου, το 50% του παγκόσμιου πετρελαίου και τα δύο τρίτα του εμπορίου φυσικού αερίου διέρχονται από τα ύδατα αυτά, ενώ το πολύ στενό πλάτος τους (δεν ξεπερνά τα 800 μέτρα), τα καθιστά ως πολύ ευάλωτα για ενδεχόμενο αποκλεισμό τους.⁴¹⁹

Στο πλαίσιο αυτό, καθίσταται φανερό ότι, η διπλωματική στρατηγική της Κίνας έχει αποφέρει πολύ θετικά οφέλη και αποσκοπεί στη συγκράτηση της αμερικανικής επιρροής και στην αποτροπή της εμφάνισης οποιασδήποτε αντικινεζικής συμμαχίας στην περιοχή, η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει σε ενέργειες, που θα περιόριζαν την πρόσβασή της στις θαλάσσιες αρτηρίες της περιοχής, καθώς, όπως ήδη αναφέρθηκε, είναι σημαντικά για τον ενεργειακό εφοδιασμό της και την ταχεία οικονομική της ανάπτυξη· στο πλαίσιο αυτό, διατηρεί φιλικές σχέσεις με τις παράκτιες πολιτείες του Μαλαισιακού Αρχιπελάγους.⁴²⁰

⁴¹⁷ Περισσότερα στο Lai, C. (2018). Acting one way and talking another: China's coercive economic diplomacy in East Asia and beyond. *The Pacific Review*, 31(2), 169–187, *όπ. αναφ. στο Liu, & Liu, (2019), όπ. παρ., σελ. 974*

⁴¹⁸ Βλ. Liu, & Liu, (2019), *όπ. παρ., σελ. 974*

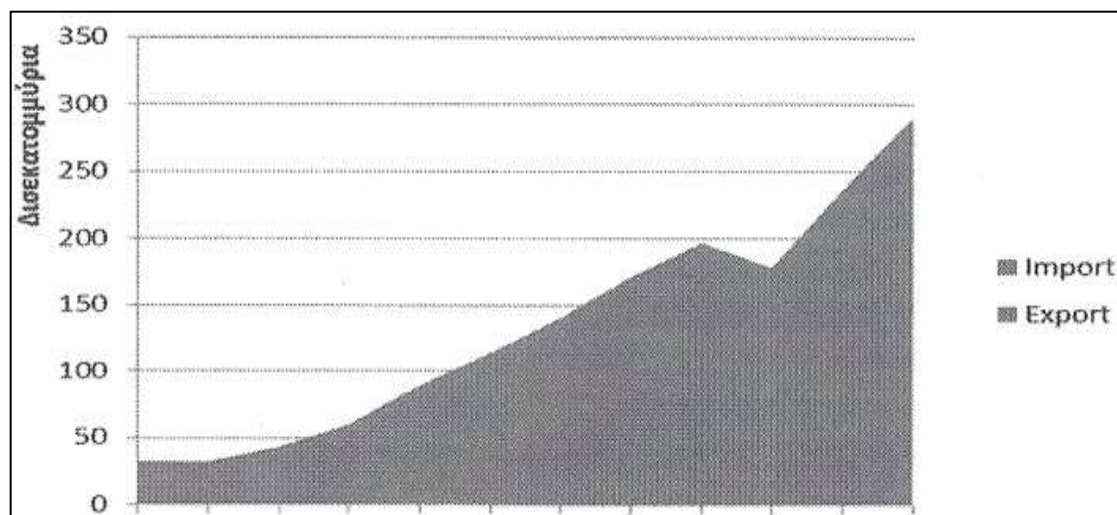
⁴¹⁹ Βλ. Tan, (2010), *όπ. παρ., σελ. 30*

⁴²⁰ Βλ. Tan, (2010), *όπ. παρ., σελ. 39*

Εταίρος	Ασία			Μερίδιο Συνολικού Εμπορίου της ASEAN		
	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Σύνολο	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Σύνολο
ASEAN	327.531,8	270.710,4	598.242,2	26,4	23,6	25,0
Κίνα	127.908,5	152.497,1	280.405,5	10,3	13,3	11,7
Ιαπωνία	145.197,7	128.149,4	273.347,1	11,7	11,2	11,4
ΕΕ-27	126.593,5	108.182,6	234.776,2	10,2	9,4	9,8
ΗΠΑ	106.305,6	92.480,3	198.785,9	8,6	8,1	8,3

Πίνακας 9. Βασικοί Εμπορικοί Εταίροι ASEAN, 2011 (σε εκατομμύρια \$). {Πηγή: Γραμματεία ASEAN, [2013, *όπ. αναφ. στο Πετρόπουλος (2013), όπ. παρ., σελ. 271*]}

Ωστόσο, μέσα σε ένα περιβάλλον, όπου από την μια, κυριαρχεί η ανησυχία για την οικονομική ανάπτυξη της Κίνας και από την άλλη, ο ισχυρός ανταγωνισμός μεταξύ τους, τα κράτη του ASEAN, στις αρχές της δεκαετίας του '90, ανέλαβαν σειρά πρωτοβουλιών τόσο στον οικονομικό, όσο και στον πολιτικό τομέα: η Ελεύθερη Ζώνη Εμπορίου (ASEAN Free Trade Area – AFTA), με κύριο χαρακτηριστικό αυτής, το κοινό χαμηλό εσωτερικό δρομολόγιο, η δημιουργία των προϋποθέσεων για την Οικονομική τους Ένωση (ASEAN Economic Community – AEC) και η δημιουργία ενός κοινού χώρου επενδύσεων, αποτέλεσαν μερικές μόνο από αυτές.⁴²¹

Εικόνα 32. Διαχρονική Εξέλιξη Εμπορίου Κίνας - ASEAN, 2000-2010, (σε δις \$) {Πηγή: Γραμματεία ASEAN, [2013, *όπ. αναφ. στο Πετρόπουλος (2013), όπ. παρ., σελ. 272*]}

⁴²¹ Βλ. Πετρόπουλος, (2013), *όπ. παρ., σελ. 267*

Συναφώς, στον τομέα της Ασφάλειας, δημιούργησαν ένα Περιφερειακό Φόρουμ (ASEAN Regional Forum – ARF), με σκοπό τη συζήτηση θεμάτων ασφαλείας και πολιτικής φύσεως· το Πεκίνο, από την πρώτη στιγμή, αποδέχθηκε την πρόσκληση συμμετοχής του, προκειμένου να αποκλείσει την πιθανότητα να «μείνει εκτός ενός φόρουμ το οποίο δύναται να ασχολείται με ζητήματα που το αφορούν άμεσα».⁴²² Έτσι, μία από τις πιο σημαντικές πρωτοβουλίες της Κίνας, στο πλαίσιο αυτό, ήταν και η υπογραφή, το Νοέμβριο του 2002, της «Διακήρυξης για τη Συμπεριφορά των Μερών στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας».⁴²³

Εταίρος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Συνολικό Εμπόριο	Εμπορικό Ισοζύγιο
ΕΕ-27	356.0	211.2	567.2	+144.8
ΗΠΑ	324.5	122.2	446.7	+202.3
ASEAN	170.1	192.8	362.9	-22.7
Ιαπωνία	148.3	194.6	342.9	-46.3
Χόνγκ-Κόνγκ	268.0	15.5	283.5	+252.5

Πίνακας 10. Οι βασικοί εμπορικοί εταίροι της Κίνας, 2011, (σε εκατομμύρια \$) {Πηγή: Παγκόσμια Τράπεζα, [2013, *όπ. αναφ. στο Πετρόπουλος (2013), όπ. παρ., σελ. 272*]}

Ο 21ος αιώνας χαρακτηρίστηκε από την Κίνα, ως η περίοδος εκείνη, στην οποία η ίδια θα μπορέσει να καταστεί, σταδιακά, ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος σε περισσότερες από 100 χώρες, παγκοσμίως και σχεδόν όλα τα γειτονικά της κράτη· έτσι, στην περίπτωση του ASEAN, κατά τα πρώτα χρόνια του τρέχοντος αιώνα, η Ιαπωνία ήταν σταθερά ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος του, αλλά αυτή η τάση διήρκεσε μόνο μέχρι το 2007, όταν η Κίνα ανέτρεψε την Ιαπωνία από τη θέση της, ως το μεγαλύτερο εξαγωγικό έθνος του ASEAN, αναλαμβάνοντας τον ηγετικό ρόλο του εμπορικού εταίρου το 2009.⁴²⁴

Παρόλα αυτά, αν και ο ASEAN με την Κίνα αποτελούν έναν από τους πλέον σημαντικούς εμπορικούς εταίρους, εντούτοις, δεν είναι ο σημαντικότερος, καθώς όπως προκύπτει από στοιχεία της Γραμματείας ASEAN του 2013, η ΕΕ των 27 Κ-μ

⁴²² Βλ. Πετρόπουλος, (2013), *όπ. παρ., σελ. 267-268*

⁴²³ Βλ. Πετρόπουλος, (2013), *όπ. παρ., σελ. 270*

⁴²⁴ Βλ. Liu, & Liu, (2019), *όπ. παρ., σελ. 975-976*

και οι ΗΠΑ αποτελούν τους σημαντικότερους εταίρους του ASEAN σε θέματα εμπορικών συναλλαγών.⁴²⁵

Εταίρος	Ασία				Μερίδιο Συνολικών ΑΞΕ στην ASEAN			
	2009	2010	2011	2009-2011	2009	2010	2011	2009-2011
ASEAN	6.300,2	14.322,7	26.270,7	46.893,6	13,4	15,5	23,0	18,5
ΕΕ-27	8.063,1	17.012,1	18.240,5	43.315,7	17,2	18,4	16,0	17,1
Ιαπωνία	3.789,9	10.756,4	15.015,1	29.561,4	8,1	11,7	13,2	11,7
Κίνα	1.852,6	2.784,6	6.034,4	10.671,6	4,0	3,0	5,3	4,2
ΗΠΑ	5.704,3	12.771,6	5.782,7	24.258,5	12,2	13,8	5,1	9,6
Χόνγκ-Κόνγκ	5.667,4	344,0	4.095,6	10.106,9	12,1	0,4	3,6	4,0

Πίνακας 11. Βασικές Πηγές ΑΞΕ προς ASEAN (σε εκατομμύρια \$) {Πηγή: Γραμματεία ASEAN, [2013, *όπ. αναφ. στο Πετρόπουλος (2013), όπ. παρ., σελ. 279*]}

Από το 2013 έως το 2017, ο όγκος συναλλαγών Sino-ASEAN ανήλθε σε περίπου 411 δις δολάρια ΗΠΑ, αντιπροσωπεύοντας το 17% των συνολικών εμπορικών συναλλαγών της περιοχής: την ίδια περίοδο, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), η Ιαπωνία και οι ΗΠΑ διατήρησαν επίσης ισχυρές εμπορικές σχέσεις με τον ASEAN, με καθένα από αυτούς να καταγράφει περίπου το 10% του συνολικού εμπορίου, αποκαλύπτοντας ότι, ο ASEAN διαθέτει ένα διαφορετικό χαρτοφυλάκιο εμπορικών εταίρων και δεν κυριαρχείται από την Κίνα.⁴²⁶ Ίδιες τάσεις παρουσίασε και το εμπόριο μεταξύ Κίνας και μεμονωμένων χωρών - μελών του ASEAN, θέτοντας περαιτέρω αμφιβολίες για το κατά πόσον η Κίνα απολαμβάνει πραγματικό πλεονέκτημα στην περιοχή, καθώς σύμφωνα με τα δεδομένα εξωτερικού εμπορίου του ASEAN για το 2015, η Κίνα ήταν ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Καμπότζης, της Μαλαισίας, της Μυανμάρ, του Βιετνάμ και της Σιγκαπούρης, πλην όμως, άλλα έθνη όπως, οι Φιλιππίνες, η Ταϊλάνδη, η Ινδονησία και το Μπρουνέι είχαν την Ιαπωνία ως τον μεγαλύτερο εμπορικό τους εταίρο, επιδεικνύοντας σχετική ισοτιμία στην οικονομική επιρροή μεταξύ Κίνας και Ιαπωνίας στη Νοτιοανατολική Ασία.⁴²⁷

⁴²⁵ Βλ. Πετρόπουλος, (2013), *όπ. παρ., σελ. 271*

⁴²⁶ Βλ. Liu, & Liu, (2019), *όπ. παρ., σελ. 976*

⁴²⁷ Βλ. Liu, & Liu, (2019), *όπ. παρ., σελ. 976*

Χώρα Προέλευσης	Αφίξεις Τουριστών			Μερίδιο επί Συνόλου			Ετήσια Μεταβολή
	2009	2010	2011	2009	2010	2011	
ASEAN	31.693,8	34.820,0	37.732,9	48,3	47,2	46,5	8,4
Ιαπωνία	3.214,0	3.350,9	3.664,4	4,9	4,5	4,5	9,4
Κίνα	4.201,7	5.415,9	7.315,6	6,4	7,3	9,0	35,1
Νότια Κορέα	2.448,7	3.286,1	3.862,0	3,7	4,5	4,8	17,5
Αυστραλία	3.028,6	3.464,9	3.926,3	4,6	4,7	4,8	13,3

Πίνακας 12. Κύριες Χώρες Προέλευσης Τουριστών προς ASEAN (σε χιλιάδες \$) {Πηγή: Γραμματεία ASEAN, [2013, *όπ. αναφ. στο Πετρόπουλος (2013), όπ. παρ., σελ. 280*]}

Στην πραγματικότητα, από το 2010 έως το 2015, αυτή η ισοτιμία ήταν ιδιαίτερα σαφής, καθώς και οι δύο χώρες διατήρησαν τις θέσεις τους ως οι μεγαλύτεροι εμπορικοί εταίροι των τεσσάρων εθνών του ASEAN.⁴²⁸ Τέλος, εντυπωσιακή είναι και η αύξηση του τουριστικού ρεύματος από την Κίνα προς τις χώρες του ASEAN, δεδομένου ότι τη διετία 2010-2011 ο ρυθμός εισροής Κινέζων τουριστών διπλασιάστηκε, ως απόρροια της αύξησης του διαθέσιμου εισοδήματος.⁴²⁹

	2013		2014		2015		2016		2017	
China	3,516	13.9%	3,667	14.5%	3,635	16.0%	3,687	16.5%	4,116	17.1%
EU	2,465	9.7%	2,482	9.8%	2,307	10.1%	2,336	10.4%	2,613	10.1%
Japan	2,404	9.5%	2,291	9.1%	2,028	8.9%	2,024	9.0%	2,190	8.5%
US	2,053	8.1%	2,115	8.40	2,106	9.3%	2,118	9.5%	2,352	9.1%

Πίνακας 13. Εμπόριο μεταξύ του ASEAN και Κύριων εμπορικών Εταίρων, 2013-2017 (σε δις \$) [Πηγή: ASEAN Database, διαθέσιμο στο: <https://data.aseanstats.org/>, *όπ. αναφ. στο Liu & Liu, (2019), όπ. παρ., σελ. 976*]

⁴²⁸ Περισσότερα στο Singh, B., Teo, S., & Ho, B. (2017). Rising Sino-Japanese competition: Perspectives from South-East Asian elites. *Australian Journal of International Affairs*, 71(1), 105–120, *όπ. αναφ. στο Liu, & Liu, (2019), όπ. παρ., σελ. 976*

⁴²⁹ Βλ. Πετρόπουλος, (2013), *όπ. παρ., σελ., 279-280*

Από τη σύγκριση των στοιχείων εισαγωγών-εξαγωγών, προκύπτουν οι ακόλουθες διαπιστώσεις.⁴³⁰

- Δεν υπάρχει καμία σχεδόν σημαντική διαφορά στον όγκο των εξαγωγών από τον ASEAN σε άλλες οικονομίες, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες, η ΕΕ, η Ιαπωνία και η Κίνα.

- Οι τιμές των εξαγωγών τείνουν να κυμαίνονται μεταξύ \$100 δις και \$150 δις, εξαρτώμενες σε μεγάλο, αλλά και παρόμοιο βαθμό, από τις τέσσερις αγορές.

- Η Κίνα ξεπερνά κυρίως το εμπόριο άλλων χωρών με τον ASEAN, όσον αφορά στις εξαγωγές προς τα Κ-μ, οι οποίες δεν είναι σημαντικές για τα βιομηχανικά μέλη του ASEAN· υπό το πρίσμα των σημερινών οικονομικών προσαρμογών μεγάλης κλίμακας της Κίνας, ο βιομηχανικός τομέας της, σταδιακά, μεταβαίνει προς την τριτογενή βιομηχανία με μια συνοδευτική μείωση των εισαγωγών του ASEAN από την Κίνα, γεγονός που θα μειώσει την εξάρτηση της περιοχής ASEAN από τις κινεζικές εισαγωγές.

- Το εμπόριο καταλαμβάνει σημαντικό μέρος της συνολικής οικονομικής δύναμης της Κίνας· στην πραγματικότητα, μεγάλο μέρος της ικανότητας της Κίνας, που επηρεάζει τις υποθέσεις της Ανατολικής Ασίας, προέρχεται από την πλεονεκτική εμπορική της θέση.⁴³¹ Ωστόσο, ακόμα και αν ληφθεί αυτό υπόψη, εξακολουθεί να είναι δύσκολο η επιβεβαίωση της μεγάλης ανισότητας στην οικονομική επιρροή μεταξύ της Κίνας και άλλων οικονομικών παραγόντων στην Ασία, ιδίως της Ιαπωνίας.

- Η Κίνα δεν διαθέτει πραγματικό πλεονέκτημα σε σχέση με άλλους παράγοντες, όταν εξετάζει τις επενδύσεις στην Ανατολική Ασία. Έτσι, για άλλη μια φορά, με βάση δεδομένα του ASEAN, η ΕΕ ήταν στην πραγματικότητα η μεγαλύτερη πηγή Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) στον ASEAN από το 2013 έως το 2017.

- οι ΑΞΕ της ΕΕ στον ASEAN ανήλθαν κατά μέσο όρο σε 25 δις δολάρια ετησίως.

- Κατά την ίδια περίοδο, οι ετήσιες ΑΞΕ στο ASEAN:

- Της Ιαπωνίας ήταν περίπου 17 δις δολάρια.

- Των Ηνωμένων Πολιτειών ήταν περίπου 13 δις δολάρια.

- Αντίθετα, η Κίνα ήταν τυπικά ο τέταρτος μεγαλύτερος επενδυτής στον ASEAN και η εκροή των ΑΞΕ σημείωσε σταθερή αύξηση, αλλά η διαφορά στον όγκο των

⁴³⁰ Βλ. Liu, & Liu, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 976-977

⁴³¹ Περισσότερα στο Salidjanova, N., & Koch-Weser, I. (2015, March 17). China's economic ties with ASEAN: A country-by-country analysis. US-China Economic and Security Review Commission, Staff Research Report. Retrieved from <https://www.uscc.gov/sites/default/files/Research/China%27s%20Economic%20Ties%20with%20ASEAN.pdf>, *όπ. αναφ.* στο Liu, & Liu, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 976

επενδύσεων μεταξύ της Κίνας και των τριών προαναφερόμενων οικονομιών είναι μάλλον μεγάλη.

- Οι ΑΞΕ της Κίνας στον ASEAN ανήλθαν, κατά μέσο όρο, σε 8,8 δις δολάρια τα τελευταία 5 χρόνια και αυξήθηκαν σε πάνω από 11 δις δολάρια το 2016, από 8,3 δις δολάρια το 2015.

- Το Πεκίνο έχει περιορίσει σημαντικά τους ελέγχους στις εξερχόμενες επενδύσεις από τις αρχές του 2017 στον ASEAN, καθώς, κατά το έτος αυτό, το ποσοστό παρέμεινε ίδιο (11,3%) με εκείνο του 2016.

- Επομένως, είναι προφανές ότι, από την άποψη των επενδύσεων, η Κίνα σίγουρα δεν απολαμβάνει μια προνομιακή θέση στο ASEAN· στην πραγματικότητα, η ΕΕ και η Ιαπωνία είναι οι σημαντικότεροι παράγοντες στον τομέα αυτό.

	2013		2014		2015		2016		2017	
China	6.4	5.2%	7.0	4.8%	8.3	5.4%	11.3	9.2%	11.3	8.2%
EU	24.5	16.2%	25.0	22.1%	20.1	18.3%	35.9	29.2%	25.4	18.6%
Japan	24.8	20.3%	15.7	10.0%	17.6	10.9%	14.1	11.5%	13.2	9.6%
US	7.2	9.4%	14.8	16.2%	13.7	19.0%	18.8	15.3%	5.4	3.9%

Πίνακας 14. Κύριοι επενδυτές ASEAN, 2013-2017 (σε δις \$) [Πηγή: ASEAN Database, διαθέσιμο στο: <https://data.aseanstats.org/>, όπ. αναφ. στο Liu & Liu, (2019), όπ. παρ., σελ. 977]

Εξετάζοντας τις επενδύσεις, υπό διαφορετικό πρίσμα, προκύπτουν οι ακόλουθες διαπιστώσεις:⁴³²

- Η οικονομική επιρροή της Κίνας στην Ανατολική Ασία, ούτως ή άλλως, δεν μπορεί να συγκριθεί με εκείνη της Ιαπωνίας, των ΗΠΑ, ή της ΕΕ, καθώς έχουν διαφορετικά επενδυτικά συμφέροντα.

- Για μια περίοδο έξι ετών, οι επενδύσεις της Κίνας στον ASEAN επικεντρώθηκαν στις χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές βιομηχανίες, φθάνοντας σχεδόν τα 10 δις δολάρια, με την ακίνητη περιουσία να βρίσκεται κοντά στα 9 δις δολάρια.

- Οι μεγαλύτερες βιομηχανίες-στόχοι για την ΕΕ ήταν οι χονδρικής και λιανικής, μετά των οποίων επισκευάστηκαν αυτοκίνητα και μοτοσικλέτες, με επενδύσεις ύψους περίπου 33 δις δολαρίων και 30 δις δολαρίων, αντίστοιχα.

- Η επένδυση της Ιαπωνίας συγκεντρώθηκε στη μεταποιητική βιομηχανία στα 46 δις δολάρια περίπου, ενώ οι χρηματοδοτικές και ασφαλιστικές επενδύσεις έφτασαν τα 34 δις δολάρια.

⁴³² Βλ. Liu, & Liu, (2019), όπ. παρ., σελ. 977

- Η κατανομή των επενδύσεων των Ηνωμένων Πολιτειών ευνοεί, επίσης, σε μεγάλο βαθμό, ορισμένους κλάδους, κυρίως σε χρηματοδότηση και ασφάλειες, συνολικού ύψους 34 δις δολαρίων, ενώ σε μικρότερο βαθμό, οι Ηνωμένες Πολιτείες επικεντρώνονται επίσης στις επενδύσεις στον τομέα της μεταποίησης.

- Τέλος, συνοψίζοντας, η Κίνα, από την πλευρά της, επικεντρώνει τις επενδύσεις της σε τριτογενείς βιομηχανίες, ενώ η Ιαπωνία, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η ΕΕ επικεντρώνονται στις δευτερογενείς και τριτογενείς βιομηχανίες. Εξαιρουμένης της Σιγκαπούρης και του Μπρουνέι, οι οικονομίες των Κ-μ του ASEAN εξαρτώνται κυρίως από τις δευτερογενείς βιομηχανίες· ως εκ τούτου, τουλάχιστον ως προς κάποιο βαθμό, οι επενδύσεις της Ιαπωνίας είναι πιο συναφείς με πολλά Κ-μ του ASEAN, ιδιαίτερα αν τα κράτη αυτά βρίσκονται σε διαδικασία εκβιομηχάνισης.

Η παραπάνω ανάλυση αποκαλύπτει ότι, το εμπόριο της σινο-νοτιοανατολικής Ασίας βρίσκεται σε συνεχή άνοδο, ωστόσο, όπως δείχνουν τα στοιχεία, αυτό δεν σημαίνει ότι, υπάρχει σαφής διαφορά μεταξύ της Κίνας και των άλλων πρωτογενών οικονομικών φορέων, αναφορικά με την περιφερειακή οικονομική επιρροή· έτσι, στο πλαίσιο αυτό, οι περιφερειακές επενδύσεις της Κίνας είναι πολύ πιο πίσω από εκείνες της Ιαπωνίας και της ΕΕ, ενώ είναι και σημαντικό το γεγονός ότι, εξακολουθεί να υπάρχει διευρυμένο χάσμα μεταξύ της Κίνας και των ΗΠΑ.⁴³³ Συνολικά, η οικονομική ευημερία της Ανατολικής Ασίας δεν εξαρτάται εξ ολοκλήρου από την Κίνα, καθώς από εμπορική άποψη ακριβώς, η Κίνα, η Ιαπωνία και, σε περιορισμένο βαθμό, οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι τα κορυφαία εμπορικά κράτη στην Ανατολική Ασία, αφού όσον αφορά στις επενδύσεις, το μεγαλύτερο ποσοστό κεφαλαίων που εισέρχονται στην περιοχή προέρχεται από τις Ηνωμένες Πολιτείες, την ΕΕ και την Ιαπωνία.⁴³⁴ Η ισχύς των τελικών καταναλωτικών αγορών της Ιαπωνίας και της Αμερικής εξακολουθεί να είναι εξαιρετικά ισχυρή, ενώ επιπλέον, σε σύγκριση με το ποσό της ιαπωνικής βοήθειας προς τις αναπτυσσόμενες χώρες του ASEAN, η βοήθεια της Κίνας είναι πολύ χαμηλότερη, γεγονός που προσδίδει στην Ιαπωνία, έως κάποιο βαθμό, μεγαλύτερη επιρροή στην εν λόγω περιοχή· επιπλέον των προαναφερθέντων, η αγορά τελικών αγαθών του ASEAN εξακολουθεί να εξαρτάται από τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Ιαπωνία και την ΕΕ, ενώ η Κίνα παρέχει κυρίως πρωτογενή αγαθά.⁴³⁵ Συνοψίζοντας, εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς ότι, οι σχέσεις της

⁴³³ Βλ. Liu, & Liu, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 979

⁴³⁴ Βλ. Liu, & Liu, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 979

⁴³⁵ Βλ. Liu, & Liu, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 979-980

Κίνας με τις χώρες της ΝΑ Ασίας και του ASEAN έχουν εισέλθει σε μια νέα εποχή, όπου η αύξηση της κατανάλωσης στο εσωτερικό της Κίνας δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις και συνθήκες για ακόμη πιο στενή συνεργασία, αλληλεξάρτηση και οικονομική εμβάθυνση μεταξύ των κρατών της περιοχής· αναντίρρητα δε, αυτή η σημαντική αύξηση του εμπορίου μεταξύ της Κίνας και του ASEAN στηρίχθηκε σε δύο παράγοντες, αφενός στην κινεζική οικονομία, αφετέρου στην αλλαγή της πολιτικής του Πεκίνου «να προωθήσει την αύξηση της εσωτερικής κατανάλωσης εντός της χώρας».⁴³⁶

4.6 Μέση Ανατολή και Αφρική

Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι, την τελευταία εικοσαετία, οι σχέσεις της Κίνας με χώρες της Αφρικανικής ηπείρου έχουν αναπτυχθεί με έναν, άνευ προηγουμένου, εντυπωσιακό τρόπο· ήδη, από τις αρχές της νέας χιλιετίας, η Κίνα θεωρείται «ο σημαντικότερος εμπορικός εταίρος της Αφρικής», έχοντας υποσκελίζει άλλες σημαντικές μεγάλες δυνάμεις του χώρου, όπως η Μεγάλη Βρετανία, η Γαλλία και οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.⁴³⁷ Σύμφωνα με τον Buckley, το έτος 2012, το ύψος των Αφρο-κινεζικών εμπορικών συναλλαγών άγγιξε τα 200 δις δολάρια ΗΠΑ, σημειώνοντας μία αύξηση της τάξης του 19,3% σε σχέση με το 2011.⁴³⁸

Στο πλαίσιο αυτό, η Κίνα φαίνεται να έχει μεγάλη δημοτικότητα στην Αφρική, όχι μόνο μεταξύ των πολιτικών και επιχειρηματικών ελίτ, αλλά και μεταξύ των απλών ανθρώπων· τίθενται λοιπόν τα ερωτήματα γιατί η Κίνα είναι τόσο δημοφιλής στην Αφρική; Είναι για πολιτικούς λόγους; Είναι για οικονομικό όφελος; Είναι για πολιτιστικούς λόγους; Είναι για ένα λόγο, ή είναι για ένα συνδυασμό λόγων;⁴³⁹ Η Κίνα έχει εξελιχθεί για πολλές από τις χώρες της Αφρικανικής Ηπείρου σε έναν από τους πλέον σημαντικούς επενδυτές, καθώς επίσης και δωρητής, δεδομένου ότι, πάρα πολλές κινεζικές επιχειρήσεις και εταιρείες έχουν συνδράμει στην ανοικοδόμηση και στη δημιουργία υποδομών και οδικών ή άλλων δικτύων, επενδύοντας παράλληλα και στον τομέα της παραγωγής πρώτων υλών· ενδεικτικά, σύμφωνα με τον Χουλιάρα,

⁴³⁶ Βλ. Πετρόπουλος, (2013), *όπ. παρ.*, σελ., 276

⁴³⁷ Χουλιάρας, Α., (2013). Οι σχέσεις Κίνας-Αφρικής, στο Σ. Πετρόπουλος & Α. Χουλιάρας (επιμ.) *Η Κίνα και οι άλλοι: Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Αθήνα: Παπαζήση, 287

⁴³⁸ Περισσότερα στο Buckley, C., (2013), “China’s Leader Tries to Calm African Fears of His Country’s Economic Power”, *The New York Times*, 25 Μαρτίου, διαθέσιμο στο: http://www.nytimes.com/2013/03/26/world/asia/chinese-leader-xi-jinping-offers-africa-assurance-and-aid.html?_r=0, *όπ. αναφ. στο Χουλιάρας, (2013), όπ. παρ.*, σελ. 287

⁴³⁹ Βλ. Friedrichs, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 1634

αξιίζει να αναφερθεί ότι, από το 2000 έως το 2013, η Κίνα εκτιμάται⁴⁴⁰ ότι, έχει επενδύσει σχεδόν 75 δις δολάρια για τη δημιουργία 1.700 αναπτυξιακών έργων σε ολόκληρη την Αφρικανική Ήπειρο, με το 20% σχεδόν εξ αυτών να αποτελούν χαμηλότοκα δάνεια ή/και δωρεές.⁴⁴¹

Η Μέση Ανατολή και η Αφρική, από μια νεοκλασική ρεαλιστική προοπτική, έχουν ιδιαίτερη στρατηγική σημασία για τον κινεζικό λογισμό, δεδομένου ότι, η Κίνα χρειάζεται πρώτες ύλες, κυρίως πετρέλαιο, για να αναπτύξει τις οικονομικές και στρατιωτικές της δυνατότητες.⁴⁴² Ωστόσο, είτε στην κλασσική είτε στη νεοκλασική της παραλλαγή, η θεωρία της μεταβατικής ισχύος φαίνεται χρήσιμη στην εξήγηση της κινεζικής συμπεριφοράς: η άνοδος της Κίνας πρέπει να κάνει τους ηγέτες της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής πιο ανήσυχους σε σχέση με το Πεκίνο (και λιγότερο για την Ουάσινγκτον), καθώς με τον τρόπο αυτό, η θεωρία μετάβασης στην εξουσία θα οδηγήσει στην πιθανή εξέλιξη ότι, η άνοδος της Κίνας θα κάνει το Πεκίνο λιγότερο δημοφιλές στις αδύναμες αναπτυσσόμενες χώρες.⁴⁴³

Γενικά εκτιμάται ότι, οι θεωρίες μεταβατικής ισχύος δεν επηρεάζουν τις αντιλήψεις,⁴⁴⁴ αλλά συζητούν τα επίπεδα δυσαρέσκειας εκ μέρους ενός αυξανόμενου αμφισβητία, καθώς και των αντιλήψεων της αδιαφορίας, σε μεγάλο βαθμό στο πλαίσιο του πυρηνικού αποτρεπτικού παράγοντα: ωστόσο, οι διμερείς αμοιβαίες αντιλήψεις αναφέρονται μόνο περιστασιακά.⁴⁴⁵ Από την άποψη της ισορροπίας ισχύος, οι ασθενέστερες χώρες προτιμούν τον μεγάλο ανταγωνισμό ισχύος σε μια κατάσταση, όπου μια ενιαία υπερδύναμη μπορεί να τους ωθήσει: όσο η Κίνα παραμένει ασθενέστερη από τις ΗΠΑ, οι πολιτικές ελίτ στις αναπτυσσόμενες χώρες δεν έχουν λόγο να φοβούνται το Πεκίνο, ενώ αντίθετα, έχουν λόγους να ανησυχούν για τον στρατιωτικό παρεμβατισμό, υπό την ηγεσία της Ουάσινγκτον, καθώς το 84% των Αράβων βλέπει τις ΗΠΑ ως απειλή, αλλά μόνο το 28% την Κίνα.⁴⁴⁶

⁴⁴⁰ Στοιχεία σύμφωνα με τον ιστότοπο: <http://china.aiddata.org/>, όπ. αναφ. στο Χουλιάρας, (2013), όπ. παρ., σελ. 287

⁴⁴¹ Περισσότερα στο Provost, C., & Harris, R., (2013), “Soft Power, hard cash”, *The Guardian*, 29 Απριλίου, <http://www.theguardian.com/global-development/interactive/2013/apr/29/china-commits-billions-aid-african-teractive>, όπ. αναφ. στο Χουλιάρας, (2013), όπ. παρ., σελ. 287

⁴⁴² Βλ. Friedrichs (2019), όπ. παρ., σελ. 1638

⁴⁴³ Βλ. Friedrichs (2019), όπ. παρ., σελ. 1638

⁴⁴⁴ Περισσότερα στο Tammen, (2008), όπ. αναφ. στο Chung, (2019), όπ. παρ., σελ. 190

⁴⁴⁵ Βλ. Chung, (2019), όπ. παρ., σελ. 190

⁴⁴⁶ Βλ. Friedrichs (2019), όπ. παρ., σελ. 1639

Έτσι, με δεδομένο το ενδιαφέρον της Κίνας για τη Μέση Ανατολή και την Αφρική, κυρίως για λόγους ενεργειακής εξασφάλισης και ανεύρεσης φθηνών πρώτων υλών, τα αποτελέσματα ερευνών μαζικής γνώμης δείχνουν ότι, η αντίληψη για την Κίνα είναι εξαιρετικά θετική στις αναπτυσσόμενες χώρες και ιδιαίτερα στη Μέση Ανατολή και στην Αφρική.⁴⁴⁷

Table 1. Opinion of China and the USA, 2005–2018.

	Opinion of China		Opinion of the USA	
	Favourable	Unfavourable	Favourable	Unfavourable
Middle East	50%	34%	29%	63%
Africa	71%	15%	75%	14%

Source: <http://www.pewglobal.org/>, last accessed 2 March 2019. Average values from all country-years for which data are available (7 Middle Eastern, 11 African countries).

Πίνακας 15. Απόψεις για την Κίνα και τις ΗΠΑ, 2005-2018 [Πηγή: *Βλ. Friedrichs (2019), όπ. παρ., σελ. 1635*]

Στον παραπάνω πίνακα παρουσιάζονται οι απόψεις, σε συνολική μορφή, παράλληλα με τις στάσεις απέναντι στις ΗΠΑ· όπως δείχνουν τα στοιχεία, οι άνθρωποι θεωρούν την Κίνα πολύ πιο ευνοϊκά από τις ΗΠΑ, ενώ στην Αφρική, το πρότυπο είναι λίγο διαφορετικό: οι άνθρωποι είναι εξίσου θετικοί για την Κίνα και τις ΗΠΑ.⁴⁴⁸

Από την άλλη μεριά, ο επόμενος πίνακας δείχνει ότι, οι άνθρωποι στη Μέση Ανατολή και ακόμη περισσότερο στην Αφρική, βλέπουν την οικονομική άνοδο της Κίνας με θετικό μάτι· οι απόψεις για τη στρατιωτική άνοδο της Κίνας είναι πιο αμφίθυμες, με τους Αφρικανούς να την βλέπουν θετικά, αλλά οι άνθρωποι στη Μέση Ανατολή να είναι περισσότερο προβληματισμένοι.⁴⁴⁹

⁴⁴⁷ *Βλ. Friedrichs (2019), όπ. παρ., σελ. 1635*

⁴⁴⁸ *Βλ. Friedrichs (2019), όπ. παρ., σελ. 1635*

⁴⁴⁹ *Βλ. Friedrichs (2019), όπ. παρ., σελ. 1635*

Table 2. Opinions on China's economic and military rise, 2005–2014
(questions discontinued in 2015).

	China's economic rise (%)		China's military rise (%)	
	Good thing	Bad thing	Good thing	Bad thing
Middle East	55	30	31	43
Africa	76	13	52	26

Source: <http://www.pewglobal.org/>, accessed 1 September 2017. Average values from all country-years for which data are available (7 Middle Eastern, 10 African countries).

Πίνακας 16. Απόψεις για την οικονομική και στρατιωτική άνοδο της κίνας, 2005-2014 (η έρευνα διακόπηκε το 2015) [Πηγή: *Bl. Friedrichs (2019), όπ. παρ., σελ. 1636*]

Τα παραπάνω επιβεβαιώνονται και σε έρευνα της Pew,⁴⁵⁰ σύμφωνα με την οποία, οι απόψεις των αφρικανών για την στρατιωτική άνοδο της Κίνας είναι αρκετά θετικές, δεδομένου ότι, η πλειοψηφία θα προτιμούσε την Κίνα ως την κορυφαία δύναμη στον κόσμο· π.χ. στην Τυνησία, το 64% κείται ευνοϊκά προς την Κίνα έναντι του 26% το οποίο είναι υπέρ των ΗΠΑ.⁴⁵¹ Άλλες έρευνες δείχνουν παρόμοιες τάσεις, όπως π.χ. ο Ευρωπαϊός Δείκτης Τιμών, για το 2017, διαπίστωσε ότι, το 32% των Αράβων σε χώρες της Μέσης Ανατολής, δεν αντιτίθεται στις εξωτερικές πολιτικές της Κίνας προς την περιοχή, σε σύγκριση με το 79% για τις πολιτικές των ΗΠΑ, ενώ το 2016, στο τέλος της διακυβέρνησης Ομπάμα, το 42% των Αράβων αντιπαθούσαν την κινεζική, ενώ την αμερικανική εξωτερική πολιτική σε ποσοστό 75%· παρόμοιες έρευνες και δημοσκοπήσεις του Afrobarometer το διάστημα 2014-2015 έδειξαν παρόμοιες τάσεις για την Αφρική.⁴⁵²

Μέσα από την πρωτοβουλία «One Belt, One Road», η Κίνα σχεδιάζει να ενισχύσει τις σχέσεις της με άλλους δρώντες σε διεθνές επίπεδο, σε πέντε τομείς και ειδικότερα στην πολιτική, στη χρηματοδότηση, στο εμπόριο, στις υποδομές και στις ανταλλαγές μεταξύ των ανθρώπων, καθώς η ιδέα δεν περιορίζεται στην Ευρασία μόνο, αλλά αποτελεί μια σφαιρική στρατηγική και επομένως η ενίσχυση των σχέσεων στους πέντε αυτούς τομείς βρίσκει εφαρμογή τόσο για την Αφρική όσο και για τη

⁴⁵⁰ Κέντρο έρευνας, το οποίο διεξάγει δημοσκοπήσεις σε διάφορες χώρες και περιοχές του κόσμου.

⁴⁵¹ *Bl. Friedrichs, (2019), όπ. παρ., σελ. 1635*

⁴⁵² *Bl. Friedrichs, (2019), όπ. παρ., σελ. 1635*

Λατινική Αμερική.⁴⁵³ Ο πίνακας της επόμενης εικόνας παρέχει μια συνολική αποτύπωση του εμπορίου στη Μέση Ανατολή και στην Αφρική, δεδομένου του ενδιαφέροντος της Κίνας στις περιοχές αυτές, συγκρίνοντας τα επακόλουθα του Ψυχρού Πολέμου με τα πιο πρόσφατα δεδομένα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ).⁴⁵⁴

Table 3. Exports and imports, 1991 and 2017.				
	Middle East (%)		Africa (%)	
	1991	2017	1991	2017
Exports to China	1	12	0	15
Imports from China	2	15	1	16
Exports to USA	11	6	15	6
Imports from USA	10	8	8	5
Exports to EU	34	16	39	21
Imports from EU	46	25	44	25

Source: IMF Direction of Trade Statistics, <http://data.imf.org>, accessed 18 December 2018

Πίνακας 17. Εισαγωγές και Εξαγωγές, 1991 και 2017 [Πηγή: *Βλ. Friedrichs (2019), όπ. παρ., σελ. 1641*]

Το 1991, η Μέση Ανατολή και οι αφρικανικές χώρες διαπραγματεύονταν κυρίως με τη Δύση: το εμπόριο με την ΕΕ ήταν κυρίαρχο, με τις ΗΠΑ σημαντικό, ενώ με την Κίνα, ασήμαντο. Το 2017, το εμπόριο με την Κίνα αντισταθμίστηκε με τις εμπορικές συναλλαγές με τις ΗΠΑ, παρόλο που η ΕΕ παρέμεινε ο πιο σημαντικός εταίρος.⁴⁵⁵ Ωστόσο, μία προσεκτικότερη ανάλυση αποκαλύπτει μια σημαντική ασυμμετρία: το εμπόριο με την Κίνα φαίνεται πιο σημαντικό για τη Μέση Ανατολή και Αφρική από ότι το αντίστροφο.⁴⁵⁶ Τα παραπάνω θα μπορούσαν να αποτελέσουν μια πρόωγη εκτίμηση, καθώς η Κίνα, με βάση τις τεράστιες ανάγκες της σε καύσιμα ορυκτά,⁴⁵⁷ εξαρτάται, σε μεγάλο βαθμό, από τη Μέση Ανατολή και την Αφρική τόσο για πετρέλαιο, όσο και άλλα αγαθά, γεγονός το οποίο δημιουργεί σημαντική αντί-εξάρτηση, πλην όμως, είναι προφανές ότι, ορισμένες χώρες εξαρτώνται περισσότερο από την Κίνα σε σχέση με κάποιες άλλες: πρώτον, η εξάρτηση είναι υψηλή σε χώρες, όπως το Σουδάν, την Ισημερινή Γουινέα, δεδομένων των δυτικών κυρώσεων, το Ιράν και τη Ζιμπάμπουε· δεύτερον, η οικονομική αλληλεξάρτηση είναι επίσης υψηλά ασύμμετρη σε χώρες με έλλειψη σε λάδι ή άλλα εμπορεύματα, καθώς παρουσιάζουν

⁴⁵³ *Βλ. Aoyama, (2016), όπ. παρ., σελ. 19*

⁴⁵⁴ *Βλ. Friedrichs (2019), όπ. παρ., σελ. 1640-41*

⁴⁵⁵ *Βλ. Friedrichs (2019), όπ. παρ., σελ. 1641*

⁴⁵⁶ *Βλ. Friedrichs (2019), όπ. παρ., σελ. 1641*

⁴⁵⁷ *Βλ. Κουρματζής, (2009), όπ. παρ., σελ. 315*

μεγάλα ελλείμματα στο εμπορικό τους ισοζύγιο με την Κίνα, αυξάνοντας την εξάρτησή τους από αυτή.⁴⁵⁸

Από την άλλη πλευρά, σε λιγότερο αυταρχικές χώρες η κοινή γνώμη μπορεί να αντιδράσει στην εξάρτηση από την Κίνα και αυτό συμβαίνει ειδικά σε χώρες που τα εισαγόμενα κινεζικά εμπορεύματα απειλούν τις εγχώριες βιομηχανίες, αφού οι καθημερινοί άνθρωποι χάνουν τη δουλειά τους.⁴⁵⁹ Παρόλα αυτά, στα αμερικανικά μάτια, η εμπιστοσύνη της Κίνας στο «*πρότυπο της Κίνας*» και στο ιδιαίτερο πολιτικό της σύστημα έχει αυξηθεί από την παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008 και η κινεζική κυβέρνηση, τόσο σε περιφερειακό, όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο, έχει αναλάβει τολμηρές και δυναμικές εξωτερικές πολιτικές.⁴⁶⁰

Από τα παραπάνω διαφαίνεται ότι, το οικονομικό αποτύπωμα της Κίνας στην Αφρική, με την ενδυνάμωση των αфро-κινεζικών σχέσεων, αποτέλεσε «*συνειδητή επιλογή της κινεζικής ηγεσίας*», η οποία επιδίωξε συναντήσεις κορυφής με αξιωματούχους και επίσημες επισκέψεις σε επίπεδο Κυβερνήσεων, προκειμένου το Πεκίνο, σταδιακά, να αποκτήσει πρόσβαση σε φυσικούς πόρους, ενθαρρύνοντας παράλληλα την χρηματοδότηση των κρατικών κινεζικών επιχειρήσεων σε κατάλληλες επενδύσεις στην αφρικανική ήπειρο.⁴⁶¹ Οι πολιτικοί και οι επιχειρηματίες της Αφρικής συναναστρέφονται με τους κινέζους ομολόγους τους σε λαμπερά περιφερειακά φόρουμ· έτσι, το φόρουμ για τη συνεργασία Κίνας-Αφρικής (Forum on China–Africa Cooperation - FOCAC) συγκλήθηκε επτά φορές από την θέσπισή του, το 2000, ενώ τρεις φορές πραγματοποιήθηκε σε επίπεδο συνόδου κορυφής με πολλούς αρχηγούς κρατών να παρευρίσκονται· εκτιμάται, σύμφωνα με στοιχεία, ότι περίπου δύο εκατομμύρια Κινέζοι διαβιούν στην Αφρική και μισό εκατομμύριο Αφρικανοί στην Κίνα, κυρίως στο Guangzhou.⁴⁶² Το Δεκέμβριο του 2015 πραγματοποιήθηκε στο Πεκίνο διάσκεψη κορυφής Κίνας-Αφρικής για τα μέσα ενημέρωσης, με συμμετέχοντες 47 αφρικανικά έθνη και στελέχη 120 εταιριών επικοινωνιών, κατά την οποία, η Κίνα υποσχέθηκε να παράσχει βοήθεια σε εταιρείες επικοινωνιών στην Αφρική, ζητώντας παράλληλα τη συνεργασία των μέσων ενημέρωσης για να αποδυναμωθεί η επιρροή των μέσων ενημέρωσης της Western

⁴⁵⁸ Βλ. Friedrichs (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 1641

⁴⁵⁹ Βλ. Friedrichs (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 1641

⁴⁶⁰ Zhao, M., (2019). Is a New ColdWar Inevitable? Chinese Perspectives on US–China Strategic Competition, *The Chinese Journal of International Politics*, 2019, σελ. 377

⁴⁶¹ Βλ. Χουλιάρας, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 288

⁴⁶² Βλ. Friedrichs, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 1637

στην Αφρική.⁴⁶³ Παράλληλα, ο Πρόεδρος Xi Jinping υποσχέθηκε συνολικά 60 δις δολάρια χρηματοδοτικής βοήθειας την τριετία 2016-2018, καθώς και τη δημιουργία ενός Ταμείου Κίνας-Αφρικής ύψους 10 δις δολαρίων για την βελτίωση της παραγωγικής ικανότητας, ενώ επιβεβαίωσε και την παροχή βοήθειας ύψους 6 εκατομμυρίων δολαρίων κατά την πενταετία 2016-2020 στην Αφρικανική Ένωση (ΑΕ).⁴⁶⁴

Οι στενές σχέσεις Κίνας-Αφρικής, παρά το γεγονός ότι, χαρακτηρίζονται από μια εκπληκτική μεγέθυνση του όγκου και των αξιών στις εμπορικές συναλλαγές, με το εμπορικό ισοζύγιο ανάμεσα στους δύο εταίρους, κατά το πλείστον, να τελεί σε σχετική κατάσταση ισορροπίας, εντούτοις, η Κίνα εισάγει πρώτες ύλες από χώρες της Αφρικής, όπως π.χ. πετρέλαιο και φυσικό αέριο, από χώρες όπως η Αγκόλα, η Αλγερία, το Σουδάν και η Νιγηρία, ενώ αντίστοιχα εξάγει επεξεργασμένα, κυρίως, προϊόντα.⁴⁶⁵ Αν και η εκμετάλλευση πρώτων υλών της Αφρικής από την Κίνα και η μεταπώληση βιομηχανικών αγαθών από την Κίνα σε χώρες της αφρικανικής ηπείρου, δημιουργεί κάποιο βαθμό ανησυχίας και δυσφορίας, πλην όμως, δεν μπορεί κάποιος να ισχυριστεί ότι, η Αφρική γενικά παρασύρθηκε σε αυτού του είδους τη σχέση, καθώς οι χώρες της ήταν εκείνες που επιδίωξαν τη συνεργασία σε ένα πολύ-επίπεδο πλαίσιο ανάπτυξης.⁴⁶⁶

Από την άλλη μεριά, στο πολιτικό επίπεδο, είναι γεγονός ότι, η Δύση άσκησε κριτική στην Κίνα, κατηγορώντας την τελευταία ότι, στηρίζει αυταρχικά καθεστώτα σε χώρες της Αφρικής, όπως π.χ. στη Ζιμπάμπουε και το Σουδάν· ωστόσο, η Κίνα έχει αρχίσει και ενδίδει σε αυτές τις πιέσεις και έτσι, στη Ζιμπάμπουε, έχει αναπτύξει σχέσεις και με τον αρχηγό της αντιπολίτευσης, ο οποίος είναι αρχηγός του κινήματος δημοκρατικής αλλαγής, ενώ στο Σουδάν, η Κίνα είναι εμπορικός εταίρος τόσο με το νότιο, όσο και με το βόρειο Σουδάν, παρά το γεγονός ότι, αυτές οι δύο χώρες δεν διατηρούν φιλικές σχέσεις μεταξύ τους.⁴⁶⁷ Στην περίπτωση της Λιβύης, το Πεκίνο υποστήριξε τον Muammar Ghaddafi, έως ότου η βία είχε γίνει αναπόφευκτη, ενώ στην Αίγυπτο, εξέφρασε τη λύπη του για την πτώση του Χόσνι Μουμπάρακ και περίμενε να σταθεροποιηθεί η κατάσταση, μέχρι να υποστηρίξει το καθεστώς αποκατάστασης του Abdel Fattah el-Sisi· επίσης, το Πεκίνο ήταν πρόθυμο να

⁴⁶³ Βλ. Aoyama, (2016), *όπ. παρ.*, σελ. 19

⁴⁶⁴ Βλ. Aoyama, (2016), *όπ. παρ.*, σελ. 19

⁴⁶⁵ Βλ. Χουλιάρας, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 289

⁴⁶⁶ Βλ. Χουλιάρας, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 289-290

⁴⁶⁷ Βλ. Χουλιάρας, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 291

διατηρήσει διεθνείς σχέσεις με τον Ομάρ αλ Μπασίρ στο Σουδάν και τον Ρόμπερτ Μουγκάμπε στη Ζιμπάμπουε, παρά το γεγονός ότι, ενδέχεται να είχε υποστηρίξει το πραξικόπημα του 2017 εναντίον του Μουγκάμπε, ωστόσο, το έπραξε μόνο την τελευταία στιγμή και προς το συμφέρον της πολιτικής σταθερότητας.⁴⁶⁸

Γενικά, είναι φανερό ότι, η Αφρική αναπτύσσεται με υψηλούς ρυθμούς, όπως προκύπτει από στοιχεία της πρώτης δεκαετίας: η απελευθέρωση των αγορών δημιούργησε πολλές νέες ευκαιρίες για ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας, γεγονός που οδήγησε πολλές κινεζικές κρατικές επιχειρήσεις, οι οποίες στηρίζουν τις οικονομικές επιχειρήσεις της Κίνας στην Αφρικανική ήπειρο, να αλλάξουν προτεραιότητες και να θέσουν δικούς τους εταιρικούς στόχους, δεδομένου ότι, οι αντίστοιχοι κυβερνητικοί θεσμοί της Κίνας δεν εποπτεύουν άμεσα τις επιχειρήσεις αυτές, ώστε να ελέγχουν και τις επιλογές τους.⁴⁶⁹ Ασφαλώς, ο οικονομικός δυναμισμός της Κίνας στηρίζεται και σε ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι οποίες «*συχνά λειτουργούν όχι μόνο πέρα από τις ισχυρές ελεγχόμενες από το κράτος εταιρείες, αλλά πέρα από τους νόμους της χώρας*».⁴⁷⁰

⁴⁶⁸ Βλ. Friedrichs, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 1639

⁴⁶⁹ Βλ. Χουλιάρας, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 291-292

⁴⁷⁰ Περισσότερα στο: The Economist, (2011a), “China’s economy: bamboo capitalism”, 10 Μαρτίου, <http://www.economist.com/node/18332610>, *όπ. αναφ. στο Χουλιάρας, (2013), όπ. παρ.*, σελ. 295

Κεφάλαιο 5. Παράγοντες Οικονομική Ισχύος της Κίνας

5.1 Οικονομία της Κίνας

Είναι γεγονός ότι, η συζήτηση, την τελευταία δεκαετία, περιστρέφεται γύρω από την συνέχιση ή μη της παγκόσμιας ηγεμονίας των ΗΠΑ, ή από την άλλη, της ανάδειξης μιας νέας δύναμης στο χώρο αυτό, της Κίνας, καθώς η τελευταία μεταλλάσσεται σε έναν σημαντικό οικονομικό και πολιτικό μοχλό της παγκόσμιας αλλαγής· όπερ σημαίνει μια θεμελιώδη μετατόπιση της εξουσίας προς την ίδια, το οποίο ενδεχομένως θα οδηγήσει την κατάσταση σε μια μετάβαση από μονοπολική παγκόσμια τάξη, που κυριαρχείται από τις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Δύση, σε ένα πολυπολικό αστερισμό, με τις Ηνωμένες Πολιτείες και ενδεχομένως την Ευρώπη, τη Ρωσία και την Ινδία, ως τους κύριους πόλους της.⁴⁷¹ Στο πλαίσιο αυτό, η Κίνα εκδηλώνει, με έμπρακτο τρόπο, την θέλησή της να κυριαρχήσει στον 21^ο αιώνα, έχοντας στη φαρέτρα της μια ολοένα αναπτυσσόμενη οικονομία, η οποία αναμένεται να καταστεί η μεγαλύτερη του κόσμου στο άμεσο ορατό μέλλον, μια ολοένα διευρυνόμενη παγκόσμια παρουσία με τον μεγαλύτερο πληθυσμό της γης, καθώς επίσης και έναν εκσυγχρονισμένο στρατό, ο οποίος διοικείται από ένα μονοκομματικό εθνικιστικό καθεστώς.⁴⁷²

Έτσι, αν και ξεκινώντας από μια σχετικά χαμηλή βάση, η άνοδος της Κίνας ήταν πράγματι μετεωρική, αφού πριν από ένα τέταρτο του αιώνα, η οικονομία των ΗΠΑ ήταν 800 τοις εκατό εκείνη της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, ενώ τώρα, είναι μόλις 170 τοις εκατό με ακόμη μεγαλύτερη πτωτική τάση.⁴⁷³ Η Κίνα επέλεξε ένα μοντέλο γρήγορης ανάπτυξης στηριζόμενο, κατά βάση, στην μεταποίηση, τις κατασκευές και την βαριά βιομηχανία.⁴⁷⁴ Οι εξαγωγές της Κίνας, μεταξύ των ετών 1979 και 2005, παρουσίασαν θεαματική αύξηση, καθώς εκτινάχθηκαν από 14 δις δολάρια σε 762 δις δολάρια, ενώ οι εισαγωγές, την ίδια περίοδο, αυξήθηκαν από 16 δις σε 660 δις δολάρια.⁴⁷⁵ Το κατά κεφαλή ΑΕΠ της Κίνας, ενώ στις αρχές της δεκαετίας του 1990, ήταν μόλις 1.000 δολάρια ετησίως, σήμερα είναι περίπου 7.500 δολάρια ετησίως και σημαντικά υψηλότερο στις παράκτιες επαρχίες της Κίνας· με σχετικούς όρους, το εισόδημα των νοικοκυριών είναι τώρα το 1/7 από αυτό των

⁴⁷¹ Βλ. Gu, et al., (2008). *όπ. παρ.*, σελ. 277

⁴⁷² Βλ. Fenby, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 25

⁴⁷³ Βλ. Shiffrinson, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 67

⁴⁷⁴ Βλ. Κουρματζής, (2009), *όπ. παρ.*, σελ. 315

⁴⁷⁵ Βλ. Κουρματζής, (2009), *όπ. παρ.*, σελ. 312

Ηνωμένων Πολιτειών, ενώ το 1993 ήταν μόλις 1/34.⁴⁷⁶ Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι, η Κίνα είναι ήδη η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία του πλανήτη, εντούτοις, σύμφωνα με στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας,⁴⁷⁷ εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται ως αναπτυσσόμενη χώρα, ή/και αναδυόμενη αγορά - αναπτυσσόμενη οικονομία, στο πλαίσιο της κατάταξής της, μεταξύ των 153 άλλων χωρών, που λαμβάνουν παρόμοιο χαρακτηρισμό, σύμφωνα με στοιχεία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ).⁴⁷⁸

Αναφορικά με την οικονομική ανάπτυξη της Κίνας τα τελευταία χρόνια αξίζει να αναφερθεί ότι, ο Γενικός Γραμματέας του Κινεζικού Κομμουνιστικού Κόμματος Xi Jinping, τον Οκτώβριο του 2017, κατά την έναρξη της δεύτερης πενταετούς θητείας του στο 19ο Συνέδριο του Κόμματος, προέβη σε μεγάλες υποσχέσεις προς τον κινεζικό λαό στην ομιλία που έδωσε.⁴⁷⁹ Επίσης, μια δημοσκόπηση της εταιρείας Pew, που δημοσιεύθηκε το 2016, είχε διαπιστώσει ότι, σχεδόν εννέα στους δέκα κινέζους ερωτηθέντες περιέγραφαν την οικονομική κατάσταση της χώρας από πολύ καλή (33%) έως κάπως καλή (54%) και περίπου οκτώ στους δέκα κινέζους (ποσοστό 82% περίπου) εκτιμούσαν ότι, στην χώρα σήμερα μεγαλώνουν παιδιά, τα οποία θα είναι οικονομικά καλύτερα από τους γονείς τους.⁴⁸⁰ Η κινεζική οικονομία, κατά την περίοδο 2009-2012, παρουσίασε εντυπωσιακή αύξηση, αλλά η αύξηση του ΑΕΠ που επιτεύχθηκε, κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου, προέκυψε με το κόστος της αύξησης του χρέους στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα· σύμφωνα με μια εκτίμηση, το συνολικό κινεζικό χρέος αυξήθηκε από 486 δις δολάρια στα τέλη του 2008 σε 1,3 τρις δολάρια στα τέλη του 2012, έναντι μέσου ετήσιου ρυθμού αύξησης 27,4%.⁴⁸¹ Σύμφωνα με άλλη εκτίμηση, για την περίοδο 2006-2016, το συνολικό κινεζικό χρέος αυξήθηκε από 6 τρις δολάρια σε 34 τρις δολάρια ΗΠΑ, με έναν μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 18,9%.⁴⁸² Η ονομαστική αύξηση του ΑΕΠ, κατά την περίοδο 2008-2012, ήταν 14,2% ετησίως, ένας ταχύς ρυθμός, αλλά πολύ χαμηλότερος από τον ρυθμό

⁴⁷⁶ Βλ. Shiffrinson, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 67

⁴⁷⁷ World Bank (2013:2), *όπ. αναφ. στο Φακιάλας, (2013), όπ. παρ.*, σελ. 79

⁴⁷⁸ Βλ. Φακιάλας, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 79

⁴⁷⁹ Lynch, (2019). Is China's rise now stalling?, *The Pacific Review*, 32:3, σελ. 447

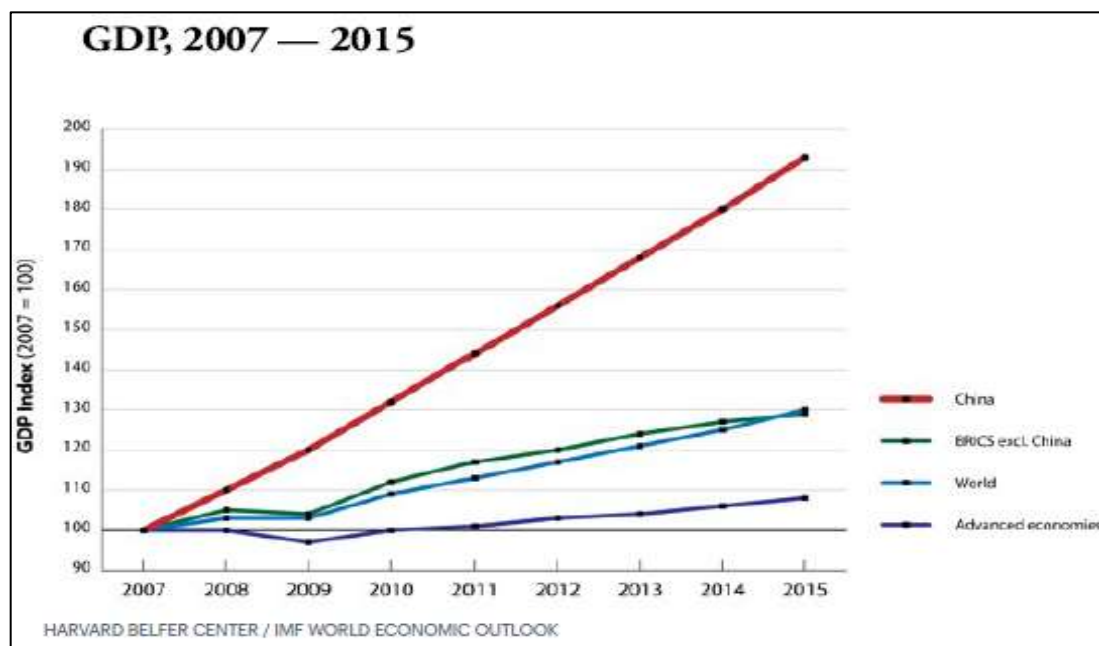
⁴⁸⁰ Περισσότερα στο Wike, R., & Stokes, B. [(2016, October 5). Chinese Public Sees More Powerful Role in World, Names U.S. as Top Threat. Pew Research Center. Global Attitudes & Trends. Retrieved from <http://www.pewglobal.org/2016/10/05/1-chinese-views-on-the-economy-and-domestic-challenges/>, *όπ. αναφ. στο Lynch, (2019:447)]*

⁴⁸¹ Περισσότερα στο Credit Suisse Research Institute, [(2016:5), Global Wealth Databook 2016. Retrieved from <http://publications.credit-suisse.com>, *όπ. αναφ. στο Lynch, (2019:447)]*

⁴⁸² Περισσότερα στο Hayman Capital Management. [(2016, February 10). The \$34 trillion experiment: China's banking system and the world's largest macro imbalance. Retrieved from <http://im.ftstatic.com/content/images/42972ca8-d72e-11e5-8887-98e7feb46f27.pdf>, *όπ. αναφ. στο Lynch, (2019:447)]*

αύξησης του χρέους.⁴⁸³ Το έτος 2012 αποτέλεσε κρίσιμο σημείο καμπής· ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ (όπως επίσημα αναφέρθηκε) μειώθηκε από 9,4%, κατά τα έτη 2009 έως 2012, σε 7,3% από το 2013 έως το 2015, συνιστώντας τον βραδύτερο ρυθμό σε 35 έτη.⁴⁸⁴ Αν και η εμπορευματική κίνηση (100 εκατομμύρια τόνοι) σιδηροδρομικώς αυξήθηκε κατά 4,2% ετησίως, από το 2009 έως το 2012, εντούτοις μειώθηκε κατά 5,6% ετησίως, από το 2013 έως το 2015, παρόλο που η Κίνα αύξησε τη χρήση των σιδηροδρόμων κατά 21% (μετρούμενη σε χιλιόμετρα) από το 2013 έως το 2015, μετά την αύξηση κατά 33% κάθε χρόνο από το 2009 έως το 2012.⁴⁸⁵

Ενώ τα διεθνή μέσα ενημέρωσης ασχολούνταν με την «οικονομική επιβράδυνση της Κίνας», λίγοι σημείωναν ότι, ο χαμηλότερος ρυθμός ανάπτυξης της Κίνας παρέμενε περισσότερο από τρεις φορές εκείνου των Ηνωμένων Πολιτειών· πολλοί παρατηρητές εκτός Κίνας δεν είχαν παρατηρήσει τη μεγάλη απόκλιση μεταξύ της οικονομικής απόδοσης της Κίνας και των ανταγωνιστών της, κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης του 2008 και της μεγάλης ύφεσης, μέχρι και το 2015.⁴⁸⁶

Εικόνα 33. Ανάπτυξη της Κίνας σε σύγκριση με την ανάπτυξη μεταξύ ομότιμων χωρών της ομάδας BRICS των αναδυόμενων οικονομιών, των προηγμένων οικονομιών και του κόσμου [Πηγή: *Bl. Allison, (2015), όπ. παρ., σελ. 11*]

⁴⁸³ Τα στοιχεία έχουν ληφθεί από το National Bureau of Statistics of China, (2009, 2010, 2011, 2014-2016), *όπ. αναφ. στο Lynch, (2019:447)*

⁴⁸⁴ *Bl. Lynch, (2019), όπ. παρ., σελ. 447*

⁴⁸⁵ Τα στοιχεία έχουν ληφθεί από το Εθνικό Γραφείο Στατιστικής, (2009, 2010, 2011, 2014-2016), *όπ. αναφ. στο Lynch, (2019:448)*

⁴⁸⁶ *Bl. Allison, (2015), όπ. παρ., σελ. 11*

Έτσι, ενώ άλλες μεγάλες οικονομίες παράπαιαν και σταδιακά παρήκμαζαν, η Κίνα δεν έχασε καθόλου από την ανάπτυξή της, διατηρώντας ένα μέσο ρυθμό που υπερέβαινε το 8%· πράγματι, κατά την οικονομική κρίση, το 40% σχεδόν της συνολικής ανάπτυξης στην παγκόσμια οικονομία συνέβη σε μια μόνο χώρα: την Κίνα.⁴⁸⁷ Το διάγραμμα της παραπάνω εικόνας απεικονίζει την ανάπτυξη της Κίνας σε σύγκριση με την ανάπτυξη μεταξύ των ομότιμων χωρών της ομάδας BRICS των αναδυόμενων οικονομιών, των προηγμένων οικονομιών και του κόσμου όλου, από το οποίο φαίνεται ότι η απόκλιση είναι δραματική.

Καθώς το αναπτυξιακό μοντέλο της Κίνας φάνηκε να πλησιάζει σε κάποιο πλατό προόδου προς τα μέσα της δεκαετίας του 2010, η ανάπτυξη διαμέσου των εξαγωγών είχε γίνει από πολύ καιρό ένα όνειρο από το παρελθόν· έτσι, οι εξαγωγές αυξήθηκαν μόνο κατά 2,9% για το διάστημα από το 2013 έως το 2015 και μετά από μια δεκαετία (2000-2010), κατά την οποία είχαν αυξηθεί κατά 700% σε όρους δολαρίου ΗΠΑ,⁴⁸⁸ ενώ τα συναλλαγματικά αποθέματα έφθασαν στο μέγιστο το 2014, αφού αυξάνονταν κάθε χρόνο από το 1994.⁴⁸⁹ Τα αποθέματα έπεσαν κατά 500 δις δολάρια ΗΠΑ το 2015, καθώς η πτώση κεφαλαίου προκάλεσε τη μείωση του κατά 1,4% της αξίας του, ενώ ακόμη πιο εντυπωσιακές ήταν οι εισαγωγές, οι οποίες κατέρρευσαν κατά 13,8% την περίοδο 2013-2015, αντανakλώντας τόσο την απογοητευτική κατανάλωση των νοικοκυριών στην Κίνα, όσο και την αναπτυξιακή στρατηγική που οδήγησε στην επένδυση, εξαιτίας των άχρηστων υποδομών, της πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας, του χρέους και της εντολής, βάσει της οποίας, οι κρατικές τράπεζες και άλλες οντότητες που αγόραζαν ομόλογα θα εξακολουθούσαν να κρατούν τις κρατικές επιχειρήσεις και τα μέσα χρηματοδότησης της τοπικής αυτοδιοίκησης· η ανάπτυξη, με βάση την επένδυση, που τροφοδοτείται από χρέη, απαιτούσε πάντοτε μαζικές εισαγωγές ενέργειας και πρώτων υλών, πλην όμως, οι αφρικανικές εξαγωγές προς την Κίνα υποχώρησαν κατά 38% το 2015.⁴⁹⁰

Βεβαίως, ο δυνητικός ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ της Κίνας ενδέχεται να είναι υψηλότερος από εκείνον των Ηνωμένων Πολιτειών· από το 1947 έως το 2017, ο

⁴⁸⁷ Βλ. Allison, (2015), *όπ. παρ.*, σελ. 11

⁴⁸⁸ Τα στοιχεία έχουν ληφθεί από το China Exports. [(2018, January). Trading economics. Retrieved from <https://tradingeconomics.com/china/exports>, *όπ. αναφ. στο Lynch, (2019:448)*]

⁴⁸⁹ Τα στοιχεία αντλήθηκαν από το China Foreign Exchange Reserves. (2018, January). Trading economics. Retrieved from <https://tradingeconomics.com/china/foreign-exchange-reserves>, *όπ. αναφ. στο Lynch, (2019:448)*]

⁴⁹⁰ Βλ. Lynch, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 448

μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ στις ΗΠΑ ήταν 3,2%, αλλά το ποσοστό μειώθηκε από το 4%, κατά μέσο όρο, στη δεκαετία του 1950, σε 2% μετά το 2000.⁴⁹¹ Εάν από το 2015 έως το 2040, οι Ηνωμένες Πολιτείες συνεχίσουν να αυξάνονται με ετήσιο ρυθμό 2%, το ΑΕΠ των ΗΠΑ θα ανέρχεται σε 30,5 τρις δολάρια το 2040 και για να ξεπεράσει τις Ηνωμένες Πολιτείες μέχρι το 2040, η Κίνα θα πρέπει να αυξάνεται με ετήσιο ρυθμό 4%· στο πλαίσιο αυτό, κυριαρχούν δύο σενάρια: αν η Κίνα φθάσει το 6% από το 2015 έως το 2025 και το 3% από το 2026 έως το 2040, το έτος 2040 το κινεζικό ΑΕΠ θα είναι μόνο 27,3 τρις δολάρια, δηλαδή κάτι περισσότερο από 3 τρις δολάρια πίσω από το αντίστοιχο των ΗΠΑ· έτσι, η ΛΔΚ θα χρειαζόταν άλλη μια δεκαετία περίπου 3% ετήσιας ανάπτυξης για να ξεπεράσει τις Ηνωμένες Πολιτείες, υποθέτοντας ότι, η ανάπτυξη των ΗΠΑ παρέμενε στο 2%.⁴⁹²

Ωστόσο, έχει διαπιστωθεί ότι, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ για δεκαετίες χρονιές, όταν το εργατικό δυναμικό της χώρας συρρικνώνεται, είναι μόλις 1,5%· έτσι, αν το κινεζικό ΑΕΠ συνεχίσει να αυξάνεται με ρυθμό 6% από το 2015 έως το 2025, δηλαδή τετραπλάσιο του μέσου όρου για χώρες με συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού και στη συνέχεια μετατοπιστεί σε ετήσια αύξηση 1,5%, από το 2026, τότε το ΑΕΠ της ΛΔΚ θα είναι 25,5 τρις δολάρια το 2040 και, υπ' αυτές τις συνθήκες, το ΑΕΠ της Κίνας δεν θα ξεπεράσει ποτέ το ΑΕΠ των ΗΠΑ, εφόσον ο ρυθμός ανάπτυξης των ΗΠΑ παρέμενε στο 1,5% ή και περισσότερο.⁴⁹³ Μόνο εάν η Κίνα μπορεί να επιτύχει αύξηση του ΑΕΠ κατά 4% ή περισσότερο για ένα τέταρτο του αιώνα, θα ξεπεράσει τις ΗΠΑ σε συνολικό ΑΕΠ τη δεκαετία του 2040.⁴⁹⁴

Υπάρχει ένα ισχυρό επιχείρημα ότι, η κινεζική ανάπτυξη θα είναι πιθανότατα στα χαμηλότερα όρια των δυνατοτήτων που δόθηκαν παραπάνω και μάλιστα θα μπορούσε και να μειωθεί σε ποσοστά λιγότερα του 2%, πολύ πριν από οποιαδήποτε πιθανή κάλυψη με τις Ηνωμένες Πολιτείες· οι δύο συνιστώσες των πιο σημαντικών παραγόντων της εν λόγω υπόθεσης είναι (1) η δημογραφική κρίση της Κίνας και (2) η κρίση της συνολικής ζήτησης που αναδύεται τελευταία, καθώς το ΚΚΚ αγωνίζεται να πραγματοποιήσει μια μετατόπιση του μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης από την

⁴⁹¹ Βλ. Lynch, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 450-451

⁴⁹² Βλ. Lynch, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 451

⁴⁹³ Βλ. Lynch, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 451

⁴⁹⁴ Βλ. Lynch, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 451

επένδυση στην ανάπτυξη έως την ανάπτυξη στην εγχώρια κατανάλωση, χωρίς ωστόσο να προκαλείται πτώση της παραγωγής και της απασχόλησης.⁴⁹⁵

Αναφορικά με την εντυπωσιακή αύξηση της Κίνας, με όρους οικονομίας και οικονομικής ανάπτυξης, οι ρεαλιστές συμφωνούν ότι, οι αναδυόμενες εξουσίες αναμένεται να «κοιτάζουν» και προς τα έξω, παρουσιάζοντας ανταγωνιστικά διεθνή πρόσωπα, που προσπαθούν να επεκταθούν, όταν και όπου μπορούν, καθώς στη διάρκεια της ιστορίας, υπήρξε κοινή πεποίθηση ότι, η δημογραφική και οικονομική ανάπτυξη πρέπει να οδηγήσει σε εδαφική ανάπτυξη και ενίσχυση της πολιτικής επιρροής της χώρας σε άλλες περιοχές, όπως ακριβώς ένας ακαταμάχητος νόμος της φύσης.⁴⁹⁶ Έτσι, τελικά, η μεγέθυνση αυτή της Κίνας αυξάνει και το ειδικό βάρος της χώρας στη διεθνή αρένα, εκτιμώντας ότι, είναι πολύ πιθανό να οδηγήσει στην αύξηση του ανταγωνισμού και στην επίδρασή της, με απρόβλεπτο τρόπο, στις σχέσεις της με τις ΗΠΑ, αυξάνοντας την ένταση μεταξύ τους.⁴⁹⁷ Ωστόσο, εάν η άνοδος της Κίνας βρίσκεται πλέον σε αδιέξοδο, ένα κρίσιμο ερώτημα είναι το πώς ο κινεζικός πληθυσμός θα ανταποκριθεί σε αυτή την εντυπωσιακή νέα κατάσταση, δεδομένου ότι, οι τελευταίες τρεις δεκαετίες ήταν μια παρατεταμένη περίοδος πραγματικής και εντυπωσιακής επιτυχημένης ανόδου, τουλάχιστον σε υλικό περιεχόμενο· η πιο προφανής απάντηση είναι ότι, ο κινεζικός λαός πιθανόν να απογοητευτεί από την παύση της ανόδου αυτής.⁴⁹⁸

Από την άλλη μεριά, στη διαμορφούμενη σχέση Κίνας-ΗΠΑ, οι φιλελεύθεροι είναι συνήθως αισιόδοξοι για την άνοδο της Κίνας για δύο κυρίως λόγους: οι οικονομικοί φιλελεύθεροι πιστεύουν ότι, η οικονομική αλληλεξάρτηση μεταξύ Κίνας και εξωτερικού κόσμου μπορεί να περιορίσει τις επιθετικές φιλοδοξίες της Κίνας και να μετριάσει τη συμπεριφορά της στην εξωτερική πολιτική, ενώ οι θεσμικοί φιλελεύθεροι ισχυρίζονται ότι, η Κίνα είναι δικαιούχος της σημερινής φιλελεύθερης διεθνούς τάξης, με συνέπεια, να προτείνουν ότι, αν και οι Ηνωμένες Πολιτείες ενδέχεται να την παρακωλύσουν, η Κίνα δεν θα ανατρέψει την υπάρχουσα διεθνή τάξη, η οποία είναι ενσωματωμένη στο δυτικό φιλελεύθερο σύστημα.⁴⁹⁹ Με άλλα λόγια, όταν οι νεοφιλελεύθεροι ισχυρίζονται ότι, η Κίνα επωφελείται από το σημερινό φιλελεύθερο σύστημα, υποθέτουν ότι, η συνεχιζόμενη φιλελεύθερη τάξη

⁴⁹⁵ Βλ. Lynch, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 451

⁴⁹⁶ Βλ. Schweller, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 32

⁴⁹⁷ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 35-36

⁴⁹⁸ Βλ. Lynch, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 464

⁴⁹⁹ Βλ. He (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 134

των οικονομικών υποθέσεων θα ωφελήσει την οικονομική ανάπτυξη της Κίνας και τελικά θα πείσει την Κίνα να διατηρήσει το status quo στο σύστημα.⁵⁰⁰ Αυτό είναι εφικτό να συμβεί, καθώς σύμφωνα με τον Ikenberry, η διεθνής τάξη είναι συναινετική και ανοικτή για όλους, ευνοώντας την οικονομική ανάπτυξη όλων, καθώς «στηρίζεται σε ένα πλέγμα θεσμών και κανόνων».⁵⁰¹ Κατά συνέπεια, ο ίδιος πιστεύει ότι, η Κίνα θα εξελιχθεί το επόμενο διάστημα «σε βασικό υποστηρικτή της διεθνούς τάξης»⁵⁰² και προτείνει οι ΗΠΑ να συνεισφέρουν στην προοπτική αυτή με εδραίωση των βασικών κανόνων των διεθνών θεσμών.⁵⁰³

Με παρόμοιες σκέψεις και ο Weixing Hu εκτιμά ότι, η σημερινή Κίνα στηρίζεται, σε σημαντικό βαθμό, στο διακρατικό εμπόριο και αν δεν διατηρηθούν οι υφιστάμενες συνθήκες, ώστε αυτό να συνεχίσει να διεξάγεται απρόσκοπτα, τότε η Κίνα θα πρέπει να υπολογίζει, ότι έχει να χάσει περισσότερα από ότι οι ανταγωνιστές της,⁵⁰⁴ αφού αξίζει να σημειωθεί ότι, το 2008 Κίνα εμφάνιζε ποσοστό εξαγωγών 31,6% του ΑΕΠ της.⁵⁰⁵ Εκτιμά λοιπόν ότι, αντί η Κίνα να ανατρέψει την υφιστάμενη διεθνή οικονομική κατάσταση, θα προτιμήσει την ενδεχόμενη μεταρρύθμισή της, «σύμφωνα με τα συμφέροντά της».⁵⁰⁶

Παρόλα αυτά, οι υποστηρικτές της θεωρίας αυτής δεν υποτιμούν την επίδραση που έχει η ισχύς στη διεθνή πολιτική και πιστεύουν ότι, η διεθνής αναρχία θα εξακολουθήσει να υφίσταται και θα εγκυμονεί κινδύνους, πλην όμως, οι επιπτώσεις της μπορούν να περιοριστούν σημαντικά· στην περίπτωση δε, των σινο-αμερικανικών σχέσεων, θεωρούν ότι, οι μεγάλες δυνάμεις έχουν τον απαιτούμενο χώρο ανάμεσά τους να ελέγξουν τόσο τον ανταγωνισμό τους στον στρατιωτικό τομέα, όσο και να εξαλείψουν την αβεβαιότητα που χαρακτηρίζει τις σχέσεις τους και στο παραπάνω πλαίσιο, καλούν αυτές να αναγνωρίσουν τον εγκλωβισμό τους σε ένα «δίλημμα

⁵⁰⁰ Βλ. He (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 135

⁵⁰¹ Περισσότερα στο Ikenberry, G.J., (2008a), “The rise of China and the future of the West: Can the liberal system survive?”, *Foreign Affairs*, 87(1):29-33, *όπ. αναφ. στο Γκόφας & Τζιφάκης, (2013), σελ. 59-60 και Γκόφας, & Τζιφάκης, (2017), όπ. παρ.*, σελ. 80-81

⁵⁰² Βλ. Γκόφας, & Τζιφάκης, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 60

⁵⁰³ Περισσότερα στο Ikenberry, G.J., (2008β), “China and the rest are only joining the American-built order”, *New Perspectives Quarterly*, 25(3):21, *όπ. αναφ. στο Γκόφας & Τζιφάκης, (2013), σελ. 60 και Γκόφας, & Τζιφάκης, (2017), όπ. παρ.*, σελ. 81

⁵⁰⁴ Βλ. Γκόφας, & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 82

⁵⁰⁵ Περισσότερα στο Hu, W., “China as a Lixian Trading State: Interest, Power, and Economic Ideology”, in G.J.Ikenberry, W. Jisi & Z. Feng (eds), *America, China, and the struggle for world order: ideas, traditions, historical legacies, and global visions*, *op. cit.*, σελ. 211-212, *όπ. Αναφ. στο Γκόφας & Τζιφάκης (2017:82)*

⁵⁰⁶ Βλ. Γκόφας, & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 82-83

ασφαλείας».⁵⁰⁷ Άλλωστε, εκτιμάται ότι, η αύξηση της κινεζικής οικονομίας θα συνεχίσει να κινείται σε νέα επίπεδα ανάπτυξης, πλην όμως, από μόνη της δεν συνηγορεί στην πιθανότητα ανατροπής του status quo, ενώ διαφαίνεται, με βάση τις τρέχουσες ενδείξεις, ότι η Κίνα θα εξακολουθήσει να υστερεί σημαντικά, έναντι της Αμερικής, στον στρατιωτικό τομέα, στους τομείς της καινοτομίας, της ανταγωνιστικότητας και της έρευνας, ενώ με όρους ισχύος θα συνεχίσει να υπολείπεται σε μια βασική διάσταση αυτής, την «ήπια ισχύ», καθώς παρά το πλούσιο παρελθόν της, με την βαθειά ιστορική της κληρονομιά, η εξωτερική της πολιτική και η διπλωματία της δεν θα μπορέσουν να αποκτήσουν, στο άμεσο μέλλον, την απήχηση που απολαμβάνουν οι ΗΠΑ.⁵⁰⁸

Κατόπιν των προαναφερθέντων, εκτιμάται ότι, η εξωτερική στρατηγική και η στρατηγική ασφάλειας θα πρέπει να ευθυγραμμιστούν με τις σημερινές και τις αναμενόμενες κινεζικές πραγματικότητες εξουσίας, λαμβάνοντας υπόψη όλα τα προβλήματα· η στρατηγική θα πρέπει να επαναδιατυπωθεί ως λιγότερο φιλόδοξη εάν η άνοδος της Κίνας είναι πράγματι ασταθής, ενώ για αποδοχή της νέας αυτής κατάστασης από τον πληθυσμό, θα χρειαστεί, ενδεχομένως, κάποιος συνδυασμός εξελιγμένης προπαγάνδας και καταναγκαστικής καταπίεσης ή άλλης ειλικρινούς μεθόδου για την πειθώ σε ένα πλαίσιο πολιτικής απελευθέρωσης.⁵⁰⁹ Η αγορά λαϊκής υποστήριξης, μέσω της ταχείας οικονομικής ανάπτυξης δεν θα είναι πλέον δυνατή· είτε έτσι, είτε αλλιώς, το μοντέλο μεταβατικής δύναμης που χρησιμοποιείται τόσο εκτεταμένα για να εξηγήσει τον μεταβαλλόμενο ρόλο της Κίνας στις διεθνείς σχέσεις θα πρέπει να αντικατασταθεί από ένα νέο υπόδειγμα, το οποίο θα βασίζεται στο γεγονός ότι έχει σταματήσει.⁵¹⁰ Ο Nye, κάνοντας μια συνολική αποτίμηση της επικρατούσας κατάστασης, με βάση τα προαναφερθέντα, εκτιμά ότι, η Κίνα δεν θα καταφέρει να αποκτήσει παρόμοια ισχύ με εκείνη των ΗΠΑ και προτείνει, όπως οι τελευταίες επιδείξουν αυξημένη εγκράτεια και σοβαρότητα, προκειμένου να αποφύγουν λανθασμένους χειρισμούς, οι οποίοι τότε θα οδηγήσουν σε μία αναπόφευκτη σύγκρουση μεταξύ τους.⁵¹¹

⁵⁰⁷ Βλ. Γκόφας, & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 83-84

⁵⁰⁸ Βλ. Γκόφας, & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 84-85

⁵⁰⁹ Βλ. Lynch, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 468

⁵¹⁰ Βλ. Lynch, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 468

⁵¹¹ Περισσότερα στο Nye, J.S., "Only China Can Contain China", *Huffington Post*, 11 May 2015, *όπ. αναφ.* στο Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), σελ. 86

Επίσης, εκτιμάται ότι, η Κίνα θα πρέπει να αντιμετωπίσει την αναδυόμενη πρόκληση, αναφορικά με την εξισορρόπηση της συνεργασίας και του ανταγωνισμού της με τις ΗΠΑ στη διακυβέρνηση του Παγκόσμιου εμπορίου. Το υποκεφάλαιο 5.3 είναι αφιερωμένο στην εν λόγω πρόκληση.

5.2 Η Πρωτοβουλία Belt & Road (BRI)

Τον Σεπτέμβριο του 2013, ο Πρόεδρος Xi Jinping ανακοίνωσε στο Καζακστάν την ιδέα για την Πρωτοβουλία «Silk Road Economic Belt» και τον Οκτώβριο του ίδιου έτους, ανακοίνωσε στην Ινδονησία την ιδέα του θαλάσσιου δρόμου μεταξίου του 21ου αιώνα (21st Century Maritime Silk Road – MSR),⁵¹² παρουσιάζοντας ουσιαστικά την πρωτοβουλία «Μία Ζώνη – Ένας Δρόμος» (One Belt – One Road/OBOR ή Belt & Road Initiative – BRI). Στο πλαίσιο αυτό, σε μια Διάσκεψη Εργασίας Περιφερειακής Διπλωματίας, που πραγματοποιήθηκε τον Οκτώβριο 2013, τονίστηκε η σημασία της έννοιας «περιφερειακή διπλωματία» και τον Νοέμβριο του επόμενου έτους, η κινεζική κυβέρνηση ανακοίνωσε, στην Οικονομική Συνεργασία Ασίας-Ειρηνικού (APEC) που πραγματοποιήθηκε στο Πεκίνο, τη δημιουργία του νέου ταμείου Silk Road (40 δις δολαρίων)· το δε Μάρτιο του 2015, η Εθνική Επιτροπή Ανάπτυξης και Μεταρρυθμίσεων, το Υπουργείο Εξωτερικών και το Υπουργείο Εμπορίου ανακοίνωσαν από κοινού την ιδέα της πρωτοβουλίας OBOR «One Belt, One Road».⁵¹³ Με άλλα λόγια, ανακοινώθηκε η χερσαία οικονομική ζώνη, καθώς επίσης και ο θαλάσσιος δρόμος του μεταξίου του 21ου αιώνα, για την προώθηση της περιφερειακής σύνδεσης και της πολυμερούς συνεργασίας στον ευρασιατικό χώρο,⁵¹⁴ καθώς η Κίνα σχεδίαζε να προωθήσει επενδύσεις στις υποδομές των μεταφορών, με νέες χρηματοδοτήσεις έργων υποδομής στον τομέα των αεροπορικών, σιδηροδρομικών και οδικών δικτύων, συνολικής εκτιμώμενης επένδυσης ύψους 890 δις δολαρίων ή και περισσότερο.⁵¹⁵ Το φιλόδοξο αυτό όραμα του προέδρου της χώρας Xi Jinping αφορά στην εξασφάλιση της σύνδεσης της Κίνας με την Ευρώπη, καθώς θεωρείται μέρος της Πολιτικής του.⁵¹⁶ Οι χερσαίες διαδρομές αρχίζουν στις κεντρικές και δυτικές περιοχές της Κίνας, διέρχονται από την Κεντρική Ασία, τη Δυτική Ασία, την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και καταλήγουν στη

⁵¹² Βλ. Aoyama, (2016), *όπ. παρ.*, σελ. 3

⁵¹³ Βλ. Aoyama, (2016), *όπ. παρ.*, σελ. 3

⁵¹⁴ Βλ. Zhou, & Esteban, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 487

⁵¹⁵ Βλ. Aoyama, (2016), *όπ. παρ.*, σελ. 3

⁵¹⁶ Fallon, T., (2015). The New Silk Road: Xi Jinping's Grand Strategy for Eurasia, *American Foreign Policy Interests*, 37:3, σελ. 140

Δυτική Ευρώπη, ενώ τα θαλάσσια δρομολόγια συνδέουν τις παράκτιες περιοχές της Κίνας με την Ευρώπη, μέσω της Θάλασσας της Νότιας Κίνας, του Ινδικού Ωκεανού, του Περσικού Κόλπου και της Μεσογείου.⁵¹⁷

Η BRI περιλαμβάνει 65 χώρες στην Ασία, την Ευρώπη και την Αφρική, ενώ αντιπροσωπεύει το 70% του παγκόσμιου πληθυσμού και περισσότερο από το 40% του παγκόσμιου ΑΕΠ· η πρωτοβουλία προσφέρει όχι μόνο έναν πολυμερή μηχανισμό ενίσχυσης των οικονομικών, πολιτικών και πολιτιστικών δεσμών μεταξύ της Κίνας και των άλλων χωρών της Ευρασίας, αλλά και έναν τρόπο για την ενίσχυση της συνεργασίας με τις υφιστάμενες περιφερειακές πολυμερείς ομάδες, όπως η SCO, ο ASEAN, η Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ευρασιατική Οικονομική Ένωση, η Ένωση Νοτιοανατολικής Ασίας για την Περιφερειακή Συνεργασία και το Συμβούλιο Συνεργασίας του Κόλπου.⁵¹⁸ Σύμφωνα με τον Ye Zicheng, συγγραφέα του έργου για την κινεζική υψηλή στρατηγική:⁵¹⁹

«υπάρχει στενή σχέση μεταξύ της ανανέωσης του κινεζικού έθνους και της Κίνας να γίνει παγκόσμια δύναμη. Εάν η Κίνα δεν γίνει παγκόσμια δύναμη, η ανανέωση του κινεζικού έθνους θα είναι ατελής. Μόνο όταν γίνει μια παγκόσμια δύναμη, μπορούμε να πούμε ότι έχει επιτευχθεί η πλήρης ανανέωση του κινεζικού έθνους».

Ο Δρόμος του Μεταξιού ήταν μια σημαντική εμπορική διαδρομή μεταξύ της Κίνας και της Ευρώπης ανάμεσα στον τρίτο αιώνα π.Χ. και στον δέκατο πέμπτο αιώνα μ.Χ., ενώ αναφέρεται σε μια εποχή, που η Κίνα ήταν κυρίαρχη εμπορική δύναμη· η πρωτοβουλία «Belt and Road», η οποία συνδέεται με το «όνειρο της Κίνας» του Xi και τη «μεγάλη αναζωογόνηση του έθνους», αποτελεί ουσιαστικά έκφραση της εμπιστοσύνης και της διεθνούς επιρροής της Κίνας, καθώς το φιλόδοξο όραμα του Xi για βελτιωμένη διασύνδεση της Κίνας με την Ευρώπη θα προωθήσει την ανάπτυξη, θα ενισχύσει το διηπειρωτικό εμπόριο μεταξύ Ασίας και Ευρώπης, θα προσελκύσει ξένες επενδύσεις και, ως εκ τούτου, θα ενισχύσει τη σταθερότητα και την ασφάλεια των κρατών στην ιστορικά ταραγμένη περιοχή, με απώτερο στόχο τη δημιουργία μιας νέας μορφής περιφερειακής οικονομικής κοινότητας ή, όπως αλλιώς το έθεσε ο Xi, «μια αίσθηση κοινού πεπρωμένου» μεταξύ των ενδιαφερομένων

⁵¹⁷ Βλ. Zhou, & Esteban, (2018), όπ. παρ., σελ. 490

⁵¹⁸ Βλ. Zhou, & Esteban, (2018), όπ. παρ., σελ. 490

⁵¹⁹ Βλ. Fallon (2015), όπ. παρ., σελ. 141

χωρών.⁵²⁰ Σύμφωνα με τον ηγέτη της, η Κίνα εξακολουθεί να είναι μια αναπτυσσόμενη χώρα, η οποία ακολουθεί «το μονοπάτι της ειρηνικής ανάπτυξης» και, σε καμιά περίπτωση, δεν αποτελεί «πρόκληση ή απειλή» για τις άλλες χώρες ή τον κόσμο, γενικότερα.⁵²¹ Παρόλα αυτά, είναι γενικά αποδεκτό ότι, η BRI δεν είναι μόνο μια περιφερειακή στρατηγική για την Κίνα, αλλά είναι επίσης μια παγκόσμια στρατηγική,⁵²² δεδομένου ότι καθοδηγείται από γεωοικονομικούς παράγοντες.⁵²³

- Πρώτον, η Δυτική αναπτυξιακή στρατηγική, που θεσπίστηκε το 1999 για την επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης στις δυτικές περιοχές της Κίνας, αποτελεί προτεραιότητα από τους κινέζους ηγέτες: η κακή υποδομή, η ανεπαρκής επένδυση και η αναπτυξιακή ανισορροπία όχι μόνο εμποδίζουν την οικονομική ανάπτυξη, αλλά αποτελούσαν επίσης απειλή για την πολιτική σταθερότητα στις δυτικές περιοχές της Κίνας.

- Δεύτερον, η οικονομική ανάπτυξη της Κίνας έχει υποστεί επιβράδυνση από το 2012 και, πρωτοφανώς, μειώθηκε στο 6,7% το 2016, σημειώνοντας ιστορικό χαμηλό επίπεδο τα τελευταία 25 χρόνια.

Οι παραπάνω θέσεις ενισχύονται και από το γεγονός ότι, η έννοια της Πρωτοβουλίας «One Belt, One Road» έχει δύο χαρακτηριστικά: τη μελλοντική επέκταση των διπλωματικών διαδρομών και τις νέες πτυχές που ζητήθηκαν από τη διακυβέρνηση του Xi Jinping, καθώς η ιδέα εντάσσεται μεν στην εξωτερική πολιτική του Προέδρου της Κίνας, πλην όμως, δεν πρέπει να αγνοηθεί το γεγονός ότι, αυτή αναπτύσσεται στην κορυφή των επιτευγμάτων που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί από τη διακυβέρνηση του Hu Jintao.⁵²⁴

Όπως φαίνεται στον επόμενο πίνακα, η Κίνα συμμετέχει ενεργά σε περιφερειακούς Οργανισμούς σε όλο τον κόσμο από το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1990 και έχει δημιουργήσει σχέσεις συνεργασίας με αυτές, με συνέπεια η πρωτοβουλία OBOR να θεωρείται απλά ένα νέο «όνομα» για την εδραίωση των προσπαθειών, τις οποίες η Κίνα είχε ήδη κάνει στις σχέσεις της με την Ασία, την Ευρώπη, τον Αραβικό Κόσμο και τα Νησιά του Ειρηνικού.⁵²⁵ Επίσης, οι προσπάθειες της Κίνας στη Αφρική και τη Λατινική Αμερική μέχρι σήμερα συνεχίζονται, κάτι το οποίο σημαίνει ότι, η έννοια του OBOR δεν περιορίζεται στην Ευρασία, αλλά

⁵²⁰ Βλ. Fallon (2015), *όπ. παρ.*, σελ. 141

⁵²¹ Βλ. Φακιάλας (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 88

⁵²² Βλ. Aoyama, (2016), *όπ. παρ.*, σελ. 7

⁵²³ Βλ. Zhou, & Esteban, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 490

⁵²⁴ Βλ. Aoyama, (2016), *όπ. παρ.*, σελ. 7-8

⁵²⁵ Βλ. Aoyama, (2016), *όπ. παρ.*, σελ. 8

αναπόφευκτα αποκτά παγκόσμια εμβέλεια, καθώς με βάση τις πολιτικές της Κίνας μέχρι σήμερα, η ανάπτυξή του εξαρτάται από τη δημιουργία όχι μόνο διμερών δεσμών, αλλά και δεσμών με διάφορους περιφερειακούς οργανισμούς σε ολόκληρο τον κόσμο, σταθεροποιώντας ταυτόχρονα τις σχέσεις της με τις Ηνωμένες Πολιτείες.⁵²⁶

Region	Start Year	Cooperative Framework
Asia	1996 2001 2003 2005	China-ASEAN talks (unofficial talks: since 1991) SCO (start of predecessor Shanghai Five: 1996) Six-Party Talks Observer of SAARC
Europe	1998 2012	China-EU summit China-CEE summit
Africa	2000 2008	China-Africa cooperation summit China-AU strategic dialogue mechanism
Arab world	2004 2010	China-Arab States Cooperation Forum China-GCC Strategic Dialogue
Pacific Island states	2006	China-Pacific Island Countries Economic Development and Cooperation Forum
Latin America/Caribbean	2014	China-CELAC Forum

Πίνακας 18. Σημαντικά πλαίσια συνεργασίας που δημιουργήθηκαν μεταξύ Κίνας και Περιφερειακών Οργανισμών [Πηγή: Aoyama (2016:8)]

Κατά την άποψη της Κίνας, η οικονομική ανάπτυξη, μέσω του OBOR, θα πρέπει επίσης να συμβάλει στην καταπολέμηση του ισλαμικού εξτρεμισμού και στην προώθηση της ασφάλειας τόσο στη Δυτική Κίνα, όσο και στην Κεντρική Ασία, πλην όμως, η αποτελεσματικότητα αυτής της προσέγγισης μπορεί να αμφισβητηθεί, καθώς η Κίνα καταβάλλει προσπάθειες καταπολέμησης του εξτρεμισμού και της τρομοκρατίας στις δικές της περιφέρειες και του Θιβέτ, μέσω της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, αλλά τα αποτελέσματα είναι περιορισμένα, εξαιτίας της έλλειψης πολιτισμικής ευαισθησίας.⁵²⁷

Στο πλαίσιο αυτό, μεγάλο μέρος των περιφερειών που καλύπτονται από την πρωτοβουλία «One Belt, One Road» έχει μια ασταθή ασφάλεια και πολιτική

⁵²⁶ Βλ. Aoyama, (2016), *όπ. παρ.*, σελ. 9

⁵²⁷ Βλ. Fallon (2015), *όπ. παρ.*, σελ. 142

κατάσταση και περιλαμβάνει επίσης περιοχές, στις οποίες το Ισλαμικό Κράτος (IS) έχει ενεργό συμμετοχή· το 2015, Κινέζοι πολίτες σκοτώθηκαν από εξτρεμιστικές οργανώσεις στη Συρία και στο Μάλι, το 2013 ένα αυτοκίνητο συνετρίβη και ξέσπασε σε φλόγες στην πλατεία Τιενανμέν, ενώ το 2014 διεξήχθη αδιάκριτη επίθεση στον σταθμό Κουνμίνγκ.⁵²⁸ Καθώς, λοιπόν, οι Ισλαμικές εξτρεμιστικές οργανώσεις δραστηριοποιούνται διεθνώς και οι εξτρεμιστές στο Xinjiang δραστηριοποιούνται εσωτερικά, η Κίνα αντιμετωπίζει δύσκολες προκλήσεις στο να οδηγήσει την ιδέα OBOR μπροστά.⁵²⁹ Ωστόσο, ο ηγέτης της Κίνας Xi Jinping διαβεβαιώνει ότι, στις προθέσεις του, μεταξύ των άλλων, είναι η συνέχιση «της πολιτικής του ανοίγματος προς τον έξω κόσμο», επιδιώκοντας μια ολοένα πιο ίση και εξισορροπημένη εταιρική σύμπραξη σε παγκόσμιο επίπεδο, ώστε η «αμοιβαία κερδοφόρα συνεργασία» να ωφελήσει, κατά το δυνατόν, την παγκόσμια ανάπτυξη και ειρήνη.⁵³⁰ Θα μπορέσει, λοιπόν, η Κίνα να πείσει τον κόσμο ότι, δεν αποτελεί απειλή, αλλά μια ευκαιρία; Οι πολιτικές που θα κερδίσουν το δημοφιλές συναίσθημα θα είναι ένα σημαντικό κλειδί για το κατά πόσον η Κίνα θα μπορέσει να πετύχει στην πρωτοβουλία του «One Belt, One Road» και θα εξελιχθεί σε πραγματική υπερδύναμη, πλην όμως, θεωρείται σχεδόν βέβαιο ότι, θα υπάρξουν προσκλήσεις για εγχώριες μεταρρυθμίσεις στην Κίνα και η εξωτερική πολιτική του Xi Jinping θα τεθεί υπό δοκιμασία.⁵³¹

Η Κίνα, μέσω της πρωτοβουλίας BRI, επιδιώκει να δημιουργήσει στενότερους οικονομικούς δεσμούς μεταξύ των δυτικών περιοχών αυτής και της Κεντρικής, Νοτιοανατολικής και Νότιας Ασίας, αναπτύσσοντας υποδομές, προωθώντας το εμπόριο και ενισχύοντας τη διασυνδεσιμότητα· έτσι, πρότεινε την ίδρυση επτά οικονομικών διαδρόμων, κατά μήκος της BRI, όπως, ο Οικονομικός Διάδρομος Κίνας-Μογγολίας-Ρωσίας, η νέα χερσαία γέφυρα της Ευρασίας, ο Οικονομικός διάδρομος Κίνας - Κεντρικής και Δυτικής Ασίας, ο Οικονομικός Διάδρομος Κίνας-Ινδίας-Κινεζικής Χερσονήσου, ο Οικονομικός διάδρομος Κίνας – Πακιστάν, ο Οικονομικός διάδρομος Μπανγκλαντές-Κίνα-Ινδία-Μυανμάρ και ο οικονομικός διάδρομος Κίνας-Ινδίας-Νεπάλ.⁵³² Οι παραπάνω οικονομικοί διάδρομοι, όχι μόνο, δημιουργούν τεράστιες επενδυτικές ευκαιρίες για τις κινεζικές επιχειρήσεις, αντιμετωπίζοντας τη βιομηχανική πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα της Κίνας,

⁵²⁸ Βλ. Aoyama, (2016), *όπ. παρ.*, σελ. 21

⁵²⁹ Βλ. Aoyama, (2016), *όπ. παρ.*, σελ. 21

⁵³⁰ Βλ. Φακινόλας (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 88

⁵³¹ Βλ. Aoyama, (2016), *όπ. παρ.*, σελ. 22

⁵³² Βλ. Zhou, & Esteban, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 491 · Aoyama, (2016), *όπ. παρ.*, σελ. 6-7

αλλά προωθούν και την ανάπτυξη των δυτικών περιοχών της, καθώς αναβιώνουν την υποτονική οικονομία τους: έτσι, μέχρι το Μάιο του 2017, είχαν συναφθεί συμβάσεις συνολικού ύψους 1.676 έργων υποδομής, που περιλάμβαναν αυτοκινητοδρόμους, σιδηροτροχιές υψηλών ταχυτήτων, ηλεκτρικό δίκτυο, λιμενικές εγκαταστάσεις και αγωγούς φυσικού αερίου και πετρελαίου για την εδραίωση της περιφερειακής συνδεσιμότητας, η οποία σαφώς αποτελεί γεωοικονομική επιταγή.⁵³³ Επίσης, με την πρωτοβουλία BRI, η Κίνα προτίθεται να δημιουργήσει μια ισχυρότερη ευρασιατική σύνδεση μεταξύ Ασίας και Ευρώπης, δύο από τις πιο δυναμικές αγορές στον κόσμο, αφού από τον Μάιο του 2017, το ευρασιατικό σιδηροδρομικό δίκτυο συνδέει άμεσα 28 κινέζικες πόλεις με 29 πόλεις σε 11 ευρωπαϊκές χώρες.⁵³⁴

Πίνακας 19. Χερσαίοι και Θαλάσσιοι διάδρομοι που συνιστούν την Πρωτοβουλία «One Belt, One Road» (OBOR) Πηγή: Aoyama, (2016:6-7)

(1) Οικονομικός διάδρομος Κίνα-Μογγολία-Ρωσία
Περιλαμβάνει δύο οικονομικούς διαδρόμους. Ένας οικονομικός διάδρομος ξεκινά στη Βόρεια Κίνα, εκτείνεται μέσω Hohhot, Εσωτερική Μογγολία, και φθάνει στη Ρωσία. Ένας άλλος διάδρομος ξεκινάει στη βορειοανατολική Κίνα, εκτείνεται μέσω του Manzhouli και φθάνει στη Chita της Ρωσίας. Και οι δύο βασίζονται στον σιδηρόδρομο για την σύνδεση της Κίνα με την Ευρώπη
(2) Οικονομικός διάδρομος Νέα γέφυρα γης της Ευρασίας (Δεύτερη γέφυρα της Ευρασίας)
Μια διαδρομή χωρισμένη σε τρία μέρη που συνδέει την Lianyungang, την επαρχία Jiangsu με το λιμάνι του Ρότερνταμ στις Κάτω Χώρες. Είναι επίσης δυνατή η σύνδεση με την Ιαπωνία, τη Νότια Κορέα και την Ευρώπη, μέσω της Lianyungang. Μπορεί επίσης να φτάσει από το Ιράν και τη Ρωσία στην Ουγγαρία, μέσω του Καζακστάν. Καλύπτει πάνω από 30 Χώρες.
(3) Οικονομικός διάδρομος Κίνα-Κεντρική Ασία-Δυτική Ασία
Ξεκινά από την Αυτόνομη Περιφέρεια Ουίνγκουρ του Xinjiang, εκτείνεται μέσω του Περσικού Κόλπου και φθάνει στις ακτές της Μεσογείου και της Αραβικής Χερσονήσου. Συνδέει τις χώρες της Κεντρικής Ασίας, όπως το Καζακστάν, το Κιργιστάν και το Τατζικιστάν, καθώς επίσης το Ιράν και την Τουρκία, περιλαμβάνει περιοχές πλούσιες σε πετρέλαιο και διάφορους ορυκτούς πόρους και θα χρησιμεύσει

⁵³³ Βλ. Zhou, & Esteban, (2018), όπ. παρ., σελ. 490

⁵³⁴ Βλ. Zhou, & Esteban, (2018), όπ. παρ., σελ. 491 · Schweller, (2018), όπ. παρ., σελ. 33

ως πηγή ενέργειας για την Κίνα.
(4) Οικονομικός διάδρομος Κίνας-Ινδοκίνας & Κινεζικής Χερσονήσου
Ξεκινά από το Νανίγκ, την Αυτόνομη Περιφέρεια Guangxi Zhuang και το Κουνμίνγκ, την επαρχία Yunnan και φτάνει στη Σιγκαπούρη. Η Κίνα έχει δημιουργήσει μια συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών με τον ASEAN και συνεργάστηκε στην ανάπτυξη της υποπεριοχής του Μεγάλου Μεκόνγκ, πλην όμως υφίστανται και κάποιες εντάσεις στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας με συνέπεια η δημιουργία αυτού του οικονομικού διαδρόμου να αντιμετωπίζει μεγάλες δυσκολίες.
(5) Οικονομικός διάδρομος Κίνας-Πακιστάν
Μια διαδρομή 3.000 χιλιομέτρων που συνδέει το Kashgar, την Αυτόνομη Περιφέρεια Uyghur Xinjiang με το λιμάνι Gwadar στο Πακιστάν. Έχει το ρόλο της σύνδεσης του "One Belt" με το "One Road". Μια συμφωνία μεταξύ Κίνας και Πακιστάν να συνεργαστεί ευρέως σε τομείς, όπως η ενέργεια, οι υποδομές και η βιομηχανία, εκτός από την ανάπτυξη του λιμένα Gwadar.
(6) Οικονομικός διάδρομος BCIM
Θα δημιουργηθεί μαζί με το Μπαγκλαντές, την Ινδία και τη Μιανμάρ. Μέσω αυτού του οικονομικού διαδρόμου, η Κίνα μπορεί να προωθήσει δεσμούς με το Μπαγκλαντές και την Ινδία, με τους οποίους ιστορικά δεν είχε στενούς δεσμούς.
(7) Δρόμος του Μεταξιού του 21ου αιώνα
Αποτελείται από διαδρομές στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας και τον Ινδικό Ωκεανό προς την Ευρώπη και τη Αφρική, καθώς και διαδρομές από τη Θάλασσα της Νότιας Κίνας προς τον Νότιο Ειρηνικό. Προκειμένου να δημιουργηθεί ο θαλάσσιος Δρόμος του Μεταξιού, η Κίνα θα επικεντρώσει την επένδυση σε 15 πόλεις με λιμάνι, συμπεριλαμβανομένου τη Shanghai, Tianjin, Ningbo, and Zhoushan.

Αναφορικά με το Θαλάσσιο σκέλος του δρόμου του Μεταξιού, ο Γενικός Διευθυντής Τζι Μινγκοού οραματίζεται ότι, «ο Θαλάσσιος Δρόμος του Μεταξιού θα προωθήσει την περιφερειακή ασφάλεια και συνεργασία, θα "παγώσει" το ζήτημα της Νότιας Σινικής Θάλασσας και θα είναι επωφελής για την πραγματοποίηση του ασιατικού ονείρου».⁵³⁵ Ωστόσο, τα ακριβή περιγράμματα της πρωτοβουλίας «Belt and Road» δεν έχουν καθοριστεί πλήρως, καθώς αυτή τη στιγμή η εν λόγω πρωτοβουλία φαίνεται να αποτελεί μια ευέλικτη ετικέτα για την εξωτερική πολιτική της Κίνας στην Ευρασία, ενώ ο πυρήνας της φαίνεται να αποτελείται από αρκετούς διαδρόμους

⁵³⁵ Βλ. Fallon (2015), όπ. παρ., σελ. 142

χερσαίων και θαλάσσιων μεταφορών που θα πρέπει να ενισχύσουν το εμπόριο και την οικονομική ανάπτυξη.⁵³⁶

Τον Οκτώβριο του 2014, είκοσι μία ασιατικές χώρες υπέγραψαν Μνημόνιο Κατανόησης για την ίδρυση της νέας Ασιατικής Τράπεζας Επενδύσεων Υποδομών (AIIB), με έδρα το Πεκίνο, ενώ το Νοέμβριο του ίδιου έτους, ο Χί ανακοίνωσε ότι η Κίνα θα δημιουργήσει ένα ταμείο 40 δις δολαρίων οδικών μεταφορών, το οποίο θα χρησιμοποιηθεί για την παροχή επενδυτικών και χρηματοδοτικών ενισχύσεων για την υλοποίηση έργων υποδομής με στόχο τη βελτίωση της διασύνδεσης μεταξύ των χωρών κατά μήκος της μίας ζώνης και του ενός δρόμου, πλην όμως, η Ασιατική Τράπεζα Ανάπτυξης εκτιμά ότι το κενό των υποδομών στην Ασία απαιτεί το τεράστιο ποσό των 8 τρις δολαρίων έως το 2020.⁵³⁷ Παράλληλα, η Κίνα πρότεινε τη δημιουργία μιας οδού ξηράς-θάλασσας που θα συνδέει το λιμάνι του Πειραιά, ενός από τα μεγαλύτερα λιμάνια εμπορευματοκιβωτίων στην Ευρώπη και πύλη μεταξύ της Μέσης Ανατολής, των Βαλκανίων, των ευρωπαϊκών αγορών και της Κίνας, επιτρέποντας στο Πεκίνο όχι μόνο να αυξήσει την πρόσβαση στις περιφερειακές αγορές, να μειώσει τα υπερβολικά συναλλαγματικά αποθέματα και να διαφοροποιήσει τους προμηθευτές ενέργειας και τις διαδρομές, αλλά και να μετατρέψει την αυξανόμενη οικονομική ισχύ του σε πολιτική δύναμη.⁵³⁸

Ωστόσο, όπως και με την Κίνα στην αφρικανική ήπειρο, οι χαλαρές απαιτήσεις δανεισμού, μακροπρόθεσμα, θα μπορούσαν να υπονομεύσουν το επιθυμητό αποτέλεσμα της Κίνας, καθώς με χαμηλό ενεργειακό κόστος και αποτελεσματικότητα στη ναυτιλία, είναι δύσκολο να δικαιολογηθεί η κατασκευή σιδηροδρόμων με τις απαιτούμενες μακροπρόθεσμες προσπάθειες συντήρησης και ασφάλειας που συνδέονται με αυτές· μακροπρόθεσμα λοιπόν, υφίστανται ανησυχίες ότι, τα επενδυτικά σχέδια που οδηγούν σε σκάνδαλα για το περιβάλλον ή για τα ανθρώπινα δικαιώματα ενδέχεται να υπονομεύσουν τις προσπάθειες της Κίνας να θεωρηθεί πρωτοπόρος των παγκόσμιων αγαθών και ηγεσίας.⁵³⁹

⁵³⁶ Βλ. Fallon (2015), *όπ. παρ.*, σελ. 142

⁵³⁷ Βλ. Fallon (2015), *όπ. παρ.*, σελ. 142

⁵³⁸ Βλ. Zhou, & Esteban, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 491 · Schweller, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 33-34

⁵³⁹ Βλ. Fallon (2015), *όπ. παρ.*, σελ. 143

Εικόνα 34. Μια προσπάθεια γεωγραφικού προσδιορισμού των ασαφών περιγραμμάτων της συνεχώς εξελισσόμενης πρωτοβουλίας "Belt & Road" [Πηγή: Xinhua News Agency, *όπ. αναφ. στο Fallon (2015:143)*]

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η BRI είναι ζωτικής σημασίας για την προώθηση των γεωπολιτικών συμφερόντων της Κίνας σε τρεις πτυχές, και ειδικότερα, την ενεργειακή ασφάλεια, τη γεωπολιτική επιρροή και τα ναυτικά της συμφέροντα.⁵⁴⁰

- Πρώτον, καθώς η Κίνα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις εισαγωγές ενέργειας από τον Περσικό Κόλπο, η Νέα Ευρασιατική Γέφυρα και ο Οικονομικός Διάδρομος Κίνας - Κεντρικής και Δυτικής Ασίας, της επιτρέπουν να δημιουργήσει ισχυρότερους ενεργειακούς δεσμούς με τη Ρωσία και τις χώρες της Κεντρικής Ασίας, μειώνοντας την εξάρτησή της από εισαγωγές ενέργειας από τον Περσικό Κόλπο· ο οικονομικός διάδρομος Κίνα-Πακιστάν και ο οικονομικός διάδρομος Μπανγκλαντές-Κίνα-Ινδία-Μυανμάρ θα διευκολύνουν τις εισαγωγές ενέργειας της Κίνας από τον Περσικό Κόλπο και την Αφρική, μέσω αγωγών φυσικού αερίου και πετρελαίου και θα μειώσουν την εξάρτησή τους από το στενό της Μάλακκα, όπου οι ΗΠΑ μπορούν να ασκήσουν μεγάλη επιρροή.

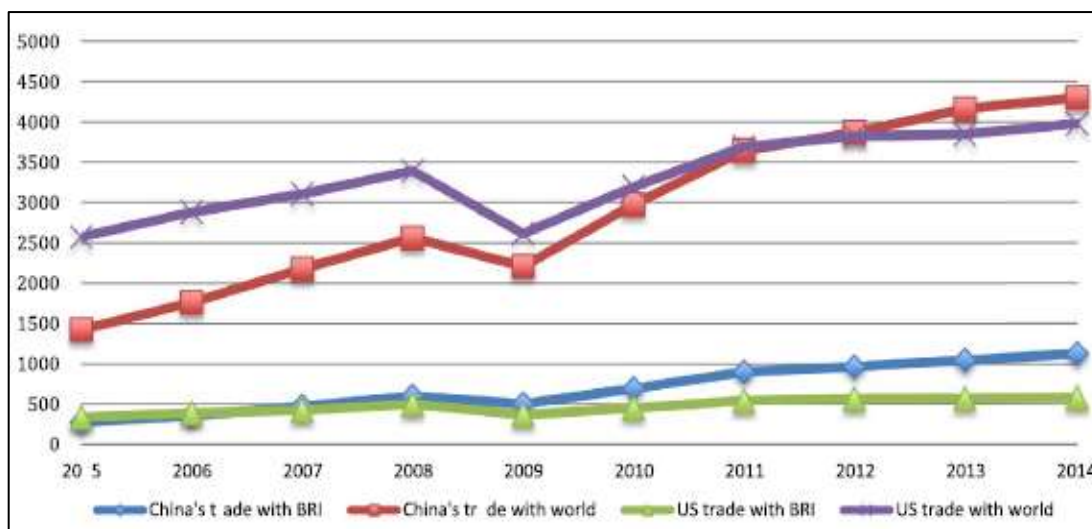
- Δεύτερον, η οδός «Silk Road» συμβάλλει στην επέκταση της γεωπολιτικής επιρροής του Πεκίνου σε ολόκληρη την ήπειρο· η περιφερειακή συνδεσιμότητα και η πολυμερής συνεργασία που συμβάλλουν στην ενίσχυση της ασύμμετρης αλληλεξάρτησης επιτρέπουν στο Πεκίνο όχι μόνο να αξιοποιήσει την εξουσία και την επιρροή του έναντι των άλλων εταίρων της Ευρασίας στα στρατηγικά του συμφέροντα, αλλά και να διευρύνει τη στρατηγική ενδοχώρα και τον γεωπολιτικό της χώρο.

- Τρίτον, ο θαλάσσιος δρόμος του «Μεταξιού» βοηθά το Πεκίνο να οικοδομήσει τη ναυτική του δύναμη και να επεκτείνει την επιρροή του στον Ινδικό Ωκεανό για τη βελτίωση της ασφάλειας στη θάλασσα και την προώθηση των θαλάσσιων συμφερόντων του· έτσι, για παράδειγμα, η βαριά επένδυση της Κίνας στο λιμάνι Hambantota, το λιμάνι Gwadar (Πακιστάν) και το λιμάνι Kyaukpyu (Μυανμάρ) επιτρέπει στο Πεκίνο να ενισχύσει τη ναυτική παρουσία του στον Ινδικό Ωκεανό, να διασφαλίσει την ασφάλεια των εμπορικών και ενεργειακών του δρομολογίων και να ενισχύσει τον ρόλο του ως ναυτική δύναμη.

Στο παραπάνω πλαίσιο, ένα σημαντικό πεδίο δράσης για την ζώνη στην Κεντρική Ασία θα είναι η συνδεσιμότητα των ενεργειακών υποδομών, ιδίως των αγωγών πετρελαίου και φυσικού αερίου, καθώς η Κίνα διαθέτει ήδη αγωγούς από το Καζακστάν και το Τουρκμενιστάν· επί του παρόντος, τα κινεζικά ενεργειακά εφόδια είναι ευάλωτα, διότι το 80% αυτών διέρχονται από τα στενά της Μάλακκα στη Νοτιοανατολική Ασία.⁵⁴¹

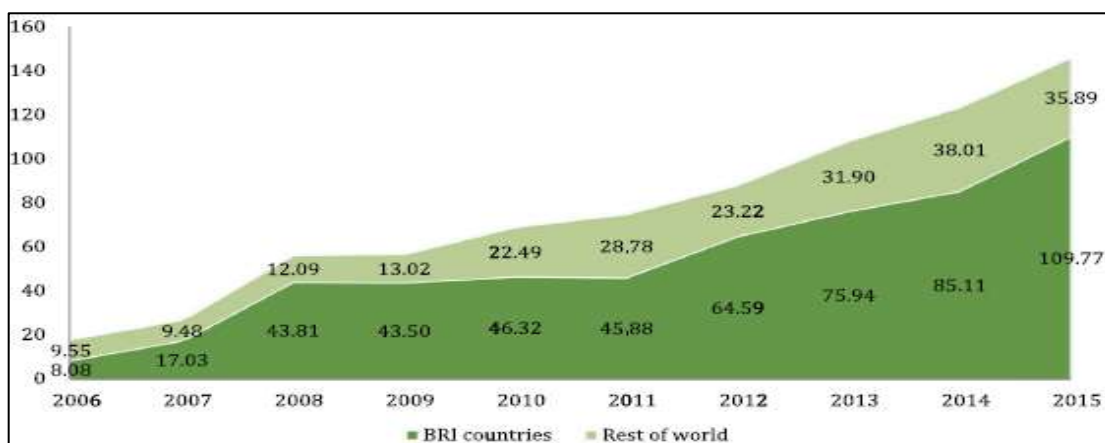
⁵⁴⁰ Βλ. Zhou, & Esteban, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 492

⁵⁴¹ Βλ. Fallon (2015), *όπ. παρ.*, σελ. 144

Εικόνα 35. Το εμπόριο μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ με τις χώρες της BRI και τον κόσμο κατά την περίοδο 2005-2014 (σε δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ) [Πηγή: National Bureau of Statistics of China, <http://data.stats.gov.cn>; The International Trade Administration, US Department of Commerce, <http://www.trade.gov>, όπ. αναφ. στο Zhou, & Esteban, (2018), όπ. παρ., σελ. 495]

Από την άλλη μεριά, οι νέες υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των αγωγών, των οδών και των σιδηροδρομικών γραμμών, θα επιτρέψουν στην Κίνα να χρησιμοποιήσει έναν διάδρομο χερσαίων μεταφορών για την παροχή ενέργειας τόσο από τη Μέση Ανατολή, όσο και από την Κεντρική Ασία, προκειμένου να παρακάμψει τα στενά της Μάλακκα· η δε ενεργειακή διασύνδεση θα συνέβαλε επίσης στη στενότερη σύνδεση των χωρών της Κεντρικής Ασίας με την Κίνα και στη χαλάρωση των ιστορικών σχέσεων της με τη Ρωσία.⁵⁴²

Εικόνα 36. Οι εξωτερικές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις της Κίνας (Foreign Direct Investment - FDI) σε χώρες της BRI και στον κόσμο κατά την περίοδο 2006-2015 (σε δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ) [Πηγή: 2015 Statistical Bulletin of China's Outward Foreign Direct Investment, όπ. αναφ. στο Zhou, & Esteban, (2018), όπ. παρ., σελ. 495]

⁵⁴² Βλ. Fallon (2015), όπ. παρ., σελ. 144

Η BRI καταδεικνύει μια βαθιά μετατόπιση της κινεζικής εξωτερικής πολιτικής από το «Κρατώντας χαμηλό προφίλ» σε «Επιδίωξη για επίτευγμα», αφού κατά τη διάρκεια τριών δεκαετιών (1980-2010), η διατήρηση «χαμηλού προφίλ» του Deng Xiaoping ήταν η βασική αρχή που καθοδηγούσε την κινεζική εξωτερική πολιτική και διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην προώθηση ενός ευνοϊκού διεθνούς περιβάλλοντος για τη διαδικασία εκσυγχρονισμού της Κίνας.⁵⁴³

Εικόνα 37. Τα στενά της Μάλακκα (Πηγή: Maritime Security Review)

Μερικοί Κινέζοι μελετητές υποστηρίζουν ότι, η στρατηγική αυτή είχε ήδη ξεπεραστεί, όταν η πολιτική περιορισμού της Ουάσινγκτον όχι μόνο δεν έθεσε σε κίνδυνο το περιβάλλον ασφαλείας της Κίνας, αλλά περιόρισε και την ικανότητά της να σχεδιάζει την εξουσία στην περιφέρειά της· ειδικότερα, η παρακμή της αμερικανικής δύναμης παρείχε στην Κίνα μια ευκαιρία να διαδραματίσει σημαντικότερο ρόλο στις παγκόσμιες υποθέσεις, καθώς μετά την ανάληψη της εξουσίας από το Xi Jinping, το Πεκίνο υιοθέτησε μια πιο ισχυρή εξωτερική πολιτική

⁵⁴³ Βλ. Zhou, & Esteban, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 492-493

για να προωθήσει τα περιφερειακά και παγκόσμια συμφέροντά του, με την BRI να καθοδηγείται από τρεις παράγοντες.⁵⁴⁴

- Πρώτον, η Κίνα χρησιμοποιεί τη BRI ως μέσο ομαλής εξισορρόπησης για να υπονομεύσει την αμερικανική εξουσία, δημιουργώντας ασύμμετρη αλληλεξάρτηση, ενισχύοντας τη στρατηγική διαβεβαίωση έναντι των ευρασιατικών εταίρων της και αποτρέποντας το σχηματισμό οποιουδήποτε συνασπισμού κατά της Κίνας.

- Δεύτερον, η Κίνα επιδιώκει να προωθήσει την ήπια ισχύ και να ενισχύσει τον ρόλο της ως κανονιστική δύναμη, αυξάνοντας τη νομιμότητα της αυξανόμενης εξουσίας της.

- Τρίτον, η Κίνα προτίθεται να αναδιαμορφώσει την παγκόσμια διακυβέρνηση και να μετατρέψει το υπάρχον διεθνές σύστημα με τρόπο, που να αντικατοπτρίζει τις αξίες, τα συμφέροντα και το καθεστώς του.

Η πρωτοβουλία «Μία Ζώνη – Ένας Δρόμος» (Belt and Road) κατέστη γρήγορα ελκυστική και οι επιχειρηματικές ευκαιρίες, που προσέφερε ο στρατηγικός σχεδιασμός της Κίνας, δεν απέτρεψαν την προσέλκυση μερικών στενών συμμάχων των ΗΠΑ στην Ευρώπη, αφού το Μάρτιο του 2015, το Ηνωμένο Βασίλειο (HB), η Γαλλία, η Γερμανία και η Ιταλία αποφάσισαν να ενταχθούν στην Ασιατική Τράπεζα Επενδύσεων Υποδομών (AIIB) παρά τις διαμαρτυρίες των ΗΠΑ.⁵⁴⁵ Έτσι, σε μια εποχή, που η πρωτοβουλία του ίδιου του αμερικανικού δρόμου του μεταξίου λαμβάνει αμελητέα χρηματοδότηση, όταν υποχωρεί από τη Μέση Ανατολή, συμπεριλαμβανομένου του Αφγανιστάν, καθώς και όταν δεν υπάρχουν επαρκείς οικονομικοί πόροι, συμπεριλαμβανομένων των ανώτατων ορίων στις αμυντικές δαπάνες, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα πρέπει να επανεξετάσουν τη θέση τους και εάν χρειαστεί να χαράξουν μια σαφέστερη, πιο ενεργητική στάση και να χρησιμοποιήσουν τους οικονομικούς, διπλωματικούς και λοιπούς μοχλούς πίεσης και ασφαλείας με πιο αποτελεσματικό τρόπο, ενώ, από την άλλη μεριά, θα πρέπει να συνεργαστούν με την Κίνα, όπου αυτό είναι δυνατόν, αλλά και να προτείνουν κατάλληλες εναλλακτικές λύσεις έναντι των κινεζικών πρωτοβουλιών.⁵⁴⁶

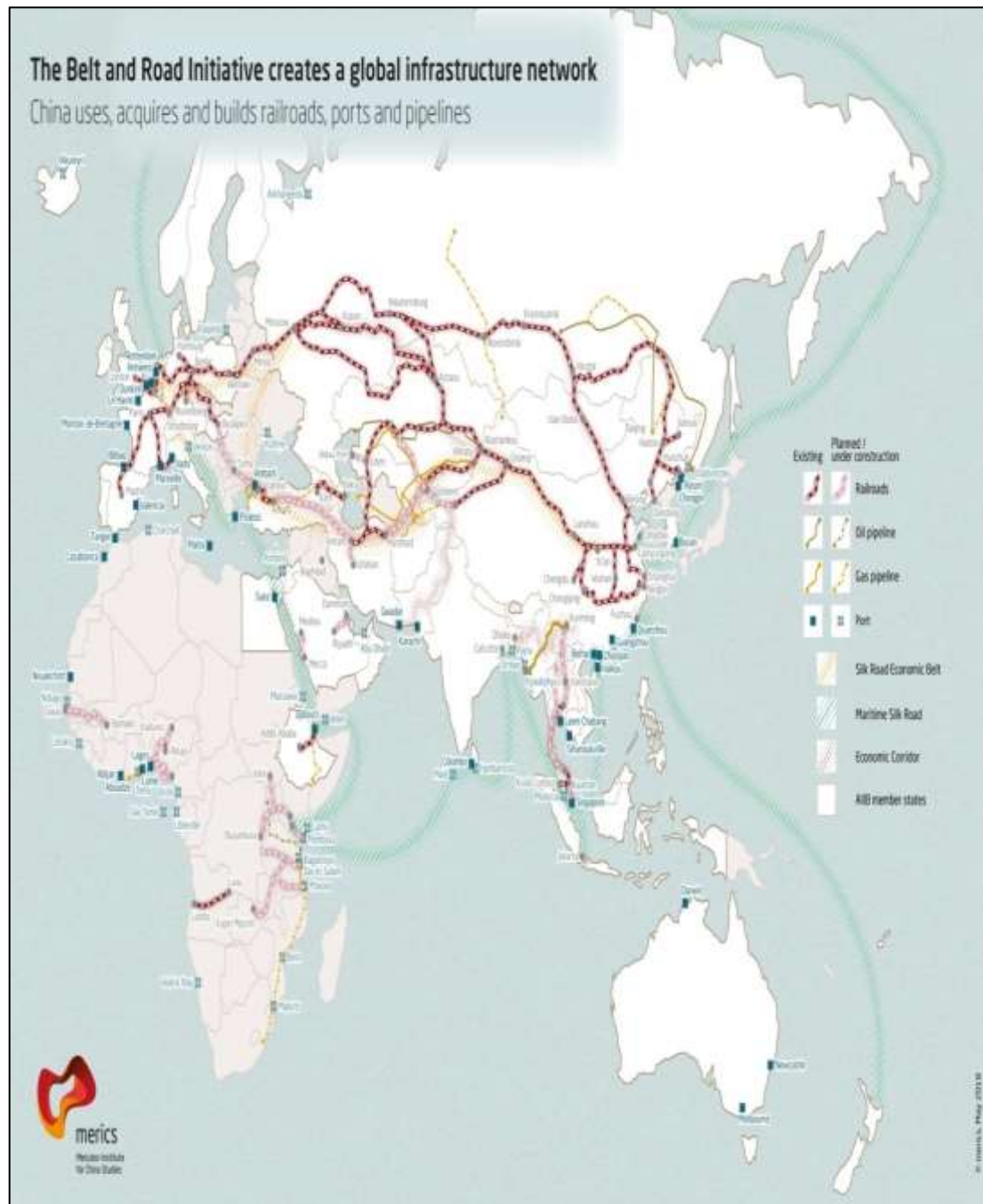
Ενώ η παγκόσμια τάξη διανύει μια δραματική αλλαγή, το πρόσφατο φόρουμ της BRI για διεθνή συνεργασία, στο οποίο συμμετείχαν περισσότεροι από 1.500 εκπρόσωποι από περισσότερες από 130 χώρες και 70 διεθνείς οργανισμούς,

⁵⁴⁴ Βλ. Zhou, & Esteban, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 493

⁵⁴⁵ Βλ. Fallon (2015), *όπ. παρ.*, σελ. 146

⁵⁴⁶ Βλ. Fallon (2015), *όπ. παρ.*, σελ. 146

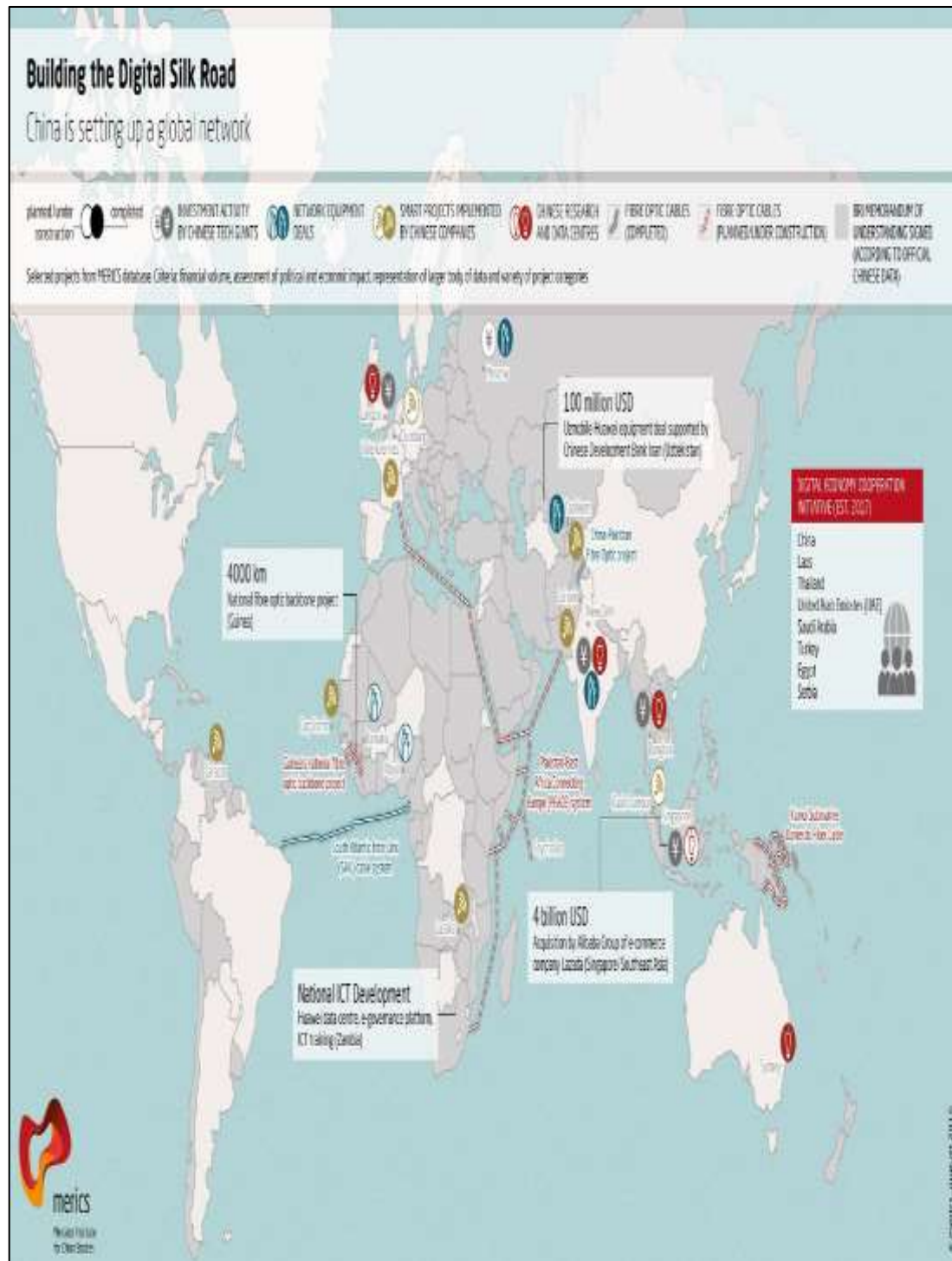
καταδεικνύει τη φιλοδοξία του Πεκίνου για πιο εξέχουσα παγκόσμια ηγετική θέση· έτσι, καθώς το αίσθημα αντι-παγκοσμιοποίησης της διακυβέρνησης Trump και το δόγμα «Πρώτα η Αμερική» (America First) δημιούργησαν αμφιβολίες για τον ηγετικό ρόλο των ΗΠΑ στη φιλελεύθερη οικονομική τάξη, η BRI παρέχει την ώθηση για ένα νέο κύμα παγκοσμιοποίησης, που δίνει στην Κίνα τη δυνατότητα να διαδραματίσει μεγαλύτερο διεθνή ρόλο και μια νέα διεθνή οικονομική τάξη.⁵⁴⁷

Εικόνα 38. Δημιουργία ενός Παγκόσμιου δικτύου Υποδομών μέσω της BRI (Πηγή: MERICS)

⁵⁴⁷ Βλ. Zhou, & Esteban, (2018), όπ. παρ., σελ. 501

Η BRI, η οποία στοχεύει στην προώθηση της κοινής ανάπτυξης και ευημερίας όλων των χωρών, όχι μόνο εκδηλώνει τη δέσμευση της Κίνας σε μια ειρηνική άνοδο, αλλά παρουσιάζει και ένα κινεζικό όραμα για μια νέα παγκόσμια τάξη που βασίζεται στην αρμονική και ειρηνική συνύπαρξη.⁵⁴⁸

Εικόνα 39. Κατασκευάζοντας τον Ψηφιακό Δρόμο του Μεταξιού (Πηγή: MERICS)

⁵⁴⁸ Βλ. Zhou, & Esteban, (2018), όπ. παρ., σελ. 501

5.3 Ο Ανταγωνισμός ΗΠΑ - Κίνας στη Διακυβέρνηση του Παγκόσμιου Εμπορίου

5.3.1 Γενικά.

Ένας από τους αντικειμενικούς σκοπούς των κρατών, σύμφωνα με τον Gilpin, είναι η δυνατότητα ελέγχου ή κατ' ελάχιστον, άσκησης επιρροής στην παγκόσμια οικονομία ή διαφορετικά στον διεθνή καταμερισμό εργασίας· βέβαια, ο σκοπός αυτός δεν είναι ανεξάρτητος από τους άλλους δύο, οι οποίοι αφορούν στον εδαφικό έλεγχο και στην πολιτική κυριαρχία ενός κράτους σε κάποιο άλλο, καθώς και οι δύο αυτοί στόχοι επιφέρουν σημαντικές συνέπειες και αποτελέσματα στις διεθνείς οικονομικές σχέσεις.⁵⁴⁹ Οι ΗΠΑ είναι, αδιαμφισβήτητα, το κυρίαρχο κράτος στην παγκόσμια οικονομία· ωστόσο, μετά από τέσσερις δεκαετίες ταχείας και διατηρήσιμης οικονομικής ανάπτυξης, η Κίνα έχει πλέον αναδειχθεί σε ηγετικό εμπορικό κράτος, παγκοσμίως και δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία, ενώ η κατανόηση των επιπτώσεων μιας αυξανόμενης Κίνας έχει απασχολήσει και συνεχίζει να απασχολεί τόσο τους μελετητές, όσο και τους πολιτικούς, καθώς υποστηριζόμενη από την αυξανόμενη οικονομική της δύναμη, η Κίνα απαιτεί μεγαλύτερο ρόλο στην παγκόσμια οικονομική διακυβέρνηση.⁵⁵⁰

Παράλληλα, είναι φανερό ότι, μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ υποβόσκει και ένας διαφαινόμενος εμπορικός πόλεμος, ο οποίος έχει σημαντικές συνέπειες τόσο στις οικονομίες των δύο χωρών, όσο και στην παγκόσμια οικονομία.⁵⁵¹ Αν και ο Αμερικανός πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ έχει μια συνεπή θέση απέναντι στο εμπορικό έλλειμμα, οι σημαντικότεροι λόγοι, που δικαιολογούν τις εμπορικές ενέργειες των ΗΠΑ, οφείλονται στην αύξηση της καινοτομίας της Κίνας και στην αυξανόμενη παγκόσμια ανταγωνιστικότητά της, καθώς η αμερικανική πλευρά βλέπει την κατάσταση, διαμέσου του φακού μιας «Θουκυδίδειας» οικονομικής παγίδας, η οποία υποδηλώνει ότι, μια οικονομική αποδυνάμωση της Κίνας θέτει μια άμεση πρόκληση για τις ΗΠΑ, δεδομένου ότι, οι κινεζικές και αμερικανικές οικονομίες είναι αλληλένδετες και συμπληρωματικές· ωστόσο, υπάρχει πάντα η ελπίδα διαφυγής από

⁵⁴⁹ Βλ. Gilpin (2004), *όπ. παρ.*, σελ. 56

⁵⁵⁰ Hopewell, K., (2019) US-China conflict in global trade governance: the new politics of agricultural subsidies at the WTO, *Review of International Political Economy*, 26:2, σελ.207

⁵⁵¹ Gong, J., (2018). The economic Thucydides trap between China and the US, *Turkish Policy Quarterly*, 17(2), σελ. 117

την παγίδα αυτή, εάν και εφόσον, η Κίνα και η Αμερική βρουν τρόπους συνύπαρξης και συμμετοχής σε μια σχέση συνεργασίας.⁵⁵²

Από την άλλη μεριά, είναι γενικά αλήθεια ότι, η διακυβέρνηση Trump κληρονόμησε μια σειρά οικονομικών, πολιτικών και περισσότερο επακόλουθων στρατηγικών σχέσεων με την Ανατολική Ασία, οι οποίες αμφισβητούνται σήμερα και ενδεχομένως υπονομεύονται τόσο από την άνοδο της Κίνας, όσο και από βαθιές αμφιβολίες, αναφορικά με το πώς η Κυβέρνηση του Trump βλέπει τη σχέση της με την περιοχή τόσο γενικά, όσο και ειδικά με την Κίνα, ενώ είναι βέβαιο ότι, η κατάσταση διαφέρει κατά πολύ από εκείνη της διακυβέρνησης Μπαράκ Ομπάμα.⁵⁵³

Έτσι, στις αρχές του 2018, κατά τη διάρκεια της ομιλίας του προέδρου Donald Trump στο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ στο Νταβός της Ελβετίας, σηματοδοτήθηκε η έναρξη μιας σημαντικής αλλαγής στην εμπορική πολιτική των ΗΠΑ προς το μεγαλύτερο μέρος του κόσμου· μια αλλαγή, η οποία θα προκαλούσε «*ισχυρές οικονομικές σεισμικές δονήσεις*», αφού μέσα από μια επαλληλία εμπορικών μέτρων που ανακοινώθηκαν από την Ουάσινγκτον, η παγκόσμια οικονομική τάξη αντιμετωπίζει πρωτοφανείς προκλήσεις, με πρώτη πληγείσα την Κίνα.⁵⁵⁴

Αναμφισβήτητα, κατά τη διάρκεια του 21^{ου} αιώνα, πίσω από την παγκόσμια αύξηση του κεφαλαίου και την ταυτόχρονη μείωση του κόστους εργασίας, με τη συνακόλουθη συμπίεση του κόστους του κεφαλαίου, κρύβεται η ενσωμάτωση των τεράστιων οικονομικών επιδόσεων στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία, αναφορικά με το εργατικό δυναμικό και το πλεόνασμα των αποταμιεύσεων.⁵⁵⁵ Ωστόσο, η ποσοτικοποίηση της ισχύος, με όρους οικονομίας των κρατών, παρουσιάζει αντίστοιχα τις δικές της δυσκολίες· έτσι, το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) αποτελεί τον πλέον εύχρηστο δείκτη, βάσει του οποίου υπολογίζεται το σύνολο των χρηματικών ποσών, που ανταλλάσσονται από τα κράτη για προϊόντα ή υπηρεσίες που παράγονται σε μια χώρα, ενσωματώνοντας ταυτόχρονα, με τον τρόπο αυτό, το επίπεδο ανάπτυξης, καθώς επίσης και τη δημογραφία του, υπό μελέτη, συστήματος.⁵⁵⁶

⁵⁵² Βλ. Gong (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 117

⁵⁵³ Περισσότερα στο Roubini, N. (2019), "The coming Sino-American bust-up", *Project Syndicate*, *όπ. αναφ. στο Beeson*, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 2

⁵⁵⁴ Βλ. Gong (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 118

⁵⁵⁵ Βλ. Fenby, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 10-11.

⁵⁵⁶ Βλ. Παπασωτηρίου (2008), *όπ. παρ.*, σελ. 38

5.3.2 Ο Συνολικός Πλούτος των Δύο Χωρών.

Την εποχή των γεγονότων στην πλατεία Tiananmen, το ετήσιο διμερές εμπόριο ήταν \$13 δις ΗΠΑ· το 2014, το διμερές εμπόριο αυξήθηκε στα \$589 δις ΗΠΑ και η Κίνα αποκόμισε πλεόνασμα ύψους \$343 δις ΗΠΑ, σύμφωνα με στατιστικές των ΗΠΑ.⁵⁵⁷ Οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι η μεγαλύτερη πηγή άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) στην Κίνα, ενώ η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος ξένος πιστωτής των Ηνωμένων Πολιτειών.⁵⁵⁸ Αν και οι εμπορικές ανισορροπίες, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και η πρόσβαση στην αγορά εξακολουθούν να αποτελούν μείζονα ζητήματα στις διμερείς οικονομικές τους σχέσεις, κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί ότι, η αύξηση του εμπορίου και των επενδύσεων έχει εντείνει σημαντικά την οικονομική αλληλεξάρτηση μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Κίνας.⁵⁵⁹

Παρά την οικονομική επιβράδυνση,⁵⁶⁰ στα μέσα της δεκαετίας του 2010, ο «θόρυβος» για την άνοδο της Κίνας άλλαξε ελάχιστα· χαρακτηριστικό παράδειγμα, η ομιλία του απερχόμενου Υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ John Kerry τον Ιανουάριο του 2017, στην Αμερικανική Ναυτική Ακαδημία, ο οποίος παρατήρησε ότι: *«είμαστε η πιο ισχυρή χώρα στον πλανήτη και ναι είμαστε η μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο. Αλλά η Κίνα θα είναι τελικά μόνο λόγω του μεγέθους της»*· το μόνο ερώτημα για τον Kerry και, μάλλον, για πολλούς ακόμη, ήταν πόσο σύντομα θα ανέβει η Κίνα στην πρώτη θέση.⁵⁶¹ Τον Δεκέμβριο του 2017, η διακυβέρνηση Trump παρουσίασε την έκθεση στρατηγικής εθνικής ασφάλειας, η οποία πρότεινε ότι, οι Ηνωμένες Πολιτείες εισέρχονται σε μια νέα εποχή μεγάλου ανταγωνισμού εξουσίας, χαρακτηρίζοντας την Κίνα ως *«ρεβιζιονιστική εξουσία»* και *«στρατηγικό ανταγωνιστή»* που θέλει *«να διαμορφώσει ένα παγκόσμιο αντιθετικό στις αμερικανικές αξίες και συμφέροντα»*.⁵⁶²

Ήδη από το Δεκέμβριο του 2014, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ανακοίνωνε ότι, η Κίνα είχε ήδη ξεπεράσει τις Ηνωμένες Πολιτείες σε όρους ισοτιμίας αγοραστικής δύναμης.⁵⁶³ Η Price Waterhouse Coopers (PWC) δημοσίευσε μια

⁵⁵⁷ Περισσότερα στο US Census Bureau, (2005), *όπ. αναφ. στο He (2017:144)*

⁵⁵⁸ Περισσότερα στο Morrison, (2015) & Shambaugh, (2013:3), *όπ. αναφ. στο He (2017:144)*

⁵⁵⁹ *Βλ. He (2017), όπ. παρ., σελ. 144*

⁵⁶⁰ *Βλ. Len, (2015), όπ. παρ., σελ. 3*

⁵⁶¹ Περισσότερα στο Kerry, J. [(2017, January 10). Remarks at the U.S. Naval Academy. U.S. Department of State. Retrieved from <https://2009-2017.state.gov/secretary/remarks/2017/01/266793.htm>, *όπ. αναφ. στο Lynch, (2019:448)]*

⁵⁶² *Βλ. Zhao, (2019), όπ. παρ., σελ. 371*

⁵⁶³ Περισσότερα στο Arends, B. [(2014, December 4). It's official: America is now No. 2. MarketWatch. Retrieved from <http://www.marketwatch.com/story/its-official-america-is-now-no-2-2014-12-04>, *όπ. αναφ. στο Lynch, (2019:448-449)]*

μελέτη, όπου ανακοίνωνε ότι, το έτος αναφοράς θα είναι το 2028,⁵⁶⁴ καθώς ανέμενε πως, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ της Κίνας θα παρέμενε πάνω από το 6% από το 2015 έως το 2020 και στη συνέχεια θα μειωθεί σε 3,5% από 2021 έως 2030 και 2-3% από 2031 έως 2050· έτσι, η PWC προέβλεψε ότι, η Κίνα θα είχε ένα συνολικό ΑΕΠ περίπου 25% μεγαλύτερο από αυτό των Ηνωμένων Πολιτειών μέχρι τα μέσα του 21ου αιώνα.⁵⁶⁵ Το συνολικό ΑΕΠ της Κίνας, λοιπόν, σε όρους δολαρίου ΗΠΑ ήταν στα τέλη του 2015, 11,4 τρις δολάρια, ενώ το ΑΕΠ των ΗΠΑ ήταν 18,6 τρις δολάρια, κάνοντας το ΑΕΠ των ΗΠΑ 1,63 φορές μεγαλύτερο από εκείνο της Κίνας.⁵⁶⁶ Με άλλα λόγια, οι Ηνωμένες Πολιτείες αντιπροσώπευαν το 24,5% του παγκόσμιου ΑΕΠ το 2015, ενώ η Κίνα αντιπροσώπευε το 15%.⁵⁶⁷

Το χάσμα στο συνολικό πλούτο ήταν ακόμη μεγαλύτερο (πολύ μεγαλύτερο) και θα ήταν εξαιρετικά δύσκολο μαθηματικά να υπολογιστεί· αν και το ΑΕΠ είναι η συνολική αξία της παραγωγής σε ένα δεδομένο έτος, ο συνολικός πλούτος αναφέρεται στην εμπορεύσιμη αξία των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων συν τα μη χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία (κυρίως κατοικία και γη) με λιγότερα χρέη.⁵⁶⁸ Στο πλαίσιο αυτό, το ΑΕΠ «εκτιμά μια ροή αγαθών και υπηρεσιών»· οι αξίες του πλούτου συνιστούν «ένα απόθεμα περιουσιακών στοιχείων».⁵⁶⁹ Εάν η Κίνα πρόκειται να ξεπεράσει τις Ηνωμένες Πολιτείες σε πλήρη εθνική εξουσία, πρέπει να καλύψει το χάσμα όχι μόνο στο ΑΕΠ, αλλά και στο συνολικό πλούτο· έτσι, πρέπει να συσσωρεύσει συνολικό πλούτο που θα μπορούσε να ρευστοποιηθεί για την απόκτηση των άλλων συνιστωσών της εξουσίας, συμπεριλαμβανομένων των στρατιωτικών, των τεχνολογικών και των ήπιων/ιδεαλογικών.⁵⁷⁰

Σε μια σημαντική μελέτη, που δημοσιεύθηκε το 2016, η επενδυτική τράπεζα Credit Suisse υπολόγισε τις τάσεις του συσσωρευμένου συνολικού πλούτου όλων των χωρών, για τις οποίες υπήρχαν αξιόπιστα στοιχεία από τα τέλη του 2000 έως τα μέσα

⁵⁶⁴ Περισσότερα στο Hawksworth, J., & Chan, D. [(2015, February). The World in 2050: Will the shift in global economic power continue? PriceWaterhouseCoopers. Retrieved from <https://www.PwC.com/gx/en/issues/the-economy/assets/world-in-2050-february-2015.pdf>, όπ. αναφ. στο Lynch, (2019:449)]

⁵⁶⁵ Βλ. Lynch, (2019), όπ. παρ., σελ. 449

⁵⁶⁶ Στοιχεία από το World GDP Ranking, [(2018), όπ. αναφ. στο Lynch, (2019:449)]

⁵⁶⁷ Βλ. Lynch, (2019), όπ. παρ., σελ. 449-450

⁵⁶⁸ Βλ. Lynch, (2019), όπ. παρ., σελ. 450

⁵⁶⁹ Περισσότερα στο The Real Wealth of Nations, [(2012, June 30). The Economist. Retrieved from <http://www.economist.com/node/21557732>, όπ. αναφ. στο Lynch, (2019:449)]

⁵⁷⁰ Βλ. Lynch, (2019), όπ. παρ., σελ. 450

του 2016· έτσι, από τα μέσα του 2016, ο πλούτος της Κίνας ήταν 23,4 τρις δολάρια ΗΠΑ, ενώ ο πλούτος των ΗΠΑ ήταν 84,8 τρις δολάρια ΗΠΑ, δηλαδή, ενώ το ΑΕΠ των ΗΠΑ ήταν μόνο 1,63 φορές το μέγεθος της Κίνας, οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν 3,62 φορές το συνολικό πλούτο.⁵⁷¹ Ακόμα πιο αποκαλυπτικό για την αξιολόγηση των προοπτικών αύξησης της Κίνας, σε σχέση με τις Ηνωμένες Πολιτείες που συνεχίζονται είναι οι τάσεις· από τα τέλη του 2008 έως τα μέσα του 2016, ο κινεζικός συνολικός πλούτος αυξήθηκε, κατά μέσο όρο, 8,4% ετησίως, ενώ ο συνολικός πλούτος των ΗΠΑ αυξήθηκε, κατά μέσο όρο, 6,2% ετησίως, δηλαδή εάν οι τάσεις 2008-2016 συνεχιστούν μέχρι τα τέλη του αιώνα, τότε η Κίνα θα ξεπεράσει τις Ηνωμένες Πολιτείες σε συνολικό πλούτο το 2080!⁵⁷² Αλλά, οι τάσεις δεν συνέχισαν με τον ίδιο ρυθμό· το αμιγώς οικονομικό πρόβλημα ήταν ότι, η μεγαλύτερη αύξηση του κινεζικού πλούτου, μετά το 2008, συντελέστηκε πριν από την οικονομική επιβράδυνση στα μέσα της δεκαετίας του 2010· έτσι, από τα τέλη του 2008 έως το τέλος του 2012, ο κινεζικός συνολικός πλούτος αυξήθηκε, κατά μέσο όρο, 12,6% ετησίως, ενώ ο συνολικός πλούτος των ΗΠΑ αυξήθηκε, κατά μέσο όρο 5,7% ετησίως, πλην όμως, από τα τέλη του 2012 έως τα μέσα του 2016, ο κινεζικός συνολικός πλούτος αυξήθηκε μόνο κατά 3,9% ετησίως, ενώ ο συνολικός πλούτος των ΗΠΑ αυξήθηκε κατά 6,7% ετησίως.⁵⁷³ Ο λόγος του συνολικού πλούτου των ΗΠΑ προς τον κινεζικό συγκεντρωτικό πλούτο διευρύνθηκε από 3,29, στο τέλος του 2012, σε 3,62, στα μέσα του 2016 και προφανώς, εάν οι πιο πρόσφατες τάσεις συνεχιστούν, τότε η Κίνα δεν θα ξεπεράσει ποτέ τις Ηνωμένες Πολιτείες σε συνολικό πλούτο, ενώ αντιθέτως το χάσμα θα αυξηθεί· επίσης, η προοπτική της Κίνας να ξεπεράσει τις Ηνωμένες Πολιτείες στο συνολικό ΑΕΠ είναι πολύ λιγότερο πιθανή από ό, τι οι περισσότεροι παρατηρητές (συμπεριλαμβανομένων και πολλών στην ίδια την ΛΔΚ) φαίνεται να συνειδητοποιούν.⁵⁷⁴

Από την άλλη μεριά, δεν είναι δύσκολο να βρεθούν κοινά οικονομικά συμφέροντα μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ, επειδή η οικονομική δομή μεταξύ της πιο ανεπτυγμένης οικονομίας και της μεγαλύτερης αναπτυσσόμενης περιφέρειας συμπληρώνει φυσικά το ένα το άλλο και συνεπώς, παρατηρείται η αναπτυσσόμενη οικονομική συνεργασία μεταξύ των δύο εθνών.⁵⁷⁵ Η περίπτωση των γεωργικών

⁵⁷¹ Βλ. Lynch, (2019), όπ. παρ., σελ. 450

⁵⁷² Βλ. Lynch, (2019), όπ. παρ., σελ. 450

⁵⁷³ Βλ. Lynch, (2019), όπ. παρ., σελ. 450

⁵⁷⁴ Βλ. Lynch, (2019), όπ. παρ., σελ. 450

⁵⁷⁵ Βλ. He (2017), όπ. παρ., σελ. 144

επιδότησεων αποτελεί εντυπωσιακή εικόνα του τρόπου, με τον οποίο η άνοδος της Κίνας μετατρέπει τη δυναμική της αμφισβήτησης στην παγκόσμια εμπορική διακυβέρνηση.⁵⁷⁶

5.3.3 Η περίπτωση των γεωργικών επιδοτήσεων.

Οι γεωργικές επιδοτήσεις προέκυψαν ως κεντρικό ζήτημα στο πλαίσιο των εμπορικών διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ντόχα του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ), όπου η μείωση των πλούσιων επιδοτήσεων των χωρών αποτέλεσε το βασικό αίτημα των αναπτυσσόμενων χωρών και συνέβαλε στη μετατροπή του ΠΟΕ σε μια μάχη Βορρά-Νότου.⁵⁷⁷ Ο πρωταρχικός άξονας των συγκρούσεων στις διαπραγματεύσεις του ΠΟΕ για τις γεωργικές επιδοτήσεις αφορούσε στο ότι, οι ανεπτυγμένες χώρες θεωρούνται ως οι δράστες της βλάβης και οι αναπτυσσόμενες χώρες ως αθώα θύματα.⁵⁷⁸ Ο άξονας των συγκρούσεων, ωστόσο, έχει μετατοπιστεί βαθύτερα, καθώς αντί για μια μάχη στις γραμμές Βορρά-Νότου, η σύγκρουση για τις γεωργικές επιδοτήσεις επικεντρώνεται τώρα κυρίως στις ΗΠΑ και την Κίνα, αφού η μείωση των επιδοτήσεων εξακολουθεί να αποτελεί επείγουσα ανησυχία για τις αναπτυσσόμενες χώρες και οι συγκρούσεις μεταξύ των ΗΠΑ και Κίνας δημιούργησαν αδιέξοδο, εμποδίζοντας νέους κλάδους γεωργικών επιδοτήσεων στον ΠΟΕ· έτσι, η Κίνα - μαζί με τις ΗΠΑ - αποτελεί σήμερα το κύριο εμπόδιο για τη θέσπιση αυστηρότερων κανόνων παγκόσμιου εμπορίου για τις γεωργικές επιδοτήσεις.⁵⁷⁹

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, η γεωργική στήριξη στις ανεπτυγμένες χώρες έχει μειωθεί σταθερά, αλλά η υποστήριξη της Κίνας έχει αυξηθεί δραματικά· ως εκ τούτου, η Κίνα ξεπέρασε το μέσο όρο του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας & Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ/OECD) το 2013, με την υποστήριξη της για τους παραγωγούς να φτάσουν το 2015 περισσότερο από τις γεωργικές εισπράξεις του ίδιου έτους.⁵⁸⁰ Η συνολική στήριξη της Κίνας στη γεωργία, ανέρχεται στο 2,4% του ΑΕΠ και είναι πλέον τέσσερις φορές υψηλότερη από τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ.⁵⁸¹

⁵⁷⁶ Βλ. Hopewell (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 207

⁵⁷⁷ Περισσότερα στο Clapp, (2006), *όπ. αναφ. στο Hopewell (2019:208)*

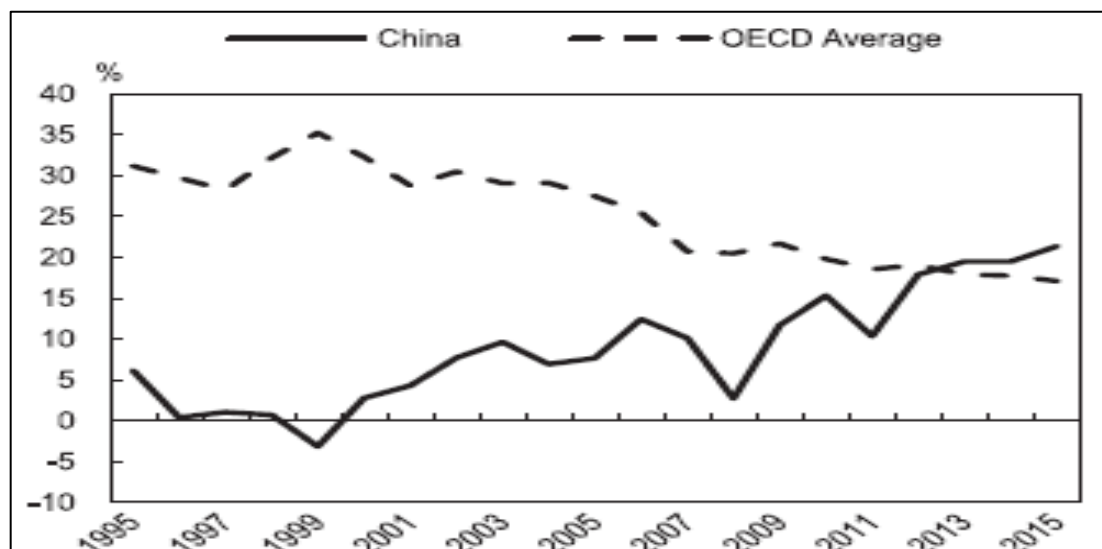
⁵⁷⁸ Βλ. Hopewell (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 208

⁵⁷⁹ Βλ. Hopewell (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 208

⁵⁸⁰ Βλ. Hopewell (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 211

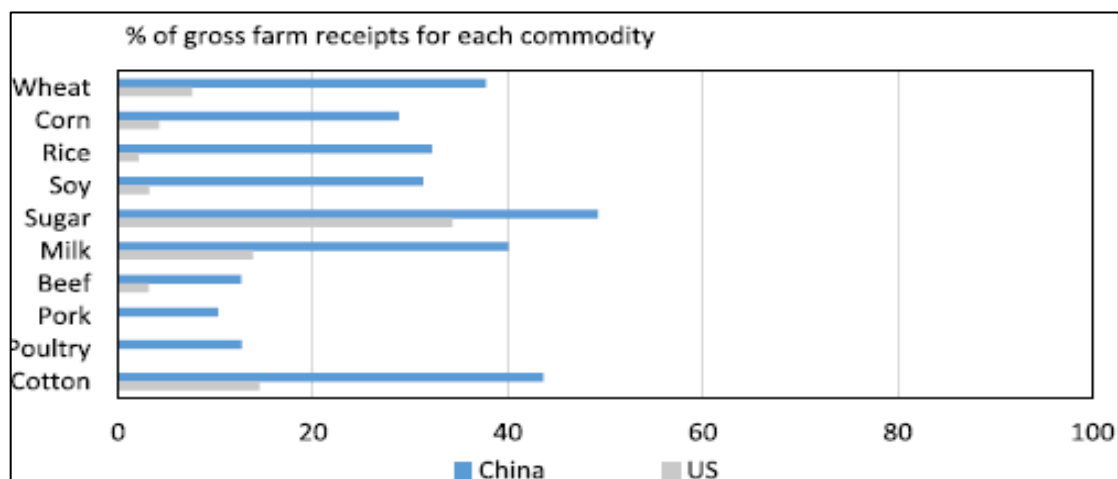
⁵⁸¹ Περισσότερα βλ. OECD, (2017), *όπ. αναφ. στο Hopewell (2019:211)*

Η Κίνα προέβλεπε \$212 δις ΗΠΑ γεωργικών επιδοτήσεων για το 2016, σημαντικά περισσότερο από την ΕΕ (\$100 δις ΗΠΑ), τις ΗΠΑ (\$33 δις ΗΠΑ) ή οποιαδήποτε άλλη χώρα.⁵⁸²

Εικόνα 40. Εκτίμηση της στήριξης των παραγωγών ως % των ακαθάριστων γεωργικών εισπράξεων, 1995-2015 [πηγή: Hopewell (2019:211)]

Στο ίδιο πλαίσιο, η κρατική στήριξη, στην Κίνα, αντιπροσωπεύει τώρα ένα σημαντικό μέρος των εσόδων για πολλά βασικά προϊόντα, καθώς οι επιδοτήσεις αποτελούν το 38% των ακαθάριστων εισοδημάτων για το σιτάρι, το 29% για το καλαμπόκι, το 32% για το ρύζι, το 49% για τη ζάχαρη και το 44% από τα επίπεδα επιδότησης που παρέχονται στις ΗΠΑ.⁵⁸³

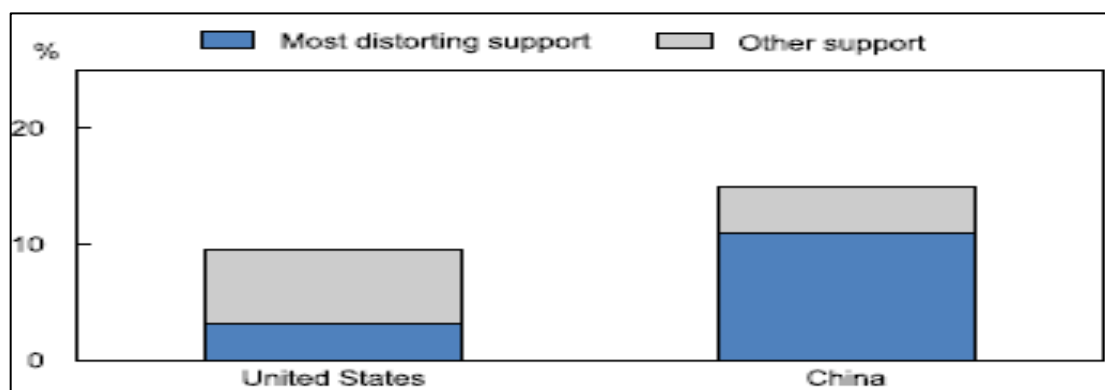

Εικόνα 41. Μεταφορές σε συγκεκριμένα εμπορεύματα, 2014–16. [Πηγή: OECD, (2017, όπ. αναφ. στο Hopewell, 2019:212)]

⁵⁸² Περισσότερα βλ. OECD, (2017), *όπ. αναφ. στο Hopewell (2019:211)*

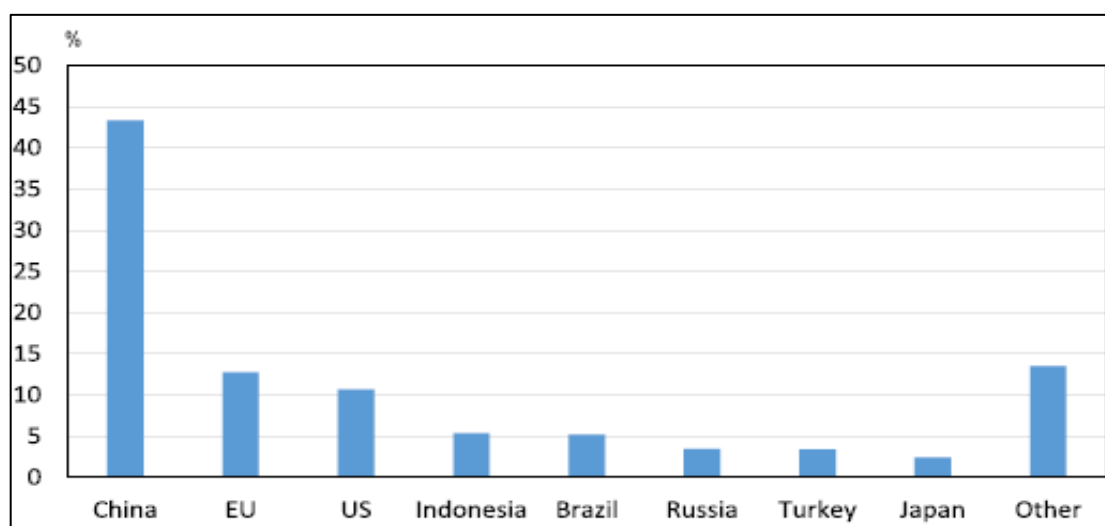
⁵⁸³ Βλ. Hopewell (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 211-212

Στην Κίνα, η στήριξη προς τους παραγωγούς αντιπροσώπευε το 15% των ακαθάριστων γεωργικών εισπράξεων το 2014-16, με το 74% εξ αυτών να παρέχεται, μέσω των πιο στρεβλών μορφών στήριξης του εμπορίου, ενώ συγκριτικά, η στήριξη των ΗΠΑ προς τους αγρότες αποτελούσε το 9% των ακαθάριστων γεωργικών εισπράξεων, με το 33% εξ αυτών να παρέχεται, μέσω των πιο στρεβλών μορφών στήριξης του εμπορίου.⁵⁸⁴

Εικόνα 42. Σύνθεση της εκτίμησης της στήριξης των παραγωγών, 2014-16 (% των ακαθάριστων γεωργικών εισπράξεων [Πηγή: OECD, (2017, *οπ. αναφ. στο Hopewell, 2019:213*)]

Ο αντίκτυπος των πολιτικών της Κίνας μεγεθύνεται από την αυξανόμενη κεντρικότητά της στην παγκόσμια γεωργία, καθώς η γεωργική παραγωγή της Κίνας έχει αυξηθεί σημαντικά και το μερίδιο της στην παγκόσμια παραγωγή έχει υπερδιπλασιαστεί, από 18% το 1995-1997, σε 43% το 2014-16.⁵⁸⁵

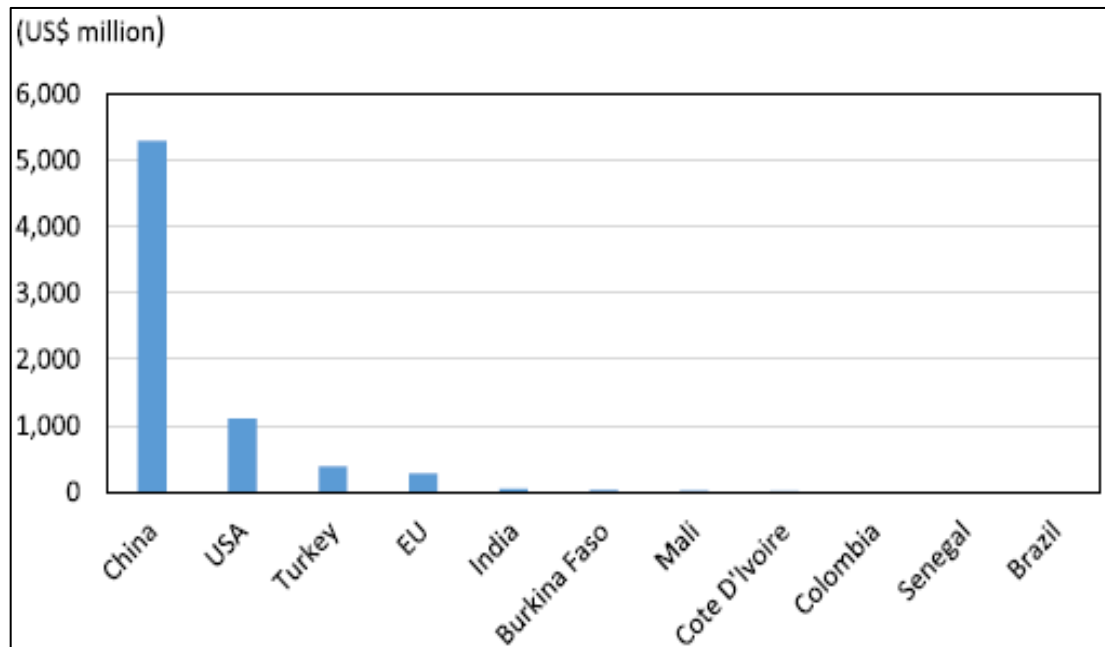

Εικόνα 43. Μερίδια χωρών στη συνολική γεωργική προστιθέμενη αξία, για την περίοδο: 2014-16 [Πηγή: OECD, (2017, *οπ. αναφ. στο Hopewell, 2019:214*)]

⁵⁸⁴ Βλ. Hopewell (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 212-213

⁵⁸⁵ Βλ. Hopewell (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 213

Στο ίδιο πλαίσιο, η Κίνα αντιπροσωπεύει σχεδόν τα τρία τέταρτα των χορηγούμενων επιδοτήσεων βαμβακιού ύψους \$7,2 δις ΗΠΑ, παγκοσμίως, ενώ αποτελούν περισσότερο από το 40% των ακαθάριστων γεωργικών εισπράξεων, σε σύγκριση με λιγότερο από 20% στις ΗΠΑ.⁵⁸⁶

Εικόνα 44. Παγκόσμιες επιδοτήσεις για το βαμβάκι. [Πηγή: ICAC (2016, *όπ. αναφ. στο Hopewell, 2019:225*)]

Η Κίνα δικαιολογεί όλες αυτές τις επιδοτήσεις, βάσει των δικών της εθνικών αναπτυξιακών στόχων, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της επισιτιστικής ασφάλειας και της αγροτικής ανάπτυξης· σχεδόν το ήμισυ του πληθυσμού της Κίνας παραμένει αγροτικό, με το ένα τρίτο του πληθυσμού να απασχολείται στη γεωργία, με συνέπεια η φτώχεια να συγκεντρώνεται στις αγροτικές περιοχές και το χάσμα εισοδήματος μεταξύ αστικών και αγροτικών νοικοκυριών να είναι από τα μεγαλύτερα στον κόσμο.⁵⁸⁷

Από την άλλη μεριά, μέχρι το 2017, το εμπορικό έλλειμμα της Αμερικής με την Κίνα σε αγαθά ήταν \$375,2 δις ΗΠΑ και το πλεόνασμα εμπορικών συναλλαγών της Κίνας μέχρι το τέλος του 2017, από τότε που άρχισε να έχει σημαντικό πλεόνασμα το 2000, σύμφωνα με τις στατιστικές των ΗΠΑ, ήταν 2,72 τρις ΗΠΑ. Οι αριθμοί αυτοί είναι υπερβολικά μεγάλοι, αν ληφθεί υπόψη μόνο η προστιθέμενη αξία, που δημιουργήθηκε στην Κίνα και αν ληφθεί υπόψη και το εμπόριο υπηρεσιών, όπου

⁵⁸⁶ Περισσότερα, βλ. Greenville, [2017, *όπ. αναφ. στο Hopewell, (2019:224-225)*]

⁵⁸⁷ Περισσότερα, βλ. Frazier, [2013, *όπ. αναφ. στο Hopewell, (2019:215)*]

η Κίνα έχει μεγάλο έλλειμμα με τις ΗΠΑ· οι ειδικοί λοιπόν εκτιμούν ότι, το πραγματικό αμερικανικό έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου με την Κίνα κυμαίνεται πιθανώς μεταξύ των δύο τρίτων και στο ήμισυ των \$375,2 δις ΗΠΑ, πλην όμως, εξακολουθεί να είναι ένας πολύ μεγάλος αριθμός, ακόμα μεγαλύτερος από το δεύτερο μεγαλύτερο εμπορικό έλλειμμα της Αμερικής που είναι με την Ιαπωνία.⁵⁸⁸ Τόσο το Πεκίνο, όσο και η Ουάσιγκτον αναγνωρίζουν ότι, αυτό δεν είναι βιώσιμο, τόσο οικονομικά, όσο και πολιτικά, έτσι ώστε η κινεζική κυβέρνηση να δεσμεύεται πλήρως να βοηθήσει τον εμπορικό της εταίρο, την Αμερική, να εξάγει περισσότερα αγαθά στην Κίνα.⁵⁸⁹ Βεβαίως, ο εμπορικός πόλεμος της Αμερικής με την Κίνα είναι κάτι βαθύτερο και αφορά, ούτε λίγο ούτε πολύ, αν θα υπάρξει ειρήνη ή σύγκρουση στην περιοχή του Ειρηνικού στα επόμενα 50 χρόνια· το υψηλό επίπεδο της Κίνας στις τεχνολογίες και η παγκόσμια επέκτασή της αποτελούν μια τρομακτική πρόκληση για την Αμερική, καθώς είναι πιθανό να επιφέρει μακροχρόνιες επιπτώσεις στις καλές αμερικανικές θέσεις εργασίας και στην υπεροχή της ίδιας στην αμυντική τεχνολογία.⁵⁹⁰

Ωστόσο, με βάση τα προαναφερθέντα τίθενται κάποια καίρια ερωτήματα, όπως π.χ. είναι η Κίνα και οι ΗΠΑ προορισμένες για μια πορεία σύγκρουσης; Είναι η τελική αναμέτρηση αναπόφευκτη με τον ένα ή τον άλλο τρόπο; Είναι ο εμπορικός αυτός πόλεμος προφητικός ενός πραγματικού πολέμου; Όλα αυτά αποτελούν τόσο σοβαρά ζητήματα, ώστε πρέπει να αντιμετωπιστούν καταλλήλως, προκειμένου η ειρήνη και η ευημερία να διατηρηθούν στην Άπω Ανατολή.⁵⁹¹ Για να απαντηθούν όλα αυτά τα ερωτήματα, απαιτείται μια σύντομη ανασκόπηση της ιστορίας, η οποία υπογραμμίζει το γεγονός ότι, οι οικονομίες της Αμερικής και της Κίνας είναι βασικά αλληλένδετες και ουσιαστικά συμπληρωματικές μεταξύ τους, ως προς τη φύση τους, δεδομένου ότι, οι επιχειρηματικές δραστηριότητες της Αμερικής στην Κίνα αντιπροσωπεύουν περίπου \$400 δις ΗΠΑ εμπορικού ενδιαφέροντος, ενώ το 40% περίπου των εξαγωγών της Κίνας συνδέονται με ξένες πολυεθνικές εταιρείες.⁵⁹²

Από την άλλη μεριά, οι κινεζικές και αμερικανικές οικονομίες είναι συμπληρωματικές, λόγω των φυσικών και των ανθρωπίνων πόρων, αντίστοιχα· τα γεωργικά προϊόντα της Αμερικής είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστικά στις παγκόσμιες

⁵⁸⁸ Βλ. Gong (2018), *όπ. παρ.* σελ. 118-119

⁵⁸⁹ Βλ. Gong (2018), *όπ. παρ.* σελ. 119

⁵⁹⁰ Βλ. Gong (2018), *όπ. παρ.* σελ. 120

⁵⁹¹ Βλ. Gong (2018), *όπ. παρ.* σελ. 121

⁵⁹² Βλ. Gong (2018), *όπ. παρ.* σελ. 122

αγορές, ενώ η αποτελεσματική μεταποιητική βιομηχανία της Κίνας συμβάλλει στις χαμηλές τιμές της αγοράς, έτσι ώστε η εμπορική ροή στον Ειρηνικό να αντιπροσωπεύει σχεδόν \$800 δις ΗΠΑ εμπορικού ενδιαφέροντος· αυτά είναι πάρα πολλά χρήματα, δεδομένου ότι, μόνο 18 οικονομίες στον κόσμο έχουν μέγεθος ΑΕΠ μεγαλύτερο από αυτό, ενώ από την άλλη μεριά, το τεράστιο αυτό εμπορικό ενδιαφέρον των \$800 δις ΗΠΑ είναι το θεμελιώδες υπόβαθρο μιας ειρηνικής σχέσης μεταξύ των δύο χωρών.⁵⁹³

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, στη θεωρία των διεθνών σχέσεων υπάρχει αυτό που ονομάζεται «παγίδα του Θουκυδίδη», σύμφωνα με το οποίο, όταν μια αυξανόμενη δύναμη απειλεί να αλλάξει το κατεστημένο (*status quo*), τότε το πιο πιθανό αποτέλεσμα είναι ο πόλεμος· ωστόσο, οι σημερινές σχέσεις Κίνας-ΗΠΑ αντιμετωπίζουν αυτήν την παγίδα του Θουκυδίδη, με λίγο διαφορετικό τρόπο, από τα ιστορικά παραδείγματα, λόγω αυτών των πολύ αλληλένδετων και συμπληρωματικών οικονομικών χαρακτηριστικών, πλην όμως, αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υφίσταται η έννοια του δικαίου στα προβλήματα και τις τριβές που εμφανίζονται και από την οποία πρέπει να αποδράσουν και οι δύο χώρες.⁵⁹⁴

Η στρατηγική της Κίνας για τη χρησιμοποίηση βαρέων εμποδίων στις επιδοτήσεις και τις εισαγωγές για την υποστήριξη των αγροτών της, προκαλεί σημαντική ζημιά στους αγρότες άλλων περιοχών του πλανήτη, καθώς, όπως το θέτει ο Adam Sneyd, η Κίνα έχει «εξάγει πόνο», μεταφέροντας τις κακουχίες σε φτωχότερες και ασθενέστερες χώρες· αν και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Κίνας (\$8.000 περίπου) είναι πράγματι μικρό, σε σύγκριση με το αντίστοιχο των ΗΠΑ, υπερβαίνει κατά πολύ εκείνο άλλων χωρών π.χ. της C-4 κυμαίνεται μεταξύ \$650 και \$800.⁵⁹⁵ Η Κίνα διαθέτει σημαντικούς πόρους για την αντιμετώπιση της φτώχειας και της αγροτικής ανάπτυξης, καθώς και ένα ευρύ φάσμα εναλλακτικών μηχανισμών πολιτικής, που θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει για την επίτευξη των στόχων αυτών, χωρίς τις επιβλαβείς συνέπειες της μεταβίβασης των γεωργικών επιδοτήσεων.⁵⁹⁶ Το ενδιαφέρον των ΗΠΑ στις παγκόσμιες αγορές βάμβακος και, κατά συνέπεια, οι επιδοτήσεις τους, έχει μειωθεί δραστικά σήμερα και οι παγκόσμιες τιμές βαμβακιού καθορίζονται περισσότερο από τις εμπορικές πολιτικές της Κίνας αντί των ΗΠΑ,

⁵⁹³ Βλ. Gong (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 122

⁵⁹⁴ Βλ. Gong (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 122

⁵⁹⁵ Περισσότερα στο Sneyd, A., (2016:41). Cotton. Cambridge: Polity, *όπ. αναφ. στο Hopewell* (2019:225)

⁵⁹⁶ Βλ. Hopewell (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 225

πλην όμως, οι αμερικανικές πολιτικές για το βαμβάκι παραμένουν μέρος του προβλήματος, αλλά καθώς ο όγκος των επιδοτήσεων και το μερίδιό τους στην αγορά έχει μειωθεί, ο αντίκτυπος των επιδοτήσεων στις παγκόσμιες αγορές υπονομεύεται πλέον από την Κίνα.⁵⁹⁷ Και ενώ οι γεωργικές επιδοτήσεις παραμένουν ένα εξαιρετικά αμφιλεγόμενο ζήτημα σε επίπεδο ΠΟΕ, η δυναμική των διαπραγματεύσεων έχει αλλάξει δραματικά ως αποτέλεσμα των σύγχρονων μετατοπίσεων ισχύος, καθώς μια ανυπόληπτη σύγκρουση μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας έχει αποτρέψει κάθε πρόοδο, όσον αφορά στη θέσπιση ενός νέου και ενισχυμένου πλαισίου των γεωργικών επιδοτήσεων, με αρνητικές συνέπειες για μεγάλο μέρος του αναπτυσσόμενου κόσμου.⁵⁹⁸ Έτσι, εάν, όπως πολλοί ισχυρίζονται ότι, οι γεωργικές επιδοτήσεις αποτελούν σημαντικό κριτήριο της νομιμότητας του πολυμερούς εμπορικού συστήματος και της ικανότητάς του να βοηθά τα ασθενέστερα κράτη, τότε τα στοιχεία που προηγήθηκαν υποδηλώνουν την αποτυχία του, καθώς οι αναπτυσσόμενες χώρες παραμένουν στο έλεος των μεγάλων δυνάμεων· εν μέσω ανταγωνισμού μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας, οι αναπτυσσόμενες χώρες και τα συμφέροντά τους έχουν παραμεληθεί και η Κίνα έχει καταστεί σημαντικό μέρος του προβλήματος αφού, μαζί με τις ΗΠΑ, εμποδίζει τώρα την μεταρρύθμιση του εμπορικού συστήματος στον ΠΟΕ.⁵⁹⁹

Από την άλλη μεριά, η εμβάθυνση της οικονομικής αλληλεξάρτησης μεταξύ των δύο εθνών ΗΠΑ-Κίνας είναι πρωτοφανής, καθώς μπορεί να ενθαρρύνει τους ηγέτες των δύο χωρών να σκέφτονται δύο φορές και πιο υπεύθυνα, όταν ανταγωνίζονται για την εξουσία και την επιρροή στον κόσμο, καθώς οι συγκρίσεις ισχύος, τα οικονομικά συμφέροντα και η αλληλεξάρτηση φιλτράρονται μέσω των αντιλήψεων των ηγετών για τη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής του κράτους τους· ωστόσο, η επόμενη μία ή δύο δεκαετίες μπορεί να είναι οι καλύτερες ή και οι χειρότερες φορές για τις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας.⁶⁰⁰ Τελικά, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι, παρ' όλες τις συστημικές αδυναμίες της, η Κίνα αποτελεί σήμερα βασικό πυλώνα οικονομικής και πολιτικής σταθερότητας σε παγκόσμιο επίπεδο, γεγονός που

⁵⁹⁷ Περισσότερα, βλ. Κέντρο IDEAS, [2013, *όπ. αναφ. στο Hopewell (2019:225-226)*]

⁵⁹⁸ βλ. Hopewell (2019), *όπ. παρ.*, σελ.227-228

⁵⁹⁹ βλ. Hopewell (2019), *όπ. παρ.*, σελ.228

⁶⁰⁰ βλ. He (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 148

βεβαιώνεται άλλωστε και από τον πολύ σημαντικό της ρόλο στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας G-20.⁶⁰¹

5.3.4 Εξισορρόπηση της συνεργασίας και του ανταγωνισμού.

Η σύγκριση μεταξύ των προσεγγίσεων των Ηνωμένων Πολιτειών στις παγκόσμιες μετατοπίσεις δύναμης, που επηρεάζονται από τον ρεαλισμό και τον θεσμικό χαρακτήρα, με τις κινεζικές εκκλήσεις για οικονομική αλληλεξάρτηση, αντανακλούν, εν μέρει, την άποψη ότι, οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι η απειλητική εξουσία και μπαίνει στον πειρασμό να αναλάβει πρωτοβουλίες για να αντιμετωπίσει τις αναδυόμενες απειλές, δεδομένου ότι, σε αρκετές περιπτώσεις, η κινεζική επιφυλακτικότητα και οι δηλώσεις καλής πίστης αντιμετωπίζονται με καχυποψία.⁶⁰²

Από την άλλη μεριά, ο όρος αλληλεξάρτηση είναι μία έννοια, η οποία ξεκάθαρα παραπέμπει στην αμοιβαία εξάρτηση, όπου άνθρωποι και κράτη επηρεάζουν και επηρεάζονται από γεγονότα, που συμβαίνουν σε διάφορα μέρη του πλανήτη, ενώ όσο μεγαλύτερη είναι η συνολική διαδικασία εκσυγχρονισμού, τόσο μεγαλύτερη είναι τελικά και η αλληλεξάρτηση.⁶⁰³ Επίσης, η οικονομική αλληλεξάρτηση συμβάλει με καθοριστικό τρόπο στην εδραίωση της ειρήνης διαμέσου της παγκόσμιας σταθερότητας που επιτυγχάνεται, σύμφωνα με τις θέσεις του οικονομικού (ή εμπορικού) φιλελευθερισμού, καθώς η σύναψη και ανάπτυξη επικερδών εμπορικών σχέσεων μεταξύ των κρατών επιφέρει αμοιβαία κέρδη και οφέλη, αυξάνοντας ταυτόχρονα το κόστος ενδεχόμενης σύγκρουσης ή πολεμικής αναμέτρησης.⁶⁰⁴

Ο Rosecrane, λόγω της αθρόας αύξησης του αριθμού των βιομηχανικών χωρών από το 1950 και εντεύθεν, διερεύνησε τον λόγο που η χρήση ισχύος ήταν λιγότερο επωφελής για τα κράτη, ενώ το μεταξύ τους εμπόριο αποκτούσε ολοένα και μεγαλύτερο ενδιαφέρον, μελετώντας τις επιπτώσεις των ακολουθούμενων πολιτικών και συμπέρανε ότι, αυτό οφειλόταν στον μεταβαλλόμενο χαρακτήρα και στην βάση της οικονομικής παραγωγής, η οποία συνδεόταν με τον εκσυγχρονισμό.⁶⁰⁵ Κατά το

⁶⁰¹ Βλ. Χαλικιάς (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 41.

⁶⁰² Βλ. Gu, et al., (2008), *όπ. παρ.*, σελ. 281

⁶⁰³ Βλ. Jackson & Sorensen (2006), *όπ. παρ.*, σελ. 173

⁶⁰⁴ Βλ. Γκόφας, & Τζιφάκης, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 62 και Βλ. Γκόφας, & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 95

⁶⁰⁵ Περισσότερα στο Rosecrane, R., (1995), "The Obsolence of Territory", *New Perspectives Quarterly*, 12/1, σσ. 44-50 και Rosecrane, R., (1999), *The Rise of the Virtual State*. New York:Basic, *όπ. αναφ. στο* Βλ. Jackson & Sorensen (2006), *όπ. παρ.*, σελ. 173

παρελθόν, το κράτος χαρακτηριζόταν από την συνισταμένη των κτήσεων εδάφους που είχε πετύχει, σε συνδυασμό με τους φυσικούς πόρους που δέσμευε, πλην όμως, η σημερινή κατάσταση είναι εκ διαμέτρου αντίθετη, αφού το κράτος και ιδιαίτερα το επιτυχημένο, χαρακτηρίζεται, εν πολλοίς, από υψηλά καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό, πληροφορίες και οικονομικά κεφάλαια.⁶⁰⁶ Κατά συνέπεια, μία από τις βασικές απόψεις των φιλελεύθερων της αλληλεξάρτησης είναι το γεγονός ότι, «έναν υψηλό καταμερισμό της εργασίας στη διεθνή οικονομία αυξάνει την αλληλεξάρτηση ανάμεσα στα κράτη, γεγονός που αποθαρρύνει και μειώνει τις βίαιες αντιπαραθέσεις μεταξύ τους»,⁶⁰⁷ θεωρώντας με τον τρόπο αυτό, ότι το εμπόριο συμβάλει στη δημιουργία διαύλων επικοινωνίας, συνεισφέροντας στην κατανόηση και δημιουργία, με τον τρόπο αυτό, «διεθνικών δεσμών», ενώ προάγει τη συνεργασία και τη φιλία σε επίπεδο κρατών.⁶⁰⁸

Στο πλαίσιο αυτό, η Κίνα σήμερα εκλαμβάνεται ως «ο οικονομικός ηγέτης των αναπτυσσόμενων χωρών, ο ακρογωνιαίος λίθος της ομάδας των BRICS (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα και Νότια Αφρική) και η κινητήρια δύναμη πίσω από τη νέα Ασιατική Τράπεζα Επενδύσεων και Υποδομών (Asian Investment and Infrastructure Bank – AIIB)».⁶⁰⁹ Επίσης, η Κίνα έχει διακηρύξει ότι, προτίθεται να ανανεώσει το δρόμο του μεταξιού, προσδίδοντάς του νέα πνοή, ενώ διαθέτει τον μεγαλύτερο αριθμητικά στρατό του κόσμου, συμμετέχοντας σε ειρηνευτικές αποστολές του ΟΗΕ, αναδεικνύομενη έτσι στον μεγαλύτερο εταίρο του Οργανισμού.⁶¹⁰ Ωστόσο, ο βασικός στόχος της παραμένει «η κατάκτηση μιας ισότιμης θέσης με τις Ηνωμένες Πολιτείες»⁶¹¹ στην παγκόσμια κατάταξη ισχύος, δεδομένης της αμοιβαίας εμπορικής συνεργασίας μεταξύ τους, αφού εκφράζει με βεβαιότητα ότι, η αμερικανική ειρήνη (Pax Americana) θα αντικατασταθεί σύντομα από την κινεζική ειρήνη (Pax Sinica).⁶¹² Στο πλαίσιο αυτό, η Κίνα επεκτείνει την επιρροή της στους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας, του εμπορίου και της βοήθειας, καθώς με δεδομένο ότι, οι Ηνωμένες Πολιτείες, υπό τον Donald Trump, υποχωρούν από την παγκοσμιοποίηση, ιδίως από τις διεθνείς εμπορικές συμφωνίες που δεν αποφέρουν βραχυπρόθεσμα εμπορικά πλεονάσματα στις ΗΠΑ, η Κίνα έχει αφιερωθεί στην αντίθετη στρατηγική, η οποία

⁶⁰⁶ Βλ. Jackson & Sorensen (2006), *όπ. παρ.*, σελ. 174

⁶⁰⁷ Βλ. Jackson & Sorensen (2006), *όπ. παρ.*, σελ. 174

⁶⁰⁸ Βλ. Γκόφας, & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 94

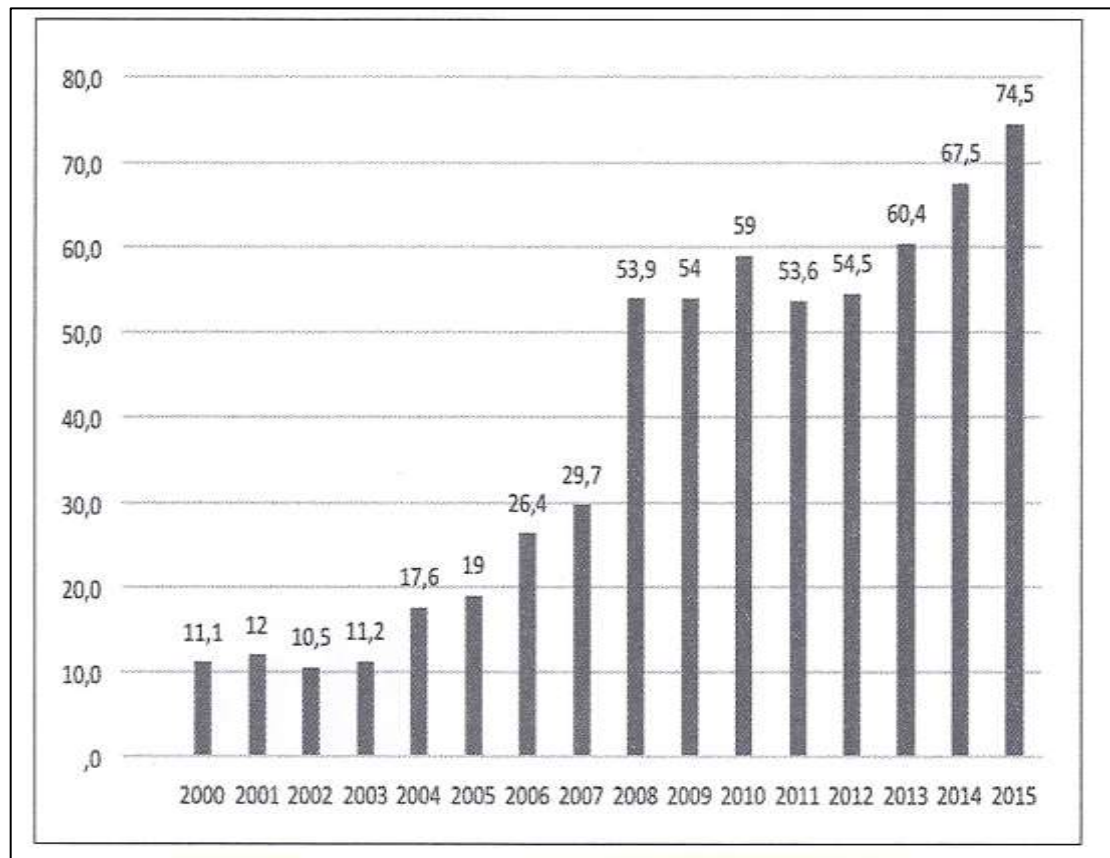
⁶⁰⁹ Βλ. Fenby, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 28

⁶¹⁰ Βλ. Fenby, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 28

⁶¹¹ Βλ. Fenby, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 44

⁶¹² Βλ. Fenby, (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 28

υπαγορεύει μακροπρόθεσμες επενδύσεις με στόχο την αντικατάσταση των Ηνωμένων Πολιτειών ως κυρίαρχη δύναμη· το κλειδί του σχεδίου αυτού είναι η νέα στρατηγική της Κίνας «Μια Ζώνη, Ένας Δρόμος», την οποία ανακοίνωσε ο Πρόεδρος της χώρας, Xi Jinping το 2013, για τη βελτίωση των δεσμών μεταξύ του Πεκίνου και των γειτόνων του εντός της Ευρασίας, επιτρέποντας στην Κίνα να γίνει το οικονομικό κέντρο ολόκληρης της Ευρασίας.⁶¹³

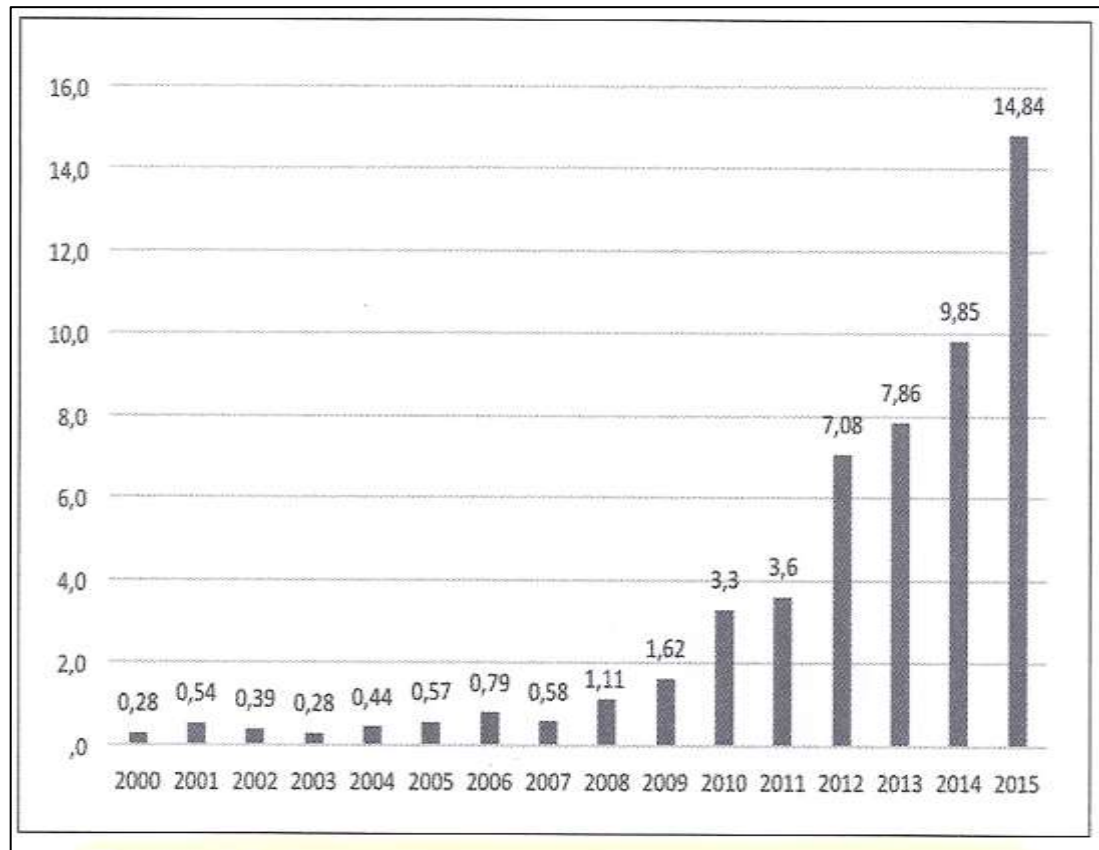
Εικόνα 45. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις από τις ΗΠΑ στην Κίνα, 2000-2015 (δισ. δολάρια, ιστορικό κόστος) [Πηγή: Bureau of Economic Analysis, U.S. Department of Commerce, *όπ. αναφ. στο Γκόφας & Τζιφάκης, (2017:99)*]

Ένα ερώτημα, το οποίο θα μπορούσε να τεθεί, αφορά στον βαθμό με τον οποίο, η οικονομική αλληλεξάρτηση ανάμεσα στις ΗΠΑ και την Κίνα αναμένεται να επηρεάσει τις μεταξύ τους σχέσεις, δεδομένου ότι, το μεταξύ τους εμπόριο, την περίοδο μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού, αναπτύχθηκε με έναν εντυπωσιακό τρόπο.⁶¹⁴ Η Κίνα, με βάση στοιχεία του 2015, θεωρείται ο πιο σημαντικός εμπορικός εταίρος των ΗΠΑ, αναφορικά με το εμπόριο αγαθών, πίσω από τον Καναδά που βρίσκεται στην πρώτη θέση, χωρίς να εκλαμβάνεται η ΕΕ, ως

⁶¹³ Βλ. Schweller, (2018), *όπ. παρ.*, σελ. 33

⁶¹⁴ Βλ. Γκόφας, & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 97

ενιαίος εταίρος, διότι στην περίπτωση αυτή, η κατάσταση θα διαμορφωνόταν διαφορετικά, αφού «η ονομαστική αξία των εξαγωγών σε αγαθά των ΗΠΑ προς την Κίνα έχει αυξηθεί 24 φορές, από 4,8 δις δολάρια το 1990 σε 116 δις δολάρια το 2015. Την ίδια χρονική περίοδο, η ονομαστική αξία των εισαγωγών κινεζικών αγαθών στις ΗΠΑ έχει αυξηθεί 28 φορές, από 15,2 σε 423,4 δις δολάρια».⁶¹⁵

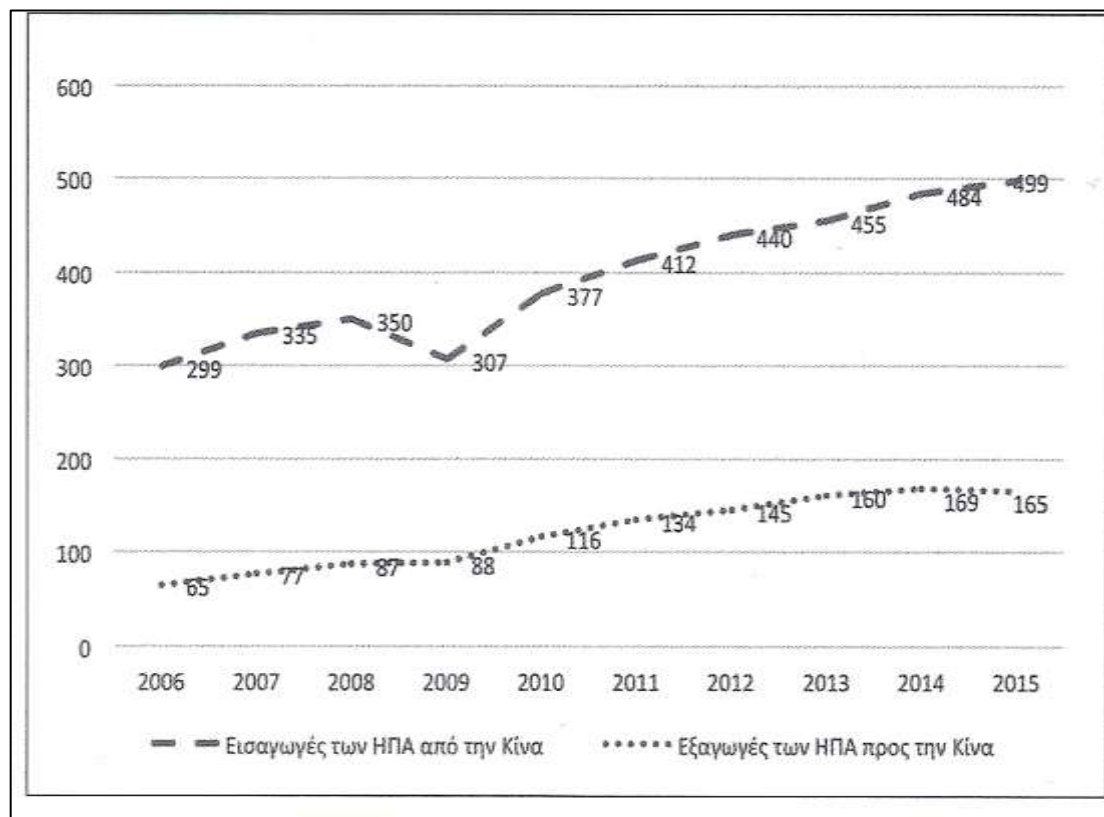
Εικόνα 46. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις από την Κίνα προς τις ΗΠΑ, 2000-2015 (δισ. δολάρια, ιστορικό κόστος) [Πηγή: Bureau of Economic Analysis, U.S. Department of Commerce, *όπ. αναφ. στο Γκόφας & Τζιφάκης, (2017:100)*]

Έτσι, στο «πεδίο των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων», όπως φαίνεται στα εν λόγω γραφήματα, σε διάστημα 15 ετών, οι ΑΞΕ των ΗΠΑ προς την Κίνα «έχουν επταπλασιαστεί», ενώ της Κίνας προς τις ΗΠΑ «έχουν αυξηθεί 53 φορές».⁶¹⁶ Παράλληλα, το ΑΕΠ της Κίνας, την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα, αυξήθηκε κατά 511%, από \$1,2 τρις το 2000 σε \$7,3 τρις το 2011, καταλαμβάνοντας τη δεύτερη θέση πίσω από τις ΗΠΑ, της οποίας το ΑΕΠ, για το ίδιο διάστημα, αυξήθηκε μόνο 51,5%, από \$9,9 τρις στα \$15 τρις, καταδεικνύοντας τον υψηλό ρυθμό ανάπτυξης της Κίνας

⁶¹⁵ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 97 [στοιχεία, όπως αναφέρονται ότι έχουν αντληθεί από το “Trade in Goods with China”, United States Census Bureau, Foreign Trade, <https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c5700.html>]

⁶¹⁶ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 98-99

την τελευταία εικοσαετία, ρυθμός, ο οποίος ήταν εντυπωσιακά υψηλότερος από άλλα κράτη της περιφέρειάς της.⁶¹⁷

Εικόνα 47. Διμερές εμπόριο ΗΠΑ-Κίνας, 2006-2015 (δισ δολάρια, ονομαστική τιμή) [πηγή: Bureau of Economic Analysis, U.S. Department of Commerce, *όπ. αναφ. στο Γκόφας και Τζιφάκης, (2017:98)*]

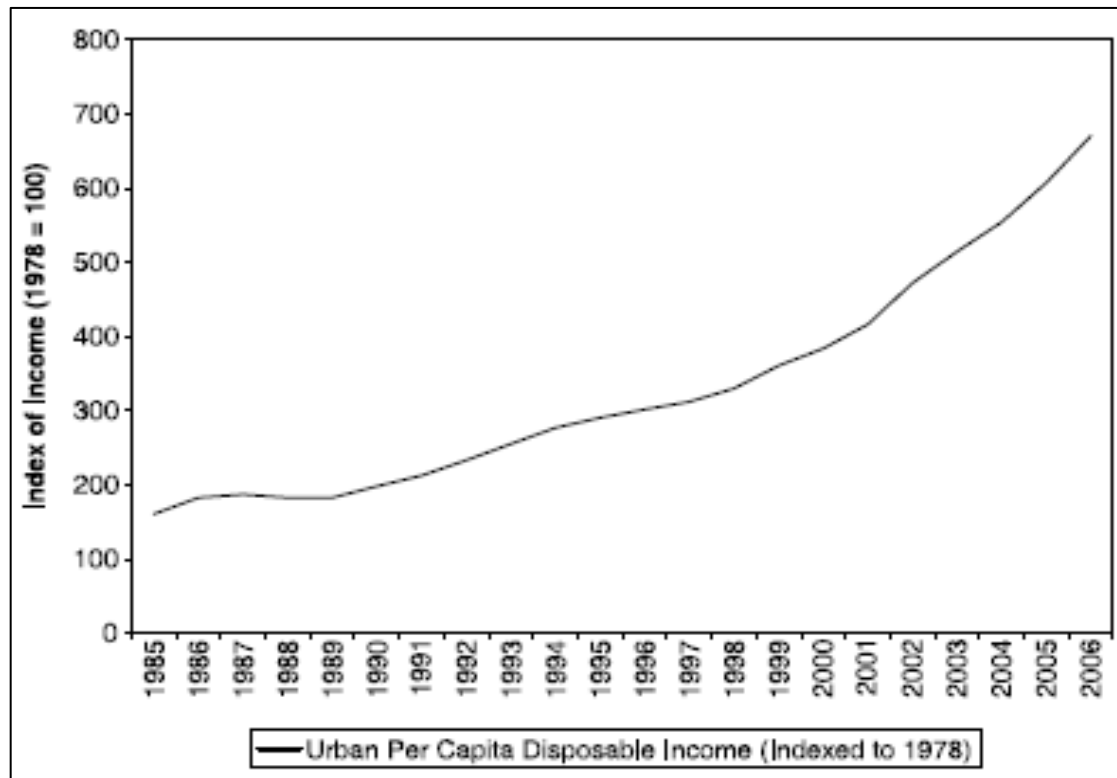
Το παραπάνω γράφημα παρουσιάζει, σύμφωνα με τους Γκόφας & Τζιφάκης, το σύνολο των εξαγωγών των ΗΠΑ προς την Κίνα, για το έτος 2015, το οποίο άγγιξε τα 165 δισ δολάρια, με τις αντίστοιχες εισαγωγές να φθάνουν τα 499 δισ δολάρια· με άλλα λόγια, το διμερές εμπόριο ΗΠΑ-Κίνας, φαίνεται ότι, δημιουργεί «ολοένα και μεγαλύτερα πλεονάσματα για την Κίνα», γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι, οποιαδήποτε ενδεχόμενη σύγκρουση μεταξύ τους θα έπληττε καίρια τα συμφέροντα της Κίνας, αφού τα τεράστια ελλείμματα των ΗΠΑ, όπως αυτά αποτυπώνονται στο μεταξύ τους εμπορικό ισοζύγιο, βεβαιώνουν την άποψη εκείνων που διατείνονται ότι, η άνοδος της Κίνας προκαλεί εξασθένηση των ΗΠΑ.⁶¹⁸

Ωστόσο, το ονομαστικό ΑΕΠ της Κίνας παρέμεινε σε αρκετά χαμηλότερα επίπεδα από εκείνο των ΗΠΑ (περίπου στο μισό), επιβεβαιώνοντας τη διαπίστωση ότι, η Κίνα απέχει αρκετά ακόμη από την παγκόσμια πρωτοκαθεδρία στην

⁶¹⁷ Βλ. Φακιάλας, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 94-95

⁶¹⁸ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 98

οικονομία.⁶¹⁹ Παρόλα αυτά, ο Nye εκτιμά ότι, οι σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας φέρουν τα χαρακτηριστικά μιας «*ισορροπίας οικονομικού τρόμου*», γεγονός που αναδεικνύει την τρωτότητα των δύο δυνάμεων, στην περίπτωση της διατάραξης των οικονομικών τους σχέσεων.⁶²⁰

Εικόνα 48. Διαθέσιμο Εισόδημα κατοίκων κινεζικών πόλεων [Πηγή: Legro, (2007:521)]

Στο πλαίσιο αυτό, εκτιμάται ότι, ενώ η Κίνα, με στοιχεία του 2013, κατέχει σημαντικά συναλλαγματικά αποθέματα, ύψους 3,44 τρις δολαρίων⁶²¹ και μεγάλο μέρος του εξωτερικού χρέους των ΗΠΑ, εντούτοις, δεν είναι σε θέση να αξιοποιήσει τα εν λόγω κεφάλαια, προκειμένου να εξασκήσει κάποια μορφή πολιτικής πίεσης στην Αμερική, ενώ από την άλλη μεριά, σε προσπάθειά της να πουλήσει μαζικά τα κινεζικά συναλλαγματικά αποθέματα θα επέφερε «*υποτίμηση του αμερικανικού δολαρίου*» και κατ' επέκταση «*δραστική μείωση της αξίας των ιδίων των αποθεμάτων του Πεκίνου*».⁶²²

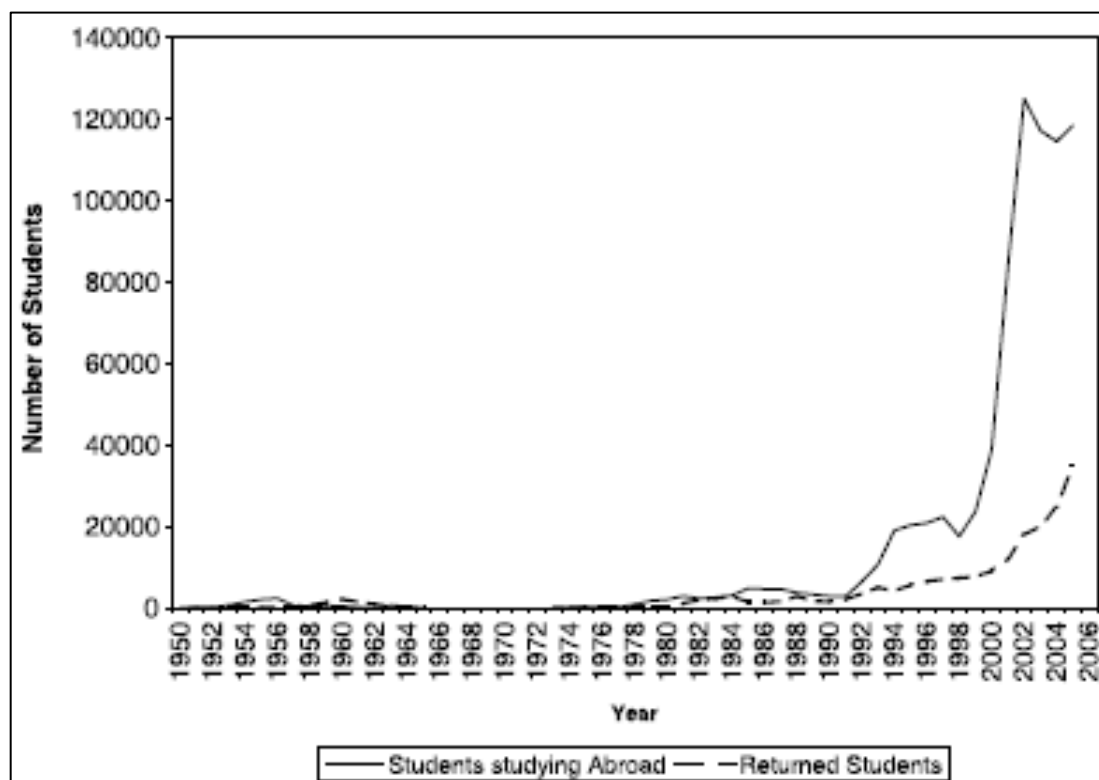
⁶¹⁹ Βλ. Φακιάλας, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 95

⁶²⁰ Περισσότερα στο Nye, J.S., (2010), “American and Chinese Power after the Financial Crisis”, *The Washington Quarterly*, 33(4):148, *όπ. αναφ. στο Γκόφας & Τζιφάκης, (2013), όπ. παρ.*, σελ. 62

⁶²¹ Περισσότερα στο Rovnick, N., (2013), “China’s Burgeoning foreign reserves signal the rich are optimistic and bringing their money back home”, *Quartz*, 12 Απριλίου, <http://qz.com/73779.../>, *όπ. αναφ. Στο Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), όπ. παρ.*, σελ. 62

⁶²² Βλ. Γκόφας, & Τζιφάκης, (2013), *όπ. παρ.*, σελ. 62 και Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), *όπ. παρ.*, σελ. 101

Τα προαναφερθέντα, θα μπορούσαν να επιφέρουν σημαντικά αποτελέσματα στην καθημερινότητα των δύο χωρών, όπως π.χ. σημαντική εξασθένιση της οικονομίας των ΗΠΑ με ενδεχόμενο επακόλουθο την συρρίκνωση των εξαγωγών της Κίνας με πιθανό τελικό αποτέλεσμα (end state) την απώλεια εκατομμυρίων θέσεων εργασίας, δοκιμάζοντας με τον τρόπο αυτό, ακόμη και την σταθερότητα του πολιτικού συστήματος της χώρας.⁶²³ Με άλλα λόγια, παρατηρείται ένα ντόμινο αρνητικών εξελίξεων (domino effect) σε περίπτωση που οι υποθέσεις γίνουν πράξεις.

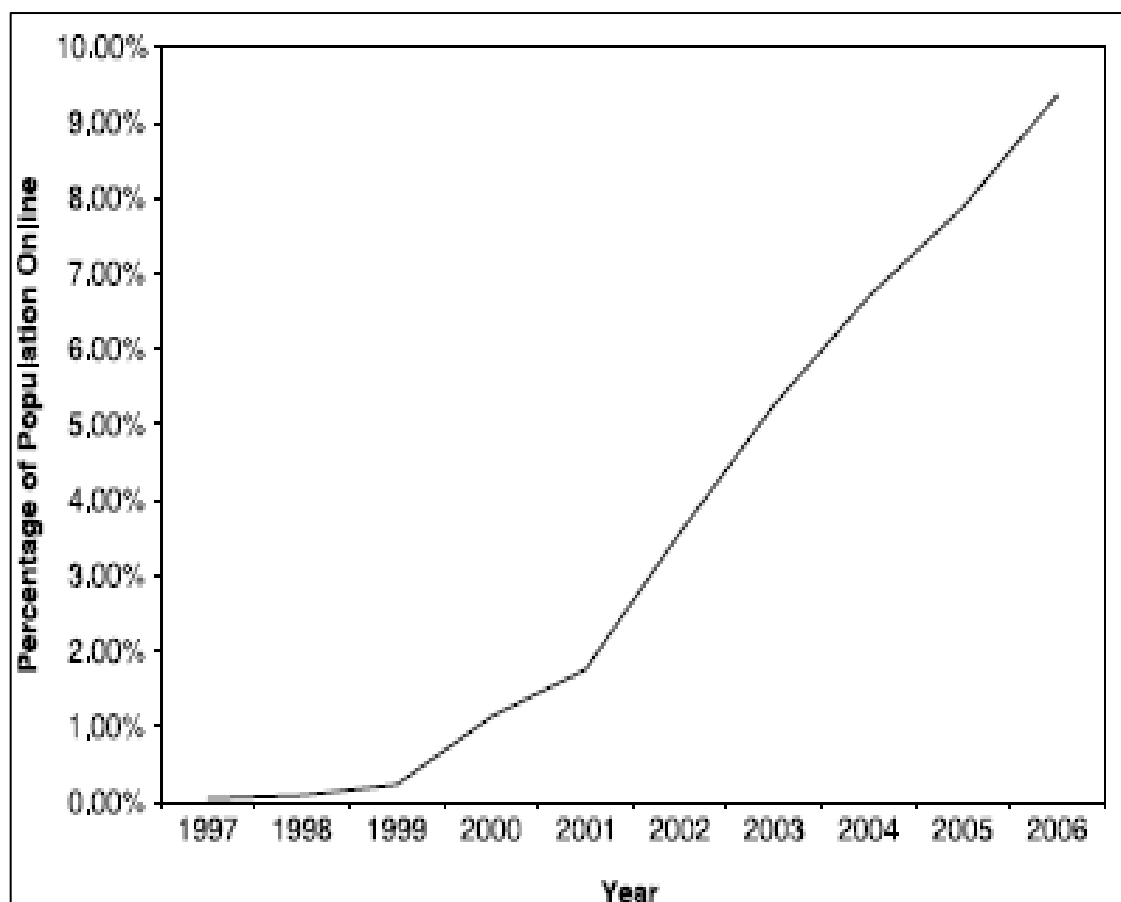
Εικόνα 49. Κινέζοι Φοιτητές που σπουδάζουν στο εξωτερικό [Πηγή: Legro, (2007:521)]

Αναφορικά, λοιπόν, με το μέλλον των sino-αμερικανικών σχέσεων, όπως εκτιμούν και οι υποστηρικτές του φιλελευθερισμού της αλληλεξάρτησης, η ολοένα και βαθύτερη οικονομική αλληλεξάρτηση των δύο χωρών, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη τρωτότητα αυτών, ως μεγάλες δυνάμεις, ενισχύει τα κοινά τους συμφέροντα και απομακρύνει το ενδεχόμενο της μεταξύ τους σύγκρουσης.⁶²⁴ Αυτό θα μπορούσε εύστοχα να υποστηριχθεί και από εκείνους που πιστεύουν ότι, η υλική βελτίωση και η κοινωνική εξέλιξη της Κίνας, μέσω της αλληλεξάρτησης με τον κόσμο, δημιουργεί εσωτερικές πολιτικές δυνάμεις, οι οποίες ευνοούν την

⁶²³ Βλ. Γκόφας, & Τζιφάκης, (2013), όπ. παρ., σελ. 62 · Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), όπ. παρ., σελ. 101-102

⁶²⁴ Βλ. Γκόφας, & Τζιφάκης, (2013), όπ. παρ., σελ. 63 · Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), όπ. παρ., σελ. 103

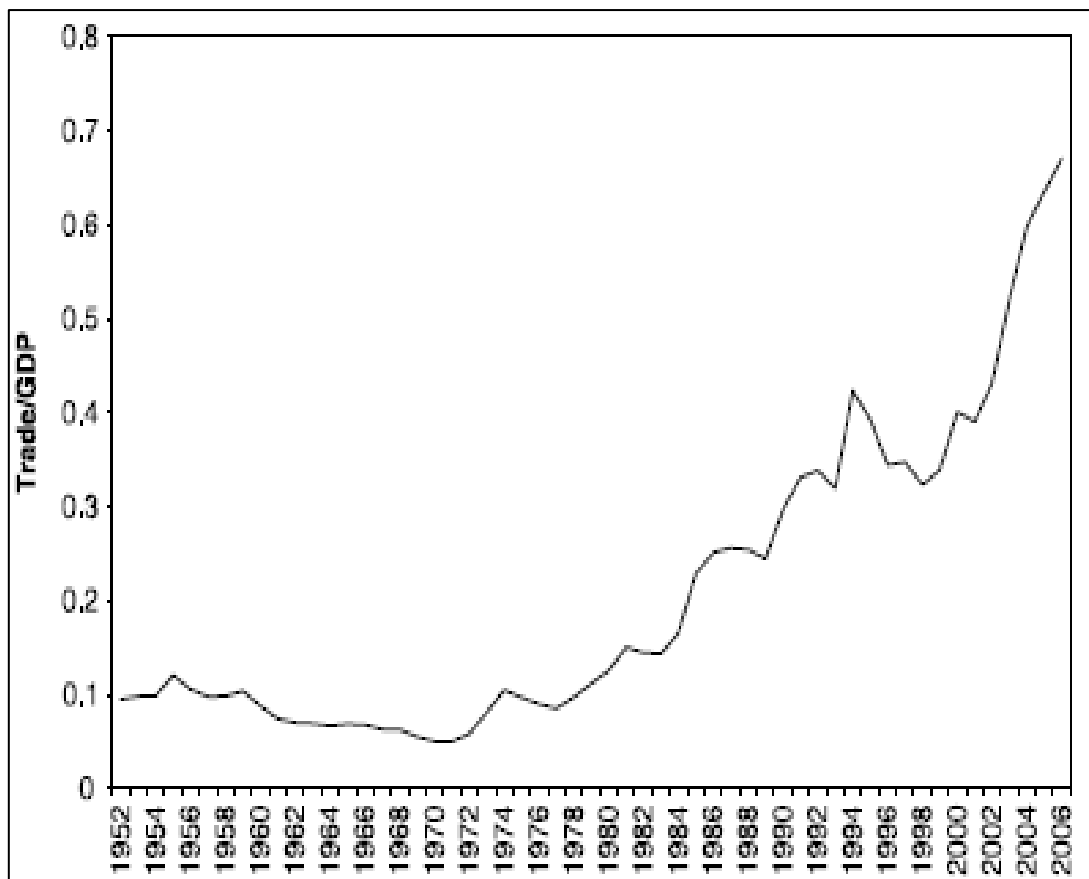
ολοκλήρωση και υποστηρίζουν το υπάρχον σύστημα· αυτό θα συμβεί μέσω ενός αριθμού μηχανισμών:⁶²⁵ πρώτον, κυβερνητικοί αξιωματούχοι που συμμετέχουν στη διεθνή διπλωματία και τις διαπραγματεύσεις με την πάροδο του χρόνου, ορίζουν τα συμφέροντά τους με τρόπο πιο συνεπή προς το διεθνές σύστημα· δεύτερον, η αυξανόμενη συμμετοχή της Κίνας στην παγκόσμια οικονομία αναμένεται να προκαλέσει εθνικά οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα που πιέζουν για ακόμα μεγαλύτερη απελευθέρωση, για παράδειγμα, καθώς η Κίνα εκσυγχρονίζεται, η μεσαία τάξη και οι πόροι της αναπτύσσονται, μια τάση που ιστορικά υπήρξε δύναμη του πολιτικού εκδημοκρατισμού.

Εικόνα 50. Κινέζοι χρήστες του Internet [Πηγή: Legro, (2007:521)]

Τέλος, όπως η Κίνα κάνει στροφή προς τα «έξω», η αύξηση των ταξιδιών και της εκπαίδευσης στο εξωτερικό και η διάδοση της ελευθερίας του λόγου και των ιδεών στο διαδίκτυο αναμένεται να εμπνεύσουν ένα γούστο για την ελευθερία που τροφοδοτεί τον εκδημοκρατισμό των παρορμήσεων που ευτυχώς ευθυγραμμίζουν την Κίνα με τα διεθνή πρότυπα.

⁶²⁵ Βλ. Legro, (2007), *όπ. παρ.*, σελ. 520-521

Εικόνα 51. Κινεζική Οικονομική Αλληλεξάρτηση [Πηγή: Legro, (2007)]

Έτσι, όσο περισσότερο η Κίνα συνδέεται οικονομικά και κοινωνικά με άλλες μεγάλες δυνάμεις (π.χ. τις Ηνωμένες Πολιτείες), τόσο περισσότερο κερδίζει από το συνολικό σύστημα και τόσο περισσότερο χάνει την αλλαγή του συστήματος ή τη συμμετοχή σε σημαντικές συγκρούσεις· επίσης, εκτιμάται ότι, καθώς η Κίνα συμμετέχει στο σύστημα, αυτό θα αλλάξει περισσότερο τις προτιμήσεις της, τόσο με τις τυχόν διαβουλεύσεις, όσο και με τις συμφωνίες με άλλες χώρες.⁶²⁶ Η θεωρία της αλληλεξάρτησης των Keohane και Nye⁶²⁷ υποστηρίζει ότι, το διεθνές εμπόριο και άλλες μορφές της διασυνοριακής ανταλλαγής δημιουργούν διακρατικούς δεσμούς, που είναι δαπανηροί για να διαταραχθούν.⁶²⁸

Στον αντίποδα των προαναφερθέντων, χρησιμοποιώντας τη διχοτόμηση του ανταγωνισμού έναντι της συνεργασίας για τη μέτρηση της φύσης των σχέσεων ΗΠΑ-Κίνας και τονίζοντας τις οικονομικές και στρατιωτικές διαστάσεις της διμερούς σχέσης, θα μπορούσε να κατασκευαστεί μια τυπολογία 2x2 για την θεώρηση των

⁶²⁶ Βλ. Legro, (2007), *όπ. παρ.*, σελ. 520

⁶²⁷ Keohane, R.O., & Nye, J.S. (1977), “Power and Independence: World Politics in Transition”. Boston: Little, Brown and Company, *όπ. αναφ. στο Friedrichs (2019), όπ. παρ.*, σελ. 1640

⁶²⁸ Βλ. Friedrichs (2019), *όπ. παρ.*, σελ. 1640-41

σχέσεων ΗΠΑ-Κίνας από το 1949 ως σήμερα, σύμφωνα με την παρακάτω εικόνα.⁶²⁹ από το 1949 έως το 1969, ο ιδεολογικός ανταγωνισμός και η εχθρότητα μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Κίνας έλαβε κυρίως τη μορφή του «στρατιωτικού ανταγωνισμού», ενώ όταν η Σοβιετική Ένωση εντοπίστηκε ως κοινή απειλή, για το διάστημα 1969-1989, οι διμερείς σχέσεις μεταξύ Κίνας και Ηνωμένων Πολιτειών, η «οικονομική συνεργασία» έγινε το κύριο χαρακτηριστικό των σχέσεων ΗΠΑ-Κίνας, αν και η εμπορική ανισορροπία ήταν ένα βασικό πρόβλημα μεταξύ των δύο και υπήρξαν αρκετές εξωτερικές πολιτικές κρίσεις κατά τη διάρκεια της Δεκαετίας του '90· μετά την οικονομική κρίση του 2008-2009, οι σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας κατέβηκαν στην ανταγωνιστική πορεία τόσο σε οικονομικό, όσο και σε στρατιωτικό επίπεδο.

		Trend	
		Competition	Cooperation
Issue	Military	Military Competition (1949-1969)	Military Cooperation (1970-1989)
	Economic	Economic Competition (2010-present)	Economic Cooperation (1989-2009)

Πίνακας 20. Η Τυπολογία των σχέσεων ΗΠΑ – Κίνας [Πηγή: He (2017:136)]

Έχοντας κατά νου τις θέσεις του νεοκλασικού Ρεαλισμού, το αντιληπτικό μοντέλο τριών σταδίων, το επονομαζόμενο «ενδιαφέρον για την απειλή» θα μπορούσε να αξιοποιηθεί για να εξηγήσει τη δυναμική των σχέσεων Κίνας-ΗΠΑ από το 1949 έως το 2015, δεδομένου ότι, η φύση των σχέσεων ΗΠΑ-Κίνας στο παρελθόν διαμορφώθηκε από τις αντιλήψεις των ηγετών για απειλές και συμφέροντα και στις δύο χώρες· ωστόσο, οι αντιλήψεις αυτές είναι κοινωνικά κατασκευασμένες, ενώ το μέλλον των σχέσεων ΗΠΑ-Κίνας δεν είναι, σε καμία περίπτωση, προκαθορισμένο από τον διαρθρωτικό ανταγωνισμό μεταξύ του ηγεμόνα και της αυξανόμενης δύναμης⁶³⁰ «στη βάση της μελέτης αποκλειστικά και μόνο συστημικών και υλικών παραγόντων».⁶³¹

⁶²⁹ Βλ. He (2017), όπ. παρ., σελ. 136

⁶³⁰ Βλ. He (2017), όπ. παρ., σελ. 133

⁶³¹ Βλ. Γκόφας & Τζιφάκης, (2017), όπ. παρ., σελ.67

Ωστόσο, η Κίνα εξακολουθεί να είναι η δύναμη που πρέπει να περιμένει, να επιτρέψει στις ικανότητές της να συνεχίσουν να αναπτύσσονται, να αντιδρούν ρεαλιστικά στις πρωτοβουλίες της μεγαλύτερης εξουσίας, προσπαθώντας να περιορίσουν τη χρήση της εξουσίας της τελευταίας.⁶³² Από την άλλη μεριά, είναι αλήθεια, ότι τα επιτεύγματα της τεχνολογίας και της βιομηχανικής εξέλιξης έχουν αυξήσει υπέρμετρα το αντίστοιχο κόστος των αμυντικών δαπανών, με συνέπεια, η σύγκριση της στρατιωτικής ισχύος, σε μακροπρόθεσμο πλαίσιο, να αποτελεί συνάρτηση της αντίστοιχης οικονομικής ισχύος, καθώς τα κράτη με μέτρια ή χωρίς αναπτυγμένη οικονομία έχουν εγγενή αδυναμία να ανταποκριθούν στο δυσβάστακτο κόστος των αμυντικών δαπανών σε προηγμένα συστήματα εξοπλισμών· συνέπεια της προαναφερθείσας αδυναμίας των κρατών είναι ένα γενικό συμπέρασμα:⁶³³ ότι δηλαδή, η οικονομική ισχύς των κρατών αποτελεί αναγκαία και ικανή συνθήκη για την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη της αντίστοιχης στρατιωτικής ισχύος τους, ενώ από την άλλη μεριά, η οικονομική ισχύς των κρατών αποτελεί από μόνη της παράγοντα επιρροής των κρατών σε διεθνές επίπεδο.

Οι καινοτομίες στην τεχνολογία των συγκοινωνιών και των επικοινωνιακών συστημάτων έχουν επιδράσει με τρόπο μοναδικό και απaráμιλλο στα πρότυπα των διενεργούμενων οικονομικών δραστηριοτήτων των κρατών, όπως π.χ. οι τοποθεσίες παραγωγής, η οργάνωση των αγορών και τα πρότυπα του διεξαγόμενου εμπορίου, διευκολύνοντας με τον τρόπο αυτό τη δημιουργία μιας αλληλοεξαρτώμενης παγκόσμιας οικονομίας, η οποία, με τη σειρά της, έχει επιδράσει σε βάθος, στην ίδια τη διαδικασία της διεθνούς πολιτικής αλλαγής.⁶³⁴ Η άνοδος των ασιατικών οικονομιών γενικά δημιουργεί πιέσεις προσαρμογής για την παγκόσμια οικονομία και την αρχιτεκτονική της παγκόσμιας διακυβέρνησης.⁶³⁵ Σημαντικές διαφορές στις προσεγγίσεις της Κίνας και των Ηνωμένων Πολιτειών στην παγκόσμια διακυβέρνηση και τον γεωπολιτικό ανταγωνισμό ενδέχεται να προκαλέσουν παρεξηγήσεις και να οξύνουν τις εντάσεις που δημιουργεί η μεταβαλλόμενη ισορροπία της παγκόσμιας εξουσίας· ωστόσο, για να φανεί, πώς αυτές οι διαφορές μπορεί να οδηγήσουν ή όχι σε εντάσεις και συγκρούσεις, είναι σημαντικό να εξεταστούν οι θέσεις της Κίνας σε

⁶³² Βλ. Gu, et al., (2008), *όπ. παρ.*, σελ. 281

⁶³³ Βλ. Παπασωτηρίου (2008), *όπ. παρ.*, σελ. 37

⁶³⁴ Βλ. Gilpin (2004), *όπ. παρ.*, σελ. 110-111

⁶³⁵ Βλ. Gu, et al., (2008), *όπ. παρ.*, σελ. 282

συγκεκριμένους τομείς της παγκόσμιας διακυβέρνησης, όπως π.χ. η συμπεριφορά της στον ΠΟΕ και οι πολιτικές της στις αναπτυσσόμενες χώρες.⁶³⁶

Το ζήτημα της Κίνας και ο αντίκτυπός της στον ΠΟΕ εξετάζονται συχνά σε δύο τομείς δυτικής ανησυχίας:⁶³⁷ ο πρώτος αφορά στο εάν η Κίνα συμμορφώνεται ή όχι με τις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει στο πλαίσιο της προσχώρησής της στον ΠΟΕ· για παράδειγμα, στην στρατηγική αναθεώρηση των σχέσεων ΕΕ-Κίνας που αποτέλεσε βασική συνιστώσα του πλαισίου εμπορικής πολιτικής της ΕΕ για το ευρωπαϊκό εμπόριο που ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2006, η ΕΕ αναγνώρισε τη θετική συμβολή της Κίνας στην παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη και το εμπόριο της ΕΕ, εξέθεσε μια σειρά κριτικών ως προς το τι χαρακτήρισε ως «*αθέμιτο εμπόριο*», ειδικά για να υποχρεώσει την Κίνα να ξεκινήσει περαιτέρω άνοιγμα της αγοράς, να ελευθερώσει το εμπόριο υπηρεσιών και επενδύσεων, να ανοίξει την αγορά κρατικών προμηθειών, να τερματίσει τις άδικες κρατικές επιδοτήσεις και να ξεκινήσει την «*μεταρρύθμιση του κινεζικού τραπεζικού τομέα*». Το δεύτερο θέμα αφορά στη συμμετοχή της Κίνας στις διαπραγματεύσεις του γύρου της Ντόχα, όταν ο Επίτροπος Εμπορίου της ΕΕ, Peter Mandelson, υποστήριξε το 2006 ότι, «*η Κίνα έχει φτάσει σε μια φάση ανάπτυξης της, όταν είναι εύλογο να επισημάνει τις αυξανόμενες ευθύνες της Κίνας: να διατηρήσει ένα ανοιχτό παγκόσμιο εμπορικό σύστημα, να συμβάλει στην επίτευξη παγκόσμιας εμπορικής συμφωνίας ΠΟΕ και για την άρση των φραγμών για περαιτέρω εμπόριο*».

Σε γενικές γραμμές, υφίστανται κάποιες ανησυχίες για το πώς η Κίνα θα επηρεάσει τη διακυβέρνηση του ΠΟΕ· έτσι, η Κίνα θα ενεργήσει ως σύμμαχος των αναπτυσσόμενων χωρών, στο πλαίσιο της Ντόχα, ή θα θεωρήσει τα μακροπρόθεσμα συμφέροντά της ότι, βρίσκονται πιο κοντά στις βιομηχανικά προηγμένες χώρες; Πόσο θα δει η Κίνα ότι, τα συμφέροντά της απαιτούν να αμφισβητήσουν τους ισχύοντες κανόνες του παιχνιδιού ή αντίθετα να στηρίξει και να διατηρήσει ένα ομαλό σύστημα συναλλαγών; Με άλλα λόγια, άλλες χώρες και παρατηρητές αναρωτιούνται εάν η Κίνα θα διαταράξει την παγκόσμια διακυβέρνηση του εμπορίου ή θα την ενισχύσει.⁶³⁸ Ωστόσο, οι στόχοι της Κίνας στον ΠΟΕ είναι να προστατεύσει καλύτερα τα συμφέροντά της, να συμμετάσχει ενεργά στην ανάπτυξη των κανόνων του πολυμερούς εμπορικού καθεστώτος και να αναπτύξει τη διεθνή της εικόνα· για

⁶³⁶ Bλ. Gu, et al., (2008), *όπ. παρ.*, σελ. 282

⁶³⁷ Bλ. Gu, et al., (2008), *όπ. παρ.*, σελ. 282

⁶³⁸ Bλ. Gu, et al., (2008), *όπ. παρ.*, σελ. 282

την επίτευξη αυτής της στρατηγικής, η Κίνα έχει χρησιμοποιήσει την εμπειρία της στον ΠΟΕ προκειμένου να αναπτύξει τις δυνατότητές της, να μάθει πώς λειτουργεί ο οργανισμός, να επηρεάζει τις διαδικασίες του και να υπερασπίζεται τα δικά της οικονομικά συμφέροντα.⁶³⁹

Στο πλαίσιο αυτό, η συζήτηση για την Κίνα δεν αφορά το τι θέλει σήμερα η Κίνα, αλλά τι θα ήθελε αύριο· η άνοδος της Κίνας θα μπορούσε να οδηγήσει σε ένα θεμελιώδη αναπροσανατολισμό της κινεζικής σκέψης και ίσως μια πρόκληση για την παγκόσμια τάξη, όπως προβλέπουν εκείνοι που εστιάζουν στην εξουσία ή σε ένα άλλο σενάριο, η Κίνα θα μπορούσε όλο και περισσότερο να εμπλακεί και να υποστηρίξει τους υφιστάμενους κανόνες της διεθνούς κοινωνίας, ακόμη και να υποστεί πολιτικό εκδημοκρατισμό, όπως οι περισσότεροι, που υπογραμμίζουν την αυξανόμενη αλληλεξάρτηση της Κίνας, προβλέπουν.⁶⁴⁰ Έτσι και τα δύο σενάρια προσφέρουν ένα σημαντικό όραμα, αλλά από την άλλη και τα δύο αγνοούν τον ενδεχόμενο χαρακτήρα των μελλοντικών προθέσεων της Κίνας.⁶⁴¹

Η Κίνα, εφόσον επιδιώξει να περιορίσει την παγκόσμια κυριαρχία των ΗΠΑ, χρειάζεται κάποια ιδεολογική νομιμοποίηση για να ελέγξει τον προφανή ανταγωνισμό· ωστόσο, επί του παρόντος, διαφαίνεται να επιθυμεί να διατηρήσει τα οφέλη από την συνεργασία της με τις ΗΠΑ, με συνέπεια οι στρατιωτικοί δεσμοί ανάμεσα στις δύο χώρες να διατηρούνται και η οικονομική τους συνεργασία να ενισχύεται.⁶⁴² Ωστόσο, το σημαντικότερο μέλημα των ΗΠΑ, στις σχέσεις τους με την Κίνα, είναι να πετύχουν μια σημαντική αλλαγή στον τρόπο σκέψης της κινεζικής ελίτ, ώστε όλοι μαζί να βλέπουν την ίδια μεγάλη εικόνα: Μία Κίνα, ως παράγοντα Ευρασιατικής σταθερότητας και βασικού «παίκτη» του παγκόσμιου διεθνούς στερεώματος.⁶⁴³

Από την άλλη μεριά, η Κίνα βλέπει με καλό μάτι την ανάμειξη των Αμερικανών στην Ασία, καθώς τους θεωρεί αντίβαρο, ως προς τους ισχυρούς γείτονές της, τους οποίους και φοβάται περισσότερο, όπως την Ιαπωνία, τη Ρωσία και λιγότερο την Ινδία· αυτή η κατάσταση απαιτεί προσεκτικό διάλογο μεταξύ

⁶³⁹ Βλ. Gu, et al., (2008), *όπ. παρ.*, σελ. 282

⁶⁴⁰ Βλ. Legro, (2007), *όπ. παρ.*, σελ. 518

⁶⁴¹ Βλ. Legro, (2007), *όπ. παρ.*, σελ. 518

⁶⁴² Βλ. Brzezinski, (2002), *όπ. παρ.*, σελ. 26

⁶⁴³ Βλ. Brzezinski, (2002), *όπ. παρ.*, σελ. 47

Ουάσινγκτον – Πεκίνου, καθώς αυτό που επιζητεί η Κίνα, από τις σχέσεις της με τις ΗΠΑ, είναι ισορροπία με τους γείτονές της.⁶⁴⁴

5.4 Αντί Επιλόγου

Ο Brzezinski, με βάση τις στρατιωτικές δυνατότητες της Κίνας στο θέατρο επιχειρήσεων Δυτικού Ειρηνικού ή και αλλού, καθώς επίσης την ταχύτατη οικονομική ανάπτυξη των τελευταίων ετών, εξαιτίας της οποίας, βάση εκτιμήσεων, θα ξεπεράσει την οικονομία των ΗΠΑ και θα αναρριχηθεί στην κορυφή της παγκόσμιας κατάταξης, δηλώνει ότι: *«Η Κίνα είναι πολύ μεγάλη για να την αγνοήσουμε, έχει πολύ μεγάλη ιστορία για να την περιφρονήσουμε, είναι πολύ αδύναμη για να προσπαθήσουμε να την κατευνάσουμε, αλλά και πολύ φιλόδοξη για να θεωρήσουμε δεδομένη τη συμπεριφορά της»*.⁶⁴⁵ Επίσης, η Αμερική θα πρέπει να αποκτήσει ξεκάθαρη *«εικόνα του τι είναι και του τι δεν είναι η Κίνα»*, προκειμένου να σχεδιάσει την κατάλληλη στρατηγική σε μακροπρόθεσμο πλαίσιο και να ανταποκριθεί με επιτυχία είτε στα διλήμματα, είτε στις εμφανιζόμενες προκλήσεις,⁶⁴⁶ καθώς η ισχύς της έχει διασπαρεί αρκετά και η ικανότητά της να διαμορφώσει τον κόσμο, στην πραγματικότητα έχει μειωθεί.⁶⁴⁷ Ωστόσο, η επιτυχία στις σινο-αμερικανικές σχέσεις θα μπορούσε να επιτευχθεί, ακόμη και για το φλέγον ζήτημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μέσω μιας σιωπηρής συνεργασίας στο πεδίο της παγκόσμιας και ειδικότερα της Ασιατικής στρατηγικής.⁶⁴⁸

Αναφορικά λοιπόν με το μέλλον των σινο-αμερικανικών σχέσεων, ο Art εντοπίζει τρία κομβικά σημεία αναφοράς: πρώτον, δεν είναι δυνατή, επί του παρόντος, η πρόβλεψη με βεβαιότητα του περιεχομένου των προθέσεων και των στόχων της Κίνας, εδώ και αρκετές δεκαετίες, αλλά μπορεί με σιγουριά να υποτεθεί ότι, θα είναι πιο επεκτατικές από ό, τι σήμερα· δεύτερον, οι Ηνωμένες Πολιτείες, πέραν του προληπτικού πολέμου, που δεν είναι βιώσιμη πολιτική, δεν μπορούν να σταματήσουν την άνοδο της Κίνας, αν και ίσως θα μπορούσε να επιβραδύνει αυτή την άνοδο για κάποιο χρονικό διάστημα, μέσω εχθρικών οικονομικών πολιτικών· και τρίτον, δεν πρέπει να υποτεθεί ότι, η σινο-αμερικανική σχέση είναι καταδικασμένη να επαναλάβει το θλιβερό ρεκόρ των τριών προηγούμενων κυρίαρχων δυτικών

⁶⁴⁴ Βλ. Kissinger, (1995), *όπ. παρ.*, σελ. 925-926

⁶⁴⁵ Βλ. Brzezinski, (2002), *όπ. παρ.*, σελ. 18

⁶⁴⁶ Βλ. Brzezinski, (2002), *όπ. παρ.*, σελ. 17

⁶⁴⁷ Βλ. Kissinger (1995), *όπ. παρ.*, σελ. 901

⁶⁴⁸ Βλ. Kissinger (1995), *όπ. παρ.*, σελ. 927

δυνάμεων ισχύος των τελευταίων 100 ετών, επειδή υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των πρώτων και των τελευταίων τριών.⁶⁴⁹

Έτσι, αν και δεν μπορεί να γίνει μια ασφαλής πρόβλεψη για την ακριβή φύση των προθέσεων και στόχων της Κίνας, σε μερικές δεκαετίες από τώρα, μπορεί ωστόσο κάποιος να ισχυριστεί, με μεγάλη σιγουριά ότι, οι στόχοι της Κίνας θα είναι πιο εκτεταμένοι από ό, τι είναι σήμερα, καθώς θα διεκδικήσει τη *«θέση της στον ήλιο»*, όπως κάθε άλλη μεγάλη δύναμη· αυτό δεν σημαίνει ότι, η Κίνα θα είναι ένα επιθετικό, πολεμικό έθνος, ούτε απλώς ένα αυστηρά ειρηνικό, πλην όμως, θα κάνει ό, τι κάνουν όλες οι μεγάλες δυνάμεις: όχι μόνο θα αντιδράσει στο διεθνές περιβάλλον της, αλλά θα ενεργήσει για να διαμορφώσει το περιβάλλον αυτό, με τρόπο που ευνοεί τα εθνικά της συμφέροντα.⁶⁵⁰

⁶⁴⁹ Bλ. Art, (2010), *όπ. παρ.*, σελ. 361

⁶⁵⁰ Bλ. Art, (2010), *όπ. παρ.*, σελ. 362

Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τη θεωρία των Διεθνών Σχέσεων, ο Ρεαλισμός προσδίδει ιδιαίτερη σημασία και βαρύτητα σε μια πληθώρα εθνικών παραγόντων, όπως π.χ. η εθνική ασφάλεια, οι εθνικές αξίες και η κοινή γνώμη, οι οποίοι επηρεάζουν την οριοθέτηση των προτεραιοτήτων και των επιλογών του κράτους. Στο πλαίσιο αυτό, υπάρχει ανησυχία στη Διεθνή Πολιτική για την άνοδο της Κίνας, αλλά κυρίως για το ενδεχόμενο ανόδου του εθνικισμού, ο οποίος μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τις σχέσεις της Κίνας με τα άλλα κράτη, διότι το συμφέρον αυτών είναι πάνω από όλα και οδηγεί σε απόκτηση ισχύος. Κι αυτό γιατί, σύμφωνα με τον Παπασωτηρίου, στη διεθνή πολιτική, τα κυρίαρχα κράτη είναι σχεδόν ίσα μεταξύ τους, καθώς η ισχύς τους απορρέει, σε μικρό βαθμό, από την επιρροή των θεσμών, πλην όμως, δεν είναι όλα εξίσου ισχυρά· έτσι, σε ένα άναρχο διεθνές σύστημα, το δίλημμα ασφαλείας, που χαρακτηρίζει την κάθε μονάδα του, συνδέεται άρρηκτα με την έννοια της ισχύος και αυτή με την σειρά της ερμηνεύεται, ως η ικανότητα των μονάδων αυτών να διεξάγουν πόλεμο.⁶⁵¹ Τα παραπάνω έρχονται σε απόλυτη συμφωνία με την άποψη του Gilpin, με βάση την οποία, η οποιαδήποτε μεταβολή στη σχέση κόστους – οφέλους, ένεκα της αλλαγής στη διεθνή πολιτική του συστήματος, δημιουργεί μια ασυνέχεια στα συστατικά στοιχεία αυτού, καθώς από την μια μεριά, το γόητρο, η κατανομή εδαφών και οι κανόνες του παραμένουν, κατά βάση, αναλλοίωτα, ενώ από την άλλη μεριά, η διεθνής κατανομή ισχύος μεταβάλλεται ριζικά, καθώς αποδυναμώνει σημαντικά τα θεμέλια του συστήματος· η διάσταση αυτή, η οποία προκύπτει στα διάφορα στοιχεία του συστήματος και οι συνέπειες που προκύπτουν για αυτό, αναφορικά με τα σχετικά κέρδη και τις σχετικές απώλειες των διαφόρων χωρών που το απαρτίζουν, αποτελεί ουσιαστικά και τη διεθνή πολιτική αλλαγή.⁶⁵² Παρόλα αυτά, η θεωρία του Ρεαλισμού δέχεται ότι, οι ΗΠΑ και η Κίνα είναι τόσο μεγάλες δυνάμεις, που καθίσταται πρακτικά αδύνατη οποιαδήποτε αναμέτρηση μεταξύ τους.

Η αυξανόμενη σκληρή ισχύς της Κίνας έχει στηρίξει μια πιο ισχυρή προσέγγιση στις εξωτερικές σχέσεις ή, τουλάχιστον, την αντίληψη ότι, όντως αυτό συμβαίνει· αρκετές δεκαετίες, στην εποχή της μεταρρύθμισης της Κίνας, μια πολύ πιο ευημερούσα και ισχυρή Κίνα έχει έρθει για να καταλάβει τη θέση, που πιστεύει ότι της αξίζει, ως κυρίαρχη περιφερειακή δύναμη, προκειμένου να επιτύχει την «μεγάλη

⁶⁵¹ Βλ. Παπασωτηρίου (2008), *όπ. παρ.*, σελ. 34

⁶⁵² Βλ. Gilpin (2004), *όπ. παρ.*, σελ. 40-41

εθνική αναζωογόνηση» και η χώρα να καταστεί μια ηγετική στρατιωτική και οικονομική δύναμη μέχρι τα μέσα του εικοστού πρώτου αιώνα. Τον στόχο αυτό, η Κίνα διαφαίνεται ότι, επιδιώκει να τον πετύχει διαμέσου της συνεργασίας και της αλληλεξάρτησης των Κρατών μαζί της. Η υπόθεση αυτή φαίνεται ότι, είναι σε συμφωνία με την άποψη του Gilpin, με βάση την οποία, τα κράτη μπορούν να θεωρηθούν ως ένας συνασπισμός συνασπισμών, οι αντικειμενικοί σκοποί του οποίου, αλλά και τα συμφέροντα πηγάζουν από την ισχύ ανάμεσα σε διάφορους συνασπισμούς, οι οποίοι αποτελούν την ευρύτερη κοινωνία και πολιτική ελίτ.⁶⁵³

Ωστόσο, η Κίνα στο περιφερειακό σύστημα της Ανατολικής Ασίας συμπεριφέρεται ως μονάδα με άξονα την επιβίωσή της και έμφαση την προάσπιση του εθνικού της συμφέροντος, όπως άλλωστε όλες οι χώρες· το γεγονός αυτό έρχεται σε συμφωνία με τις θέσεις του Νεορεαλισμού, ο οποίος δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στη δομή του διεθνούς συστήματος. Εκείνο που διαφοροποιεί τον αμυντικό από τον επιθετικό Ρεαλισμό είναι τα μέσα, αφού ο επιθετικός Ρεαλισμός προτάσσει την ισχύ, ενώ ο αμυντικός την ασφάλεια. Σύμφωνα λοιπόν με τον Επιθετικό Ρεαλισμό, η Κίνα μόλις αισθανθεί οικονομικά ισχυρή θα επιδιώξει να κυριαρχήσει στην Ανατολική Ασία, μετατρέποντας την οικονομική της άνοδο σε στρατιωτικούς συντελεστές ισχύος. Εν συνεχεία, θα επιδιώξει να αλλάξει τη μορφή του διεθνούς συστήματος σε πολυπολικό, με την ίδια να είναι ο πρωταγωνιστής, ενώ οι υπόλοιπες δυνάμεις στην περιφέρεια της, λόγω του διλήμματος ασφαλείας, θα οδηγηθούν σε συνεργασία με τις ΗΠΑ.

Η άλλη όψη του ίδιου νομίσματος (ο Αμυντικός Ρεαλισμός) δέχεται ότι, η Κίνα κινείται στην κατεύθυνση απόκτησης επαρκούς ισχύος, τόσο όσο χρειάζεται για να προσφέρει ασφάλεια στους πολίτες της. Οι εσωτερικές όμως παράμετροι είναι το κεντρικό κομμάτι της αλυσίδας στη διαμόρφωση και λήψη αποφάσεων στο επίπεδο του κράτους και στο πλαίσιο αυτό, απαιτείται ο συνυπολογισμός τους για την ερμηνεία της κινεζικής συμπεριφοράς. Από την άλλη μεριά, εάν υπάρξουν ενδείξεις εξωτερικής απειλής στην περιφέρειά της, τότε η Κίνα δε θα έχει άλλη επιλογή από το να οργανωθεί στρατιωτικά και να προστατεύσει τα κυριαρχικά της δικαιώματα. Άρα, ένα κρίσιμο σημείο εδώ είναι η στάση των άλλων μεγάλων δυνάμεων απέναντι στην μεγάλη οικονομική ανάπτυξη της Κίνας, η οποία τα τελευταία χρόνια συνοδεύεται και από αύξηση των στρατιωτικών της δαπανών· η δε, σύγκρουση μεταξύ τους,

⁶⁵³ Βλ. Gilpin (2004), όπ. παρ., σελ. 47-48

θεωρείται, κατ' άλλους, μάλλον απίθανη, λόγω της στρατηγικής αποτροπής των πυρηνικών όπλων, αλλά και επειδή αμφισβητείται η συλλογιστική που θεωρεί προκαθορισμένη την αναθεωρητική στάση της Κίνας.

Επιπρόσθετα, οι σχέσεις των κρατών μεταξύ τους μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τομείς, που αφορούν θέματα όπως, η οικονομία, ο στρατός, ο πολιτισμός και η πολιτική· αυτό σημαίνει ότι, η συνεργασία ή ο ανταγωνισμός μπορεί να ποικίλει και να συνυπάρχει σε διαφορετικούς τομείς, π.χ. δύο κράτη μπορούν να συνεργάζονται οικονομικά, αλλά να εξακολουθούν να ανταγωνίζονται στον τομέα της ασφάλειας. Η σχέση ΗΠΑ-Κίνας, μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, αποτελεί ένα καλό παράδειγμα κατά την άποψη αυτή. Αντίθετα, μια στενή στρατιωτική σχέση δεν μπορεί να εγγυηθεί την αυτόματη οικονομική συνεργασία μεταξύ δύο εθνών· για παράδειγμα, οι Ηνωμένες Πολιτείες έκαναν εμπορικό πόλεμο με την Ιαπωνία, παρά τους στρατιωτικούς τους δεσμούς στη δεκαετία του 1980. Παρόλα αυτά, ο Δημοκρατικός Φιλελευθερισμός προβλέπει ότι, οι δημοκρατίες δεν πολεμούν μεταξύ τους, άρα αν επιδιώκεται ειρήνη μεταξύ των Κρατών, τότε θα πρέπει αυτά να έχουν δημοκρατίες. Η Κίνα, αν και έχει κάνει κινήσεις εκδημοκρατισμού, απέχει πολύ από το να χαρακτηριστεί δημοκρατική χώρα. Η επιρροή του εθνικισμού στην κινεζική κοινωνία καθιστά δύσκολη την ανάπτυξη sino-αμερικανικών σχέσεων σε επίπεδο πολιτών, το οποίο, σύμφωνα με τον κοινωνιολογικό φιλελευθερισμό, θα διευκόλυνε την ειρηνική συνύπαρξη των δύο χωρών. Ωστόσο, τυχόν περαιτέρω ενίσχυση των δημοκρατικών της θεσμών θα μείωνε σημαντικά τις πιθανότητες σκέψης περί πολέμου και συγκρούσεων. Μέχρι σήμερα, το μοντέλο διακυβέρνησης βασίζεται στην παραδοχή της εξασφάλισης, από την κεντρική κυβέρνηση, ενός ικανοποιητικού επιπέδου ανάπτυξης και ευημερίας ως αντάλλαγμα στη έλλειψη δημοκρατίας στη χώρα. Αν κλονιστεί το πρώτο σκέλος της παραδοχής αυτής, τότε θα επηρεαστεί και το άλλο. Στην περίπτωση αυτή, εκτιμάται ότι, η Κίνα θα έχει δύο επιλογές: είτε θα δεχθεί να αλλάξει το εσωτερικό της περιβάλλον, παραχωρώντας περισσότερη δημοκρατία στους πολίτες, είτε θα προσπαθήσει να αλλάξει το εξωτερικό περιβάλλον από όπου προήλθε το πρόβλημα. Σε κάθε περίπτωση, η ειρηνική άνοδος φαίνεται ως πιο πιθανή εκδοχή και οι κινήσεις εκδημοκρατισμού θα συνδράμουν στη Διεθνή Σταθερότητα και στις ομαλές sino-αμερικανικές σχέσεις.

Από άποψη στρατηγικής, η αποφυγή μιας διμερούς αντιπαράθεσης με τη μείωση του κινδύνου ηπειρωτικών συγκρούσεων είναι λογική για την Κίνα, εάν θέλει

να είναι θαλάσσια δύναμη, ενώ έχει επίσης νόημα για την ίδια να συμβιβαστεί στις συνομιλίες με τους χερσαίους γείτονές της για να μετακινήσει την αμυντική της περιφέρεια προς την ακτή, επειδή οι πόροι που μπορεί να διαθέσει είναι περιορισμένοι. Σε γενικές γραμμές, η πορεία της στρατηγικής συμπεριφοράς της Κίνας κατευθύνεται από διαρθρωτικές επιταγές που ενσωματώνονται στην μεγάλη στρατηγική του Deng· είναι λογικό για μια ανερχόμενη Κίνα να επιλύσει τις συνοριακές της συγκρούσεις και να ενεργήσει ειρηνικά, έως ότου ολοκληρωθεί ο στρατιωτικός της εκσυγχρονισμός, ενώ η οικοδόμηση ενός ισχυρού πολεμικού ναυτικού, σε συνδυασμό με τη ανάπτυξη βαλλιστικών πυραύλων βραχείας εμβέλειας, για την εξασφάλιση της θέσης του και η διατήρηση μιας χαμηλού προφίλ διπλωματίας, για την ήρεμη αντιμετώπιση των υποθέσεων, εκτιμάται ότι, εξυπηρετούν σε σημαντικό βαθμό την στρατηγική της Κίνας.

Είναι γενικά αποδεκτό ότι, η στρατηγική μιας αυξανόμενης μεγάλης δύναμης δεν είναι πιθανό να είναι η στρατηγική μιας πλήρως εξελιγμένης μεγάλης δύναμης και στο πλαίσιο αυτό, φυσικά, δεν μπορεί κανείς να γνωρίζει με βεβαιότητα ποια πορεία θα ακολουθήσει η Κίνα μόλις φτάσει στην κατάσταση ισχύος που επιθυμεί με σαφήνεια, πλην όμως, θα φαινόταν λογικό να περιμένει κάποιος τα ίδια για την Κίνα, όπως συνέβη με κάθε άλλη μεγάλη δύναμη της σύγχρονης εποχής· οι φιλοδοξίες της θα αυξηθούν, όσο οι ικανότητές της αυξάνονται, δεδομένου ότι, οι μεγάλες δυνάμεις βρίσκουν πάντοτε λόγους να ασκούν τη υψηλή στρατηγική τους και η επέκταση της ισχύος δημιουργεί νέους στόχους, διότι η περισσότερη δύναμη δημιουργεί και περισσότερες ευκαιρίες για επιρροή.

Από την άλλη μεριά, όσο η Κίνα αναπτύσσει εμπορικούς δεσμούς με πολλές και μεγάλες χώρες, τόσο αυξάνεται η σταθερότητα στην περιοχή, αλλά και στη Διεθνή Πολιτική. Στο πλαίσιο αυτό, η Κίνα βρίσκεται σε μία σχέση αλληλεξάρτησης τόσο με τις ΗΠΑ και τις χώρες του Ειρηνικού, όσο και με άλλους σημαντικούς δρώντες παγκοσμίως. Τα παραπάνω έρχονται σε απόλυτη συμφωνία με τις βασικές αρχές του Φιλελευθερισμού της Αλληλεξάρτησης, σύμφωνα με τις οποίες, όσο περισσότερο συναλλάσσονται τα κράτη μεταξύ τους, τόσο λιγότερες είναι οι πιθανότητες σύρραξης. Ένας από τους πυλώνες της οικονομικής ανάπτυξης της Κίνας είναι οι εξαγωγές της και θα πρέπει κανείς να περιμένει να δει πώς θα αντιδράσει το ανοικτό διεθνές οικονομικό σύστημα στην άνοδο της κινεζικής οικονομίας. Εάν αυτό δεν αντέξει, πιθανόν να ληφθούν μέτρα προστατευτισμού από άλλες μεγάλες

οικονομίες που απειλούνται από την κινεζική. Το εξαγωγικό της μοντέλο όμως τότε θα επηρεαστεί αρνητικά, έχοντας επίπτωση στο εσωτερικό της χώρας. Από τη στιγμή που δε μπορεί να αλλάξει το εξαγωγικό της μοντέλο και δε μπορεί να είναι αυτόαρκης ενεργειακά, έχει να χάσει πάρα πολλά, εάν δημιουργήσει εχθρικό κλίμα στην περιφέρειά της. Για το λόγο αυτό, προσπαθεί να διατηρεί ένα χαμηλό προφίλ και να μη δημιουργεί αντιπάθειες, υιοθετώντας ένα μοντέλο «ειρηνικής ανάπτυξης». Αυτό το μοντέλο ανάπτυξης είναι που θα αποτρέψει μία μελλοντική σύγκρουση μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας.

Και πάλι όμως, τίθενται εύλογα ερωτήματα, όπως π.χ. γιατί οι στρατιωτικές δαπάνες της Κίνας αυξάνονται με τόσο ασυνήθιστα γρήγορο ρυθμό; Για ποιο λόγο επενδύει η Κίνα στις ένοπλες δυνάμεις της, χωρίς να αντιμετωπίζει σαφή εξωτερική απειλή; Οι μακροπρόθεσμες τάσεις των στρατιωτικών δαπανών της Κίνας παρέχουν ενδείξεις για την εξεύρεση απαντήσεων, καθώς σύμφωνα με τους επιθετικούς ρεαλιστές, τα κράτη δεν αισθάνονται ποτέ ασφαλή μέχρι να εδραιώσουν την περιφερειακή ή την παγκόσμια ηγεμονία και για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός, τα κράτη προτιμούν τη στρατιωτική ισχύ από την οικονομική δύναμη σε σχέση με άλλες χώρες, αν πολλές αντίπαλες περιφερειακές δυνάμεις δεν μπορούν να ταιριάζουν τις προσπάθειές τους. Στο πλαίσιο αυτό, η συμπεριφορά της Κίνας είναι σύμφωνη με τις προσδοκίες του επιθετικού Ρεαλισμού, καθώς είναι φυσικό και ορθολογικό για αυτήν να δαπανά περισσότερα χρήματα για την οικοδόμηση ισχυρότερων στρατιωτικών δυνάμεων, για τη βελτίωση της σχετικής εξουσίας της προς την «περιφερειακή ηγεμονία», όταν άλλες γειτονικές χώρες δεν αντιμετωπίζουν σοβαρά την άνοδό της και εμφανίζουν σχεδόν μηδενικές αμυντικές δαπάνες. Και πάλι όμως τίθεται το ερώτημα: γιατί η Κίνα συνέχισε να αυξάνει τις στρατιωτικές της δαπάνες σε εξαιρετικά υψηλό ρυθμό, με σχεδόν μηδενική συγκέντρωση όπλων των γειτονικών κρατών; Το φιλελεύθερο επιχείρημα αντιμετωπίζει δυσκολίες στην απάντηση της ερώτησης αυτής. Οι υποστηρικτές του φιλελευθερισμού θεωρούν ότι, η Κίνα εξασφαλίζει ένα διεθνές περιβάλλον για να πείσει άλλα έθνη, πως η άνοδός της αποτελεί ευκαιρία για οικονομική ευημερία, πλην όμως, εάν τα επιχειρήματά τους είναι σωστά, τότε η Κίνα θα έπρεπε να αποφύγει τον προκλητικό και επικίνδυνο στρατιωτικό εκσυγχρονισμό, προκειμένου να μην υπονομεύσει ένα σταθερό διεθνές περιβάλλον.

Σε αυτό το πλαίσιο και προκειμένου να εξασφαλιστεί η διεθνής σταθερότητα η Κίνα θα πρέπει να συμμετάσχει σε, όσο το δυνατόν, περισσότερους θεσμούς, οργανώσεις και να διατηρούνται διαρκείς δεσμοί, διπλωματικές σχέσεις με τις ΗΠΑ και τις άλλες μεγάλες χώρες. Οι διεθνείς οργανισμοί και οι διεθνείς κανόνες συμβάλουν στη μείωση του κόστους συνεργασίας και στην ανάπτυξη ευνοϊκών διακρατικών σχέσεων, συνεπώς η ενσωμάτωση της Κίνας στους διεθνείς θεσμούς και τα διεθνή οικονομικά δίκτυα κι φόρα, εκτιμάται ότι, θα συμβάλει στον περιορισμό των συγκρούσεων και στον μετριασμό των επιπτώσεων της διεθνούς αναρχίας. Τα παραπάνω έρχονται σε συμφωνία με τις αρχές του Θεσμικού Φιλελευθερισμού, ο οποίος βασίζεται σε θεσμούς, που προωθούν τη συνεργασία μεταξύ των κρατών και διευκολύνουν τη διακρατική συνεργασία.

Χωρίς αμφιβολία, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Κίνα είναι οι σημαντικότεροι παράγοντες στη διαμόρφωση της μελλοντικής διεθνούς τάξης, αφού ο στρατηγικός ανταγωνισμός μεταξύ τους αναμένεται να έχει παγκόσμιες επιπτώσεις και συνέπειες. Η Κίνα σήμερα, αναφορικά με το ευρύτερο διεθνές σύστημα, δεν ομοιάζει επ' ουδενί λόγο, με την милитаристική Ιαπωνία του 1930, ούτε με την Σοβιετική Ένωση της περιόδου 1950-1970, καθώς, σύμφωνα με τον Brzezinski, η προσεκτική μελέτη των στοιχείων παραπέμπει στην αυτοκρατορική Γερμανία του 1890, πλην όμως, κανείς δεν είναι σε θέση να προβλέψει και να προδικάσει τις επιλογές της χώρας αυτής στα επόμενα 15-20 χρόνια· έτσι, όλες οι προσπάθειες θα πρέπει να είναι τέτοιες, ώστε να μην επαναληφθούν τα λάθη του παρελθόντος. Στο πλαίσιο αυτό, η Αμερική, σε στρατηγικό επίπεδο, θα πρέπει να καταβάλει νηφάλιες προσπάθειες χειρισμού της Κίνας, ώστε να μην προκύψει ένταση των σχέσεων για το λεπτό ζήτημα της Ταϊβάν, πολύ δε περισσότερο στην προσπάθεια ενσωμάτωσης της Κίνας σε έναν συνασπισμό δυνάμεων στην Ευρασία, ο οποίος θα χαρακτηρίζεται από σταθερότητα.⁶⁵⁴

Αναφορικά με το δίλημμα της περιφερειακής ή της ηγεμονικής δύναμης, αν και ο Zhao θεωρεί, τελικά, ότι η Κίνα δεν θα κυριαρχήσει, μία ηγεμονική Κίνα στην Ανατολική Ασία, σύμφωνα με τον Χάντιγκτον, εκτιμάται ότι, θα μπορούσε, από την μια μεριά, να μειώσει την οποιαδήποτε αστάθεια στην ευρύτερη περιοχή, ενώ από την άλλη μεριά, θα μπορούσε να αναγκάσει τις ΗΠΑ να περιορίσουν την επιρροή τους στην περιοχή και να αποδεχθούν εκείνο, το οποίο διαχρονικά προσπαθούν να

⁶⁵⁴ Βλ. Brzezinski, (2002), *όπ. παρ.*, σελ. 27-28

αποφύγουν, δηλαδή τον έλεγχο μιας περιοχής ενδιαφέροντός τους να τον αποκτήσει μια άλλη δύναμη.⁶⁵⁵

Με βάση τις στρατιωτικές δυνατότητες της Κίνας στο θέατρο επιχειρήσεων Δυτικού Ειρηνικού ή και αλλού, καθώς επίσης την ταχύτατη οικονομική ανάπτυξη των τελευταίων ετών, εξαιτίας της οποίας, βάση εκτιμήσεων, θα ξεπεράσει την οικονομία των ΗΠΑ και θα αναρριχηθεί στην κορυφή της παγκόσμιας κατάταξης, εκτιμάται ότι, η δήλωση του Brzezinski:⁶⁵⁶ *«Η Κίνα είναι πολύ μεγάλη για να την αγνοήσουμε, έχει πολύ μεγάλη ιστορία για να την περιφρονήσουμε, είναι πολύ αδύναμη για να προσπαθήσουμε να την κατευνάσουμε, αλλά και πολύ φιλόδοξη για να θεωρήσουμε δεδομένη τη συμπεριφορά της»* είναι απόλυτα εύστοχη. Στο πλαίσιο αυτό, η Αμερική θα πρέπει να αποκτήσει ξεκάθαρη *«εικόνα του τι είναι και του τι δεν είναι η Κίνα»*,⁶⁵⁷ προκειμένου να σχεδιάσει την κατάλληλη στρατηγική σε μακροπρόθεσμο πλαίσιο και να ανταποκριθεί με επιτυχία είτε στα διλήμματα, είτε στις εμφανιζόμενες προκλήσεις, καθώς η ισχύς της έχει διασπαρεί αρκετά και η ικανότητά της να διαμορφώσει τον κόσμο, στην πραγματικότητα έχει μειωθεί.

Συμπερασματικά, και σε ό, τι αφορά στο μέλλον των sino-αμερικανικών σχέσεων, εκτιμάται ότι, δεν είναι δυνατή, επί του παρόντος, η πρόβλεψη με βεβαιότητα του περιεχομένου των προθέσεων και των στόχων της Κίνας, εδώ και αρκετές δεκαετίες, αλλά μπορεί με σιγουριά να υποτεθεί ότι, θα είναι πιο επεκτατικές από ό, τι παρουσιάζονται σήμερα, ενώ οι Ηνωμένες Πολιτείες, πέραν του προληπτικού πολέμου, που δεν είναι βιώσιμη πολιτική, δεν μπορούν να σταματήσουν την άνοδο της Κίνας, αν και ίσως θα μπορούσε να επιβραδύνει την άνοδο αυτή για κάποιο χρονικό διάστημα, μέσω εχθρικών οικονομικών πολιτικών.⁶⁵⁸

Κατά συνέπεια, αν και δεν μπορεί να γίνει μια ασφαλής πρόβλεψη για την ακριβή φύση των προθέσεων και στόχων της Κίνας, σε μερικές δεκαετίες από τώρα, εντούτοις, μπορεί κάποιος να υποθέσει, με αρκετά μεγάλη σιγουριά, ότι οι στόχοι της θα είναι πιο εκτεταμένοι από ό, τι είναι σήμερα, καθώς θα διεκδικήσει τη *«θέση της στον ήλιο»*, όπως κάθε άλλη μεγάλη δύναμη· αυτό δεν σημαίνει ότι, η Κίνα θα είναι, κατ' ανάγκη, ένα επιθετικό, πολεμικό έθνος, ούτε απλώς ένα αυστηρά ειρηνικό, πλην όμως, αναμένεται να κάνει ό, τι κάνουν όλες οι μεγάλες δυνάμεις: όχι μόνο θα

⁶⁵⁵ Βλ. Χάντιγκτον, (2001), όπ. παρ., σελ. 333

⁶⁵⁶ Βλ. Brzezinski, (2002), όπ. παρ., σελ. 18

⁶⁵⁷ Βλ. Brzezinski, (2002), όπ. παρ., σελ. 17

⁶⁵⁸ Βλ. Art, (2010), όπ. παρ., σελ. 361

αντιδράσει στο διεθνές περιβάλλον της, αλλά θα ενεργήσει για να διαμορφώσει το περιβάλλον αυτό, με τρόπο που ευνοεί τα εθνικά της συμφέροντα. Βέβαια, το θέμα του εθνικού συμφέροντος δεν σχετίζεται μόνο με υλικούς παράγοντες, αλλά συνδέεται άμεσα και με διυποκειμενικές συνιστώσες αυτού, όπως είναι οι αντιλήψεις, οι ιδέες κλπ. Έτσι, εκτιμάται ότι, το μέλλον στις σχέσεις Κίνας-ΗΠΑ, θα καθοριστεί και από τις αντιλήψεις των ηγετών των ίδιων των κρατικών οντοτήτων, για το πώς βλέπει η μία δύναμη την άλλη, καθώς και από τον τρόπο που η ίδια η Κίνα βλέπει την θέση της στο διεθνές σύστημα, ως ανερχόμενη υπερδύναμη.

Προτάσεις

Κατόπιν της ανάλυσης που προηγήθηκε και της παρουσίασης των παραγόντων που επιδρούν στη σχέση Κίνας-ΗΠΑ, εκτιμάται ότι, αποτελεί αδήριτη ανάγκη η συνεχής επαγρύπνηση και ετοιμότητα όλων των δρώντων σε διεθνές και πολυμερές επίπεδο, ώστε να παρακολουθούνται με λεπτομέρεια οι κινήσεις των δυο μερών στη Διεθνή Πολιτική, προκειμένου κανένας να μην βρεθεί ουραγός των εξελίξεων· η Ελλάδα, ως μέλος της ΕΕ και άλλων Διεθνών Οργανισμών, οφείλει να παρακολουθεί στενά την εξελισσόμενη σχέση, προκειμένου να διατηρεί τις απαραίτητες ισορροπίες και με τις δύο χώρες, εξαιτίας των πλεονεκτημάτων που θα απολαμβάνει τόσο στη Βαλκανική, όσο και στους κόλπους της ΕΕ, δεδομένου ότι έχει διμερείς σχέσεις και με τα δύο Κράτη, σε οικονομικό και εμπορικό επίπεδο με την Κίνα, ενώ με τις ΗΠΑ η συνεργασία είναι πιο διευρυμένη, καθώς περιλαμβάνει, μεταξύ των άλλων και εξοπλιστικά προγράμματα που την αφορούν στα πλαίσια της γειτονίας της με την Τουρκία.

Επίσης, δεδομένης της δυναμικής εξέλιξης της κατάστασης των δύο χωρών τόσο μεταξύ τους, όσο και σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο με άλλους δρώντες, λαμβάνοντας υπόψη και την Πανδημία του Κοροναϊού COVID-19, προτείνεται η συνεχής παρακολούθηση της εξελισσόμενης κατάστασης διεθνώς, η οποία ενδεχομένως επηρεάζει και τις μεταξύ τους σχέσεις σε διπλωματικό, οικονομικό και στρατιωτικό επίπεδο και η διεξαγωγή κατάλληλης έρευνας, η οποία θα λαμβάνει υπόψη τις νέες συνθήκες, όπως αυτές θα έχουν διαμορφωθεί την επ' αύριο της εξάλειψης της εν λόγω πανδημίας. Εκτιμάται ότι, οι επιπτώσεις της πανδημίας στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και τις εμπορικές συναλλαγές θα επηρεάσουν αρνητικά το διεθνές σύστημα, καθώς η αμφισβήτηση και η καχυποψία, για ακόμη μία φορά, ενδέχεται να κυριαρχήσουν.

Τέλος, δεδομένης της εκλογής του νέου Προέδρου των ΗΠΑ και της επικείμενης λήξης της θητείας του Ντοναλντ Τραμπ, ως Προέδρου της Αμερικανικής, προτείνεται η διεξαγωγή κατάλληλης έρευνας, η οποία θα λαμβάνει υπόψη της και τις πολιτικές που θα ακολουθήσει η Κυβέρνηση του Τζο Μπάιντεν, αναφορικά με την Κίνα, προκειμένου να εξαχθούν πιο ασφαλή συμπεράσματα, για τους παράγοντες που επιδρούν στις μεταξύ τους σχέσεις.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Βάλβης, Ι.Α., (2013). Η Εξωτερική Πολιτικής της Κίνας προς τη Βόρεια Κορέα, στο Σ. Πετρόπουλος & Α. Χουλιάρης (επιμ.), *Η Κίνα και οι άλλοι: Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Αθήνα: Παπαζήση, 230-255.
- Berridge, G.R., (2007). *Διπλωματία. Θεωρία & Πρακτική*. Αθήνα: Τουρίκη.
- Βούλγαρης, Γ. (2017). Το δίλημμα του κυρίαρχου και οι φόβοι των υπολοίπων. Η προβληματική και η προβληματικότητα της αμερικανικής ηγεμονίας. *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, 24(1), 84-104. doi: <http://dx.doi.org/10.12681/hpsa.14721>
- Brzezinski, Z., (2002). *Η Γεωστρατηγική Τριάδα. Η Συμβίωση με την Κίνα, τη Νέα Ευρώπη και τη Ρωσία*. Αθήνα: Ευρασία.
- Γιαννιού, Μ., (2013). Οι σχέσεις της Κίνας με την Ταϊβάν, στο Σ. Πετρόπουλος & Α. Χουλιάρης (επιμ.), *Η Κίνα και οι άλλοι: Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Αθήνα: Παπαζήση, 167-193.
- Γκόφας, Α., & Τζιφάκης, Ν., (2013). Η Άνοδος της Κίνας και το μέλλον των Σινο-Αμερικανικών σχέσεων. Μια θεωρητική χαρτογράφηση, στο Σ. Πετρόπουλος & Α. Χουλιάρης (επιμ.), *Η Κίνα και οι άλλοι: Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Αθήνα: Παπαζήση, 44-78.
- Γκόφας, Α., & Τζιφάκης, Ν., (2017). *Θεωρητικές Προβολές στη Διεθνή Πολιτική. Η Σινο-Αμερικανική Πρόκληση*. Αθήνα: Πεδίο.
- Fenby, J., (2019). *Θα κυριαρχήσει η Κίνα στον 21^ο αιώνα;* Αθήνα: Gutenberg.
- Fukuyama, F., (2005). *Οικοδόμηση Κρατών. Διακυβέρνηση και Παγκόσμια Τάξη στον 21^ο Αιώνα*. Αθήνα: Λιβάνη.
- Gilpin, R., (2004). *Πόλεμος και Αλλαγή στη Διεθνή Πολιτική*. Αθήνα: Ποιότητα.
- Graham, A., (2020). *Σε Τροχιά Πολέμου. Μπορούν ΗΠΑ και Κίνα να αποφύγουν την Παγίδα του Θουκυδίδη;* (Μτφ) Λ. Μαρκοπούλου στο (επιμ.) Α. Γκόφας & Δ. Καιρίδης. Αθήνα: Πεδίο.
- Ηρακλείδης, Α., (2015). *Διεθνείς Σχέσεις και Διεθνής Πολιτική*. Αθήνα: ΣΕΑΒ.

- Jackson, R., & Sorensen, G., (2006). *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων. Η Σύγχρονη Συζήτηση*. Αθήνα: Gutenberg.
- Kissinger, H., (1995). *Διπλωματία*. Αθήνα: Λιβάνη – «Νέα Σύνορα».
- Κουρματζής, Α., (2009). *Η Γεωπολιτική των Πετρελαίων. Η Διεθνής Οικονομία και οι Κρίσεις*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Λαμπρόπουλος, Κ., (2013). Οι σχέσεις Κίνας-Ιαπωνίας στο Περιφερειακό σύστημα της Ανατολικής Ασίας, στο Σ. Πετρόπουλος & Α. Χουλιάρης (επιμ.), *Η Κίνα και οι άλλοι: Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Αθήνα: Παπαζήση, 194-229.
- Μπλαβούκος, Σ., (2013). Οι σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την Κίνα, στο Σ. Πετρόπουλος & Α. Χουλιάρης (επιμ.), *Η Κίνα και οι άλλοι: Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Αθήνα: Παπαζήση, 135-166.
- Nye, S.J., (2005). *Ηπια Ισχύς. Το μέσο επιτυχίας στην παγκόσμια πολιτική*. Αθήνα: Παπαζήση
- Παπασωτηρίου, Χ., (2000). *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική. 6^{ος}-11^{ος} αιώνας*. Έκδ. Δ', Αθήνα: Ποιότητα.
- Παπασωτηρίου, Χ., (2008). *Η Διεθνής Πολιτική στον 21^ο Αιώνα*. Αθήνα: Ποιότητα.
- Παπασωτηρίου, Χ., (2013α). *Η Κίνα. Από την Ουράνια Αυτοκρατορία στην Ανερχόμενη Υπερδύναμη του 21^{ου} Αιώνα*. Αθήνα: Ποιότητα.
- Παπασωτηρίου, Χ., (2013β). Εσωτερικές Συνιστώσες της Κινεζικής Εξωτερικής Πολιτικής, στο Σ. Πετρόπουλος & Α. Χουλιάρης (επιμ.), *Η Κίνα και οι άλλοι: Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Αθήνα: Παπαζήση, 120-134.
- Παπαφλωράτος, Ι., (2018). *Θεωρίες των Διεθνών Σχέσεων*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- Πετρόπουλος Σ., (2013). Οι σχέσεις Κίνας-Νοτιοανατολικής Ασίας, στο Σ. Πετρόπουλος & Α. Χουλιάρης (επιμ.), *Η Κίνα και οι άλλοι: Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Αθήνα: Παπαζήση, 256-286.
- Πετρόπουλος, Σ. (2018). Η Ινδία και οι Άλλοι: Όψεις της εξωτερικής πολιτικής μιας «αναδυόμενης» δύναμης. *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, 44(2), 67-86. doi: <http://dx.doi.org/10.12681/hpsa.16368>

- Σωτηρίου, Σ. & Καραγιάννης, Μ., (2013). Η ενεργειακή ταυτότητα της Κίνας. Μια εισαγωγική προσέγγιση, στο Σ. Πετρόπουλος & Α. Χουλιάρης (επιμ.), *Η Κίνα και οι άλλοι: Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Αθήνα: Παπαζήση, 299-326.
- Φακιόλας, Σ., (2013). Συνεργασία ή Σύγκρουση; Ορισμένες σκέψεις για την ανοδική πορεία της Κίνας στο Διεθνές Σύστημα, στο Σ. Πετρόπουλος & Α. Χουλιάρης (επιμ.), *Η Κίνα και οι άλλοι: Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Αθήνα: Παπαζήση, 79-119.
- Χάντιγκτον, Π.Σ., (2001). *Η Σύγκρουση των Πολιτισμών και ο Ανασχηματισμός της Παγκόσμιας Τάξης*, (εκδ. 4^η). Αθήνα: Terzo Books.
- Χειλά, Ε., (2013). *Οι Διεθνείς Συγκρούσεις στον 21^ο Αιώνα. Ζητήματα θεωρίας και διαχείρισης*. Αθήνα: Ποιότητα.
- Χριστόπουλος, Α., (2006). *Η ραγδαία πολιτική και οικονομική άνοδος της Κίνας και οι επιπτώσεις για την παγκόσμια οικονομική και πολιτική σκηνή*. Αθήνα: ΕΛΙΑΜΕΠ.
- Χουλιάρης, Α., (2013). Οι σχέσεις Κίνας-Αφρικής, στο Σ. Πετρόπουλος & Α. Χουλιάρης (επιμ.), *Η Κίνα και οι άλλοι: Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Αθήνα: Παπαζήση, 287-298.

Ξενόγλωσση

- Allison, G., (2015). *The Thucydides Trap: Are the U.S. and China Headed for War?* Απόσπασμα από το βιβλίο του: *Destined for War: Can China and the United States Escape Thucydides's Trap?* The Atlantic, σελ. 1-17, διαθέσιμο στο <https://www.theatlantic.com/international/archive/2015/09/united-states-china-war-thucydides-trap/406756/> (προσπελάστηκε στις 15 Μαρτίου 2020)
- Allison, G., (2017). *Destined for War. Can America and China Escape Thucydides's Trap?* Boston-New York: Houghton Mifflin Harcourt.
- Ambassador Young, M.S., (ret) (2015). U.S.–China Relations, *American Foreign Policy Interests*, 37:5-6, 264-272, DOI: 10.1080/10803920.2015.1162064

- Aoyama, R., (2016). “One Belt, One Road”: China's New Global Strategy, *Journal of Contemporary East Asia Studies*, 5:2, 3-22, DOI: 10.1080/24761028.2016.11869094
- Art, J.A., (2010). The United States and the Rise of China: Implications for the Long Haul, *Political Science Quarterly*, Volume 125, Number 3, pp. 359-391.
- Beeson, M., (2019). Donald Trump and Post-Pivot Asia: The Implications of a “Transactional” Approach to Foreign Policy, *Asian Studies Review*, DOI: 10.1080/10357823.2019.1680604
- Chung, H.J., (2019). How America and China see each other: charting national views and official perceptions, *The Pacific Review*, 32:2, 188-209, DOI: 10.1080/09512748.2018.1520283
- Danner, K.L. (2018). *China's Grand Strategy. Contradictory Foreign Policy?* Cham: Palgrave MacMillan (Springer Nature).
- deLisle, J., (2020). Foreign Policy through Other Means: Hard Power, Soft Power, and China's Turn to Political Warfare to Influence the United States, *Foreign Policy Research Institute*, 1-34, doi: 10.1016/j.orbis.2020.02.004
- Fallon, T., (2015). The New Silk Road: Xi Jinping's Grand Strategy for Eurasia, *American Foreign Policy Interests*, 37:3, 140-147, DOI: 10.1080/10803920.2015.1056682
- Friedrichs, J., (2019). Explaining China's popularity in the Middle East and Africa, *Third World Quarterly*, 40:9, 1634-1654, DOI: 10.1080/01436597.2019.1592670
- Gallarotti, M.G., (2015). Smart Power: Definitions, Importance, and Effectiveness, *Journal of Strategic Studies*, 38:3, 245-281, DOI: 10.1080/01402390.2014.1002912
- Gong, J., (2018). The economic Thucydides trap between China and the US, *Turkish Policy Quarterly*, 17(2), 117-125.
- Gray, S.C., (2011). Hard Power and Soft Power: The Utility of Military Force as an Instrument of Policy in the 21st Century, *Strategic Studies Institute (SSI)*. Διαθέσιμο στο: <http://www.StrategicStudiesInstitute.army.mil/> (προσπελάστηκε στις 27 Μαρτίου 2020)

- Gu, J., Humphrey, J., Messner, D., (2008). Global Governance and Developing Countries: The Implications of the Rise of China, *World Development*, Vol. 36, No. 2, pp. 274–292, doi: 10.1016/j.worlddev.2007.06.009
- He, K., (2017). Explaining United States–China relations: neoclassical realism and the nexus of threat–interest perceptions, *The Pacific Review*, 30:2, 133-151, DOI: 10.1080/09512748.2016.1201130
- Hopewell, K., (2019) US-China conflict in global trade governance: the new politics of agricultural subsidies at the WTO, *Review of International Political Economy*, 26:2, 207-231, DOI: 10.1080/09692290.2018.1560352
- Kissinger, H., (2015). *World Order*. New York: Penguin Books
- Kitano, M., (2011). China's Foreign Strategy, *Asia-Pacific Review*, 18:2, 37-59, DOI: 10.1080/13439006.2011.630855
- Legro, W.J., (2007). What China Will Want: The Future Intentions of a Rising Power, *Perspectives on Politics*, pp. 515-534, <https://doi.org/10.1017/S1537592707071526>
- Len, C., (2015). China's 21st Century Maritime Silk Road Initiative, Energy Security and SLOC Access, *Maritime Affairs: Journal of the National Maritime Foundation of India*, 11:1, 1-18, DOI: 10.1080/09733159.2015.1025535
- Liu, F., & Liu, R., (2019). China, the United States, and order transition in East Asia: An economy-security Nexus approach, *The Pacific Review*, 32:6, 972-995, DOI: 10.1080/09512748.2018.1526205
- Lynch, C.D., (2019). Is China's rise now stalling?, *The Pacific Review*, 32:3, 446-474, DOI: 10.1080/09512748.2018.1491884
- Moore, J.G., (2017). Avoiding a Thucydides Trap in Sino-American Relations (...and 7 Reasons Why that Might be Difficult), *Asian Security*, 13:2, 98-115, DOI: 10.1080/14799855.2017.1286162
- Noguchi, K., (2011). Bringing Realism Back In: Explaining China's Strategic Behavior in the Asia-Pacific, *Asia-Pacific Review*, 18:2, 60-85, DOI: 10.1080/13439006.2011.640580

- Nye, S.J., (2013). What China and Russia Don't Get About Soft Power, *Foreign Policy*, 29 Απριλίου, διαθέσιμο στο: <https://foreignpolicy.com/2013/04/29/what-china-and-russia-dont-get-about-soft-power/> (τελευταία πρόσβαση στις 26 Μαρτίου 2020)
- Shiffrinson, J., (2018). Should the United States Fear China's Rise?, *The Washington Quarterly*, 41:4, 65-83, DOI: 10.1080/0163660X.2018.1557491
- Schweller, R., (2018). Opposite but Compatible Nationalisms: A Neoclassical Realist Approach to the Future of US-China Relations, *The Chinese Journal of International Politics*, 2018, 23-48, doi: 10.1093/cjip/poy003
- Tan, T.H.A., (2010). The US and China in the Malay Archipelago, *Asia-Pacific Review*, 17:2, 26-55, DOI: 10.1080/13439006.2010.531112
- Tang, S., (2018). The Future of International Order(s), *The Washington Quarterly*, 41:4, 117-131, DOI: 10.1080/0163660X.2018.1557499
- Weidenbaum, M., (1999). China's New Economic Scenario. The Future of Sino-American Relations, *Spring*, 223-235.
- Zhao, S., (2013). Foreign Policy Implications of Chinese Nationalism Revisited: the strident turn, *Journal of Contemporary China*, 22:82, 535-553, DOI: 10.1080/10670564.2013.766379
- Zhao, M., (2019). Is a New ColdWar Inevitable? Chinese Perspectives on US-China Strategic Competition, *The Chinese Journal of International Politics*, 2019, 371-394, doi: 10.1093/cjip/poz010, (τελευταία πρόσβαση 26 Μαρτίου 2020)
- Zhou, W., & Esteban, M., (2018). Beyond Balancing: China's approach towards the Belt and Road Initiative, *Journal of Contemporary China*, 27:112, 487-501, DOI: 10.1080/10670564.2018.1433476

Διαδίκτυο

- Center for Strategic & International Studies (CSIS). <https://www.csis.org/> (προσπελάστηκε στις 15 Απριλίου 2020)
- Geopolitical Intelligence Services (GIS). <https://www.gisreportsonline.com/> (προσπελάστηκε στις 14 Απριλίου 2020)

Maritime Security Review (MSR). China Raises Security Warning to Highest Level in Strait of Malacca. Διαθέσιμο στο <http://www.marsecreview.com/2019/07/china-raises-security-warning-to-highest-level-in-strait-of-malacca/> (προσπελάστηκε στις 21 Μαρτίου 2020)

Mercator Institute for China Studies (MERICS). <https://www.merics.org/en> (προσπελάστηκε στις 15 Απριλίου 2020)

Next Big Future (NBF). <https://www.nextbigfuture.com/category/military/page/14> (προσπελάστηκε στις 15 Απριλίου 2020)

SeaTrade Maritime News (SMT). Malacca Strait transits grow 2% to record in 2015, boxships see dip in H2. Διαθέσιμο στο: <https://www.seatrade-maritime.com/asia/malacca-strait-transits-grow-2-record-2015-boxships-see-dip-h2> (προσπελάστηκε στις 21 Μαρτίου 2020)

Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI). <https://www.sipri.org/databases/milex> (προσπελάστηκε στις 14 Απριλίου 2020)